

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

7. (117.) évfolyam, 3. szám

Megjelent: 2012. június

Felelős kiadó:

Dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:

Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:

Plette Péter

Szerkesztőség:

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554

Levélcím: Pf. 552, 1374, e-mail: iszjsz@hipo.gov.hu

www.sztnh.gov.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,
1008 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.

További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 2000 Ft

Egy évre: 12 000 Ft

SZTNH – Nyomda – 2012.001/3

Felelős vezető:

Varju Zsuzsa

HU ISSN

1587–5563

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bendzsel Miklós elnök

*Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,
Hajdú Judit, Kürtös József, dr. Tószegi Zsuzsanna*

7. (117.) ÉVFOLYAM 3. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

7. (117.) ÉVFOLYAM 3. SZÁM

2012. június

Ficsor Mihály

Nemzeti jelképeink a védjegyjogban – II. rész

Dr. Palágyi Tivadar

Az Egységes Szabadalmi Bíróság és annak egyezménytervezete

Dr. Csörgő Szonja

**A növények, növényfajták és növényi találmányok szellemitulajdon-védelmének
jogi szabályozása Európában**

Dr. Vida Sándor

Lefoglalható-e a hamisított tranzitáru?

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA

TARTALOM

<i>Ficsor Mihály</i>	Nemzeti jelképeink a védjegyjogban – II. rész	5
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Az Egységes Szabadalmi Bíróság és annak egyezménytervezete	22
<i>Dr. Csörgő Szonja</i>	A növények, növényfajták és növényi találmányok szellemi tulajdon-védelmének jogi szabályozása Európában	64
<i>Dr. Vida Sándor</i>	Lefoglalható-e a hamisított tranzitáru?	85
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről	101
	Válogatás az Iparjogvédelmi Szakértői Testület szakvéleményeiből	136
	Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből	171
	Könyv- és folyóiratszemle	178
	Summaries	194

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

CONTENTS

<i>Mihály Ficsor</i>	Our national symbols in trade mark law – Part II	5
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	Unified Patent Court and its draft agreement	22
<i>Dr Szonja Csörgő</i>	Intellectual property protection of plants, plant varieties and plant-related inventions in Europe	64
<i>Dr Sándor Vida</i>	May counterfeited transit goods be confiscated?	85
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	News in the field of industrial property protection abroad	101
Selection from the expert opinions of the Body of Experts on Industrial Property		136
Selection of advisory opinions of the Body of Experts on Copyright		171
Review of books and periodicals		178
Summaries		194

NEMZETI JELKÉPEINK A VÉDJEGYJOGBAN – II. RÉSZ*

V. Nemzeti jelképeink és a védjegyek kapcsolata – hatályos jogunk alapján

5.1. A Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja – a tanulmány 4.13. pontjában összefoglalt, a 2009. évi XXVII. törvény indoklásában kifejtett megfontolások alapján – jelenleg a következőképpen rendelkezik a PUE 6ter cikkének hatálya alá tartozó jelképek védettségéről, vagyis az erre vonatkozó feltétlen kizáró okról:

„(2) Ki van zárva a védjegyoltalomból a megjelölés,

a) ha az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Unió Egyezmény 6ter cikkének (1) bekezdésében felsorolt jelzések bármelyikéből áll, vagy azt tartalmazza, feltéve, hogy az ilyen jelzést az említett 6ter cikk (3) bekezdése szerint közölték.”

Ehhez kapcsolódik a Vt. 3. §-ának (3) bekezdése, amelynek hatályos változata kimondja, hogy „[a]z illetékes szerv hozzájárulásával védjegyoltalomban részesülhet az a megjelölés, amelynek a (2) bekezdés a) ... pontjában meghatározott jelzés csupán elemét képezi”.

Noha védjegyjogunk a Vt. e jelenleg is hatályos rendelkezéseivel került a legközelebb ahhoz, hogy megfeleljen – a feltétlen kizáró okok szabályozása körében – a PUE 6ter cikkének, és noha a 2009. évi XXVII. törvény egyik deklarált célja e tárgyban éppen a PUE 6ter cikkével való teljes összhang megteremtése volt,⁵⁹ néhány szál még mindig elvarratlannak tűnik. Mindenekelőtt szembeötlő, hogy a Vt. a feltétlen kizáró ok alkalmazásának feltételül szabja, hogy az érintett jelzést a PUE 6ter cikkének (3) bekezdése szerint közöljék. A PUE 6ter cikkének (3)(a) bekezdése értelmében az unió országai az állami jelzések védettségére vonatkozó rendelkezések „alkalmazása érdekében” valóban megállapodtak abban, „hogy a Nemzetközi Iroda útján kölcsönösen közlik azoknak az állami jelvényeknek, valamint hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyeknek és bélyegeknél [fémjelzéseknek] a jegyzékét, amelyeket feltétlenül vagy meghatározott korlátok között e cikk [azaz a 6ter cikk] védelme alá kívánnak helyezni”, ez a közlés azonban „az állami zászlók tekintetében nem kötelező” (lásd e tanulmány 2.14. pontját is). A Vt. 3. §-a (2) bekezdése a) pontjának utolsó fordulata – a jelzések közlésére mint a kizáró ok alkalmazásának feltételére utaló szövegrész – mindazonáltal természetesen nem értelmezhető úgy, hogy az a PUE magyarországi érvényesülésének sérelmével járjon.

* A tanulmány első része az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2012. áprilisi számában jelent meg. A fejezetek, az alpontok és a lábjegyzetek számozása folyamatos, az I. részben használt rövidítéseket a II. rész is átveszi.

⁵⁹ L. a tanulmány 4.13. pontját és a 2009. évi XXVII. törvény indoklásának ott idézett részét.

Következésképpen a Vt.-ben rögzített feltétel is csak akkor „lép be”, amikor a PUE 6ter cikke szerint is feltétele a védettség beállításának a jelzés kölcsönös közlése a tagországok között. Ahol a védettséghez a PUE 6ter cikke sem követeli meg a közlést (azaz az állami zászlóknál), ott a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének *a*) pontjában található – említett – fordulat alapján sem lehet ez a feltétele a kizáró ok alkalmazásának. Állami zászlóból álló vagy azt tartalmazó megjelölésre a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének *a*) pontja szerinti kizáró okot tehát akkor is alkalmazni kell, ha az érintett állami zászlót a PUE 6ter cikkének (3) bekezdése szerint nem közölték. Ez az értelmezés biztosítja belső jogunk („*a magyar jog*”) és a nemzetközi jog – vagyis a Vt. és a PUE – összhangját, amit az Alaptörvény Q) cikkének (2) bekezdése is megkövetel. Az Alaptörvény 28. cikke pedig általános jogértelmezési és jogalkalmazási követelményül állítja, hogy a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék, feltételezve azt is, hogy „*a józan észnek és a közjónak megfelelő ... célt szolgálnak*”. Emellett a Vt. 3. §-a (2) bekezdése *a*) pontjának az előzőekben vázolt értelmezése mellett szól a nemzetközi jog és a belső jog normakonfliktusainak rendezésére irányuló *favor conventionis* elv, illetve az ún. *Matter*-doktrína. Az előbbi szerint a belső jog értelmezése során a nemzetközi joggal való összhangot megteremtő változatnak kell elsőbbséget adni,⁶⁰ az utóbbi pedig azt jelenti: „*vélelmezni kell, hogy a törvény nem a [nemzetközi] szerződés megsértésére irányul.*”⁶¹ Mindez végső soron következik a *pacta sunt servanda* nemzetközi jogi alapelvből, ahogy azt a szerződések jogáról szóló Bécsi Egyezmény⁶² 26. cikke is rögzíti: „*[m]inden hatályos szerződés kötelezi a részes feleket és a szerződést jóhiszeműen kell végrehajtaniok*”.

További eltérés a Vt. szóban forgó rendelkezései és a PUE 6ter cikke között, hogy a Vt. alapján a 6ter cikk hatálya alá tartozó jelzésből álló megjelölés kapcsán az illetékes szerv hozzájárulása (a PUE szóhasználatában: engedélye) nem hárítja el az oltalmazhatóságot kizáró okot. A Vt. 3. §-ának (3) bekezdése e lehetőséget ugyanis csak azoknál a megjelöléseknél ismeri el, amelyeknek az érintett jelzés „*csupán elemét képezi*”. Természetesen

⁶⁰ A *favor conventionis* elv summázatát az Alkotmánybíróság a 30/1998. (VI. 25.) AB határozat VI. 3. pontjában a következők szerint adta meg (az akkor hatályos Alkotmány rendelkezéseire hivatkozva): „[a]z Alkotmány 7. § (1) bekezdése megköveteli a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját, ennek keretében pedig a nemzetközi szerződést kihirdető belső jogszabály olyan értelmezését, amely a szerződésnek a nemzetközi jogban elfogadott, élő értelmének megfelel”. Ennek az elvnek az alkalmazása nyilván nem szűkíthető csupán a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabályra, hanem annak helye lehet bármely belső jogszabály olyan normája kapcsán, amely valamely nemzetközi szerződés végrehajtását, az annak való megfelelést célozza. Az Alkotmánybíróság másfelől arra is figyelmeztetett, hogy „a *favor conventionis* elv érvényesülése addig terjedhet, amíg a magyar jog nemzetközi szerződéssel konform értelmezése eredményeként az Alkotmány nem sérül”. Mint láttuk, a Vt. szóban forgó rendelkezésének a PUE 6ter cikkével összhangban történő értelmezése nemhogy nem jár az Alaptörvény sérelmével, hanem épp az Alaptörvény egyes rendelkezéseiből adódó követelményeket elégíti ki.

⁶¹ *Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, Kovács Péter*: Nemzetközi közjog. Budapest, 1998, p. 145.

⁶² Hazánkban kihirdette: az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet.

valószínűtlen, hogy bármely állam illetékes hatósága engedélyezné címerének – vagyis egy pusztán a címeréből álló megjelölésnek – védjegyként történő lajstromozását és használatát, mint ahogy az is valószínűtlen, hogy egy ilyen megjelölés ne ütközne más kizáró okba. Hasonlóképpen lehet érvelni azzal is, hogy a magyar jogalkotó a Vt. e rendelkezésének elfogadásával eleve, törvényhozási úton ki kívánta zárni annak még a lehetőségét is, hogy az illetékes szervtől engedélyt lehessen szerezni olyan megjelölés védjegyként történő lajstromozására, amely semmi másból nem áll, mint a PUE 6ter cikkének hatálya alá tartozó valamely magyarországi állami jelzésből. A magyar jogalkotó ugyanakkor – magától értetődően – nem rendelkezhetett arról, hogy más államok a PUE 6ter cikke alá eső jelzéseik kapcsán milyen engedélyezési gyakorlatot kövessenek, azaz – elvileg, bár nem túl nagy gyakorlati valószínűséggel – előállhat olyan helyzet, amelyben egy másik állam illetékes hatósága engedélyt ad a pusztán valamely védett állami jelzéséből álló megjelölés védjegyként (adott esetben magyarországi nemzeti védjegyként) történő lajstromozására. A Vt. 3. §-a (3) bekezdésének hatályos megfogalmazása igencsak megnehezítené egy ilyen helyzet megfelelő kezelését. Meg kell jegyezni, hogy az európai uniós jogban sem az Irányelv, sem a KVR nem tesz különbséget a szóban forgó kizáró ok alkalmazása kapcsán a PUE 6ter cikke hatálya alá tartozó jelzésből álló vagy az azt csupán egyik elemükként tartalmazó megjelölések között.

A Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja ugyanakkor nem teszi egyértelművé, hogy a benne foglalt kizáró okot mikor kell az árujegyzéktől függetlenül alkalmazni, és mikor kell figyelembe venni az áruk (szolgáltatások) azonosságát vagy hasonlóságát. Amint arra a tanulmány 2.10. pontja is utalt, a PUE 6ter cikkének (2) bekezdése a hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyek és fémjelzések védettségét a specialitási elv mentén korlátozza: alkalmazásuk tilalma „csak arra az esetre vonatkozik, ha az azokat tartalmazó védjegyekkel olyan árukat kívánnak megjelölni, amelyek az említett jegyekkel hivatalosan megjelölt árukkal azonosak vagy hozzájuk hasonlóak”. Ezzel szemben a 6ter cikk (1)(a) bekezdésében említett többi állami jelzés – azaz a címerek, a zászlók és az egyéb állami jelvények – védettsége független az érintett áruk, szolgáltatások jellegétől, a védjegybejelentés árujegyzékétől. Ez, a PUE 6ter cikkéből eredő distinkció nem jelenik meg a Vt. említett rendelkezésének szövegében. Mindazonáltal nincs ok arra, hogy a joggyakorlat ne e különbségtétellel figyelemmel – azaz a PUE 6ter cikkével összhangban – alkalmazza a Vt. 3. §-a (2) bekezdése a) pontjában foglaltakat, vagyis árujegyzéktől függetlenül érvényesítse az oltalmazhatóságot kizáró okot valamennyi állami jelzésnél a hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyek és fémjelzések kivételével, amelyeknél viszont csak az azonos vagy hasonló árukra vonatkozóan alkalmazható e kizáró ok.

E kisebb-nagyobb kodifikációs hibák és értelmezési nehézségek gyökere oda nyúlik vissza, hogy a Vt. – ellentétben az Irányelvvel és a KVR-rel – nem keretnorma útján (lásd a 3.1. és a 3.2. pontot) szabályozza ezt a kizáró okot; a szabályozás technikájából adódóan e lajstromozási akadály, illetve törlési ok tartalmát nem tölti ki a PUE 6ter cikke, az egyezmény

e rendelkezéseit nem emeli be a Vt. az e kizáró ok kapcsán alkalmazandó normák közé.⁶³ Nem teszi ezt a Vt., holott erre a PUE 6ter cikkének normatív természete, elismerten *self-executing* jellege⁶⁴ folytán volna mód, és holott ezzel lehetne elérni az egyezménybeli rendelkezések legpontosabb, leghívebb hazai végrehajtását. Az pedig, hogy a Vt. e rendelkezése nem ölti keretnorma formáját, és nem a PUE 6ter cikkének mögöttes rendelkezéseivel „töltődik fel”, kételyeket ébreszthet még az Irányelvvel való összhang szempontjából is.

5.2. A Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontjában szabályozott kizáró ok a hivatalból végzett érdemi vizsgálat körébe tartozik. A Vt. 61. §-a (2) bekezdésének a) pontja értelmében a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) által hivatalból végzett érdemi vizsgálat – egyebek mellett – kiterjed arra, hogy a megjelölés nincs-e kizárva a védjegyoltalomból. Ha tehát az SZTNH azt észleli, hogy a megjelölés a PUE 6ter cikkének hatálya alá tartozó jelzésből áll vagy azt tartalmazza, és az illetékes szerv engedélyét (hozzájárulását) nem csatolták, nyilatkozattételre, illetve az engedély (hozzájárulás) beszerzésére és az SZTNH-hoz való benyújtására hívja fel a bejelentőt. A bejelentést pedig – részben vagy egészében – el kell utasítani, ha a nyilatkozat ellenére sem hárul el a PUE 6ter cikkéből adódó kizáró ok; a bejelentést visszavontnak kell tekinteni, ha a bejelentő a felhívásra a kitűzött határidőben nem válaszol, illetve, ha az illetékes szerv engedélyét nem nyújtja be.

A Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése ehhez képest annak az eljárásnak a kereteit és szempontrendszerét határozza meg, amelyben a Magyarország címerét és zászlaját tartalmazó megjelölés védjegyként történő lajstromozásához szükséges engedély megszerezhető a kor-

⁶³ Az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének h) pontjában található fordulat (a PUE 6ter cikke „alapján nem részesülhet védjegyoltalomban, illetve törlésének lenne helye”) valódi keretnorma, hiszen a kizáró ok egésze tekintetében utal a 6ter cikk egészére; ezzel szemben az, hogy a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja a jelzések felsorolása és közlése tárgyában hivatkozik a PUE 6ter cikkének egyes rendelkezéseire, nem teszi a Vt. e rendelkezését keretnormává, és nem emeli át a 6ter cikkben található teljes szabályozást a Vt.-be.

⁶⁴ G. H. C. *Bodenhausen*: Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property. BIRPI, Geneva, 1968, p. 95.; a nemzetközi szerződések *self-executing* jellegét a jogirodalom abban jelöli meg, hogy „[e]gy szerződés – vagy annak valamely rendelkezése – akkor *self-executing*, ha alkalmazásához nincs szükség kiegészítő, belső intézkedésekre”. „A nem *self-executing* szerződések önmagukban nem elegendők, és az államoknak belső végrehajtási intézkedéseket kell tenniük alkalmazhatóságuk érdekében.” A *self-executing* jelleg megállapításához komplex értékelésre van szükség, amelynek során vizsgálándó, hogy az érintett rendelkezés pontos és feltétel nélküli-e, továbbá, hogy közvetlenül alkalmas-e joghatás kiváltására. *Quoc Dinh, Daillier, Pellet, Kovács*: i. m. (61), p. 121. „Generally, agreements which can be readily given effect by executive or judicial bodies... without further ... legislation are deemed *self-executing*, unless a contrary intention is manifest.” „A treaty provision, to be *self-executive*, must therefore be: unambiguous, certain, and not forward-looking (that is, legally complete and not dependent on subsequent legislation for its implementation)”. *Rebecca M. M. Wallace*: International Law. London, 1997, p. 51–52.

mányzati tevékenység összehangolásáért felelős minisztertől mint a PUE és a Vt. értelmében vett illetékes hatóságtól (szervtől). A Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése a következőképpen szól:

„(1) A címert vagy a zászlót tartalmazó védjegy vagy ilyen formatervezési minta oltalmának megadásához szükséges engedély megadásáról – kérelemre, a védjegybejelentésben megjelölt árujegyzék szerinti áruk, szolgáltatások, illetve a minta szerinti termék tekintetében feladatkörrel rendelkező miniszter véleményének kikérése után – a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter dönt. A kérelem elbírálása során a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter mérlegeli, hogy az áru, szolgáltatás sajátos nemzeti jellege, a kérelmező tevékenységének nemzetgazdasági jelentősége és kiviteli nagyságrendje indokoltá teszi-e a címernek vagy a zászlónak a védjegy vagy formatervezési mintaoltalom részeként való használatát.”

Emellett a Címertv. 24. §-ának (4) bekezdése felhatalmazást adott a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszternek, hogy rendeletben szabályozza a címert vagy a zászlót tartalmazó védjegy és formatervezési minta oltalmának megadásához szükséges engedély megadásának részletes feltételeit és az engedélyezés különös eljárási szabályait. E rendelet (a továbbiakban: végrehajtási rendelet) e tanulmány kéziratának lezárásáig nem jelent meg.

Alapvető kérdés e két eljárás – a védjegy lajstromozására irányuló eljárás és az illetékes hatóság engedélyének megszerzését célzó eljárás – egymáshoz való viszonya. Erre – a nemzetközi összehasonlítás tükrében – két modell rajzolódik ki. Az egyiket „politikainak”, a másikat „hatóságinak”, avagy „normatív-hatóságinak” nevezhetjük. A politikai modellben szükségképpen szétválik a védjegy lajstromozásáról és a 6ter cikk szerinti engedély megadásáról való döntés; az utóbbit politikus – pl. miniszter – hozza meg. A hatósági modell esetében a politikai megfontolások nem egyedi döntésben fejeződnek ki, hanem jogszabályban részletesen meghatározott kritériumok útján; az engedély megadása pedig csupán jogalkalmazói – akár védjegyhatósági – döntés. Természetesen e modellek csupán arra az esetkörre terjednek ki, amikor az egyes államok a PUE 6ter cikke alá eső jelzéseik védjegyként vagy annak elemeként történő lajstromozásához a saját iparjogvédelmi hatóságuk előtti eljárás céljából adnak engedélyt; az egyes védjegyhatóságok a más országok illetékes hatóságai által hozott döntéseket attól függetlenül kötelesek tiszteletben tartani és végrehajtani, hogy e külföldi hatóságok milyen modell szerint, milyen eljárásban és szempontok alapján adják ki a védjegy lajstromozásához a PUE 6ter cikke szerint szükséges engedélyt (vagy tagadják meg azt). Az SZTNH-nál e tárgyban 2011 tavaszán készült felmérés⁶⁵ szerint a politikai modellre az Egyesült Királyság, Írország és Kanada szolgálhat példaként,

⁶⁵ Eln. 7/19-1/2011.

míg a hatósági modell jellemző Svájcra és Svédországra. A hazai szabályozásból inkább egy politikai modell képe⁶⁶ vehető ki, noha az, hogy a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése szerinti eljárás közigazgatási hatósági eljárásnak számít, és ekként a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (azaz a Ket.) hatálya alá tartozik, továbbá az, hogy kezdeményezhető a miniszter döntésének bírósági felülvizsgálata, a hatósági modell vonásait mutatja. A Címertv. rendelkezéseiben mindazonáltal nem találjuk meg a részletesen meghatározott kritériumok olyan – kellően normatívnak tekinthető és kiszámítható eredményt garantáló – rendszerét, amelyben a miniszteri engedély megadásáról való döntés pusztán egyszerű jogalkalmazói aktusnak számítana.

A Vt.-ben és a Címertv.-ben szabályozott két eljárás tehát világosan elkülönül. Az SZTNH-ra tartozik annak az eldöntése (többnyire a védjegy lajstromozására irányuló eljárásban), hogy a megjelölés védjegyoltalomban való részesüléséhez – a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja és e § (3) bekezdése, illetve a PUE 6ter cikke alapján – szükség van-e az illetékes szerv hozzájárulására. Ennek keretében az SZTNH dönti el azt a bejelentés érdemi vizsgálata során, hogy a megjelölés a PUE 6ter cikke szerint védett jelzést tartalmaz-e; hasonlóképpen az SZTNH dönti el azt is, hogy a megjelölés érintett eleme – ha nem egyezik meg „egy az egyben” valamely védett jelzéssel – címertani utánnak minősül-e.

A Címertv. 10. §-ának (1) bekezdésében szabályozott eljárásban pedig a miniszter arról dönt, hogy kiadja-e a címert vagy a zászlót tartalmazó védjegy oltalomban részesítésére vonatkozó engedélyt olyan esetben, amikor ez – az SZTNH vagy más (pl. külföldi) védjegyhatóság megítélése szerint – védjegy jogi szempontból szükséges. Ez az engedélyezési eljárás a védjegy lajstromozására irányuló eljárástól független, önálló, elkülönült hatósági eljárás; nem számít a védjegy lajstromozására irányuló eljárás szakhatósági eljárásának sem.⁶⁷

A két eljárás jogorvoslati rendje is elkülönül: míg az SZTNH-nak az engedély védjegy jogi szükségességéről hozott döntése az eljárást befejező döntéssel szemben megváltoztatási

⁶⁶ Hangsúlyozni kell, hogy a „politikai” jelzőnek e helyt nincs semmiféle pejoratív felhangja, és hogy a politikai modell teljességgel helyénvaló lehet a felsőjelek használatával kapcsolatos kérdésekben. Az állam joggal tarthat számot széles mérlegelési jogkörre a szuverenitását kifejező jelképek használatát, annak engedélyezését illetően; az erről való döntés a szuverenitás legbelső magjához tartozik, és mint ilyen – végső soron – „szuverén kegye”. *Bodenhausen* is hasonló felfogásban közelíti meg a 6ter cikk szerinti védettséget, illetve az illetékes hatóság engedélyezési lehetőségét: „The reasons for this are that such registration or use would violate the right of the State to control the use of symbols of its sovereignty”. *Bodenhausen*: i. m. (64), p. 96. Amint az e tanulmány 3.3. pontjából is kitűnhetett, az Európai Unió bíróságai is lényegében ugyanígy közelítik meg a 6ter cikk szerinti védtség és az állami szuverenitás kapcsolatát. Az Elsőfokú Bíróság az ECA-ügyben [l. a (40) lábjegyzetet] leszögezte, hogy a PUE 6ter cikkével megtiltott „lajstromozás vagy használat hátrányosan befolyásolná az államnak azt a jogát, hogy ellenőrizze a szuverenitását kifejező jelképek használatát”. Az Európai Bíróság a Juharfafelevél-ügyben [l. a (45) lábjegyzetet] pedig úgy fogalmazott, hogy „[a]z állami jelvényeknek tulajdonítható alapvető [funkciók] között meg kell jegyezni az állam azonosításának, valamint az állam szuverenitása és egysége kifejezésének a rendeltetését”.

⁶⁷ Vö.: a Ket. 44–45/A. §-aival.

kérelemmel kezdeményezhető bírósági felülvizsgálat (Vt. 46/A. § és XI. fejezet) részeként, különleges nemperes eljárásban bírálható felül, addig a miniszter döntésével szemben a Ket. általános szabályai [Ket. 109. § és 100. § (2) bek.] szerint van helye bírósági felülvizsgálatnak, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) XX. fejezetében szabályozott közigazgatási perben.⁶⁸

Mindezek alapján annak megítélése és felülbírálása, hogy a védjegy lajstromozására irányuló eljárásban az SZTNH szabályszerűen, a Vt.-vel összhangban tartotta-e szükségesnek az illetékes szerv hozzájárulásának beszerzését és hívta fel erre a bejelentőt, az eljárást befejező döntéssel szemben kezdeményezhető bírósági felülvizsgálatra (Vt. 46/A. § és XI. fejezet) tartozik. Ha tehát az SZTNH a védjegybejelentés érdemi vizsgálata során megállapítja, hogy a – nemzeti jelképet tartalmazó – megjelölés védjegyként való lajstromozásához az illetékes szerv hozzájárulása szükséges, és a bejelentő – elfogadva az SZTNH döntését – a kijelölt szervhez fordul az engedély beszerzése végett, a megkeresett szerv kizárólag az engedély megadásáról vagy meg nem adásáról dönthet, azt azonban utólag nem bírálhatja felül, hogy a megjelölés védjegyoltalomban való részesítéséhez a Vt. alapján szükség van-e, szükség volna-e az engedélyre.

A Címertv. 10. §-ának (1) bekezdésében foglaltakat a Vt. előzőekben ismertetett rendelkezéseire figyelemmel lehet csak megfelelően értelmezni és alkalmazni. A Címertv. e rendelkezése valójában csak akkor „lép be”, válik alkalmazhatóvá, ha védjegyjogi értelemben szükség (és lehetőség) van a nemzeti jelképet tartalmazó megjelölés oltalomban részesítéséhez az „illetékes szerv hozzájárulására”. A Címertv. e körben csupán ezt az illetékes szervet nevezi meg – a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter személyében –, valamint az engedélyezés eljárási rendjét és mérlegelési szempontjait rögzíti; de annak meghatározására, hogy szükség van-e a megjelölés oltalomban részesítéséhez a miniszteri engedélyre, nem a Címertv., hanem a Vt. szolgál. Erre utal, hogy a Címertv. szóban forgó rendelkezésének szövege is „a címert vagy a zászlót tartalmazó védjegy ... oltalmának megadásához szükséges engedély” kiadásának rendjéről és mérlegelési szempontjairól szól. E rendelkezést tehát akkor kell alkalmazni, ha a Vt. alapján szükség van az illetékes szerv hozzájárulására (a Címertv. és a PUE terminológiájával: engedélyére).

A még kiadásra váró végrehajtási rendelet szabályozhatja, hogy engedélyt csak a védjegy lajstromozására irányuló eljárás megindítását követően lehet-e kérni, vagy esetleg már azt megelőzően is. Ha ez utóbbi lehet az eset, akkor természetesen előfordulhat, hogy a bejelen-

⁶⁸ A Pp. 339. §-ának (1) bekezdésében található főszabály szerint az engedélyt megtagadó miniszteri döntést – ha az jogszabálysértő – a bíróság hatályon kívül helyezi, és a minisztert új eljárásra kötelezi. Figyelmet érdemel még a Pp. 339/B. §-a is, amelynek értelmében „[m]érlegelési jogkörben hozott közigazgatási határozat akkor tekintendő jogszerűnek, ha a közigazgatási szerv a tényállást kellő mértékben feltárta, az eljárási szabályokat betartotta, a mérlegelés szempontjai megállapíthatóak, és a határozat indokolásából a bizonyítékok mérlegelésének okszerűsége kitűnik.”

tő a védjegybejelentéshez akkor is mellékeli a miniszteri engedélyt, amikor arra egyébként az SZTNH megítélése szerint védjegyjogi szempontból, a PUE 6ter cikkének alkalmazásában nem is lenne szükség. Ez egyébként elvileg ma sem kizárt – sem a magyar, sem a külföldi felségelek, azaz sem a magyarországi, sem a külföldi illetékes hatóságok engedélye kapcsán. Olyannyira nem, hogy a védjegybejelentések alaki szabályait megállapító 16/2004. (IV. 27.) IM rendelet a védjegybejelentés kellékei között említi meg [1. §-a (1) bekezdésének h) pontjában] „az illetékes szerv hozzájárulását ahhoz, hogy az a megjelölés, amelynek a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) ... pontjában meghatározott jelzés csupán elemét képezi, oltalomban részesülhessen, ha ennek hiányában a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontjában szabályozott kizáró ok egyébként fennállna”.

Ha azonban a bejelentéshez nem mellékelnek ilyen engedélyt (hozzájárulást), és az SZTNH szerint arra viszont szükség volna a megjelölés oltalomban részesítéséhez, a bejelentőt fel kell hívni nyilatkozattételre (nyilatkozatában vitathatja az engedély szükségességét), illetve az engedély (hozzájárulás) beszerzésére és az SZTNH-hoz való benyújtására. Az erre vonatkozó határidő kitűzésekor [Vt. 41. § (2) bek.] figyelembe kell venni az engedélyezési eljárás várható időigényét; helye lehet ilyenkor akár három hónapot meghaladó, illetve háromnál többszöri határidő-hosszabbításnak is (különösen akkor, ha külföldi szerv engedélyt kell beszerezni vagy az engedély kiadását elutasító döntéssel szemben jogorvoslati eljárást is kezdeményeztek). Adott esetben a védjegy lajstromozására irányuló eljárás felfüggesztésének is helye lehet a Vt. 43. §-ának (1) bekezdése alapján, hiszen a miniszternek a Címertv. szerinti engedélye vagy más illetékes szerv engedélye a védjegy oltalmazhatósága szempontjából előkérdés, és így ilyenkor is arról van szó, hogy „a védjegyügy érdemi eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelyben az eljárás más szerv hatáskörébe tartozik”. A felfüggesztésre irányuló kérelmében a bejelentőnek ilyenkor természetesen igazolnia kell, hogy az illetékes hatóság engedélyének megszerzésére irányuló eljárást megindította. A két eljárási opció között csupán egyes eljárási joghatások [lásd a Vt. 43. §-ának (5) és (6) bekezdését], illetve a díjfizetési kötelezettség szempontjából van különbség.⁶⁹

5.3. Mivel a Vt. az összes elutasítási okot egyúttal törlési okként is szabályozza, a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott feltétlen kizáró ok – a Vt. 33. §-a (1) bekezdésének a) pontja értelmében – a védjegy törlésének jogalapjaként is szolgál. Elvileg erre a kizáró okra is az, a Vt. 72. §-ának (1) bekezdésében rögzített főszabály vonatkozik, hogy bárki kérheti a törlést. Mindazonáltal a PUE 6ter cikkére épülő kizáró ok – úgy tűnik – a törlés kapcsán is sajátosan érvényesül.

⁶⁹ A védjegyeljárás felfüggesztésére irányuló kérelem nem díjköteles [l. a Vt. 43. §-át és 46/C. §-ának (2) bekezdését], míg a határidő-hosszabbítási kérelemért a 19/2005. (IV. 12.) GKM rendelet 15. §-ának (1) bekezdésében meghatározott mértékű igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni.

Először is azt kell leszögezni, hogy a miniszternek az a döntése, amellyel megadta a címert vagy a zászlót tartalmazó megjelölés védjegyvoltalomban részesítéséhez szükséges engedélyt, a törlési eljárásban nem vitatható. Törlési okként így tehát csak az maradhat, ha az SZTNH a miniszternek (vagy más illetékes hatóságnak) az engedély kiadását megtagadó döntése ellenére lajstromozta volna a védjegyet (ilyesmi alighanem csupán valamilyen fatális adminisztratív hiba folytán fordulhatna elő), vagy ha az SZTNH nem ítélte szükségesnek az illetékes hatóság engedélyének beszerzését, és a bejelentő erre való felhívása nélkül lajstromozta a védjegyet (holott erre valójában szükség lett volna). Ha ez utóbbi miatt az illetékes szerv (hatóságon) kívüli kérelmező kezdeményezi a védjegy törlését, és az SZTNH elfogadja azt a kérelmezői álláspontot, hogy a lajstromozáshoz szükség lett volna az illetékes szerv engedélyére, a jogosult – akár az SZTNH felhívására, akár saját elhatározásából – a törlési eljárás folyamán (annak felfüggesztése mellett vagy határidő-hosszabbításokkal) még beszerezheti ezt az engedélyt, elhárítva a törlési okot. Ha az engedély szükségességét illetően az SZTNH nem osztja a kérelmezői álláspontot, a törlési kérelmet elutasító határozattal szemben benyújtott megváltoztatási kérelemmel „utalható” e jogvita a bíróság elé. Ha maga az illetékes szerv lép fel kérelmezőként, kérdés lehet, hogy vélelmezni kell-e – hacsak az eset körülményeiből és különösen a kérelmező nyilatkozataiból nem következik kifejezetten más –, hogy az illetékes szerv a lajstromozáshoz nem adta volna meg és utólag sem kívánja megadni a hozzájárulását. Ez logikus és eljárásgazdaságossági szempontból elfogadható következtetésnek tűnhetne; ha azonban az illetékes szervnek az engedély kiadása (nyilván elsősorban annak megtagadása) tárgyában hozott döntésével szemben jogorvoslatnak van helye – mint pl. a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdésében szabályozott eljárás esetében –, a törlési eljárást nem lehet e vélelem alkalmazásával lefolytatni, hanem „be kell várni” az engedély tárgyában lefolytatható eljárás jogerős befejezését (feltéve persze, hogy a jogosult egyáltalán kezdeményez ilyet), hiszen különben a jogorvoslat lehetőségétől fosztanánk meg a jogosultat (az engedélyezési eljárás kérelmezőjét). Fontos hangsúlyozni, hogy a lehetséges törlési eljárásoknak az előzőekben vázolt eseteiben az illetékes hatóság (szerv) részéről történő engedélyezés jogszabályi feltételeit a védjegybejelentés napján (elsőbbsége időpontjában) hatályos jogszabály és az akkor fennálló körülmények alapján kell vizsgálni.

5.4. A Címertv. 5. §-ának (1)–(3) bekezdései általános címerhasználati tilalmat mondanak ki (magán-, illetve üzleti célú felhasználásra vonatkozóan):

„(1) Természetes személy a foglalkozásának, hivatásának gyakorlása során, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet – az 1. §-ban említett [azaz a közhatalmi vagy más közfeladatot ellátó] szerveken és személyeken kívül – a tevékenysége során, szervezeti jelképként vagy ennek részeként a címert nem használhatja. Törvény vagy törvény felhatalmazása alapján jogszabály személy [sic!] vagy személyek meghatározott csoportja tekintetében ettől eltérően rendelkezhet.

(2) Az (1) bekezdést kell alkalmazni – a Magyar Közlöny kivételével – a sajtótermék címfeliratára is.

(3) Az (1) és (2) bekezdést a címer elkülöníthető elemeire (Szent Korona, címerpajzs) is alkalmazni kell.”

Adja magát a kérdés, hogy e rendelkezések miként viszonyulnak ahhoz, a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdésében szabályozott lehetőséghez, hogy a címert tartalmazó védjegy lajstromozásához a miniszter megadhatja – engedély formájában – a hozzájárulását. Értelmszerűnek tűnik, hogy a 10. § (1) bekezdése – az itt szabályozott miniszteri engedély – kivételt képez az 5. § (1)–(3) bekezdéseiből következő általános címerhasználati tilalom alól, különben az ezen engedély alapján lajstromozott védjegy nem volna használható. E mellett az értelmezés mellett szól, hogy az 5. § (1) bekezdése maga is utal szövegszerűen az eltérő törvényi rendelkezés lehetőségére, és mivel ez nem csupán „külön” törvény lehet, magának a Címertv.-nek a 10. §-a is minősülhet ilyesféle eltérő törvényi rendelkezésnek. Ezt az értelmezést erősíti, hogy az 5. § (1) bekezdése a „szervezeti jelképként vagy ennek részeként”, azaz a vállalatjelzőként való címerhasználatot tiltja, míg a 10. § (1) bekezdése a címert tartalmazó védjegy (vagyis árujelző) oltalomban részesítéséhez szükséges engedélyről szól. Nem közbűös továbbá az sem, hogy a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése a „*védjegy részeként való használat*” szövegfordulatot is tartalmazza, egyértelműen kifejezve, hogy a lajstromozáshoz megadott engedély a védjegy részeként való használatra is kiterjed (összhangban azzal, ami a PUE 6er cikkéből szintén következik).

5.5. A Címertv. 1. §-ának (1) bekezdése szintén érdekes kérdéseket vet fel. E rendelkezés jelenleg hatályos szövege a következő:

„(1) Magyarország címerét (a továbbiakban: címer) az Országgyűlés, az országgyűlési képviselő, a köztársasági elnök, az Alkotmánybíróság, az Alkotmánybíróság tagja, az alapvető jogok biztosa és helyettese, az Állami Számvevőszék, a Magyar Nemzeti Bank, a Költségvetési Tanács, a Kormány tagja, a központi államigazgatási szervek, a Magyar Honvédség, a bíróság, az Országos Bírósági Hivatal, az ügyészség és a közigazgatási feladatot ellátó szervek, továbbá ezek hivatalai, a helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, a köztestületek, valamint a felsoroltak képviselőitől jogosult személyek a hivatali feladataik ellátása során engedély nélkül használhatják, továbbá helyezhetik el az épületeiken és helyiségeikben.”

Kisebbség megelégedéssel olvashatjuk a Címertv. e bekezdésében az „*engedély nélkül használhatják*” fordulatot. Eleve nem világos, e szövegezés mire, miféle engedélyezésre utalhat, hiszen a Címertv. más részei nem vezetnek be a címerhasználat engedélyezésére semmiféle külön eljárást. Egy biztosnak tűnik mindazonáltal: nevezetesen, hogy ezen az engedélyen semmi esetre sem érthető a címert tartalmazó megjelölés védjegyoltalomban való részesítéséhez szükséges miniszteri engedély, vagyis az „*illetékes szerv hozzájárulása*”, ahogy azt a Vt. 3. §-ának (3) bekezdése szabályozza. Ennek okai a következők.

A Címertv. 1. §-ának (1) bekezdése az ott felsoroltakat a címer használatára hatalmazza fel és nem arra, hogy címert tartalmazó megjelölésekre védjegyoltalmat szerezzenek. A Vt. 3. §-ának (3) bekezdése értelmében az illetékes szerv hozzájárulása [és a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése alapján kiadható miniszteri engedély] nem egyszerűen és általában a címer használatához szükséges, hanem ahhoz, hogy a címert részeként, elemeként tartalmazó védjegyet lajstromozzák. A Címertv. 1. §-ának (1) bekezdése a címer használatát szabályozza (erre utal az a fordulat is, amely a címernek az épületeken és a helyiségekben való elhelyezésére tér ki), arra ad felhatalmazást, míg a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése a védjegyoltalomban való részesítéshez szükséges miniszteri engedélyről szól olyan megjelölések kapcsán, amelyek a címert egyik elemükként tartalmazzák. Az utóbbi eset tehát oltalomképeségi, és nem pusztán használati kérdés.

A Címertv. 1. §-ának (1) bekezdésében adott felhatalmazás a hivatali feladatok ellátása során történő címerhasználatra vonatkozik. Semmiféle hivatali feladatellátás (közhatalmi tevékenység) önmagában nem feltételezi és nem igényli a védjegyoltalmat, annak megszerzését.

A 31/1994. (VI. 2.) AB határozatból is az következik, hogy az állami felségjogra utaló jelképek használatának vannak közjogi aspektusai (idesorolható a hivatali feladatok ellátása során történő címerhasználat), és vannak magánjogi vagy gazdasági jogi vetületei (ezek közé tartozik a védjegy elemeként való lajstromozás kérdésköre is). Célszerű ezeket a különböző aspektusokat nemcsak a szabályozás szintjén, hanem a jogalkalmazásban is elkülönítetten kezelni. A szóban forgó AB-határozat egyébként épp azt ítélte alkotmányellenesnek, hogy a vizsgált jogszabály – 7/1994. (III. 20.) MT rendelet – ez utóbbi magánjogi (gazdasági) szempontból is különbséget tett a jogalanyok között a címerhasználatra való jogosultságot illetően, keverve az állam tulajdonosi és közhatalmi szerepköreit, jogosítványait (lásd e tanulmány 4.10. pontját).

Mindazonáltal annak természetesen nincsen akadálya, hogy a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése szerinti engedély megadásáról való döntés során a mérlegelés körébe vont szempontok közé tartozzon, hogy a bejelentőt az 1. § (1) bekezdése felhatalmazza – hivatali feladatai ellátása kapcsán – a címerhasználatra.

Az előzőeket erősíti meg az is, hogy mind a Vt., mind a Címertv. megköveteli a miniszteri engedélyt az állami zászlót tartalmazó megjelölések védjegyoltalomban való részesítéséhez, noha a zászló kapcsán nem található az 1. § (1) bekezdésében foglaltakhoz hasonló rendelkezés a Címertv.-ben, aminek az is a magyarázata, hogy a zászló használata – a Címertv.-ben foglalt értelemszerű korlátozásokkal – alapvetően megengedett, arra olyasféle tilalmak nem vonatkoznak, mint a címer használatára (lásd az 5. §-t). Ennek ellenére a 10. § (1) bekezdése nem hagy kétséget afelől, hogy a zászlót tartalmazó védjegy oltalmának megadásához is szükség van miniszteri engedélyre.

Kétségtelen, hogy a Címertv. 1. §-ának (1) bekezdésében található *„engedély nélkül használhatják”* fordulat némiképpen zavaró, és esetleg kétségeket ébreszthet az előzőekben kifej-

tett jogértelmezés megalapozottságát illetően. A nemzeti jelképek használatára vonatkozó hazai szabályozás történetének áttekintése alapján (lásd e tanulmány IV. fejezetét) egyértelműnek tűnik: sajátos jogtörténeti maradvánnyal, a korábbi jogszabályokból örökölt szövegezési fordulattal, jogalkotási inerciával lehet dolgunk.

Az 1883. évi XVIII. törvénycikk a „*magyar országos*” címer használatát még engedélyhez kötötte (igaz, engedélyt csak magánosoknak, magánjellegű testületeknek, vállalatoknak és intézeteknek kellett kérniük; a törvény eleve csak ezt szabályozta). Ez az engedély egyúttal a védjegy „*alkatrészeként*” való „*belajstromozásra*” is kiterjedt első védjegy törvényünk, az 1890. évi II. törvény alapján. Később, pl. a 7/1974. (III. 20.) MT rendelet alapján jelent meg az állami szervek kiemelt – hivatali feladataik ellátásához, működésük közhatalmi jellegéhez kötődő – címerhasználati joga, felhatalmazottsága, míg más szervezetek vagy csak engedéllyel, vagy egyáltalán nem használhatták a címet. Mindazonáltal még ekkor sem vált külön a magáncélú címerhasználat és a címet tartalmazó védjegy lajstromozásának engedélyezése. Az 1995. évi LXXXIII. törvény hatalmazta fel a címer használatára a törvény erejénél fogva a közhatalmi feladatot ellátó szerveket és személyeket, és tiltotta meg mindenki másnak az állami címer használatát. Ekkor vált el végleg a közhatalmi jellegű címerhasználat az ilyen jelleget nélkülöző használattól, és lett az utóbbi tiltott, miközben elkülönült a védjegy elemeként való használat engedélyezése. E megfogalmazásokat „örökölte” a Címer tv. (különösen annak 1. §-a), anélkül, hogy a jogalkotás számot vetett volna az általános – nem csupán a védjegy lajstromozásához szükséges – engedélyezési rendszer megszűnésével, vagyis a címerhasználattal kapcsolatos többi rendelkezés számottevő megváltozásával.

5.6. A Címer tv. 5. §-ának (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az e § előző két bekezdésében rögzített címerhasználati tilalmakat alkalmazni kell „*a címer elkülöníthető elemeire*” is; ilyen elemként említi meg a törvény – kimerítő jellegűnek látszó felsorolásában – a Szent Koronát és a címerpajzsot. Mivel az 5. § nem a címet tartalmazó védjegy lajstromozásáról és használatáról szól (mint a 10. §), hanem „*a szervezeti jelképként vagy ennek részeként*” történő címerhasználatot tiltja meg, az 5. § (3) bekezdésében található e szabálynak nincs közvetlen védjegy jogi relevanciája [hacsak azon az alapon nincs, hogy a 10. § (1) bekezdése szerinti engedélyezés az 5. § tilalmai alól – törvény eltérő rendelkezésével – engedett kivételnek minősül]. Ennek azonban nincs gyakorlati jelentősége, mivel a Címer tv. 5. §-ának (3) bekezdésében – elkülöníthetőként – megemlített címerelemek átvétele a PUE 6ter cikke és a Vt. alkalmazásában amúgy is címertani utánnak minősülne (lásd e tanulmány 2.9. és 3.3. pontját). Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy Magyarország címerének nem feltétlenül csupán ez a két eleme minősülhet olyannak, amelynek az átvétele folytán címertani utánnakról beszélhetünk [mint ahogy – hiába deklarálja ezt a Címer tv. „hatalmi szóval” – a címernek lehetnek más (vizuálisan, illetve fizikailag) elkülöníthető elemei is, mint a (kétségtávolan leg-

inkább jellemző) Szent Korona és a címerpajzs]. A címertani utánpótlás védjegyjogi fogalmának értelmezéséhez tehát a Címer- 5. §-ának (3) bekezdése fontos adalékkal szolgál, de önmagában nincs döntő vagy kizárólagos jelentősége annak megítélésében, hogy valamely megjelölés tartalmazza-e Magyarország címerének címertani utánpótlását.

Szintén a címertani utánpótlás kategóriájának gravitációs mezőjébe esik a Címer- 10. §-ának (2) bekezdése, amelynek értelmében ugyanazon § (1) bekezdésének alkalmazásában – vagyis a címert vagy a zászlót tartalmazó védjegy oltalmazhatóságához szükséges engedély kiadásáról való döntés során – „a nemzeti színek használata engedélyhez nem kötött, ha az ábrázolás nem minősül címer- vagy zászlóhasználatnak”. Védjegyjogi értelemben – a PUE 6ter cikke és a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja alkalmazásában – természetesen nincs szükség az illetékes hatóság engedélyére olyan megjelölés védjegyjogoltalomban való részesítéséhez, amely nem tartalmazza a PUE 6ter cikkében felsorolt jelzések valamelyikének még csak címertani utánpótlását sem (és ezért nem valósítana meg címer- vagy zászlóhasználatot). A Címer- 10. §-ának (2) bekezdése csupán e magától értetődő védjegyjogi következtetést erősíti meg (ismétli meg). Teszi ezt nemcsak feleslegesen, hanem annyiban zavaróan is, hogy e kérdés megítélése nem a miniszteri engedélyezési, hanem a védjegy lajstromozására irányuló eljárásra tartozik, azaz a Címer- e helyt valójában védjegyjogi normát állapít meg (lásd e tanulmány 2.9. pontját is).

5.7. A Címer- 10. §-ának (1) bekezdése utal azokra a szempontokra is, amelyeket a miniszter mérlegel „a kérelem elbírálása során”. Ezek közé tartozik (lásd az 5.2. pontot): „az áru, szolgáltatás nemzeti jellege, a kérelmező tevékenységének nemzetgazdasági jelentősége és kiviteli nagyságrendje”. E felsorolás kapcsán feltétlenül meg kell jegyezni, hogy az nem kimerítő jellegű, és a benne szereplő feltételeknek nem kell együttesen fennállniuk az engedély megadásához.⁷⁰ E feltételek nem zárják ki – egyebek mellett – azt sem, hogy nonprofit, közhasznú tevékenységet folytató szervezetek is engedélyt kapjanak a címert vagy a zászlót tartalmazó megjelölések védjegyként való lajstromozására. E szervezeteket ugyanis semmi sem zárja el attól, hogy a szolgáltatásaik (és esetleg tevékenységük egyes tárgyiasult eredményei, azaz „árui”) kapcsán használt megjelöléseikre védjegyjogoltalmat szerezzenek, és az SZTNH ügyforgalmából látszik, hogy szereznek is. Árun és szolgáltatáson a Címer- e rendelkezésének alkalmazásában – a rendelkezés tárgyával, céljával összhangban – védjegyjogi értelemben vett, a Nizzai Osztályozás⁷¹ rendszerébe illeszthető árut és szolgáltatást kell

⁷⁰ Önmagában az „és” kötőszóra épülő nyelvtani értelmezés nem tűnik elegendőnek azon feltevés alátámasztásához, hogy a Címer- e rendelkezése taxatív és konjunktív feltételek teljesítéséhez kötné a miniszteri engedélyt. Ráadásul még pusztán nyelvtani szempontból sem tűnik egyértelműnek, hogy az „az áru, szolgáltatás nemzeti jellege” fordulat konjunktív kapcsolatban állna az azt követő szövegrésszel.

⁷¹ Kihirdetésére 1983/1. nemzetközi szerződésként került sor. L. az SZTNH honlapján a védjegyjogi jogforrások között: http://www.sztnh.gov.hu/jogforras/1983_1.html.

érteni; e szavak használata a Címetrv. említett rendelkezésében sem utalhat arra, hogy csak nyereségorientált, avagy üzletszerű tevékenység esetén engedélyezhető a címer és a zászló védjegyként történő használata. A szóban forgó szempontok felsorolásával a Címetrv. nyilvánvalóan nem kívánta kizárni a szervezetek meghatározott körét az engedély megszerzésének lehetőségéből, mint ahogy a minisztert sem korlátozza abban, hogy az eset összes körülményének mérlegelése alapján hozza meg döntését. Mivel a szóban forgó engedély a védjegy elemeként való használathoz (illetve a címet és a zászlót tartalmazó megjelölés védjegyként való lajstromozásához) szükséges, az engedély megszerzésének elvi lehetőségéből a Címetrv. e rendelkezése aligha zárhatja ki a védjegyvoltalom szerzésére egyébként jogosult szervezetek meghatározott körét, illetve az általuk végzett egyes olyan tevékenységeket, amelyek vagy amelyek eredményei – szolgáltatásként vagy áruként – védjegy árujegyzékében szerepelhetnek. Ha ezt tenné, alkotmányossági aggályokat okozó – indokolatlan és hátrányos – megkülönböztetést alkalmazna egyes szervezeteket és tevékenységeket illetően. Ezáltal ellentétbe kerülne azokkal az alkotmányossági követelményekkel is, amelyeket az Alkotmánybíróság 31/1994. (VI. 2.) AB határozata állapított meg egy korábbi címerhasználati jogszabály egyik – diszkriminatív – rendelkezésének megsemmisítése kapcsán (lásd e tanulmány 4.10. pontját). A Címetrv. 10. §-ának (1) bekezdésének ilyesféle diszkriminatív értelmezése emellett szembekerülne nemzetközi kötelezettségeinkkel is. Ha ugyanis a nonprofit szervezeteket kizárnánk azok köréből, akik a minisztertől engedélyt kaphatnak, akkor bizonyos típusú – nevezetesen címet vagy zászlót tartalmazó – megjelölések védjegyként való lajstromozásában is megakadályoznánk őket (még hozzá elháríthatatlan akadályt emelve előttük), pusztán tevékenységük jellege alapján. Ez pedig ellentétben állna a TRIPS-megállapodás 15. cikkének (4) bekezdésével is, amelynek értelmében (a hivatalos magyar fordítás szerint) „*az áru vagy szolgáltatás jellege, amelyen a védjegyet alkalmazzák, semmiképpen sem jelenthet lajstromozási akadályt*”. Hozzá kell tenni, hogy a címer és a zászló használatát még annyira se találhatnánk sérelmesnek jótékony célokat követő, közhasznú tevékenységet folytató szervezeteknél, mint üzleti vállalkozásoknál, ha egyébként az engedély kiadásának egyéb feltételei fennállnak. Kétségtelen, hogy a Címetrv. 5. §-ának (1) és (2) bekezdésében kimondott tilalmak és a 10. §-ban szabályozott engedélyezés viszonya e tekintetben is tisztázásra szorulhat. Egyfelől a 10. § tekinthető olyan törvényi kivételnek, amelynek lehetőségére az 5. § (1) bekezdése is eleve utal (lásd az 5.4. pontot). Másfelől felidézhető a már említett AB-határozat is, amely a címerhasználat közjogi és magánjogi vetületei között különböztetett. A közhatalom gyakorlásával összefüggő jelképhasználat eleve más megítélés alá esik, mint a védjegy elemeként történő – magánjogi funkciót szolgáló – használat. Természetes, hogy a Címetrv. 5. §-a a közhatalmi jellegű használatot megtiltja (egyébként csak a címer kapcsán) a közhatalmat nem gyakorló szervezetek számára (függetlenül egyébként attól, hogy vállalkozási vagy más tevékenységet folytatnak-e, ha az nem közhatalmi), gátolva ezzel azt, hogy e szervezetek a hivatalosság látszatát keltsék. Ettől független kérdés, hogy védjegy elemeként lajstromozható-e és használható-e a címet vagy a

zászlót tartalmazó megjelölés (itt nyilván az a feltételezés, hogy a védjegyszerű használat eleve nem keltheti a hivatalosság használatát; ha pedig mégis azt keltené, akkor vagy az engedélyt kell megtagadni, vagy a bejelentést kell elutasítani amiatt, hogy a megjelölés a fogyasztókat megtévesztené).

Bármely arra irányuló jövőbeli kodifikációs kísérletnél, amely a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdésében meghatározott szempontrendszer pontosabbá és árnyaltabbá tételét célozná, bizonyosra vissza lehetne nyúlni e kérdéskör hazai jogtörténeti előzményeihez (lásd e tanulmány IV. fejezetét). A Címertv. 24. §-ának (4) bekezdésében adott felhatalmazás alapján még kiadásra váró végrehajtási rendelet szintén hozzájárulhat e feltételek részletes (nyilván csak a jelenlegi törvényi keretek között maradó) megállapításához.

5.8. Érdekes jogalkalmazási (sőt, akár jogalkotási) fejtörő lehet annak megválaszolása, hogy az illetékes szerv (hatóság) hozzájárulása (engedélye) vajon visszavonható-e, és ha igen, annak mi lehet a védjegyjogi hatása. Ebből a szempontból szintén tanulságos lehet nemzeti jelképeink szabályozásának története. Az 1883. évi XVIII. törvénycikk (lásd a 4.1. pontot) még ismerte az engedély visszavonásának, érvényvesztésének és hatálya megszüntetésének jogintézményeit; igaz viszont, hogy az 1890. évi II. törvénycikk nem tért ki mindezek védjegyjogi következményeire. Kicsit szélesebbre vonva a vizsgálódás körét megállapíthatjuk: maga a PUE is „hallgat” az illetékes hatóság engedélye visszavonásának lehetőségéről, illetve a visszavonás védjegyjogi következményeiről. Ebből adódóan az Irányelv és a KVR sem foglalkozik e kérdéskörrel, mint ahogy a PUE és az uniós védjegyjog kommentárjai sem. Azzal az óvatos feltételezéssel élhetünk, hogy az engedély visszavonható lehet, de ebből aligha adódhatnak védjegyjogi következmények, vagy ha mégis, csak áttételesen és korlátozottan. A Ket. 114. §-ából eredően elvileg módja lehet a miniszternek arra, hogy a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése alapján kiadott engedélyt – erről szóló döntésével együtt – visszavonja, ha megállapítja, hogy az jogszabályt sért; e lehetőséget azonban a Ket. időben és érdemben (anyagi jogi szempontból is) korlátozza: arra csak egy ízben, a döntés közlésétől számított egy évig, jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jog sérelme nélkül kerülhet sor. Ez utóbbi megszorítás különösen fontos lehet az engedély alapján lajstromozott védjegy – mint szerzett jog – szempontjából (és a visszavonás lehetséges esetkörét meglehetősen szűkre vonja), hiszen a Vt. 3. §-a (1) bekezdésének c) pontjából következik: rosszhiszeműen bejelentett megjelölés eleve nem részesülhet oltalomban az erre vonatkozó önálló feltétlen kizáró ok folytán.

Más szóval: mivel a Ket.-ből adódóan amúgy is csak akkor vonható vissza a miniszteri engedély megadásáról szóló döntés, ha az érintett megjelölést rosszhiszeműen jelentették be lajstromozásra, az engedély visszavonása nem „keletkeztet” a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontjára, illetve a PUE 6ter cikkére épülő, új és visszamenőleg érvényesíthető kizáró (tipikusan: törlési) okot, ellenben az engedély megszerzése és a védjegy lajstromozása érdekében rosszhiszeműen eljáró bejelentővel (illetve jogosulttal) szemben lehetővé teszi, de legalábbis

megkönnyíti a Vt. 3. §-a (1) bekezdésének c) pontjában szabályozott kizáró ok – önálló joggalapon – való érvényesítését.⁷²

Emellett előállhat az a helyzet is, hogy az illetékes hatóság (szerv) engedélyének (hozzájárulásának) kiadásakor mérlegelt szempontokban és körülményekben idővel olyan nagymértékű változások következnek be, hogy a címert, zászlót vagy más hasonló állami jelzést tartalmazó védjegy megtévesztővé válik. Ha e változások a védjegy addigi használatával hozhatók kapcsolatba, a védjegytalalom megszűnését lehet megállapítani a megtévesztővé válás miatt a Vt. 35. §-a és 75–76. §-a alapján. Az oltalom ilyen címen történő megszűnése megállapításának helye lehet akkor is, ha az illetékes hatóság engedélyét nem vonták vissza.

Egyértelmű másfelől, hogy a védjegytalalom megújítása semmilyen módon nem köthető az illetékes hatóság engedélyének „megújításához”. Az ilyesféle összekapcsolást célzó bármiféle szabályozás ellentétbe kerülne – egyebek mellett – a Védjegyjogi Szerződéssel, amelynek 13. cikke kizárja az ilyen típusú – érdemi vizsgálatot feltételező – feltételeknek a védjegytalalom megújítása alkalmával való érvényesítését.⁷³

5.9. A Vt. és a Címertv. együttes olvasata számos további kérdést vet fel (és hagy megválaszolatlanul). E tanulmány végéhez közeledve azonban csak e kérdések felvillantására vállalkozhatunk:

- a Címertv.-ben szabályozott állami zászlón és címeren kívül más magyar (és a PUE 6ter cikke alá eső) jelzéseknel ki, milyen hatóság és milyen eljárásban, illetve szempontok szerint ad engedélyt az ilyen jelzést tartalmazó megjelölések védjegytalomban való részesítéséhez;
- a Címertv. 5. §-ának (1)–(3) bekezdésében szabályozott használati tilalmak megszegése milyen jogkövetkezményeket vonhat maga után (úgy tűnik, hogy büntetőjogiakat vagy szabálysértéseket jelenleg nem);
- a feltétlen kizáró okok Vt.-beli szabályozásán kívül a PUE 6ter cikkének hazai végrehajtásáról a magyar jog miként gondoskodik, azaz miként ad lehetőséget az *ex officio* fellépésre az érintett jelzések védjegyként való használatával szemben vagy a címerek speciális védelme érdekében?

⁷² Magától értetődik, de nem árt leszögezni: a miniszteri engedély (vagy a más „illetékes hatóságtól” származó engedély) visszavonása az SZTNH oldalán nem keletkeztet semmiféle hivatalból elvégzendő feladatot a már lajstromozott védjegyek kapcsán; így különösen nem változtat azon – a Vt. 38. §-ának (2) és 72. §-ának (1) bekezdéséből következő – alapelven, hogy védjegy törlésének csak kérelemre van helye.

⁷³ A Védjegyjogi Szerződés [l. a (19) lábjegyzetet] 13. cikkének (6) bekezdése értelmében „[a] Szerződő Felek egyetlen Hivatala sem végezhet érdemi vizsgálatot a megújítás eszközölésének céljaira”. A szóban forgó tilalom levezethető e cikk (4) bekezdéséből is.

5.10. Alaptörvényünk elfogadása alkalmából ez az írás nemzeti jelképeink védjegyjogi helyzetének felderítésére és bemutatására tett kísérletet. Arra vállalkozott, hogy védjegyjogunk e viszonylag kevésbé ismert területét feltérképezze, és azonosítsa azokat a szegleteit, amelyeknél az érintkezik a nemzeti jelképek védettségére és használatára vonatkozó – közjogi természetű – normákkal, valamint felkutassa azokat a jogértelmezési csapdákat, amelyeket a joggyakorlatnak érdemes volna elkerülnie. Észrevételeivel és kérdésfeltevéseivel talán annak a gondolkodási folyamatnak a serkentéséhez is hozzájárul, amely idővel akár elvezethet a jogszabályi környezet szükségesnek látszó átalakításához is.

*Dr. Palágyi Tivadar**

AZ EGYSÉGES SZABADALMI BÍRÓSÁG ÉS ANNAK EGYEZMÉNYTERVEZETE

Az Európai Bizottság régóta törekszik egy Európai Szabadalmi Bíróság létrehozására. Ezen a téren jelentős előrehaladás történt a Versenyképességi Tanács 2009. december 4-i ülésén, ahol elfogadtak egy javaslatot a szabadalmi jogviták elbírálására joghatósággal rendelkező egységes bírói fórumrendszerrel. Ezt a javaslatot a Bizottság megküldte az Európai Unió Bíróságának (Court of Justice of the European Union, CJEU), hogy állapítsa meg: a tervezett rendszer összeegyeztethető-e az Európai Uniót létrehozó szerződésekkel.

A CJEU 2011. március 8-án nyilvánosságra hozta véleményét, amely szerint a tervezett megállapodás a szabadalmi jogviták rendezésének egységes rendszere létrehozásáról nem egyeztethető össze az uniós szerződésekkel.

Az Európai Bizottság 2011. március 9-én bejelentette: úgy fogja folytatni munkáját az európai pereskedési rendszerrel kapcsolatban, és fogja módosítani az egyezménytervezetet, hogy megvalósítsák az uniós szerződésekkel való összeegyeztethetőséget. Az alábbiakban ezt a munkát ismertetjük 2012 májusáig.

Az ennek érdekében javasolt legfontosabb változtatások egyike szerint az egyezménytervezetben résztvevők körét az Európai Unió tagállamaira korlátozták, vagyis kizárták ebből a körből a harmadik államokat, valamint magát az Európai Uniót. A másik fontos változtatás értelmében megerősítették, hogy az Egységes Szabadalmi Bíróságnak (Unified Patent Court) (a továbbiakban: Bíróság) összhangban kell lennie az európai uniós joggal, és szükség esetén döntést kell kérnie a CJEU-től.

Az Európai Unió kívüli államok és az Európai Unió eltávolítása a szerződő államok köréből alapvetően megváltoztatta az egyezménytervezet jellegét, amelynek nem az a célja, hogy egy nemzetközi bíróságot hozzon létre, hanem egy közös bíróságot a tagállamok számára. Ez új szabadalmi jogszolgáltatást fog képviselni, amely lényegénél fogva része lesz az Egyezményben részes tagállamok jogi rendszerének.

Ezt a megközelítést az Európai Bizottság egy 2011. május 26-i, iránymutatást tartalmazó „non-paper”-ben javasolta, és az széles körű támogatásra talált a Versenyképességi Tanács 2011. május 30-i ülésén.

A magyar elnökség 2011. június 14-én egy módosított egyezménytervezetet mutatott be a brüsszeli állandó Mertens Csoportnak. Ez a tervezet kizárólagos hatáskört biztosít a Bíróságnak az európai szabadalmak és az egységes hatályú európai szabadalmak területén.

* DANUBIA Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

A Versenyképességi Tanács elnökeként Cséfalvay Zoltán államtitkár és Michel Barnier európai belső piaci biztos 2011. június 27-én sajtókonferencián bejelentette, hogy a tagállamok elfogadták azt a két rendeletervezetet, amely megjavítja az együttműködést az egységes szabadalmi oltalom vonatkozásában. Az elnök és a biztos különös meglegedettségnek adott hangot afölött, hogy az eljárásban részt vevő 25 tagállam megegyezett az egységes hatályú európai szabadalom kérdésében, ideértve a fordítás problémáját is.

A lengyel elnökség folytatta a magyar munkáját, és az Elnök Barátai Csoport (Friends of the Presidency Group) számára 2011 júliusában két ülést szervezett, amelyeken az új Bíróságra vonatkozó egyezménytervezetet tárgyalták meg. Ezeken az üléseken az elnökség a választott megoldásoknak az uniós szerződésekkel és a CJEU véleményével való összeegyeztethetőségének kérdéseit, valamint a küldöttségek által feltett kérdéseket értékelte.

A tagállamok kérdéseit az elnökség összefoglalva az alábbi három csoportba sorolta.

a) A választott megoldások összeegyeztethetősége az uniós szerződésekkel a CJEU véleményének fényében. A tagállamok kétféle szempontból tettek fel kérdéseket: i) A Bíróság a tagállamok közös bírósága-e, és biztosítva van-e a CJEU általi előzetes ítélezés lehetősége? ii) A tagállamok kötelezhető-e kártérítésre, ha a Bíróság megsérti az uniós törvényeket, és a Bizottság bitorlási eljárást indíthat-e a tagállamok ellen?

b) Az egyezménytervezet összeegyeztethetősége az uniós alapegyezményekkel.

c) Megjegyzések az egyezménnyel mint olyannal, vagyis az egyes cikkekkel és azok szövegezésével kapcsolatban.

2011. július 20-án az elnökség beszámolt az Állandó Képviselők Bizottságának (Comité des représentants permanents, COREPER) az addig történt előrehaladásról.

Az Európai Tanács 2011. szeptember 2-án megjegyzésekkel együtt publikálta a Bíróságra vonatkozó egyezmény tervezetét (Draft Agreement on a Unified Patent Court). A megjegyzések hangsúlyozzák, hogy az egyezménytervezetben végrehajtott változtatások egyik fő célja az volt, hogy figyelembe vegyék a tagállamok által feltett, fentebb összefoglalt kérdéseket, illetve felvetett szempontokat.

A Bíróság a tagállamok közös bírósága, és így azok jogrendszerének része lesz az egy vagy több szerződő tagállamot megjelölő európai szabadalmak és az egységes hatályú európai szabadalmak vonatkozásában, miként ezt az egyezménytervezet 15. cikke részletezi. A 6. cikk azt is megállapítja, hogy a Bíróság helyi és regionális részlegeinek jogi tanácsaiban olyan, jogilag képzett bírók lesznek, akik a szerződő tagállamok állampolgárai.

Az egyezménytervezet preambuluma emlékeztet arra, hogy a szerződő tagállamok fontosnak tartják az Európai Unió Szerződés (Treaty of the European Union, TEU) 4(3) cikkében körvonalazott őszinte együttműködés elvét, és ennek az elvnek az alapján hoznak létre közös bíróságot. Ezért, miként bármelyik nemzeti bíróságnak, az Egységes Szabadalmi Bíróságnak is együtt kell működnie a CJEU-val annak joggyakorlatára támaszkodva és kikerülve a CJEU előzetes döntéseit, összhangban az Európai Unió Működési Szerződésének (Treaty of the Functioning of the European Union, TFEU) 267. cikkével.

Ennek megfelelően az egyezménytervezet „Elsődlegesség és az uniós törvény figyelembevétele” című 14a cikke úgy rendelkezik, hogy a Bíróságnak teljes egészében alkalmaznia kell az uniós törvényt, és figyelembe kell vennie annak elsődlegességét. Az egyezménytervezet 14b cikke is a TFEU 267. cikkére hivatkozik a Bíróság által kért előzetes döntések alapjaként annak érdekében, hogy biztosítani lehessen az uniós törvény megfelelő alkalmazását és egységes értelmezését.

Fontos leszögezni, hogy – ellentétben a CJEU-nak előterjesztett egyezménytervezettel – az előzetes döntések kérésének a jogi alapja nem nyugszik közvetlenül az egyezmény rendelkezésein, hanem a TFEU 267. cikkén. Az egyezménytervezetben végzett változtatások célja részben annak biztosítása volt, hogy a Bíróság a TFEU 267. cikke alapján jogosult legyen előzetes kérdéseket feltenni a CJEU-nak. A nem európai uniós tagállamoknak az egyezménytervezetből való eltávolítása és a Bíróságnak csak a tagországok közös bíróságaként való kijelölése összhangba hozza ezt a Bíróságot a CJEU-nak azzal az alapállásával, hogy a létrehozandó közös bíróságnak képesnek kell lennie ugyanolyan módon feltenni kérdéseket a CJEU számára, mint ahogy a tagállamok bíróságai vagy törvényszékei jogsultak erre.

A CJEU 2011. március 8-i véleménye azt is megállapította, hogy az uniós törvénynek megfelelően szükség van az egyének jogainak védelmére. Ennek alapján ha egy nemzeti bíróság megsérti a TFEU 267. cikke alapján ráeső hivatkozási kötelezettséget, mulasztás miatt fellebbezés nyújtható be a vonatkozó tagállam ellen, és a tagállam szerződésen kívüli felelőssége állapítható meg. Ennek figyelembevételével és összhangban a TFEU előírásával, az egyezménytervezet 14c cikke világosan megállapítja, hogy a szerződő tagállamok az uniós törvényt sértő nemzeti bíróságaik által okozott kárra vonatkozó, nem szerződéses felelősségüket megállapító uniós törvény szerint közösen felelősek az uniós törvénynek a Fellebbezési Bíróság általi megsértéséből származó károkért. Az egyezménytervezet azt is előírja, hogy az ilyen kár megtérítése miatt indított keresetet azon szerződő tagállam ellen kell lefolytatni, amelynek a területén a felperes lakóhelye van, ennek a szerződő államnak az illetékes bírósága előtt. Ha a felperes nem egy szerződő tagállamban lakik, ilyen per azon szerződő tagállam ellen folytatható, ahol a Fellebbezési Bíróságnak van a székhelye, ennek a szerződő államnak az illetékes bírósága előtt. Ha a per sikeres, a felperes jogosult a kár teljes összegét megkapni attól a tagállamtól, amely ellen a pert folytatta. Ez a megoldás egy további fontos kapcsolatot jelent a Bíróság számára a nemzeti törvénykezési rendszerrel, mert a szerződő tagállam nemzeti bírósága fog dönteni ebben az ügyben. Ezért a javasolt változtatások megszüntetik azt a hiányosságot, amelyet a korábbi megoldással kapcsolatban a CJEU kifogásolt 2011. március 8-i véleményében. Ha a Bíróság sértene meg az uniós törvényt, a döntés jogsértési eljárás tárgya lehetne, és egy vagy több tagállam pénzügyi felelősségéhez vezethetne.

A 2011. szeptember 2-án publikált egyezménytervezet bevezetőjében az elnökség arra is rámutat, hogy mélyreható megbeszéléseket folytatott a Tanács Jogi Szolgálatával és a Bi-

zottsággal, és a fentebb ismertetett megjegyzéseket az egyezménytervezetben végrehajtott változtatásokhoz abból a célból teszi, hogy ezzel is bizonyítsa a CJEU március 8-i véleményének a figyelembevételét. Az elnökség különös súlyt helyez arra, hogy a szerződő tagállamok közös bíróságának a létrehozásakor olyan testület működését alapozza meg, amely jogrendszerük lényeges részét képezi, és így – hasonlóan a nemzeti bíróságokhoz – képes lesz előzetes döntésekre vonatkozó kérelmeket a CJEU-hoz irányítani.

A 2011. szeptember 2-i egyezménytervezetben az elnökségnek az egyezménytervezethez fűzött fentebbi megjegyzései után magára a Bíróságra vonatkozó *egyezménytervezet* következik, amelyet a Versenyképességi Tanács 2011. szeptember 29-i ülésén elhangzottak alapján 2011 októberében és novemberében az elnökség még többször módosított.

A lengyel elnökség utolsó, javított egyezménytervezetét 2011. november 24-én adták ki, amelyet I. mellékletként ismertetünk. Ezt II. mellékletként a *Bíróság Statútumának tervezete* követi.

Az egyezménytervezet 2011. november 24-én kelt módosításait megelőzte a szerződő tagállamok nyilatkozattervezete a Bíróság működési előkészületeiről, valamint egy Iránymutatás a további munkához.

A Bíróság működésének előkészítésére vonatkozó *nyilatkozattervezet* szerint a Bíróságra vonatkozó Egyezményt aláíró szerződő államok úgy gondolják, hogy az Egyezményt a lehető leghamarabb kell ratifikálni. Ezért késedelem nélkül szándékoznak felállítani egy előkészítő bizottságot, amely képviselőikből fog állni, és amely elő fogja fogja készíteni a gyakorlati intézkedéseket, és menetrendet készít a Bíróság korai felállítása és működtetése érdekében.

A szerződő tagállamok hangsúlyozzák, hogy a legfontosabb feladat a gyakorlás megszervezése a tagállamok jövőbeli bírái számára ott, ahol jelenleg csekély gyakorlat van szabadalmi pereskedésben. Hangsúlyozzák továbbá, hogy a Bíróság megfelelő működéséhez fontos, hogy kezdettől fogva rendelkezésére álljanak megfelelő anyagi és fizikai lehetőségek. Az Elsőfokú Bíróság vagy a Fellebbezési Bíróság helyi, regionális vagy központi részlegeit befogadó szerződő tagállamok megerősítik azt a szándékukat, hogy az Egyezmény hatálybalépése előtt gondoskodnak a megfelelő feltételekről épület, bútor, hivatal és információtechnológiai berendezés, valamint segédszemélyzet tekintetében.

Végül a nyilatkozattervezet leszögezi, hogy a Bíróság illetérendszerének érthetőnek és a felhasználók számára kiszámíthatónak kell lennie. Ennek megfelelően a Bíróságnak rögzített illetérendszerrel kell alkalmaznia, és korlátozott anyagi forrásokkal rendelkező felek számára is hozzáférhetőnek kell lennie.

Az *Iránymutatás a további munkához* megállapítja, hogy az egyezménytervezet szövegét alaposan megtárgyalták és kidolgozták ugyan műszaki szinten, azonban három olyan kérdés maradt, amely politikai megfontolást és döntést igényel:

a) a Bíróság finanszírozása, a tagállamok pénzügyi hozzájárulása és a bírósági illetékek szintje és típusa;

b) kapcsolat a Bíróságra vonatkozó Egyezmény hatálybalépése és működésének elkezdése, valamint az egységes szabadalmi oltalom alkalmazása között;

c) az átmeneti rendelkezések és a felülvizsgálati cikkely.

A lengyel elnökség célja az volt, hogy a egyezménytervezet alapszövegével kapcsolatban olyan egyetértést hozzon létre, amely a 2011. év végéig politikai megegyezés alapját képezheti. Ezért bejelentette azt a szándékát, hogy megszervezi az ünnepélyes aláírási szertartást, aminek segítségével az Egyezmény szövegét véglegesíteni lehetne Varsóban 2011. december 22-én, mert remélte, hogy a tagállamok annak szövegével kapcsolatban politikai egyetértésre jutnak a Versenyképességi Tanács 2011. december 5-i brüsszeli ülésén. Ezen az ülésen azonban a még tisztázatlan kérdések – például a Bíróság főbb részeinek a székhelye, továbbá a működés pénzügyi feltételeinek a biztosítása – terén nem sikerült közös nevezőre jutni, és a tárgyalás számos kérdést nyitva hagyott. Ezért nem kerülhetett sor a lengyel elnökség által december 22-ére tervezett aláírásra sem.

A december 5-i brüsszeli ülésen az Elsőfokú Bíróság Központi Részlegének székhelyeként az angolok Londont, a franciák Párizst, a németek Münchent és a hollandok Hágát javasolták, míg a lengyel elnökség Párizs mellett tört lándzsát, de nem tudtak közös nevezőre jutni. A Fellebbezési Bíróság székhelyeként a Versenyképességi Tanács Luxembourgban állapodott meg. A Közvetítő és Döntőbíráskodási Központ székhelyeiként Lisszabont és Ljubljanát jelölték ki.

A megbeszéléseket 2012 eleje óta a dán elnökség folytatja. 2012. január 27-én elkészültek a Bíróság eljárási szabályainak előzetes rendelkezései, amelyeket 2012. február 3-án egy szakértőbizottság tárgyal meg. Egy módosított változat 2012. február 22-én, majd március 20-án készült el, amelyeket a szövegező bizottság február 25–26-án, illetve március 24–25-én tárgyal meg. Egy újabb szövegváltozatot 2012. március 30-án publikáltak. Ehhez április 23-ig kéri a felhasználó szakemberek hozzászólását. A III. mellékletben a lapzártáig legutolsó, tehát 2012. március 30-i változatot foglaljuk össze. E rendelkezések bevezető megjegyzései többek között rámutatnak, hogy az eljárási szabályokat az Adminisztratív Bíróságnak kell elfogadnia az érdekelt felekkel történő széles körű tanácskozás alapján és az Európai Bíróság arra vonatkozó véleményét követően, hogy az eljárási szabályok összeegyeztethetők-e az uniós törvénnyel.

Az előkészítő bizottság az eljárási szabályok tervezetét az Egyezmény aláírását követő három hónapon belül fogja kiegészíteni szakértő bírók, jogászok és ipari szakemberek véleménye alapján.

Az I–III. mellékletben foglalt tervezetek ismertetésekor csak a lényegre szorítkozunk, és csak a fontosabb cikkeket, illetve szabályokat tárgyaljuk részletesebben. Ezek a tervezetek – miként a címükből is kitűnik –, ideiglenes jellegűek ugyan, de a végleges szöveg előreláthatólag nem fog jelentős mértékben különbözni tőlük. Így a mostani szövegek ismerete az érdeklődők számára kellő tájékoztatást nyújthat a leendő Bírósággal kapcsolatos valamilyen fontos kérdésről.

Sem a Bíróságra vonatkozó Egyezmény szövege elfogadásának, sem hatálybalépésének időpontját nem lehet tudni. Láttuk, hogy a lengyel elnökség nagy energiával folytatott igyekezete a 2011 végéig megvalósuló aláírásra megghiúsult. Itt csak utalunk a Bíróság megfelelő szakemberekkel való feltöltésének nehézségeire is mind jogi, mind műszaki vonalon. Egyes vélemények szerint különösen a műszaki képzettségű bírók megtalálása és a Bíróság tagjai közé való beszerzése okoz majd nehezen megoldható feladatot. Találkozni lehet olyan véleménnyel is, hogy a Bíróság műszakilag képzett bírakkal való ellátása csak az Európai Szabadalmi Hivatal fellebbezési tanácsai állományának igénybevételeével valósítható meg. Az ügyet sürgetővé teszi az is, hogy a 25 ország számára igénybe vehető egységes szabadalom közel áll a megvalósuláshoz.

I. MELLÉKLET

A SZERZŐDŐ TAGÁLLAMOK EGYEZMÉNYTERVEZETE AZ EGYSÉGES SZABADALMI BÍRÓSÁG MŰKÖDÉSÉNEK ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL

Az egyezménytervezet *Preambuluma* utal azokra a fő tényezőkre, amelyek az Egyezmény megkötéséhez vezettek. Ilyen tényezők többek között, hogy az Európai Unió tagállamai közötti együttműködés a szabadalmak területén jelentősen hozzájárul az európai integrációs folyamathoz; hogy a szabadalmak érvényesítésének javítása fokozza a jogbiztonságot egy olyan Bíróság felállításával, amely szabadalmak bitorlásával és érvényességével kapcsolatos peres ügyek intézésére hivatott; hogy ennek a Bíróságnak a CJEU joggyakorlatára támaszkodva együtt kell működnie a CJEU-val az uniós törvény megfelelő értelmezése alapján; hogy a szerződő tagállamoknak felelőseknek kell lenniük a Bíróság által az uniós jog megsértése révén keletkező károkért; és hogy ennek az Egyezménynek ...-án vagy – ha ez korábbi – a letétbehelyezés hónapjának első napján kell hatályba lépnie, feltéve, hogy a csatlakozási okmányokat letétbe helyező szerződő tagállamok között található az a három állam, amelyekben az Egyezmény aláírását célzó diplomáciai konferencia évét megelőző évben a legtöbb európai szabadalom volt hatályban.

I. RÉSZ – ÁLTALÁNOS ÉS INTÉZMÉNYI RENDELKEZÉSEK

I. fejezet – általános rendelkezések

Az 1. cikk megállapítja, hogy az így megalapított Bíróság az európai szabadalmakra és az egységes hatályú európai szabadalmakra vonatkozó peres ügyek intézését célozza. Ez a Bíróság a szerződő tagállamok közös bírósága, és így ugyanazoknak a kötelezettségeknek van alávetve, mint a szerződő tagállamok bármelyik nemzeti bírósága.

A 2. cikk meghatározásokat tartalmaz. Ezek szerint a „Bíróság” az ezen Egyezmény által létrehozott Egységes Szabadalmi Bíróságot jelenti. A „tagállam” az Európai Unió tagállama. A „szerződő tagállam” ezen Egyezmény bármelyik tagállamára vonatkozik.

Az „európai szabadalom” az Európai Szabadalmi Egyezmény rendelkezései szerint engedélyezett szabadalmat jelenti. Az „egységes hatályú európai szabadalom” az Európai Szabadalmi Egyezmény rendelkezései szerint engedélyezett olyan szabadalom, amely a részt vevő tagországok területén egységes hatállyal rendelkezik.

Az „eljárási szabályok” a Bíróságnak a 22. cikk szerint megállapított eljárási szabályait jelentik.

A 3. cikk szerint az Egyezmény vonatkozik:

- (a) szabadalmakra;
- (b) egy szabadalom alapján megadott kiegészítő oltalmi tanúsítványokra;
- (c) olyan európai szabadalmakra, amelyek ezen Egyezmény hatálybalépésének napján még nem jártak le;
- (d) olyan szabadalmi bejelentésekre, amelyek ezen Egyezmény hatálybalépésének napján függőben vannak vagy amelyeket ezen időpont után nyújtanak be.

A 3a cikk szerint a Bíróság jogi személy. Az egyes szerződő tagállamokban a Bíróságnak a legtagabb joghatósággal kell rendelkeznie, amit ezen állam nemzeti joga szerint jogi személyeknek megadnak.

A 3b cikk szerint a Bíróság szerződéses felelősségét a kérdéses szerződésre alkalmazható törvény szabályozza.

A Bíróság nem szerződéses felelősségét az általa vagy a személyzete által okozott kárért annak a vonatkozó tagállamnak a törvénye szerint kell intézni, ahol a kár történt.

II. fejezet – intézményi rendelkezések

A 4. cikk szerint a Bíróság Elsőfokú Bíróságból, Fellebbviteli Bíróságból és egy Központi Irodából (a továbbiakban: Iroda) áll.

A Bíróságnak az ezen Egyezmény által ráruházott feladatokat kell ellátnia.

Az 5. cikk szerint az Elsőfokú Bíróság Központi Részlegből, valamint helyi és regionális részlegekből áll.

A Központi Részleg székhelye ... A Központi Részleget befogadó szerződő tagállamnak gondoskodnia kell az e célra szükséges szolgáltatásokról.

Egy helyi részleget egy szerződő tagállamban annak kérése alapján ezen Egyezmény Statútumával összhangban kell felállítani. Egy regionális részleget két vagy több szerződő tagállam számára, azok kérelme alapján a Statútum szerint kell felállítani. Az ilyen szerződő tagállamoknak meg kell jelölniük az illetékes részleg székhelyét, és gondoskodniuk kell az e célra szükséges szolgáltatásokról. A regionális részleg több helyen folytathat bíraskodást.

A 6. cikk szerint az Elsőfokú Bíróság tanácsai többnemzetiségű összetételűek. Az ilyen tanács három bíróból álló összetételben ülésezik.

A helyi részleg tanácsa olyan szerződő tagországban, ahol a szerződés hatálybalépése előtt vagy után három egymást követő év alatt évenként ötven szabadalmi ügynél kevesebbet kezdtek el, egy jogilag képzett állandó bíróból áll, aki a helyi részleget működtető szerződő tagállamok állampolgára, és két jogilag képzett bíróból áll, akik az illető tagállamnak nem állampolgárai, és a bírói karból vannak kiválasztva.

A három év alatt ötvennél több szabadalmi ügyet elkezdő helyi részleg tanácsa két jogilag képzett állandó bíróból áll, akik a helyi részleget működtető szerződő tagállamok állampolgárai, és egy jogilag képzett bíróból áll, aki az illető tagállamnak nem állampolgára, és a bírói karból van kiválasztva. Ez a harmadik bíró tartósan szolgál a helyi részlegben.

Egy regionális részleg tanácsa két jogilag képzett bíróból áll, akik a helyi bírók jegyzékéből vannak kiválasztva és az illető szerződő tagállam állampolgárai, és egy jogilag képzett bíróból áll a bírói karból, aki nem állampolgára a szerződő tagállamnak.

Az egyik fél kérésére egy helyi vagy regionális részleg bármelyik tanácsa kérheti az Elsőfokú Bíróság elnökét, hogy a bírói karból rendeljen ki műszakilag képzett további bírót, aki a vonatkozó műszaki területen képzettséggel és tapasztalattal rendelkezik. A felek meghallgatása után bármelyik helyi vagy regionális részleg saját kezdeményezéséből előterjeszthet ilyen kérést, ha ezt helyénvalónak tartja.

A Központi Részleg bármelyik tanácsa két jogilag képzett bíróból áll, akik eltérő szerződő tagállamok állampolgárai, és egy műszakilag képzett bíróból áll, aki a bírói karból van kiválasztva, és a vonatkozó műszaki területen képzettséggel és tapasztalattal rendelkezik. Kivételt képeznek az európai és az egységes hatályú európai szabadalmakkal foglalkozó tanácsok, amelyek három jogilag képzett bíróból állnak, akik három különböző tagország állampolgárai.

A felek megállapodhatnak abban, hogy ügyüket egyetlen bíró intézi.

A 7. cikk szerint a Fellebbezési Bíróság tanácsait multinacionális összetételű öt bíró képezi, akik közül három jogi, kettő műszaki képzettségű bíró a vonatkozó műszaki területen szakképzettséggel és gyakorlattal. A Fellebbezési Bíróság tanácsaiban jogi végzettségű bíró elnököl.

A 8. cikk szerint az Irodát a Fellebbezési Bíróság székhelyén kell felállítani. Vezetője az irodavezető.

Az Elsőfokú Bíróság valamennyi részlegénél az Iroda alrészlegeit kell felállítani.

A 9. cikk szerint egy Adminisztratív Bizottságot, egy Költségvetési Bizottságot és egy Tanácsadó Bizottságot kell felállítani ezen szerződés hatékony működésének biztosítása céljából.

III. fejezet – a Bíróság bírái

A 10. cikk a bírók megválasztásának követelményeit ismerteti.

A Bíróság állományába mind jogilag képzett, mind műszakilag képzett bírónak kell tartozniuk, akiknek a legmagasabb szintű szakmai ismeretekkel és a szabadalmi pereskedés területén bizonyított gyakorlattal kell rendelkezniük.

A jogilag képzett bírónak olyan képzettséggel kell rendelkezniük, amely szükséges egy szerződő tagállamban a bírói hivatal ellátásához.

A műszakilag képzett bírónak egyetemi fokozattal és egy műszaki területen bizonyított gyakorlattal kell rendelkezniük. Bizonyított ismeretekkel kell bírniuk a polgári jog és eljárás területén is.

A 11. cikk szerint a Tanácsadó Bizottságnak listát kell készítenie a Statútum szerint a Bíróság bíráinak kinevezendő legmegfelelőbb jelöltekről, és az Adminisztratív Bizottságnak a bírókat ennek a listának az alapján kell kijelölnie egyhangú döntés alapján.

A 12. cikk szerint a Bíróság, annak bírái és az irodavezető jogi függetlenséget élveznek. Kötelességük teljesítése során a bírókat semmilyen utasítás nem kötheti.

A 13. cikk szerint a Statútum alapján egy bírói kart kell felállítani.

A bírói kart az Elsőfokú Bíróság jogilag képzett bírái és műszakilag képzett bírái képezik, akik a Bíróság teljes idejű vagy részmunkaidős bírái. Biztosítani kell, hogy a bírói kar tartalmazzon műszaki területenként legalább egy műszakilag képzett és gyakorlott bírót.

A bírói karból az Elsőfokú Bíróság elnöke rendeli ki az illetékes részleghez a bírókat ennek az Egyezménynek vagy a Statútumnak az alapján. A bírók kiválasztása jogi és műszaki szakértelmük, nyelvtudásuk és vonatkozó tapasztalatuk alapján történik.

A választhatósági követelményeket és a bírók kinevezését tárgyaló 14. cikk szerint a bírók számára gyakorlási keretet kell biztosítani a Statútumnak megfelelően, hogy javítani és növelni lehessen a rendelkezésre álló szabadalmi pereskedési gyakorlatot, és biztosítani lehessen az ilyen sajátos tudás és gyakorlat széles földrajzi eloszlását.

A gyakorlási keret folytonos gyakorlásra ad lehetőséget. A Bíróság összes bírója számára szabályos időközönként összejöveleteket fognak szervezni annak érdekében, hogy megtárgyalják a szabadalmi törvény fejlődését, és biztosítsák a joggyakorlat összhangját.

III.A fejezet – az uniós törvény elsődlegessége, a szerződő tagállamok felelőssége és kötelezettsége

A 14. cikk előírja, hogy a bírók számára a Statútummal összhangban gyakorlási keretet kell létrehozni.

A 14a cikk szerint a Bíróságnak az uniós törvényt teljes egészében kell alkalmaznia, és figyelemmel kell lennie annak elsődlegességére.

A 14b cikk szerint a Bíróságnak a szerződő tagállamok közös bíróságaként és jogi rendszerük részeként a TFEU 267. cikke alapján együtt kell működnie a CJEU-val, hogy biztosítani lehessen az uniós törvény megfelelő alkalmazását és egységes értelmezését. A CJEU döntései kötelezők a Bíróságra.

A 14c cikk szerint a szerződő államok közösen felelősek a Fellebbezési Bíróság által az uniós törvény megsértéséből eredő károkért.

Az ilyen kár megtérítéséért indított pert azon szerződő állam ellen és ezen szerződő állam illetékes hatósága előtt kell indítani, ahol az igénylő lakhelye, üzleti tevékenységének fő székhelye vagy székhelye van. Az illetékes hatóságnak a *lex fori*-t kell alkalmaznia.

III.B fejezet – jogforrások és anyagi jog

Teljes összhangban a 14a cikkel, a 14e cikk előírja, hogy amikor a Bíróság ezen Egyezmény alapján egy ügyet tárgyal, döntéseit a következőkre kell alapoznia:

(a) erre az Egyezményre;

(b) az uniós törvényre, ideértve a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek azt a rendeletét, amely megvalósítja a megjavított együttműködést az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén, és a Tanácsnak azt a rendeletét, amely megvalósítja a megjavított együttműködést az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén az alkalmazható fordítási rendszabályok vonatkozásában;

(c) az Európai Szabadalmi Egyezményre;

(d) szabadalmakra alkalmazható és az összes szerződő államokra kötelező nemzetközi egyezményekre; és

(e) a nemzeti törvényre.

A 14f cikk a találmány közvetlen használatát gátló jogra vonatkozik.

Egy európai szabadalom azt a jogot adja tulajdonosának, hogy az ő beleegyezésével nem bíró harmadik személynek megtilthassa a következőket:

(a) a szabadalom tárgyát képező termék előállítását, forgalomba hozatalra ajánlását, forgalomba hozatalát vagy használatát, vagy a termék importálását vagy tárolását ilyen célokra;

(b) a szabadalom tárgyát képező eljárás használatát;

(c) a szabadalom tárgyát képező eljárással közvetlenül kapott termék forgalomba hozatalra ajánlását, forgalomba hozatalát, használatát, importálását vagy tárolását ilyen célokra.

A 14g cikk a találmány közvetett használatának meggátolására vonatkozó jogot ismerteti.

Egy európai szabadalom azt a jogot adja tulajdonosának, hogy egy harmadik személyt meggátoljon abban, hogy az oltalom területén szállítson vagy szállításra ajánljon olyan eszközöket, amelyek a találmány lényeges elemére vonatkoznak, feltéve, hogy a harmadik személy tudja vagy tudnia kellett volna, hogy ezek az eszközök alkalmasak a találmány gyakorlatba vételére, vagy arra vannak szánva.

A 14h cikk az európai szabadalom hatályának korlátaira vonatkozik.

Az európai szabadalom által biztosított jogok nem terjednek ki a következőkre:

- (a) nem kereskedelmi célú magántevékenységekre;
- (b) a szabadalmazott találmány tárgyával kapcsolatban végzett, kísérleti célú tevékenységekre;
- (c) olyan cselekedetekre, amelyeket csak abból a célból hajtanak végre, hogy a szükséges próbákat elvégezzék az állatgyógyászati termékekre vonatkozó európai irányelvek szerint az irányelvek tárgyát képező termékekre vonatkozó szabadalmakkal kapcsolatban;
- (h) a 2100/94 számú európai tanácsi rendelet 14. cikke szerinti farmerprivilegium hatálya alá eső cselekedetekre.

IV. fejezet – hatáskör, illetékesség és a döntések hatásai

A 15. cikk szerint a Bíróságnak kizárólagos hatásköre van

(a) szabadalmakra és kiegészítő oltalmi tanúsítványokra vonatkozó tényleges bitorlási cselekedetekkel kapcsolatban vagy bitorlással való fenyegetés esetén;

(a1) bitorlási negatív megállapítási keresetek esetén;

(c) szabadalmak megvonására irányuló keresetek vagy ellenkeresetek esetén;

(g) az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) egységes európai szabadalmakra vonatkozó döntései esetén.

A 15a cikk az Elsőfokú Bíróság részlegeinek a hatáskörét ismerteti. A pert a szerződő tagállam azon helyi részlege előtt kell lefolytatni, ahol a tényleges vagy fenyegető bitorlás megtörtént vagy megtörténhet, vagy ahol az alperes(ek)nek lakhelye vagy fő üzleti székhelye van. Ha egy szerződő tagállamban nincs helyi részleg, és nem is vesz részt egy regionális részlegben, a pereket a Központi Részleg előtt kell lefolytatni.

A felek megegyezhetnek abban, hogy egy pert választásuk szerinti részleg előtt folytatnak le, ideértve a Központi Részleget is.

A 16. cikk a döntések területi hatályára vonatkozik. Egységes hatályú európai szabadalom esetében a Bíróság döntései azoknak a szerződő országoknak a területét fedik, ahol a szabadalomnak egységes hatálya van, és európai szabadalom esetén azoknak a szerződő tagállamoknak a területét, amelyekre az európai szabadalom hatálya kiterjed.

V. fejezet – szabadalomközvetítés és döntőbíráskodás

A 17. cikk a Szabadalmi Közvetítő és Döntőbíráskodási Központra vonatkozik, amelynek eszközei vannak az ezen Egyezmény hatáskörébe eső szabadalmi viták közvetítésére és döntőbíráskodására. Ilyen eljárásokban azonban egy szabadalmat nem lehet teljesen vagy részben érvénytelennek vagy érvénytelenítettnek nyilvánítani.

A Központnak ki kell dolgoznia a közvetítési és döntőbíráskodási szabályokat, és fel kell állítania egy listát a közvetítőkről és döntőbírókról, akik segítenek a feleknek vitájuk elintézésében.

II. RÉSZ – PÉNZÜGYI RENDELKEZÉSEK

A 18. cikk szerint a Bíróság költségvetését saját pénzügyi bevételekből kell fedezni, és legalább az 58. cikk szerinti átmeneti időszakban szükség szerint a szerződő tagállamok hozzájárulásaiból. A költségvetésnek kiegyensúlyozottnak kell lennie.

A Bíróság pénzügyi bevételeit bírósági díjak és egyéb bevételek képezik.

A Bíróság illetékeit az Adminisztratív Bizottság határozza meg. Ezeket az illetékeket olyan szinten kell meghatározni, hogy méltányos egyensúlyt biztosítsanak az igazsághoz való tisztességes hozzájutás elve és a felek által a Bíróság költségeihez való megfelelő hozzájárulás között.

A 19. cikk szerint a Bíróság működési költségeit a Statútummal összhangban a Bíróság költségvetésének kell fedeznie.

A helyi részleggel rendelkező szerződő tagállamoknak kell gondoskodniuk az erre a célra szükséges eszközökről. A regionális részlegen osztozó szerződő tagállamoknak közösen kell gondoskodniuk az erre a célra szükséges eszközökről. A Központi Részleg vagy a Fellebbezési Bíróság helyszínéül szolgáló szerződő tagállamoknak kell gondoskodniuk az erre a célra szükséges eszközökről. E rendelet hatálybalépésével kezdődő első év alatt a vonatkozó szerződő tagállamoknak az adminisztratív segédszemélyzetről is gondoskodniuk kell.

Az 59. cikk szerinti hatálybalépés napján a szerződő tagállamoknak kell gondoskodniuk a Bíróság felállításához szükséges kezdeti pénzügyi hozzájárulásokról.

A 20. cikk szerint a bírók gyakorlási keretét a Bíróság költségvetéséből kell fedezni, míg a 21. cikk szerint a Központ működési költségeit a Statútumnak megfelelően kell fedezni.

III. RÉSZ – SZERVEZÉSI ÉS ELJÁRÁSI RENDELKEZÉSEK

I. fejezet – általános rendelkezések

A 21a cikk szerint a Statútumnak kell lefektetnie a Bíróság szervezeti és működési szabályait. A Statútumnak kell garantálnia, hogy a Bíróság működése a leghatékonyabb és költséghatékony módon legyen megszervezve, és az igazsághoz való méltányos hozzájutást biztosítsa.

A 22. cikk szerint az eljárási szabályoknak kell rögzíteniük a Bíróság előtti eljárást. E szabályoknak összhangban kell lenniük ezen Egyezmény és a Statútum előírásaival.

A 23. cikk szerint a Bíróságnak olyan módon kell lefolytatnia a peres eljárást, hogy az arányban álljon annak fontosságával és bonyolultságával.

A Bíróságnak biztosítania kell, hogy az ebben az Egyezményben és a Statútumban rögzített szabályokat, eljárásokat és jogorvoslatokat tisztességes és méltányos módon használják.

A 24. cikk az ügyvitelt szabályozza, és megállapítja, hogy a Bíróságnak az eljárási szabályok szerint aktívan kell az ügyeket intéznie, a felek szabadságának hátrányos befolyásolása nélkül.

A 25. cikk szerint a Bíróságnak a lehető legjobb módon kell használnia az elektronikus eljárásokat, így a felek beadványainak elektronikus benyújtását és az elektronikus úton benyújtott bizonyítást, valamint videokonferenciák szervezését a tárgyalásokhoz az eljárási szabályok szerint.

A 26. cikk szerint az eljárásoknak nyilvánosaknak kell lenniük, hacsak a Bíróság nem dönt úgy, hogy azokat a szükséges mértékben titkossá nyilvánítja az egyik fél vagy más érintett személyek érdekében, vagy az igazság vagy a közrend általános érdekére tekintettel.

A 27. cikk szerint bármilyen természetes vagy jogi személy vagy egy jogi személlyel egyenértékű olyan személy, aki jogosult a vonatkozó szerződő tagállamok alkalmazható törvénye szerint pert indítani, a Bírósághoz fordulhat, hogy pert indítsa, védekezzék ellene indított perben vagy jogorvoslatot kérjen az ezen Egyezményben és az eljárási szabályokban rögzítettek szerint.

Egy szabadalom kizárólagos használati engedélyének tulajdonosa e Bíróság előtt ugyanúgy indíthat eljárást, mint a szabadalom tulajdonosa, szemben a nem kizárólagos használati engedély tulajdonosával, aki nem jogosult pert indítani a Bíróság előtt.

A 28. cikk a képviselői szabályait tartalmazza.

A feleket olyan jogászok képviselhetik, akik jogosultak egy szerződő tagállam bírósága előtt eljárni.

A feleket olyan európai szabadalmi ügyvivők is képviselhetik, akik az Európai Szabadalmi Egyezmény 134. cikke szerint jogosultak az Európai Szabadalmi Hivatal előtti képviseletre, és akik megfelelő képzettséggel rendelkeznek, amilyen például az európai uniós szabadalmi perviteli bizonylat.

A felek képviselőit segíthetik szabadalmi ügyvivők, akik az eljárási szabályok szerint fel szólalhatnak a Bíróság tárgyalásain.

A felek Bíróság előtti képviseletére jogosult szabadalmi ügyvivők jegyzékét az irodavezető köteles megőrizni.

II. fejezet – az eljárások nyelve

A 29. cikk az Elsőfokú Bíróság előtti nyelvet ismerteti.

A helyi vagy regionális részleg előtti eljárás nyelve a részleget befogadó tagállam egy hivatalos európai uniós nyelve, vagy a releváns részleget befogadó más szerződő tagállamok hivatalos nyelve(i), vagy pedig egy regionális részleget együtt birtokló szerződő tagállamok által megjelölt hivatalos nyelv.

Ennek ellenére a szerződő tagállamok megjelölhetik az Európai Szabadalmi Hivatal egy vagy több hivatalos nyelvét helyi vagy regionális részlegük eljárási nyelveként.

A felek az eljárás nyelveként megegyezhetnek annak a nyelvnek a használatában, amelyen a szabadalmat megadták, feltéve, hogy ehhez az illetékes bírói tanács is hozzájárul. Ha az illetékes tanács nem fogadja el ezt a választást, a felek kérhetik ügyüknek a Központi Részleghez való utalását.

Helyi vagy regionális részleg a felek beleegyezésével érdek és tisztesség okán dönthet annak a nyelvnek a használatáról, amelyen a szabadalmat mint eljárási nyelvet engedélyezték.

Az egyik fél kérésére és a többi fél, valamint az illetékes tanács meghallgatása után az Elsőfokú Bíróság elnöke érdek és méltányosság okán és az összes vonatkozó körülményt figyelembe véve, ideértve a felek helyzetét is, dönthet annak a nyelvnek a használatáról, amelyen a szabadalmat mint eljárási nyelvet engedélyezték.

A Központi Részlemnél az eljárás nyelve az a nyelv, amelyen a vonatkozó szabadalmat engedélyezték.

A 30. cikk szerint a Fellebbezési Bíróság előtti eljárás nyelve megegyezik az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás nyelvével. A felek azonban megegyezhetnek abban, hogy az eljárás nyelve megegyezik a megadott szabadalom nyelvével.

A 31. cikk egyéb nyelvi rendelkezésekre vonatkozik.

Az Elsőfokú Bíróság és a Fellebbezési Bíróság bármelyik részlege a megfelelőnek ítélt mértékben lemondhat a fordítási követelményekről.

Az egyik fél kérése alapján és a megfelelőnek ítélt mértékben az Elsőfokú Bíróság és a Fellebbezési Bíróság bármelyik részlege gondoskodni köteles tolmácsolási lehetőségekről, hogy ezzel segítse a vonatkozó feleket a szóbeli tárgyalásokon.

III. fejezet – eljárás a Bíróság előtt

A Bíróság előtti eljárás a 32. cikk szerint az eljárási szabályoknak megfelelően lehet írott, közbenső és szóbeli. A szóbeli eljárásnak lehetőséget kell nyújtania a felek érveinek megfelelő kifejtésére. A Bíróság azonban a felek hozzájárulása esetén lemondhat a szóbeli tárgyalásról.

A 33. cikk szerint a Bíróság előtti eljárásban bizonyító eszköz lehet különösen: a felek meghallgatása; dokumentumok benyújtása; tanúk meghallgatása; szakértői vélemények; szemle; összehasonlító próbák vagy kísérletek; eskü alatti írásbeli nyilatkozatok.

A 33a cikk szerint a tények bizonyításának terhe arra a félre hárul, aki ezekre a tényekre támaszkodik.

A 34. cikk a bizonyítási teher megfordulására vonatkozik és előírja, hogy ha egy szabadalom tárgya eljárás egy termék előállítására, egy azonos terméket, ha a szabadalomtulajdonos hozzájárulása nélkül állították elő, ellenkező bizonyítás hiányában a szabadalmazott eljárással előállítotttnak kell tekinteni.

IV. fejezet – a Bíróság jogai

A 34a cikk szerint a Bíróság olyan rendszabályokat, eljárásokat és jogorvoslatokat fogantathat, amelyek ebben az Egyezményben rögzítve vannak a Statútum és az eljárási szabályok szerint.

A 35. cikk a bizonyítékadás rendjét szabályozza.

Ha egy fél ésszerűen elérhető bizonyítékot szolgáltatott igényeinek alátámasztására, és ezen igények kapcsán olyan bizonyítékot jelölt meg, amely az ellenérdekű fél vagy egy harmadik fél ellenőrzése alatt áll, a Bíróság elrendelheti, hogy ez a fél mutassa be ezt a bizonyítékot.

A 35a cikk szerint a Bíróság még az ügy érdemi eljárásának megkezdése előtt a vélt bitorlás kapcsán azonnali és hatékony ideiglenes intézkedést rendelhet el lényeges bizonyíték megőrzése érdekében olyan fél kérelmére, aki ésszerűen elérhető bizonyítékokra hivatkozott annak alátámasztására, hogy szabadalmi jogát bitorolták vagy azt bitorolni szándékoznak.

Ezt a rendszabályt szükség esetén a másik fél meghallgatása nélkül kell elrendelni, különösen akkor, ha bármilyen késelem a szabadalomtulajdonos számára valószínűleg helyrehozhatatlan kárt okozna, vagy ha kimutatható kockázata áll fenn annak, hogy a bizonyítékot megsemmisítik.

A 36. cikk szerint a Bíróság, függetlenül attól, hogy a felek szakértői bizonyítást vehetnek igénybe, bármikor kijelölhet bírósági szakértőket az ügy sajátos szempontjaira vonatkozó szakvélemény adása céljából. Ehhez a Bíróságnak az eljárási szabályok szerint szakértői listát kell készítenie, és a listát az irodavezetőnek kell megőriznie.

A 37. cikk szerint a Bíróság ideiglenes intézkedést rendelhet el egy vélt bitorló vagy egy olyan harmadik fél ellen, akinek a vélt bitorló a közbenső szolgálatait használja, abból a célból, hogy meggátoljon bármilyen küszöbön álló bitorlást, vagy megtiltsa a vélt bitorlás folytatását, vagy az ilyen folytatást biztosíték adásától tegye függővé.

A 38. cikk szerint a Bíróság a felperes kérésére elrendelheti, hogy megfelelő intézkedések történjenek a szabadalmi jogot bitorló áruk tekintetében és megfelelő esetben olyan anyagok és eszközök vonatozásában, amelyeket főleg ezeknek az áruknak a létrehozásánál használtak.

A 38a cikk szerint a Bíróságnak a szabadalom érvényességéről kell döntenie megvonásra vonatkozó közvetlen kereset vagy megvonás elleni kereset alapján. A Bíróság egy szabadalmat teljesen vagy részben csak az Európai Szabadalmi Egyezmény 138. cikkében említett okok alapján vonhat meg.

A 38b cikk előírja, hogy a Bíróság az ESZH-ra ruházott bármilyen jogot gyakorolhat a javított együttműködés végrehajtási utasításának 12. szakasza szerint.

A 39. cikk szerint a Bíróság a felperes megalapozott kérése alapján és az eljárási szabályok szerint rendelheti el, hogy a vélt bitorló adjon tájékoztatást a felperesnek a bitorló áruk vagy eljárások eredetéről, azok termelt, szállított, kapott vagy rendelt mennyiségéről és áráról, valamint a bitorló áruk előállításában vagy elosztásában vagy a bitorló eljárás használatában részes harmadik személy azonosságáról.

A 40. cikk a bizalmas információ védelmére vonatkozik.

A 41. cikk szerint a Bíróság a károsult fél kérésére elrendelheti, hogy a bitorló, aki tudatosan vagy ésszerű okok alapján feltételezhetően tudatosan vett részt szabadalombitorlási tevékenységben, fizessen a károsult félnek a bitorlás következtében ténylegesen szenvedett kárnak megfelelő kártérítést.

A károsult felet a lehetséges mértékben vissza kell helyezni abba a helyzetbe, amelyben lenne, ha nem történt volna bitorlás.

A 42. cikk szerint általános szabályként a vesztes félnek kell viselnie a győztes fél felmerült költségeit és egyéb kiadásait az eljárási szakaszok szerinti felső határig, hacsak a méltányosság nem kíván ettől eltérő eljárást.

A 43. cikk előírja, hogy a Bíróság előtti eljárásban a feleknek előre meg kell fizetniük a bírósági illetékeket.

Az a fél, aki nem fizette meg az előírt bírósági illetéket, kizárható az eljárásban való további részvételből.

A 44. cikk szerint az a fél, aki természetes személy, és részben vagy teljesen képtelen megfizetni az eljárási költségeket, bármikor folyamodhat jogsegélyért. Ennek feltételeit az eljárási szabályokban kell lefektetni.

V. fejezet – fellebbezések

A 45. cikk szerint az Elsőfokú Bíróság döntése ellen fellebbezést a Fellebbezési Bíróságnál bármelyik fél benyújthat, amelyik részben vagy teljesen sikertelen volt.

Fellebbezést az Elsőfokú Bíróság végleges döntéséről szóló értesítés keltétől számított két hónapon belül lehet benyújtani. Az ilyen fellebbezés jogi szempontokon vagy tényeken alapulhat.

A 46. cikk szerint a fellebbezésnek nincs felfüggesztő hatálya, hacsak a Fellebbezési Bíróság az egyik fél indokolt kérelmére másképp nem dönt.

A 47. cikk szerint ha a fellebbezés kellően megalapozott, a Fellebbezési Bíróság hatályon kívül helyezi az Elsőfokú Bíróság döntését, és végső döntést hoz. Kivételes esetekben és az eljárási szabályok szerint a Fellebbezési Bíróság döntésre visszautalhatja az ügyet az Elsőfokú Bíróságnak.

VI. fejezet – döntések

A 49. cikk szerint a Bíróságnak a felek által előadott kérelmek szerint kell döntenie. A Bíróság nem ítélt meg többet annál, amit kértek.

Az érdemi döntések csak olyan okokon vagy bizonyítékokon alapulhatnak, amelyekkel kapcsolatban a feleknek módjukban állt nyilatkozni.

Az 50. cikk szerint a Bíróság döntését az eljárás nyelvén írásban, indokolással kell meghozni.

Az 51. cikk szerint a Bíróság döntéseit a tanács többsége hozza a Statútummal összhangban. Azonos számú szavazat esetén az elnöklő bíró szavazata dönt.

Kivételes körülmények között a tanács bármelyik bírāja kifejezheti a Bíróság döntésétől eltérő véleményét.

Az 52. cikk szerint a felek az eljárás folyamán bármikor lezárhatják ügyüket a Bíróság döntésével megerősített egyezséggel. Egy szabadalmat egyezség útján nem lehet teljesen vagy részben érvénytelennek, vagy teljesen vagy részben érvénytelenítettnek nyilvánítani.

Az 54. cikk a döntések publikálására vonatkozik, és megállapítja, hogy a Bíróság a szabadalmas kérése alapján és a bitorló költségén megfelelő rendszabályokat hozhat a döntésre vonatkozó tájékoztatás közzététele érdekében, ideértve a nyilvános médiumokban való teljes vagy részleges publikálást.

Az 55. cikk szerint egy végleges döntés után kivételesen kérhető újbóli meghallgatás a Fellebbezési Bíróságtól alapvető eljárási hiba esetén, vagy ha a kérelmező fél olyan tényt fedezett fel, amely döntő tényező, és amely a döntés időpontjában ismeretlen volt az újbóli meghallgatást kérő fél számára.

Ilyen kérelmet a döntés időpontjától számított tíz éven belül, de legkésőbb az új tény vagy az eljárási hiba felfedezésétől számított két hónapon belül lehet benyújtani.

Az 56. cikk szerint a Bíróság döntései és utasításai bármelyik szerződő tagországban érvényesíthetők anélkül, hogy szükség lenne érvényesítő nyilatkozatra.

Az érvényesítő eljárást annak a szerződő tagországnak a törvénye szabályozza, ahol az érvényesítés történik.

IIIA RÉSZ – AZ EGYEZMÉNY MEGVALÓSÍTÁSA ÉS MŰKÖDÉSE

Az 57. cikk az Adminisztratív Bizottságra vonatkozik, és megállapítja, hogy annak mindegyik szerződő tagállamból egy képviselőt kell tartalmaznia. Az Európai Bizottság megfigyelőként vesz részt az Adminisztratív Bizottság ülésein.

Minden egyes szerződő tagállam egy szavazattal bír.

Az Adminisztratív Bizottság döntéseit a szavazáson részt vevő szerződő tagállamok háromnegyedes többségével kell elfogadni.

Az Adminisztratív Bizottság hivatali ideje három év. A bizottsági tagság megújítható.

Az 57a cikk szerint a Költségvetési Bizottság minden egyes szerződő tagállam egy képviselőjéből áll.

Minden egyes szerződő tagállam egy szavazattal bír.

A Költségvetési Bizottság a szerződő tagállamok képviselőinek egyszerű többségével dönt. A költségvetés elfogadásához azonban a szerződő tagállamok képviselőinek háromnegyedes többségére van szükség.

A Költségvetési Bizottság hivatali ideje három év, és a bizottsági tagság megújítható.

Az 57b cikk a Tanácsadó Bizottságra vonatkozik. Ennek feladatai:

- (a) segít az Adminisztratív Bizottságnak a Bíróság bírái kijelölésének az előkészítésében;
- (b) az Elnökség számára javaslatokat tesz a bírók gyakorlási keretének irányvonalaihoz; és
- (c) véleményt nyilvánít az Adminisztratív Bizottság számára a 28. cikkben említett képzettségi követelményekkel kapcsolatban.

A Tanácsadó Bizottság tagjai szabadalmi bírók, valamint a szabadalmi jogban és a szabadalmi perekben járatos szakemberek a legmagasabb elismert szaktudással. Kinevezésük hat évre szól, és többször is megválaszthatók.

A Tanácsadó Bizottság összetétele széles szakértői kört ölel fel, és benne valamennyi szerződő tagállamnak képviselve kell lennie.

IV. RÉSZ – ÁTMENETI RENDELKEZÉSEK

Az 58. cikk szerint egy hétéves átmeneti időszak alatt az 59. cikk szerinti hatálybalépés után egy európai szabadalom bitorlási vagy megvonási eljárása egy szerződő tagállam nemzeti bírósága vagy illetékes hatósága előtt is megindítható.

Az átmeneti időszak végén egy nemzeti bíróság előtt függő bármilyen eljárás az átmeneti rendelkezések szerint folytatható.

Az ezen Egyezmény hatálybalépése után öt évvel az Adminisztratív Bizottságnak széles körű konzultációt kell lefolytatnia a szabadalmi rendszer használóival a nemzeti bíróságok előtt folyó bitorlási és megvonási ügyekről. E konzultáció és a Bíróság véleménye alapján az Adminisztratív Bizottság legfeljebb hét évvel meghosszabbíthatja az átmeneti időszakot.

V. RÉSZ – VÉGSŐ RENDELKEZÉSEK

Az 58a cikk szerint ezt az Egyezményt a szerződő tagállamoknak a vonatkozó alkotmányos követelményekkel összhangban kell ratifikálniuk. A ratifikációs okmányokat az Európai Unió Tanácsának Általános Titkárságánál kell letétbe helyezni.

Az 58b cikk szerint az Egyezmény nyitva áll bármelyik szerződő tagország csatlakozása számára.

Az 58c cikk szerint ez az Egyezmény korlátlan időtartamú.

Az 58d cikk szerint ennek az Egyezménynek a hatálybalépése után hat évvel vagy – ha ez későbbi – amikor a Bíróság már 2000 bitorlási ügyet elintézett, és ha szükséges ezt követően szabályos időközönként az Adminisztratív Bizottságnak a szabadalmi rendszer felhasználóival széles körű tanácskozást kell lefolytatnia a Bíróság működésével, költséghatékonyságával és a felhasználóknak a döntések minősége iránti bizalmával kapcsolatban. Ennek a tanácskozásnak és a Bíróság véleményének alapján az Adminisztratív Bizottság dönthet az egyezmény felülvizsgálatáról működésének javítása céljából.

Az Adminisztratív Bizottság módosíthatja ezt az Egyezményt annak érdekében, hogy azt összhangba hozza egy, a szabadalmakra vagy az uniós törvénykezésre vonatkozó nemzetközi szerződéssel.

Az Adminisztratív Bizottság ilyen döntései nem lépnek hatályba, ha egy szerződő tag-állam a döntés keltét követő tizenkét hónapon belül kinyilvánítja nemzeti alkotmányos és parlamenti eljárásai alapján, hogy nem kíván a döntés által kötve lenni. Ebben az esetben össze kell hívni a szerződő tagállamok felülvizsgálati konferenciáját.

Az 59. cikk szerint ez az Egyezmény ...-án (dátum) vagy a ...-ik hónapnak az első napján lép hatályba, amely a szerződő államok 58a cikk szerinti utolsó ratifikációs okmányának letétbe helyezését követi, ideértve azt a három államot, amelyekben a legtöbb európai szabadalom volt érvényben az Egyezmény aláírásának megfelelő diplomáciai konferencia évét megelőző évben, ahol a korábbi időpont érvényes.

Ezután a dátum és az erre kellően felhatalmazottak aláírása következik.

II. MELLÉKLET

AZ EGYSÉGES SZABADALMI BÍRÓSÁG STATÚTUMÁNAK TERVEZETE

Az 1. cikk megállapítja, hogy a Statútum az Egyezmény 1. cikke alapján létrehozott Bíróság intézményi és pénzügyi rendelkezéseit tartalmazza.

I. fejezet – bírók

A 2. cikk szerint bíróként kijelölhető bármilyen személy, aki állampolgára egy szerződő tag-államnak, és kielégíti az egyezmény 10. cikkében rögzített feltételeket.

A bíróknak jól kell tudniuk az Európai Szabadalmi Hivatal legalább egy hivatalos nyelvét.

A 3. cikk szerint az Egyezmény 11. cikkében rögzített eljárásnak megfelelően a bírókat az Adminisztratív Bizottságnak kell kijelölnie a Tanácsadó Bizottság javaslatai alapján, egységes határozattal. A javaslatnak listát kell tartalmaznia a legalkalmasabb jelöltekről. A Bíróság elnöke véleményt mondhat a listán szereplő jelöltek alkalmasságáról.

Ha szükséges, a Tanácsadó Bizottság ajánlhatja, hogy a kinevezésre vonatkozó döntés előtt a jelölt bíró gyakorlatot szerezzen a szabadalmi pereskedésben.

A bírókat hat év időtartamra nevezik ki. Újbóli kinevezésük lehetséges.

Az Adminisztratív Tanácsnak annyi bírót kell kineveznie, amennyi a Bíróság jó működéséhez szükséges. Kezdetben az Adminisztratív Tanácsnak annyi bírót kell kineveznie, amennyi az Elsőfokú Bíróság minden egyes részlegénél legalább egy tanács felállításához és a Fellebbezési Bíróságnál legalább két tanács felállításához szükséges.

Műszaki képzettségű rész munkaidős bírókat kell kinevezni a bírói karba a Bíróság bíráiként sajátos képzettségük és tapasztalatuk alapján. Ezeknek a bíróknak a kinevezése biztosítsa, hogy valamennyi műszaki terület fedve legyen.

A 3a cikk szerint egy bíró hivatali ideje a kinevezési okmányban megjelölt időpontban kezdődik.

A 3b cikk szerint a Tanácsadó Bizottság tagjait az Adminisztratív Bizottságnak kell kineveznie közös megegyezés alapján.

A 4. cikk szerint működésének megkezdése előtt minden egyes bírónak esküt kell tennie, hogy kötelességeit részrehajlás nélkül és lelkiismeretesen végzi, és megőrzi a Bíróság tanácskozásainak titkosságát.

Az 5. cikk szerint az eskü letétele után minden egyes bírónak alá kell írnia egy nyilatkozatot, amelyben ünnepélyesen kijelenti, hogy hivatali ideje alatt és után is tiszteletben fogja tartani a hivatalából származó kötelezettségeket.

A 6. cikk szerint a bíróknak hivatali minőségükben jogi eljárásoktól menteseknek kell lenniük. Ezt a mentességet állásuk megszűnése után is meg kell tartaniuk.

A 7. cikk szerint, eltekintve a megbízatás 3. cikk szerinti lejáratától vagy halálesettől, egy bíró kötelezettségei leköszönésével szűnnek meg.

A 8. cikk szerint egy bíró csak akkor fosztható meg hivatalától, ha az Elnökség úgy dönt, hogy már nem elégíti ki a szükséges feltételeket, vagy nem teljesíti azokat a kötelezettségeket, amelyek hivatalából következnek.

A 9. cikk szerint a bírók számára megfelelő és rendszeres gyakorlást kell biztosítani az Egyezmény 14. cikke szerinti gyakorlási kereten belül.

A gyakorlási keretnek alapot kell biztosítania szakmai véleménycseréhez, és fórumot vitákra, különösen tanfolyamok, konferenciák, szemináriumok és szimpóziumok szervezése által.

A gyakorlási keretnek emellett megfelelő oktatást kell biztosítania a Bíróság bírójelöltjei és újonnan kinevezett bírái számára, és támogatnia kell a Bíróság és a képviselők, szabadalmi ügyvivők közötti együttműködést.

A 9a cikk szerint az Adminisztratív Bizottságnak kell megállapítania a Fellebbezési Bíróság elnökének, az Elsőfokú Bíróság elnökének, a bíróknak, az irodavezetőnek és a többi tisztviselőnek a fizetését.

II. fejezet – szervezési rendelkezések

I. szakasz – közös rendelkezések

A 10. cikk szerint a Fellebbezési Bíróság elnökét a Fellebbezési Bíróság bírái titkos szavazással választják meg három évre saját maguk közül. Kétszer újraválasztható.

A Fellebbezési Bíróság elnöke irányítja a Fellebbezési Bíróság jogi tevékenységét és adminisztrációját, és elnököl e bíróság teljes ülésein.

A 10a cikk szerint az Elsőfokú Bíróság elnökét e bíróság teljes munkaidejű valamennyi bírāja választja meg titkos szavazással három év időtartamra saját maguk közül. Kétszer újraválasztható.

Az Elsőfokú Bíróság elnöke irányítja az Elsőfokú Bíróság jogi tevékenységét és adminisztrációját.

A 11. cikk szerint az Elnökség a következő tagokból áll: a Fellebbezési Bíróság elnökéből, aki elnöke az Elnökségnek, az Elsőfokú Bíróság elnökéből, a Fellebbezési Bíróság két bírójából, akiket maguk közül választanak, az Elsőfokú Bíróság teljes munkaidejű három bírójából, akiket maguk közül választanak, és az irodavezetőből, aki nem szavazó tag.

Az Elnökség felelős a Bíróság vezetéséért, és az Egyezmény 22. cikke szerint javaslatokat tesz az eljárási szabályok és a pénzügyi rendelkezések módosítására, továbbá elkészíti a Bíróság éves költségvetését, éves elszámolását és éves jelentését, majd továbbítja azokat a Költségvetési Tanácsnak, és véleményt ad az Egyezmény 58(5) cikke szerint.

Az Elnökség érvényes döntéseket csak akkor hozhat, ha összes tagja vagy azok helyettesei jelen vannak. A döntéseket a szavazatok többségével hozzák.

A 12. cikk szerint a hivatalnokok és egyéb alkalmazottak feladata, hogy segítsék a Fellebbezési Bíróság elnökét, az Elsőfokú Bíróság elnökét, a bírókat és az irodavezetőt. A Fellebbezési Bíróság elnökének és az Elsőfokú Bíróság elnökének felügyelete alatt az irodavezetőnek tartoznak felelősséggel.

2. szakasz – az Elsőfokú Bíróság

A 13. cikk szerint egy vagy több szerződő tagállam kérelmét egy helyi vagy egy regionális részleg felállítására az Adminisztratív Bizottság elnökéhez kell intézni. Meg kell adni a helyi vagy regionális részleg székhelyét vagy székhelyeit.

Az Adminisztratív Bizottságnak egy helyi vagy egy regionális részleg felállítására vonatkozó döntésében közölnie kell a vonatkozó részleg bírójának számát. A döntést az Európai Unió hivatalos közlönyében publikálni kell.

A 14. cikk szerint a tanácsok összetételét és az ügyek elosztását a tanácsok számára egy részlegen belül az eljárási szabályok rögzítik. A tanács egy bíróját elnöklő bírónak kell ki nevezni.

Olyan esetekben, amikor egyetlen bíró intéz egy ügyet, neki kell végeznie a tanács összes feladatát.

A tanács egy bírāja előadó bíróként működik.

A 15. cikk szerint az irodavezető készíti el a bírói kar bírójának névjegyzékét. A jegyzékben minden egyes bíróval kapcsolatban jelezni kell a bíró által használt nyelveket, a bíró műszaki szakterületét és gyakorlatát, valamint az általa korábban kezelt ügyeket.

3. szakasz – a Fellebbezési Bíróság

A 16. cikk szerint a tanácsok összetételét és az ügyeknek a tanácsokhoz való rendelését az eljárási szabályok írják elő. A tanács egyik bíróját kell elnöklő bírónak kinevezni.

Amikor egy ügy rendkívüli jelentőségű, és különösen, ha a döntés befolyásolhatja a Bíróság joggyakorlatának egységességét és összhangját, a Fellebbezési Bíróság az elnöklő bíró javaslata alapján dönthet arról, hogy az ügyet a teljes bíróság elé utalják.

4. szakasz – a Központi Iroda

A 17. cikk szerint a Központi Iroda (a továbbiakban: Iroda) vezetőjét az Elnökség hat év időtartamra nevezi ki. Újból is kinevezhető.

A 18. cikk szerint az Iroda vezetőjének segítenie kell a Bíróságot, a Fellebbezési Bíróság elnökét, az Elsőfokú Bíróság elnökét és a bírókat feladataik elvégzésében. Felelős az Iroda szervezéséért és tevékenységéért. Különösen felelős a Bíróság előtti összes ügy adatait tartalmazó lajstrom vezetéséért.

A 19. cikk szerint a bírósági lajstrom vezetésének részletes szabályait az Elnökség által elfogadott lajstromozási utasítások írják elő.

A 20. cikk szerint az Elnökségnek hat évre ki kell neveznie egy irodavezető-helyettest, aki újra kinevezhető, és az alirodák megszervezéséért és tevékenységéért felelős az irodavezető és az Elsőfokú Bíróság felügyelete alatt.

III. fejezet – pénzügyi előírások

A 22. cikk előírja, hogy a költségvetést az Elnökség javaslata alapján a Költségvetési Bizottságnak kell elfogadnia.

Az irodavezető felelős a költségvetésben foglaltak végrehajtásáért a pénzügyi rendelkezések szerint.

A 23. cikk szerint a költségvetési kiadásokat egy elszámolási időszak tartamára kell engedélyezni.

A 24. cikk szerint a Bíróság költségvetése tartalmazhat előirányzatot előre nem látható kiadásokra.

A 25. cikk szerint az elszámolási időszak január 1-jén kezdődik és december 31-én végződik.

A 26. cikk szerint a Bíróság költségvetés-tervezetét az Elnökségnek kell a Költségvetési Bizottság elé terjesztenie.

A 27. cikk szerint ha a Költségvetési Bizottság nem fogadta el a költségvetést az elszámolási időszak kezdetéig, havi alapon kell ideiglenes költségvetést használni.

A 28. cikk szerint a Bíróság évi pénzügyi beszámolóját független könyvvizsgálóknak kell megvizsgálniuk.

Az Elnökségnek a Költségvetési Bizottság számára kell átadnia a Bíróság éves költségvetési beszámolóját és az éves költségvetés-végrehajtási beszámolót az előző elszámolási időszakra, a könyvvizsgálók beszámolójával együtt.

A Költségvetési Bizottságnak kell jóváhagynia az éves beszámolót a könyvvizsgálók beszámolójával együtt.

A 30. cikk szerint a pénzügyi rendelkezéseknek tartalmazniuk kell különösen az általánosan elfogadott elszámolási elveket.

IV. fejezet – eljárási rendelkezések

A 33. cikk szerint a Bíróság tanácskozásai titkosak, és titkosaknak is kell maradniuk.

A 34. cikk a döntésekre vonatkozik.

Ha egy tanács páros számú bíróból áll, a Bíróság döntéseit többségi alapon kell hozni. Azonos számú szavazat esetén az elnöklő bíró szavazata dönt.

Olyan esetekben, amikor ez a Statútum úgy rendelkezik, hogy a Fellebbezési Bíróság teljes ülésben hozzon döntést, egy ilyen döntés csak akkor érvényes, ha azt a teljes Bíróság bíráinak legalább a háromnegyede hozta.

A 35. cikk előírja, hogy ha egy bíró az Egyezmény 51. szakasza szerint különvéleményen van, azt indokolással írásban és aláírással kell adnia.

A 36. cikk szerint amikor egy alperes, miután megfelelően felszólították, elmulasztja védekezését írásban benyújtani, vagy nem jelenik meg a szóbeli tárgyaláson, a felperes kérésére mulasztási végzés adható ki az eljárási szabályok szerint. A ilyen végzés ellen egy hónapon belül nyújtható be kifogás.

A 37. cikk szerint a CJEU által megállapított eljárást kell alkalmazni az Európai Unión belüli előzetes döntésekkel kapcsolatos megkeresések esetén.

Ha az Elsőfokú Bíróság vagy a Fellebbezési Bíróság úgy döntött, hogy egy kérdést a CJEU-hoz utal, ez felfüggeszti az eljárást.

III. MELLÉKLET

AZ EGYSÉGES SZABADALMI BÍRÓSÁG ELJÁRÁSI SZABÁLYAINAK ELŐZETES RENDELKEZÉSEI

A *PREAMBULUM* az eljárási szabályok alkalmazását és értelmezését ismerteti.

Az 1. szabály szerint, ha ütközés van az Egyezmény és az eljárási szabályok között, az Egyezmény rendelkezései élveznek elsőbbséget. Ha a Bíróságnak e szabályok alapján valamilyen tevékenységet kell elvégeznie, azt vagy az elnöklő bíró, vagy a tanács előadó bírása, vagy pedig egyes bíró végezheti.

Az 1A szabály szerint a „szabadalom” és a „tulajdonos” szavak kiegészítő oltalmi tanúsítványra is vonatkozhatnak.

A 2. szabály szerint ahol e szabályok alapján a Központi Irodának (a továbbiakban: Iroda) kell egy tevékenységet elvégeznie, ezt az Iroda vagy bármelyik aliroda tagja végezheti.

A 3. szabály szerint az írott kereseteket elektronikus alakban kell az Irodánál benyújtani.

A 4. szabály szerint az Irodának kell kézbesítenie a Bíróság rendelkezéseit és döntéseit a feleknek, valamint egy fél beadványait a másik fél számára.

Az 5. szabály szerint az írott beadványokat az eljárás nyelvén kell benyújtani.

A 6. szabály szerint ahol ezek a szabályok úgy rendelkeznek, hogy egy képviselővel rendelkező félnek valamilyen tevékenységet kell elvégeznie, ezt a tevékenységet a képviselőnek kell elvégeznie.

A 7. szabály szerint a Bíróság az eljárás bármelyik szakaszában jogosult saját kezdeményezésből vagy egy fél indokolt kérelme alapján elrendelni, hogy a fél válaszoljon meg egy kérdést vagy szolgáltatson magyarázatot vagy bizonyítékot meghatározandó időn belül.

1. RÉSZ – AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ELŐTTI ELJÁRÁSOK

A 8. szabály szerint az Elsőfokú Bíróság előtti *inter partes* eljárás a következő szakaszokból áll:

- (a) írásbeli eljárás;
- (b) közbenső eljárás;
- (c) szóbeli eljárás, amelynek magában kell foglalnia egy szóbeli tárgyalást;
- (d) kártérítés megállapítására irányuló eljárás;
- (e) költségmegállapító eljárás.

A 9. szabály szerint ha a Bíróság azon a véleményen van, hogy a vita alkalmas megállapodásra, az eljárás bármely szakaszában javasolhatja, hogy a felek a vita lezárása érdekében használják fel a Szabadalmi Közvetítő és Döntőbíráskodási Központ szolgáltatásait.

1. fejezet – írott eljárás

1. szakasz – bitorlási eljárás

A 10. szabály szerint az írásbeli eljárás részei:

- (a) kereset benyújtása a felperes által,
- (b) védekező irat benyújtása az alperes által és
- (c) a védekező iratra válasz benyújtása a felperes által.

A védekező irat tartalmazhat megvonási ellenkeresetet is.

Bitorlási kereset

A 11. szabály a bitorlási kereset előírt részeit ismerteti.

A 12. szabály a bitorlási kereset nyelvét szabályozza.

A 13. szabály szerint a felperesnek le kell rónia a bitorlási keresetért megszabott illetéket.

A felperes keresetét nem tekintik benyújtottnak, amíg a megszabott illeték le nincs róva.

A 14. szabály szerint az Irodának mielőbb meg kell vizsgálnia, hogy a vonatkozó szabalmak közül egy vagy több nem tárgya-e az Egyezmény 58(3) szakasza szerinti választásnak. Igenlő esetben az Iroda értesíti a felperest, akinek a keresetét megfelelően visszavonnia vagy módosítania kell.

Ha a kereset nem felel meg ezeknek a követelményeknek, az Irodának értesítenie kell az Elsőfokú Bíróság elnökét, akinek a keresetet mint elfogadhatatlant el kell utasítania, de ezt megelőzően meghallgathatja a felperest.

A 15. szabály szerint ha a kereset megfelel az előírt követelményeknek, az Irodának érkezési dátummal kell ellátnia a keresetet és ügyszámmal az aktát; az aktát lajstromoznia kell; a felperest tájékoztatnia kell az ügyszámról és a beérkezés időpontjáról.

Az Elsőfokú Bíróság elnökének az ügyet továbbítania kell egy tanácsnak.

A 16. szabály szerint az elnöklő bírónak ki kell jelölnie a tanács egy bíróját előadó bírónak.

Eljárás, amikor az alperes előzetes kifogást támaszt

A 17. szabály ismerteti az eljárást, amikor az alperes előzetes kifogást támaszt. Ezt az alperes a kereset kézbesítésétől számított egy hónapon belül teheti meg.

A 18. szabály szerint az előadó bírónak döntenie kell az előzetes kifogásról. A feleket meg is hallgathatja.

Ha az előzetes kifogással csak a fő eljárásban foglalkoznak, az előadó bírónak erről tájékoztatnia kell a feleket.

A 19. szabály előírja, hogy a 18. szabály szerinti döntés ellen fellebbezést csak az előadó bíró engedélyével lehet benyújtani.

A bitorlási kereset értéken alapuló illetéke

A 20. szabály a bitorlási kereset értéken alapuló illetékét tárgyalja.

Védekező irat

A 21. szabály szerint az alperesnek a bitorlási kereset kézbesítésétől számított három hónapon belül kell védekező iratot benyújtania. Ezt a határidőt az előadó bíró az alperes indokolt kérelme alapján meghosszabbíthatja.

A 22. szabály a védekező irat előírt tartalmát ismerteti.

A 23. szabály megállapítja, hogy a védekező irat tartalmazhat egy megvonási ellenkeresetet az állítólag bitorolt szabadalom ellen, és ismerteti ennek az ellenkeresetnek az előírt részeit.

A 24. szabály szerint az alperesnek a megvonási ellenkereset kapcsán illetéket kell lerónia.

A 25. szabály szerint az Irodának a védekező irat benyújtását követően meg kell vizsgálnia, hogy az irat megfelel-e az előírt követelményeknek, és ha a védekező irat tartalmaz megvonási ellenkeresetet is, az Irodának azt is vizsgálnia kell, hogy az ellenkereset megfelel-e az előírt követelményeknek.

Ha az Iroda szerint a védekező irat vagy a megvonási ellenkereset nem felel meg az előírt követelményeknek, fel kell szólítania az alperest a megjelölt hiányok 14 napon belüli megszüntetésére. Egyúttal az Irodának értesítenie kell az alperest arról, hogy ha nem pótolja a hiányokat vagy nem fizeti be a díjat, a 455. szabály szerint mulasztási végzést kaphat.

A 26. szabály szerint az előadó bírónak, amint lehet, ki kell jelölnie

(a) ha ez indokolt, egy időpontot a felekkel folytatandó ideiglenes értekezletre,

(b) egy időpontot és egy alternatív időpontot a szóbeli tárgyalásra.

Védekező irat a megvonási ellenkereset ellen, válasz a védekező iratra és kérelem az igénypontok módosítására

A 28. szabály szerint a felperes a megvonási ellenkérelmet tartalmazó védekező irat kézbesítésétől számított két hónapon belül nyújthat be választ.

A 29. szabály szerint a megvonási ellenkérelemre benyújtott válasz tartalmazhat az igénypontok módosítására vonatkozó kérelmet.

Válasz az igénypontok módosítására vonatkozó kérelemre

A 30. szabály szerint az alperes az igénypontok módosítására vonatkozó kérelem kézbesítésétől számított egy hónapon belül nyújthat be választ.

Műszakilag képzett bírónak a tanácsba való kirendelése iránti kérelem

A 31. szabály szerint az eljárásban bármelyik fél benyújthat kérelmet műszakilag képzett bírónak a tanácsba való kirendelése iránt.

A 32. szabály szerint az előadó bíró az írásbeli eljárás alatt bármikor kérheti az Elsőfokú Bíróság elnökét, hogy rendeljen ki műszakilag képzett bírót a tanácsba.

Utolsó lépések az írásbeli eljárásban

A 33. szabály az írásbeli eljárás lezárásáról rendelkezik.

A 34. szabály szerint az előadó bíró az írásbeli eljárás lezárása előtt az egyik fél indokolt kérésére engedélyezheti további írott beadványok cseréjét.

A 35. szabály az Egyezmény 15a(2) cikkének alkalmazását ismerteti.

A központi részleghez utalt megvonási ellenkérelem

A 36. szabály az írott eljárást ismerteti, amikor a Központi Részleg egy megvonási ellenkérelemmel foglalkozik.

A 37. szabály a Központi Részleg előtti eljárás nyelvét szabályozza, amikor az eljárás nyelve eltér a megadott szabadalom nyelvétől.

A 38. szabály a Központi Részleg előtti eljárás gyorsításával foglalkozik.

Írásbeli eljárás a központi részleghez utalt ügy esetén

A 39. szabály az írott eljárást szabályozza, amikor az ügyet az Egyezmény 15a(2)(c) cikke alapján utalják a Központi Részleghez.

2. szakasz – megvonási eljárás

A 40. szabály szerint a szabadalommegvonási eljárás bármelyik lépésének a szabadalomtulajdonos ellen kell irányulnia.

A 41. szabály az iratváltást szabályozza a megvonási eljárásban.

Megvonási kereset

A 42. szabály a megvonási kereset tartalmát ismerteti.

A 43. szabály a megvonási kereset nyelvét szabályozza.

A 44. szabály szerint a megvonási eljárás díját a felperesnek kell fizetnie.

A 45. szabály az Iroda feladatait rögzíti az Elsőfokú Bíróság előtti megvonási eljárásban.

Védekező irat megvonási kereset ellen

Az 50. szabály szerint az alperesnek a megvonási kereset kézbesítésétől számított három hónapon belül kell védekező iratot benyújtania.

Az 51. szabály a megvonási kereset ellen benyújtott védekező irat tartalmát ismerteti.

Az 51A szabály szerint a felperes egy hónapon belül nyújthat be választ a megvonási kereset elleni védekező iratra.

Az 52. szabály szerint az alperesnek a bitorlási ellenkeresetért díjat kell fizetnie.

Válasz az igénypontok módosítására irányuló kérelemre és a bitorlási ellenkeresetre

Az 56. szabály szerint a felperes a bitorlási ellenkeresetre annak kézbesítésétől számított egy hónapon belül nyújthat be választ.

Az 57. szabály a megvonási kereset, az 58. szabály a vita (ideértve a bitorlási ellenkeresetet is) értékalapú illetékét tárgyalja.

3. szakasz – bitorlási nemleges megállapítási eljárás

A 60. szabály a bitorlási nemleges megállapítási eljárást szabályozza.

A 61. szabály a bitorlási nemleges megállapítási eljárás esetén az iratváltást szabályozza.

A 62. szabály a felperes által benyújtandó, bitorlási nemleges megállapítási kereset tartalmát szabályozza.

A 65. szabály szerint az alperesnek a bitorlási nemleges megállapítási kereset kézbesítésétől számított két hónapon belül kell védekező iratát benyújtania.

A 66. szabály a bitorlási nemleges megállapítási keresetre benyújtandó védekező irat tartalmát szabályozza.

A 66A szabály szerint a bitorlási nemleges megállapítási kereset védekező iratára a felperesnek egy hónapon belül kell válaszolnia.

A 67. szabály szerint az alperesnek a bitorlási ellenkeresetért díjat kell fizetnie.

A 68. szabály szerint a bitorlási ellenkeresetért értékalapú díjat kell fizetni.

4. szakasz – tevékenységek a 15a(4) cikkben és a 15a(5) cikkben belül

A 69. szabály a megvonási eljárásokat és az ezeket követő bitorlási eljárásokat ismerteti helyi vagy regionális részlegeknél a 15a(4) cikkben belül.

A 70. szabály a bitorlási nemleges megállapítási eljárásokat ismerteti a 15a(5) cikkben belül.

5. szakasz – kártalanítási eljárás használati engedélyekért a rendelet 11. cikke alapján ---/-- a megjavított együttműködés megvalósítása az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén

A 80. szabály a kötelező használati engedélyért (licence of right) adott kártalanítással foglalkozik.

6. szakasz – eljárás az európai szabadalmi hivatal döntései ellen a rendelet 12. cikkére vonatkozó feladatok elvégzésekor ---/-- a megjavított együttműködés megvalósítása az egységes szabadalmi oltalom megvalósításának területén

A 90. szabály szerint az Elsőfokú Bíróság előtti *ex parte* eljárás

(a) egy írásbeli eljárásból;

(b) egy közbenső eljárásból, amely magában foglalhat egy közbenső értekezletet;

(c) a felperes kérése alapján egy szóbeli eljárásból áll.

A 91. szabály szerint a hivatal döntése elleni eljárás felfüggesztő hatályú.

A 92. *szabály* a hivatal döntése megsemmisítésének vagy megváltoztatásának okait ismerteti.

A 93. *szabály* a felperes által a hivatal döntésének hatálytalanítására vagy megváltoztatására irányuló kérelem nyelvét és tartalmát ismerteti.

A 94. *szabály* a hivatal döntésének hatálytalanítására vagy megváltoztatására irányuló kérelemnek az Iroda általi vizsgálatát ismerteti.

A 95. *szabály* a kérelem Iroda általi lajstromozását, a felperes értesítését és a kérelemnek az Európai Szabadalmi Hivatalhoz való továbbítását írja elő.

A 96. *szabály* a kérelemnek az Európai Szabadalmi Hivatal általi közbenső felülvizsgálatát ismerteti.

A 97. *szabály* előírja, hogy az Elsőfokú Bíróság elnökének kell kiszignálnia az ügyet a Központi Részleg egy tanácsának vagy egy egyes bírónak.

A 98. *szabály* szerint a hivatal döntésének hatálytalanítására vagy megváltoztatására irányuló kérelem vizsgálatakor az előadó bíró felhívhatja a felperest, hogy nyújtson be további írásbeli indokokat.

A 99. *szabály* szerint az előadó bíró az Európai Szabadalmi Hivatal elnökét is felhívhatja, hogy írásban kommentálja az eljárásban felmerülő kérdéseket.

A 100. *szabály* szerint az előadó bírónak fel kell hívnia a felperest, hogy jelezze, kíván-e szóbeli tárgyalást.

2. fejezet – közbenső eljárás

A 101. *szabály* az előadó bíró szerepét szabályozza a közbenső eljárásban.

A 102. *szabály* szerint az előadó bíró bármelyik ügyet a tanács elé utalhatja döntés céljából.

A 103. *szabály* az előzetes konferencia előkészítését szabályozza.

Közbenső értekezlet

A 104. *szabály* a közbenső értekezlet célját ismerteti.

A 105. *szabály* szerint a közbenső értekezletet távbeszélőn vagy videokonferenciaként lehet megtartani, de az egyik fél kérésére a Bíróságon is megtartható.

A 106. *szabály* szerint a közbenső értekezletet audio- vagy videóúton kell megörökíteni.

A szóbeli tárgyalás előkészítése

A 108. *szabály* a szóbeli tárgyalásra szóló meghívást szabályozza.

A 109. *szabály* a szóbeli tárgyalás alatti szimultán tolmácsolást szabályozza.

A 110. *szabály* a közbenső eljárás lezárására vonatkozik a szóbeli tárgyalásra tekintettel.

3. fejezet – szóbeli eljárás

A 112. *szabály* az elnöklő bíró szerepét ismerteti.

A 113. *szabály* a szóbeli tárgyalás lefolytatását ismerteti.

A 114. *szabály* szerint az elnöklő bírónak arra kell törekednie, hogy a szóbeli tárgyalást egyetlen nap alatt le lehessen folytatni. Az elnöklő bíró a tárgyalás előtt a felek szóbeli előadásaira időhatárokat adhat meg.

A 115. *szabály* szerint a Bíróság a felek szóbeli előadásainak meghallgatása után a tárgyalást kivételes esetekben elhalaszthatja, ha további bizonyítéka van szükség.

A 116. *szabály* szerint a szóbeli tárgyalást nyilvános audio-/videoúton meg kell örökíteni.

A 117. *szabály* szerint az a fél, aki nem kíván részt venni a szóbeli tárgyaláson, időben köteles erről tájékoztatni az Irodát.

A 118. *szabály* a Bíróság érdemi döntésére vonatkozik.

A 118A *szabály* a Bíróság érdemi döntésének egy alternatív változatára vonatkozik.

4. fejezet – eljárás költségek és kártérítések megítélésére

A 125. *szabály* szerint a nyertes fél számára járó kártérítést az érdemi döntést követően külön eljárásban lehet megállapítani.

A 126. *szabály* szerint a nyertes félnek (a továbbiakban: a kérelmező) az érdemi döntés kézbesítését követő két hónapon belül kell kérnie kártérítés megállapítását.

1. szakasz – kártérítések megállapításának kérelmezése

A 131. *szabály* a kártérítési kérelem tartalmát ismerteti.

A 131A *szabály* a kártérítési kérelem illetékével, a 131B *szabály* a kártérítés-meghatározás értékalapú illetékével foglalkozik.

A 132. *szabály* szerint az Irodának a kártérítés megállapítására irányuló kérelem benyújtása után minél előbb meg kell vizsgálnia, hogy a kérelem kielégíti-e a vonatkozó előírásokat.

A 133. *szabály* az Iroda kötelességeit rögzíti, ha a kártérítés megállapítására vonatkozó kérelem kielégíti az előírt követelményeket.

A 133A *szabály* a kártérítési kérelem felfüggesztését tárgyalja.

A 134. *szabály* a vesztes fél választát szabályozza.

A 135. *szabály* a kártérítés megállapítására irányuló kérelem elleni védekező irat kötelező tartalmát ismerteti.

A 135A *szabály* a kártérítési kérelem elleni védekező iratra adott válasza vonatkozik.

A 136. *szabály* szerint a tanács elnöke bírójának írott beadványok további cseréjét írhatja elő.

2. szakasz – üzleti könyvek betekintésére vonatkozó kérelem

A 141. szakasz az üzleti könyvek betekintésére vonatkozó kérelem tartalmát szabályozza.

A 142. szabály szerint ha a vesztes fél elfogadja az üzleti könyvek betekintésére vonatkozó kérelmet, erről tájékoztatnia kell az Irodát. Az előadó bíró adja ki a vonatkozó végzést.

Ha a vesztes fél nem fogadja el az üzleti könyvek betekintésére vonatkozó kérelmet, az utóbbi kérelem kézbesítésétől számított egy hónapon belül kell védekező iratot benyújtania.

A 143. szabály szerint ha az üzleti könyvek betekintésére vonatkozó kérelem engedélyezhető, a Bíróságnak el kell rendelnie, hogy a vesztes fél bocsássa üzleti könyveit egy meghatározandó időn belül a kérelmező rendelkezésére.

Ha az üzleti könyvek betekintésére vonatkozó kérelem nem engedélyezhető, a Bíróságnak erről tájékoztatnia kell a kérelmezőt, és ki kell tűznie a határidőt, ameddig be kell nyújtani a kártérítés megállapítására vonatkozó kérelmet.

5. fejezet – költségmegállapítási eljárás

A 150. szabály szerint a költségmegállapítást az érdemi döntést követő külön eljárásban kell tisztázni.

A 151. szabály szerint ha a nyertes fél (a továbbiakban: a kérelmező) költségtérítést kíván, az érdemi döntés kézbesítését követő egy hónapon belül kell benyújtania a költségtérítésre vonatkozó kérelmet.

A 152. szabály szerint a kérelmező jogosult az ésszerű és arányos képviselői költségek megtérítésére.

A 153. szabály szerint a szakértők költségtérítésének a vonatkozó területen szokásos mértéken kell alapulnia, kellő tekintettel a kívánt szakvéleményre, az ügy bonyolultságára és a szakértő által nyújtott szolgáltatások időtartamára.

A 154. szabály a tanúk költségtérítését szabályozza.

A 155. szabály a tolmácsok és fordítók költségtérítését szabályozza.

A 156. szabály szerint az előadó bíró kérheti, hogy a kérelmező adjon írott bizonyítékot a kért költségekről.

A 157. szabály kimondja, hogy az előadó bíró költségrendelete megfellebbezhető, azt a Fellebbezési Bíróság engedélyezi.

2. RÉSZ – BIZONYÍTÁS

A 170. szabály a bizonyítási eszközöket és módokat szabályozza.

A 171. szabály szerint annak a félnek, akinek a tényállításait a másik fél kétségbe vonhatja vagy vonja, meg kell jelölnie a bizonyítás eszközeit. Az olyan tényállítást, amelyet egyik fél sem von kétségbe, igaznak kell tekinteni.

A 172. *szabály* szerint az egyik fél rendelkezésére álló olyan bizonyítékot, amely a másik fél által kétségbe vont vagy vonható tényállításra vonatkozik, a tényállást állító félnek kell szolgáltatnia.

1. fejezet – a felek tanúi és szakértői

A 175. *szabály* szerint a tanúbizonyságot felajánló fél írásbeli tanúvallomást nyújthat be, amelyet a tanúnak alá kell írnia.

A 176. *szabály* szerint ha egy tanúvallomást felajánló fél nem tud írásbeli tanúvallomást kapni, kérnie kell a tanú személyes meghallgatását.

A 177. *szabály* szerint a Bíróság elrendelheti a tanúk személyes meghallgatását.

A 178. *szabály* a tanúk meghallgatására vonatkozik. A tanúnak nyilatkozatot kell tennie, hogy ragaszkodik az igazsághoz.

Az elnöklő bíró és a tanács bírái kérdéseket intézhetnek a tanúhoz. Ezt az elnöklő bíró felügyelete mellett a felek is megtehetik.

A 179. *szabály* szerint a tanúk kötelesek engedelmeskedni az idézésnek és részt venni a tárgyaláson.

A 180. *szabály* a tanúk költségének megtérítését ismerteti.

A 181. *szabály* szerint egy fél szakértője szakvéleményt nyújthat be.

2. fejezet – bírósági szakértők

A 185. *szabály* szerint ha a Bíróság az ügygel kapcsolatban egy sajátos műszaki kérdést kíván megoldani, bírósági szakértőt rendelhet ki.

A felek javaslatokat tehetnek a bírósági szakértő személyével, műszaki hátterével és a szakértőnek felteendő kérdésekkel kapcsolatban.

A bírósági szakértőnek csak a Bíróság által feltett kérdésekre kell válaszolnia.

A 186. *szabály* szerint a bírósági szakértőnek a bíróság által megjelölt határidőn belül írásban kell szakvéleményét benyújtania.

A 187. *szabály* szerint a Bíróságnak, mielőtt megkapta a bírósági szakértő végleges jelentését, fel kell szólítania a feleket arra, hogy írásban vagy a szóbeli tárgyaláson tegyenek megjegyzéseket a szakvéleményhez.

A 188. *szabály* a bírósági szakértő meghallgatására vonatkozik.

3. fejezet – felhívás bizonyíték benyújtására és tájékoztatás közlésére

Felhívás bizonyíték benyújtására

A 190. *szabály* szerint amikor egy fél ésszerűen elérhető bizonyítékot szolgáltatott, amely elegendő igényeinek alátámasztásához, és ezen igények igazolásához olyan bizonyítékot je-

lőlt meg, amely a másik fél vagy egy harmadik fél ellenőrzése alatt áll, a Bíróság elrendelheti, hogy ez a fél szolgáltatassa ki az ilyen bizonyítékot.

Ha egy fél nem tesz eleget a bizonyíték kiszolgáltatására vonatkozó rendelkezésnek, a Bíróságnak ezt a tényt figyelembe kell vennie döntése meghozatalakor.

Felhívás tájékoztatás közlésére

A 191. szabály információ közlésének elrendelésére irányuló kérelemre vonatkozik.

4. fejezet – bizonyítékok megőrzésének (saisie) és szemlének az elrendelése

Felhívás bizonyíték megőrzésére

A 192. szabály szerint egy fél kérelmet nyújthat be bizonyíték megőrzésére annál a részlegenél, ahol megkezdték az ügy érdemével kapcsolatos eljárást.

A kérelmező félnek meg kell fizetnie a bizonyíték megőrzésére vonatkozó kérelemmel kapcsolatos díjat.

A 193. szabály azt írja elő, hogy mit kell tartalmaznia a bizonyíték megőrzésére vonatkozó kérelemnek, ha a Bíróság még nem indította meg az ügy érdemére vonatkozó eljárást, illetve ha ezt az eljárást a Bíróság már megindította.

A 194. szabály azt a vizsgálatot szabályozza, amelyet az előadó bírónak kell lefolytatnia a bizonyíték megőrzésére vonatkozó kérelem alapján.

A 195. szabály a bizonyíték megőrzésére vonatkozó kérelem kézhezvétele után megtartandó szóbeli tárgyalást szabályozza.

A 196. szabály a bizonyíték megőrzésére vonatkozó kérelem alapján a Bíróság által hozandó döntést szabályozza.

A 197. szabály szerint a Bíróság rendszabályokat fogantatosíthat az alperes meghallgatása nélkül bizonyíték megőrzése céljából, ha valószínű, hogy bármilyen késedelem a kérelmező számára helyrehozhatatlan kárt okozna, vagy bizonyítható kockázata van annak, hogy a bizonyítékot megsemmisítik.

A 198. szabály a bizonyíték megőrzésére vonatkozó rendelkezés visszavonását tárgyalja.

Szemle elrendelése

A 199. szabály szerint a Bíróság saját kezdeményezésből vagy egy fél indokolt kérelmére elrendelheti termékek, készülékek, eljárások vagy hivatali helyiségek *in situ* szemlét.

5. fejezet – egyéb bizonyítás

A 201. szabály szerint a Bíróság elrendelhet kísérletet ténymegállapítás bizonyítására a bíróság előtt folyó eljárás céljára.

A 202. szabály szerint a Bíróság kibocsáthat felkérő leveleket tanúk kihallgatására más bíróságok vagy hatóságok által.

3. RÉSZ – IDEIGLENES INTÉZKEDÉSEK

A 205. *szabály* szerint az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás a következő szakaszból áll:

(a) írásbeli eljárás;

(b) szóbeli eljárás, amely magában foglalhatja a felek vagy az egyik fél meghallgatását.

A 206. *szabály* az ideiglenes intézkedés kérelmezését szabályozza.

A 207. *szabály* szerint ha egy, az Egyezmény 27. cikke szerint eljárás indítására jogosult személy valószínűnek tartja, hogy a közeljövőben ideiglenes intézkedés iránti kérelem nyújtható be ellene mint alperes ellen a Bíróság előtt, az Irodánál megelőző védekező levelet nyújthat be.

A 208. *szabály* szerint az Irodának a védekező levelet a 14.1 és .2 *szabály* szerint kell megvizsgálnia.

A 209. *szabály* szerint a Bíróságnak

(a) tájékoztatnia kell az alperest az ideiglenes rendelkezés iránti kérelemről, és fel kell hívnia ellenvetései kifejtésére,

(b) a feleket be kell idéznie szóbeli tárgyalásra,

(c) a kérelmezőt négy szemközti megbeszélésre kell behívnia.

A 210. *szabály* a szóbeli tárgyalásról rendelkezik.

A 211. *szabály* az ideiglenes intézkedés iránti kérelem alapján a Bíróság által hozható rendszabályokat ismerteti.

A 212. *szabály* szerint a Bíróság az alperes meghallgatása nélkül hozhat ideiglenes intézkedést olyan esetekben, amikor a késedelem valószínűleg helyrehozhatatlan kárt okozna a kérelmező számára.

A 214. *szabály* az ideiglenes intézkedés visszavonásáról rendelkezik.

4. RÉSZ – A FELLEBBEZÉSI BÍRÓSÁG ELŐTTI ELJÁRÁSOK

1. fejezet – írott eljárás

A 251. *szabály* a megfellebbezhető döntéseket ismerteti.

A 252. *szabály* szerint az olyan fél, akit hátrányosan befolyásol a Bíróság egyik határozata vagy döntése, a határozat vagy a döntés kézbesítésétől számított 14 napon belül kérelmezheti, hogy a Bíróság engedélyezze fellebbezés benyújtását.

A 253. *szabály* szerint a felek által benyújtott kérelmek, tények, bizonyítékok és érvek képezhetik a Fellebbezési Bíróság előtti eljárás tárgyát.

A 254. *szabály* szerint egy fél az Egyezmény 46. cikke alapján kérheti az eljárás felfüggesztését.

1. fejezet – írásbeli eljárás

1. szakasz – fellebbezés és a fellebbezés indokolása

A 260. szabály a fellebbezés és a fellebbezés indokolásának benyújtási határidejét szabályozza.

A 261. szabály szerint a fellebbezésnek tartalmaznia kell a fellebbező fél és az alperes, illetve azok képviselőinek nevét, valamint postai és elektronikus kézbesítési címét, a megfellebbezett döntés vagy rendelkezés időpontját és ügyszámát, továbbá a fellebbező által kért rendelkezést vagy orvoslást.

A 262. szabály a fellebbezés indokolásának előírt tartalmát szabályozza.

A 263. szabály a fellebbezés és a fellebbezés indokolásának nyelvét szabályozza.

A 264. szabály szerint a fellebbezőnek illetéket kell fizetnie.

A 265. szabály szerint az Irodának a fellebbezés benyújtását követően mielőbb meg kell vizsgálnia, hogy a fellebbezés kielégíti-e az előírt követelményeket.

A 266. szabály szerint ha a fellebbezés kielégíti a 265. szabály szerinti követelményeket, az Irodának el kell látnia érkezési dátummal és ügyszámmal, be kell vezetnie a lajstromba, és tájékoztatnia kell a fellebbező felet az ügyszámról és az átvétel időpontjáról.

A Fellebbezési Bíróság elnökének az ügyet ki kell szignálnia egy tanácsnak.

A 267. szabály szerint a kijelölt tanács vezető bírójának a tanács egy bíróját ki kell jelölnie előadó bírónak.

A 268. szabály szerint ha a Fellebbezési Bíróság előtti eljárás nyelve nem egyezik meg az Elsőfokú Bíróság nyelvével, az előadó bíró elrendelheti, hogy a fellebbező fél nyújtson be fordításokat a Fellebbezési Bíróság eljárásának nyelvére.

A 269. szabály szerint az előadó bírónak meg kell vizsgálnia, hogy a fellebbezés indokolása kielégíti-e a 262. szabály követelményeit.

A 270. szabály szerint a fellebbező fél a döntés kézbesítését követő egy hónapon belül megtámadhatja a fellebbezést elutasító döntést.

2. szakasz – válaszirat benyújtása

A 280. szabály szerint az Elsőfokú Bíróság előtti eljárásban bármelyik fél, aki nem nyújtott be fellebbezést, a fellebbezés indokolásának kézbesítésétől számított három hónapon belül válasziratot nyújthat be.

A 281. szabály a válaszirat előírt tartalmát ismerteti.

A 282. szabály a kereszfellebbezés benyújtását ismerteti.

3. szakasz – válasz egy keresztfellebbezésre

A 285. szabály a keresztfellebbezésre adandó választ ismerteti.

2. fejezet – közbenső eljárás

3. fejezet – szóbeli eljárás

4. fejezet – döntések és azok hatálya

A 290. szabály szerint a Fellebbezési Bíróság döntésének vagy el kell utasítania a fellebbezést, vagy pedig hatályon kívül kell azt helyeznie, részben vagy egészben helyettesítve a saját döntését vagy rendelkezését.

A 291. szabály szerint a Fellebbezési Bíróság kivételes körülmények között az ügyet döntésre vagy újbóli tárgyalásra visszautalhatja az Elsőfokú Bíróságnak. Ilyen esetben az Elsőfokú Bíróságot köti a Fellebbezési Bíróság döntése.

5. fejezet – költségmegállapítási eljárás

Főleg képviseleti költségekre vonatkozik.

6. fejezet – eljárás újbóli meghallgatás kérelmezésére

A 295. szabály szerint bármelyik fél, akit hátrányosan érint a Fellebbezési Bíróság végső döntése, kérelmet nyújthat be újbóli meghallgatás céljából.

A 296. szabály ismerteti az újbóli meghallgatásra irányuló kérelem előírt tartalmát.

A 297. szabály az alapvető eljárási hibákat ismerteti.

A 298. szabály azt ismerteti, hogy mikor megengedett az alapvető eljárási hiba alapján kérelmezni az újbóli meghallgatást.

A 299. szabály szerint csak akkor tekinthető úgy, hogy bűntett történt, ha ezt egy illetékes bíróság vagy hatóság végleg megállapítja.

A 300. szabály szerint a kérelmezőnek az újbóli meghallgatásért illetéket kell fizetnie.

A 301. szabály szerint az újbóli meghallgatás iránti kérelem benyújtásának nincs halasztó hatálya.

A 302. szabály az újbóli meghallgatás iránti kérelem alaki követelményeit ismerteti.

A 303. szabály szerint az Irodának az újbóli meghallgatásra irányuló kérelemről annak lajstromozása után tájékoztatnia kell a Fellebbezési Bíróság elnökét, aki az ügyet három jogi képzettségű bíróból álló tanácsnak szignálja ki, és egy bírót előadó bírónak jelöl ki.

A 304. szabály az újbóli meghallgatásra irányuló kérelem vizsgálatát szabályozza.

5. RÉSZ – ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. fejezet – általános eljárási rendelkezések

A 340. *szabály* az Iroda saját kezdeményezéséből végzendő vizsgálatot szabályozza.

A 341. *szabály* szerint minden keresetnek érkezési időponttal kell rendelkeznie.

A 342. *szabály* szerint a Bíróságnál benyújtott és az Iroda által feljegyzett írott kereseteknek és írott bizonyítékoknak a köz számára hozzáférhetőeknek kell lenniük.

A 343. *szabály* szerint egy felperes az eljárás bármelyik szakaszában kérheti a bíróságtól igényének megváltoztatását vagy ügyének módosítását.

A 344. *szabály* szerint ahol ezek a szabályok lehetőséget adnak a Bíróság előtti meghallgatásra, a Bíróság felhívja vagy felhívhatja (az ügy állása szerint) a feleket írott kérelem benyújtására és/vagy felhívja vagy felhívhatja a feleket szóbeli meghallgatásra.

A 345. *szabály* szerint egy felperes mindaddig visszavonhatja keresetét, amíg az ügyben nincs végleges döntés.

A 346. *szabály* a CJEU-hoz folyamodást szabályozza.

2. fejezet – kézbesítés

A 350. *szabály* szerint az Iroda az alperesnek az általa megadott elektronikus címre kézbesítheti a keresetet.

Amíg nincs lehetőség elektronikus kézbesítésre, az Irodának térítvevényes ajánlott levélben vagy faxon kell kézbesítenie a keresetet.

A 351. *szabály* szerint a Bíróság megfelelő indok esetén engedélyezheti a kézbesítést alternatív módszerrel vagy alternatív helyre.

A 352. *szabály* szerint az Irodának értesítenie kell a felperest arról az időpontról, amikor a keresetet a 350.3 *szabály* szerint kézbesítettnek tekintik.

Ha az Iroda térítvevényes ajánlott levélben kézbesítette a keresetet, és a keresetet visszaszolgáltatják az Irodának, az utóbbinak tájékoztatnia kell erről a felperest.

A 353. *szabály* szerint az Irodának az írott kereseteket azok átvétele után elektronikus úton kell kézbesítenie a másik fél számára.

Ha az elektronikus továbbítás nem valósítható meg, az Irodának az írott kereseteket térítvevényes ajánlott levélben vagy faxon kell továbbítania a fél számára.

A 354. *szabály* szerint egy félnek írásban kell tájékoztatást adnia elektronikus címének változásáról a Bíróság és minden egyéb fél számára.

3. fejezet – a képviselők jogai és kötelezettségei

A 359. *szabály* szerint egy olyan képviselőt, aki azt állítja, hogy egy felet képvisel, állítása alapján képviselőnek kell tekinteni.

A 360. *szabály* előírja, hogy egy képviselőnek az Egyezmény 28(1) cikke alapján bizonylattel kell igazolnia, hogy jogosult eljárni egy fél képviselőjeként a Bíróság előtt.

A 361. *szabály* szerint a képviselő a megbízójától kapott közlést a Bíróság előtti eljárásban köteles titokban tartani, kivéve, ha a megbízó e kötelezettség alól felmentést ad.

A 362. *szabály* megállapítja, hogy a titoktartási kötelezettség harmadik személyekkel folytatott kommunikációra is a 361. *szabály* szerint vonatkozik.

A 363. *szabály* a képviselők jogait, védettségét és lehetőségeit ismerteti.

A 364. *szabály* szerint a Bíróság az előtte megjelenő képviselőkkel szemben a törvény által a bíróságoknak adott jogokkal rendelkezik, a 365. *szabályban* lefektetett feltételek mellett.

A 365. *szabály* az eljárásból való kizárást szabályozza.

A 366. *szabály* szerint a szabadalmi ügyvivők jogosultak a bíróság előtti eljárásban felszólalni.

A 367. *szabály* a képviselőcserét szabályozza.

4. fejezet – az eljárás felfüggesztése

A 370. *szabály* az eljárásnak a Bíróság általi felfüggesztését szabályozza.

A 371. *szabály* az eljárás felfüggesztésének hosszát és hatásait szabályozza.

A 372. *szabály* szerint az eljárás folytatását a felfüggesztés vége előtt a felek meghallgatása után az előadó bíró indokolt határozatával kell elrendelni.

5. fejezet – határidők

A 380. *szabály* a határidők számításának módját ismertetni.

A 381. *szabály* a határidők meghosszabbításáról rendelkezik.

6. fejezet – felek az eljárásban

1. szakasz – több fél az eljárásban

A 390. *szabály* szerint a Bíróság elrendelheti, hogy a több felperes által vagy több szabadalom ügyében megindított eljárást külön eljárásokban hallgassák meg.

A 391. *szabály* szerint egy eljárást több alperes ellen is meg lehet indítani, feltéve, hogy az ellenük támasztott igények azonos szabadalmon (szabadalmakon) alapulnak, és kellően összefüggnek ahhoz, hogy közös döntést tegyenek lehetővé.

A 392. *szabály* a bírósági illetékeket szabályozza, amikor egy ügyben több felet egy és ugyanaz a képviselő képvisel.

2. szakasz – a felek változása

A 395. szabály szerint a Bíróság elrendelheti, hogy egy személyt félként beiktassanak, egy személy megszűnjön fél lenni, vagy egy személyt egy másik személlyel helyettesítsenek.

A 396. szabály szerint amikor a Bíróság elrendeli, hogy egy személyt a 395. szabály szerint beiktassanak, eltávolítsanak vagy helyettesítsenek, utasítást kell adnia az ügyvezetés következményeinek szabályozására.

3. szakasz – az egyik fél halála, megszűnése vagy fizetéseképtelensége

A 400. szabály szerint, ha egy fél elhalálozik vagy megszűnik létezni az eljárás alatt, az eljárást addig kell szüneteltetni, amíg ezt a felet utódjával vagy utódjaival nem pótolják.

A 401. szabály szerint ha egy alperes a lakóhelyéül szolgáló állam nemzeti törvénye szerint fizetéseképtelenné válik, az eljárást *ex officio* szüneteltetni lehet, amíg az illetékes nemzeti hatóság el nem dönti, hogy az eljárást folytatni kell vagy sem.

4. szakasz – szabadalom átruházása

A 402. szabály a szabadalomnak az eljárás alatti átruházásáról rendelkezik.

5. szakasz – beavatkozás

A 405. szabály szerint az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás bármelyik szakaszába be lehet avatkozni.

A 406. szabály szerint az előadó bírónak végzéssel kell rendelkeznie a beavatkozási kérelemről.

A 407. szabály a beavatkozási kérelemről intézkedik.

A 408. szabály szerint az előadó vagy az elnöklő bíró felszólíthat bárkit, aki érdekelt a vita kimenetelében, hogy tájékoztassa a bíróságot: be akar-e avatkozni az eljárásba.

A 409. szabály szerint nem lehet fellebbezni a beavatkozást megtagadó határozat ellen.

6. szakasz – jogok helyreállítása

A 420. szabály a jogok helyreállításával foglalkozik.

7. szakasz – a nyelvekre vonatkozó egyes rendelkezések

A 421. szabály szerint mindkét fél kérheti, hogy eljárási nyelvként azt a nyelvet használhassák, amelyen a szabadalmat engedélyezték.

A 423. *szabály* szerint ha az egyik fél kéri engedélyezni annak a nyelvnek a használatát eljárási nyelvként, amelyen a szabadalmat engedélyezték, az ilyen kérelmet felperesként a keresetbe, alperesként a védekező iratába kell beiktatnia, és az iratot az Elsőfokú Bíróság elnökének kell benyújtania.

Az elnöknek fel kell szólítania a másik felet annak tíz munkanapon belüli közlésére, hogy mi az álláspontja a szabadalomengedélyezés nyelvének eljárási nyelvként való használatával kapcsolatban.

A Tanács véleményének kikérése után az elnök elrendelheti, hogy a szabadalom engedélyezési nyelve legyen az eljárás nyelve.

A 424. *szabály* az eljárási nyelv eljárás alatti megváltoztatásának következményeit ismerteti.

8. szakasz – ügykezelés

A 431. *szabály* szerint az írásbeli és a közbenső eljárás alatt az ügyvezetésért az előadó bíró felelős.

A közbenső értekezlet lezárása után az ügyvezetésért az elnöklő bíró felelős.

A 432. *szabály* az aktív ügyvezetés körébe tartozó általános jogokról rendelkezik.

A 433. *szabály* egy fél indokolt kérelme alapján az előadó bíró vagy az elnöklő bíró ügyvezetési rendelkezéseinek a tanács általi felülvizsgálatát ismerteti.

A 434. *szabály* az ügyvezetés körébe tartozó jogokat ismerteti.

A 435. *szabály* szerint a Bíróság jogosult megváltoztatni vagy visszavonni egy ügyvezetési rendelkezést.

A 436. *szabály* szerint a Bíróság egy fél kérésére vagy saját kezdeményezésből gyakorolhat ügyvezetési jogokat.

A 437. *szabály* a Bíróság saját kezdeményezésből hozott rendelkezéseire vonatkozik.

A 439. *szabály* szerint a Bíróság a felek meghallgatása nélkül, saját kezdeményezésből hozhat rendelkezést.

A 440. *szabály* szerint az Elsőfokú Bíróság vagy a Fellebbezési Bíróság elnöke a felek meghallgatása után bármikor elrendelheti, hogy két vagy több, egymáshoz kapcsolódó ügyet vonjanak össze.

9. szakasz – a bíróság szervezetére vonatkozó szabályok

A 441. *szabály* a bírók besorolásáról rendelkezik.

A 442. *szabály* szerint a Fellebbezési Bíróság elnökének az Elnökség javaslata alapján kell rögzítenie a Bíróság üléseinek időpontjait.

A 443. *szabály* szerint a Bíróságnak az előtte levő ügyekkel abban a sorrendben kell foglalkoznia, ahogy azok vizsgálatra alkalmassá válnak.

A 444. szabály szerint a Bíróságnak zárt ülésben kell tanácskoznia.

A Bíróság tanácskozásait a lehető legrövidebb időn belül kell megtartani azt követően, hogy a szóbeli meghallgatás befejeződött.

A 445. szabály a tanácsok összetételét és az ügyek kiszignálását szabályozza.

10. szakasz – döntések és rendelkezések

A 450. szabály a döntések előírt tartalmát ismerteti.

A 451. szabály a bíróság rendelkezéseit és azok indokolását ismerteti.

A 452. szabály szerint az Elsőfokú Bíróság döntései és rendelkezései kézbesítésük időpontjától kezdve válnak hatályossá.

A 453. szabály a döntések helyesbítését szabályozza.

A 454. szabály a szakértők listájára vonatkozik.

11. szakasz – hibás döntések

A 455. szabály szerint ha egy alperes, akinek megfelelően kézbesítettek egy periratot, elmulaszt benyújtani egy védekező iratot, az Elsőfokú Bíróság mulasztási döntést ad ki.

A 456. szabály szerint az alperes a mulasztási döntés kézbesítésétől számított egy hónapon belül kérheti a mulasztási döntés hatálytalanítását.

A 457. szabály úgy rendelkezik, hogy a 455. és a 456. szabály szerint kell eljárni, ha a Fellebbezési Bíróság előtti eljárásban egy alperes, akinek a számára megfelelően kézbesítettek egy fellebbezést és egy fellebbezésindokolást, nem nyújt be válasziratot.

12. szakasz – mulasztáshoz kapcsolódó vagy nyilvánvalóan elfogadhatatlan keresetek

A 460. szabály szerint ha a Bíróság azt állapítja meg, hogy egy cselekvés céltalanná vált, és hogy az ügyben nincs szükség további bíraskodásra, saját kezdeményezésből, lehetőséget adva a felek meghallgatására, bármikor utasítással rendelkezhet az ügyben.

A 461. szabály a Bíróság által követendő eljárást ismerteti abban az esetben, amikor felismeri, hogy egy ügyben nincs joghatósága.

A 462. szabály a teljes tanács által a 460. vagy 461. szabály alapján követendő eljárásról rendelkezik az előadó bíró ajánlása alapján.

A 463. szabály szerint a Bíróság saját kezdeményezésből, lehetőséget adva a felek meghallgatására, bármikor további lépések nélkül hozhat egy ügyben döntést arról, hogy abszolút döntési akadály létezik.

13. szakasz – egyezség

A 470. szabály arról rendelkezik, hogy mit kell tenniük a feleknek, ha az ügyben egymás között megegyeztek.

6. RÉSZ – ILLETÉKEK ÉS JOGSEGÉLY

Bírósági illetékek

Az 500. szabály szerint a bírósági illetékeket a Bíróság számára kell kifizetni EUR-ban.

Az 501. szabály a bírósági illetékek fizetésével kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza.

Az 502. szabály a bírósági illetékek visszafizetéséről rendelkezik.

Jogsegély

Az 505. szabály a jogsegélyre vonatkozó jogosultságot ismerteti.

Az 506. szabály a jogsegély mértékét ismerteti.

Az 507. szabály a jogsegély-kérelmezési eljárást ismerteti.

Az 508. szabály a jogsegélymegvonás eseteit ismerteti.

Az 509. szabály szerint a jogsegélyt teljesen vagy részben elutasító döntés ellen fellebbezni lehet.

Az 510. szabály az eljárási költségek viseléséről intézkedik abban az esetben, amikor a jogsegélyben részesülő fél pervesztes.

Az 511. szabály szerint a jogsegélyben részesülő félnek a jogsegély összegét vissza kell fizetnie, mielőtt olyan helyzetbe kerül, hogy ezt megteheti.

Dr. Csörgő Szonja

A NÖVÉNYEK, NÖVÉNYFAJTÁK ÉS NÖVÉNYI TALÁLmányOK SZELLEMITULAJDON-VÉDELME NEK JOGI SZABÁLYOZÁSA EURÓPÁBAN

Lehet-e növény, növényfajta vagy más, növényekkel kapcsolatos találmány szellemi tulajdon tárgya? Ha igen, melyik a szellemi tulajdon-védelemnek az a formája, ami a legmegfelelőbb és legkiegyensúlyozottabb oltalmat biztosíthatja? A jelen dolgozat a vonatkozó nemzetközi és európai szabályozás történetének, valamint a ma hatályos szabályozásnak az áttekintésével keres választ a fenti kérdésekre.

I. Történeti előzmények

Bár meglepőnek tűnhet, már az ipari tulajdon oltalmára létrehozott, 1883-as Párizsi Unió Egyezmény (a továbbiakban PUE) is jelentőséggel bír a növények iparjogvédelmi oltalma tekintetében. Az első jogalap ugyanis, ami lehetővé tette, hogy növények, illetve növényi részek ipari tulajdon tárgyát képezzék, a PUE 1. cikkének 3. bekezdésében jelent meg. Ez a cikk kimondja, hogy *„[a]z ipari tulajdont a legtágabban kell érteni, és az nem csupán a szorosán vett iparra és kereskedelemre vonatkozik, hanem egyaránt kiterjed a mezőgazdaságra és a nyersanyagtermelésre, és minden előállított vagy természetes termékre, például borokra, **magvakra, dohánylevelekre, gyümölcsökre, háziállatokra, ásványokra, ásványvizekre, sörökre, virágokra, lisztfajtákra is.**”* Az egyezmény azonban ennél részletesebb szabályokat nem tartalmaz az élő szervezetek ipari oltalma vonatkozásában, illetve nem nevezi meg konkrétan azt az iparjogvédelmi formát, amelyet a mezőgazdaság és annak termékei oltalmára alkalmasnak tekint.

A PUE kínálta iparjogi oltalmi lehetőség ellenére azonban egészen az 1930-as évekig a növények ipari oltalma a gyakorlatban nem érvényesült. A XX. század kezdetén a növény-nemesítők mind az európai kontinensen (leginkább Franciaországban és Németországban), mind az Egyesült Államokban igyekeztek meggyőzni a jogalkotót a növény-nemesítés erőfeszítéseit és eredményeit honoráló magánjogi monopólium jogszabályba iktatásáról. Mivel az erre legkézenfekvőbb iparjogvédelmi forma, amely az érintett államok nemzeti jogában a XX. század elején rendelkezésre állt, a szabadalmi jog volt, a növény-nemesítők elsősorban munkájuk eredményének szabadalmi jogi oltalmát kívánták elérni. Az Egyesült Államok Kongresszusa azonban úgy vélekedett, hogy természeti jelenségek, élő szervezetek nem képezhetik szabadalmi oltalom tárgyát. Hasonlóképpen, a francia jogalkotó egymást követően három alkalommal is (1883-ban, 1904-ben és 1911-ben) elutasította azt a felvetést, hogy a nemesítői munka eredménye magánjogi monopólium tárgyát képezhesse. A német

nemesítők sem jártak sikerrel.¹ Az 1920-as évektől azonban kezdett megváltozni a növényi találmányokon szerezhető monopoljoggal kapcsolatos jogalkotói álláspont.² Ennek elsődleges oka, hogy a növény-nemesítés politikai megítélése megváltozott, hiszen a mezőgazdaság – többnyire az első világháború viszontagságai nyomán – a kulcsfontosságú iparágak közé emelkedett mind gazdasági, mind stratégiai szempontból. Ez a tendencia a második világháborúval tovább folytatódott.

Az Egyesült Államokban a nemesítői lobbí 1930-ban elérte, hogy a Kongresszus elfogadja a *Plant Patent Act*-et, amely egy speciális szabadalmi oltalom formájában teremtette meg a vegetatív módon szaporítható növényfajták iparjogi védelmét.³ Az európai kontinensen a növényfajtákon magánjogi monopóliumot létesítő első jogszabályok szintén az 1930-as évektől kezdve jelentek meg. Az Egyesült Államokban megszületett *Plant Patent Act*-tel ellentétben azonban Európában eltérő módon alakult a növényfajták szellemi tulajdon-védelmének kérdése. Az első jogszabályok ugyanis nem a konkrét értelemben vett ipar-tulajdon-védelem útját követték, hanem a vetőmagok forgalmazásának feltételekhez kötését választották, ami önmagában véve biztosított bizonyos magánjogi jogosultságokat a nemesítőnek, valamint lehetővé tette vetőmag-használati díj követelését.

Franciaországban ez a gyakorlatban úgy jelent meg, hogy a szántóföldi növények nemesítőinek vetőmagjaik jogszerű forgalmazásához az állam engedélyéért kellett folyamodniuk. Az engedélyezés feltétele az volt, hogy a forgalmazni kívánt növényfajta megkülönböztethető, egynemű és állandó legyen, illetve megfelelő gazdasági és termelési értékkel bírjon.⁴ Amennyiben ezek a feltételek teljesültek, a fajta felkerült a hivatalos fajtajegyzékre, és 10 éven keresztül forgalmazhatóvá vált. Ezt a forgalmazási jogot, amely egyben vetőmag-használati díj beszedését is lehetővé tette, a nemesítő később további öt éves időtartamokra meghosszabbíthatta.

Az 1949-es osztrák és az 1953-as német vetőmag-szabályozás – a francia rendszerhez nagyon hasonló módon – megkülönböztethető, állandó és mezőgazdasági értékkel bíró növényfajták esetében tette lehetővé a hivatalos fajtajegyzékbe való felvételt, és az adott nö-

¹ Margaret Llewelyn, Mike Adcock: European Plant Intellectual Property. Hart Publishing, Oxford, 2006, p. 137.

² 1922-ben a német Legfelsőbb Bíróság engedélyezte szabadalom létrehozását egy baktérium kitenyésztesére irányuló eljárásan.

³ A vegetatív úton történő szaporítás nem vetőmag útján, hanem hajtások útján való szaporítást jelent. Ez akkoriban leginkább a virágok és dísnövények szaporítási módja volt, azaz az 1930-as *Plant Patent Act* csupán a növényfajták egy része számára teremtett oltalmi lehetőséget. A szántóföldi növények, a burgonya, illetve a zöldségek legtöbbje tehát nem részesülhetett oltalomban, mivel azok szaporítása az 1930-as években többnyire vetőmag útján történt. Az amerikai szabályozás azért nem tette lehetővé a vetőmag útján szaporított növényfajták speciális szabadalmi oltalmát, mert az ilyen módon szaporított növényfajták esetében – a tudomány akkori állása szerint – nem volt biztosítható a találmány (vagyis a növényfajta) változatlan formában való megismételhetősége.

⁴ Az egyes kritériumok jelentéséről a növényfajta-oltalom részletes tárgyalása során lesz szó.

vénnyfajtán korlátozott nemesítői jogok létesítését. A német fajtabejegyzés 12 évre szólt, ami újabb 12 évre meghosszabbítható volt. Hollandiában az 1941-es növénynemesítői és vetőmagtörvény az új és egynemű növényfajták védelmét tette lehetővé. A korábban említett országok szabályozásával ellentétben azonban a holland rendszer nem követelte meg, hogy a növényfajta meghatározott mezőgazdasági értékkel bírjon, ugyanakkor a szántóföldi növények forgalmazására csupán a hivatalos fajtajegyzékbe való felvételt követően nyílt lehetőség. Az így megszerzett forgalmazási jog szántóföldi növények esetében 17, míg zöltségek és dísznövények esetében 25 év volt.⁵

Az 1940-es évek második felében és az 1950-es évek elején Olaszországban, Svédországban és Spanyolországban is születtek a fenti rendszerekhez hasonló szabályok, amelyekben szintén megfigyelhető a vetőmag-forgalmazás és az első nemesítői monopoljogok összemossódása, és az ilyen jogok megadásának a fajta forgalmazhatóságához való kötése. A jogi szabályozás történeti alakulásának áttekintése magyarázatot ad tehát arra, hogy Európában a vetőmag-forgalmazás engedélyezésének és a növényfajta-oltalom megszerzésének kritériumai ma is részben azonosak. A két jogosultság azonban ma már világosan elválik egymástól, ami szükséges is, tekintettel arra, hogy az egyik közjogi, míg a másik magánjogi alapokon nyugszik.⁶

Az Egyesült Királyság szabályozása a fent bemutatott országokéhoz képest eltérő utat követett, hiszen az 1920-as években elfogadott brit vetőmag-forgalmazási törvény – más európai szabályozásokkal ellentétben – semmiféle magánjogi jogosultságot nem biztosított a növénynemesítőnek. Ennek értelmében a növényfajta az első forgalomba hozatallal közkinccsé vált. Az Egyesült Királyságban a nemesítői jogokról szóló vita valójában csupán az 1950-es években bontakozott ki, miután a kormány 1954-ben létrehozott egy munkacsoportot, amelynek feladata más európai országok növényfajta- és vetőmag-szabályozásának a tanulmányozása volt.

A munkacsoport az 1960-as évek elejére fejezte be munkáját, amelynek során arra jutott, hogy szükség van egy olyan rendszer létrehozására, amely a nemesítők számára monopoljogokat biztosít, és ezáltal ösztönzi a magánszektor növekedését. A legnehezebb kérdésnek azonban annak eldöntése bizonyult, hogy mi a fent említett célok elérésére legalkalmasabb jogintézmény. Természetesen kézenfekvőnek tűnt a már létező szabadalmi rendszer. A

⁵ Ez a forgalmazási jog a kezdeti időtartam leteltét követően további tíz évre meghosszabbítható volt.

⁶ A nyugat-európai jogfejlődéssel egyidejűleg a keleti blokk országai is megtették az első lépéseket a nemesítők jogainak megteremtésére, illetve a növénynemesítés terén való folyamatos innováció elősegítésére. E tekintetben az első dokumentum az 1953-as Szófia Szerződés volt, amely lehetővé tette az új növényfajták szabad felhasználását a keleti blokk országaiban. Magyarországon az 1969-es szabadalmi törvény lehetővé tette valamennyi növényfajta szabadalmi oltalmát, ez az oltalom azonban a növényfajták sajátosságaihoz igazodott, így az ipari találmányok számára biztosított oltalomtól eltérő jegyeket tartalmazott (az oltalom tartalmát, illetve időtartamát tekintve).

munkacsoport azonban úgy ítélte meg, hogy bár a növényi kutatás és a növénynevelés szabadalmazható találmányokat hoz létre, azok valószínűleg nem képesek megfelelni a szabadalmazható találmányok által teljesítendő minimumfeltételeknek. Ennek egyik oka, hogy a nemesítői tevékenység – azaz a keresztezés és a szelekció – eredménye többé-kevésbé mindig nyilvánvaló, így nem éri el a feltalálói tevékenység küszöbét. Legfőképpen azonban az bizonytalanította el a munkacsoport tagjait, hogy úgy találták: egy növényi találmányt nem lehetséges olyan módon leírni, hogy abból megfelelő mértékben kiderüljön, hogy pontosan mi is a találmány tárgya, illetve hogy lehetővé tegye bármely hozzáértő személy számára a találmány megismétlését. Fontos megjegyezni, hogy mindezen technikai elemeken túl a brit munkacsoport a növényfajták szabadalmi oltalmának a közérdekkel való esetleges összeférhetlenségét is vizsgálta. Minden szempontot figyelembe véve arra a következtetésre jutott, hogy a növényfajták csupán korlátozott magánjogi monopólium létesítése kívánatos, ami lehetővé teszi a köz- és magánérdekek megfelelő egyensúlyban tartását, azaz biztosítja, hogy az oltalom alatt álló növényfajták a közérdek számára fontos célok megvalósítása végett szabadon hozzáférhetők maradjanak, ám egyúttal megfelelő kereteket biztosít a nemesítői eredmények elismerésére, ami egyben lehetővé teszi egy versenyképes magán-szektor kialakulását és fejlődését.⁷

II. A mai növényfajta-oltalmi szabályozás alapjai

Az egyes országok jogában kialakult nemesítői jogok vagy kvázi nemesítői jogok jogszabályba iktatásával párhuzamosan a nemesítők nemzetközi szinten is hasonló jogok elismerésére törekedtek. A Nemzetközi Vetőmag Szövetség (FIS)⁸ és a Növénynevelők Nemzetközi Egyesülete (Assinse)⁹ 1957-re elérte egy, a növényfajták ipari oltalmát érintő kérdések megvitatására hivatott nemzetközi konferencia összehívását Franciaországban. Ez a konferencia vezetett 1961-ben az új növényfajták oltalmáról szóló UPOV-egyezmény elfogadásához és az új növényfajták oltalmára létrehozott unió, az UPOV megalakulásához.¹⁰ Az egyezmény deklarált célja, hogy a tagországok speciális iparitulajdon-védelmi jog formájában ismerjék el a növénynevelés és a növénynevelők által elért szakmai eredményeket. Az egyezmény szövege 1961 óta több ízben felülvizsgálatra került (1972-ben, 1978-ban, majd legutóbb 1991-ben), a különböző változatok azonban mind hatályosnak tekintendők, mivel a tagállamok egy része még nem igazította nemzeti növényfajta-oltalmi szabályozását

⁷ Llewelyn, Adcock: i. m. (1), p. 139–142.

⁸ Fédération Internationale du Commerce des Semences.

⁹ Association Internationale des Sélectionneurs pour la Protection des Obtentions Végétales.

¹⁰ International Union for the Protection of New Varieties of Plants (Union internationale pour la protection des obtentions végétales).

az egyezmény 1991-es változatának követelményeihez.¹¹ Az újonnan csatlakozó államok számára azonban már nem áll nyitva a választás lehetősége, hiszen a csatlakozás feltétele az egyezmény 1991-es szövegének a nemzeti jogba való átültetése.¹²

A növényfajta-oltalom alapvető elemei

A nemzetközi, illetve az európai jogban a növényfajta-oltalom mint *sui generis* iparitulajdonvédelmi forma jogi kereteit ma elsősorban az 1991-es (illetve az 1978-as) UPOV-egyezmény fekteti le. Az egyezmény 1. cikkének (vi) pontjában meghatározza a növényfajta fogalmát, kijelölve ezzel az egyezmény tárgyi hatályát. A meghatározás értelmében azonban a növényfajta fogalma túlmutat az oltalomban részesíthető növényfajták körén, ugyanis minden olyan növénycsoportosítás, „amely adott genotípusból vagy genotípusok kombinációjából kifejeződött jellemzők által meghatározható, bármely más növénycsoportosítástól legalább egy ilyen kifejeződött jellemző tekintetében megkülönböztethető, és jellemzőit megőrző szaporításra alkalmas egységet alkot” – függetlenül attól, hogy kielégíti-e az oltalmazhatóság feltételeit –, növényfajtanak tekintendő. Ezek közül oltalomban azonban csak az a növényfajta részesülhet, ami új, megfelel a megkülönböztethetőség, az egyneműség és az állandóság követelményeinek, valamint rendelkezik megfelelő fajtanévvel. Az egyezmény értelmében egy fajta megkülönböztethető, ha határozottan eltér más – az igénybejelentés napján – közismert fajtáktól; egynemű, ha lényeges jellemzői a fajta egyedein belül kielégítően azonosak; és állandó, ha lényeges jellemzői ismételt szaporítás után is változatlanok maradnak.¹³ Mindezen túl az oltalom megszerzéséhez az is szükséges, hogy az oltalmazni kívánt növényfajta új legyen. Az újdonság követelménye azonban a szabadalmi jogból ismert abszolút újdonság fogalmával szemben csupán kereskedelmi újdonságot ír elő, azaz az egyezmény értelmében új az a növényfajta, amelyet a nemesítő, vagy az ő hozzájárulásával más, az igénybejelentés napját megelőző egy évben nem helyezett forgalomba, vagy arról másként nem rendelkezett (a továbbiakban együtt: forgalomba helyezés) az igénybejelentés szerinti országban. Ez a „türelmi idő” négy év (illetve szőlők és fák esetében hat év), amennyiben a forgalomba helyezés az igénybejelentés szerinti ország területén kívül történt.¹⁴

¹¹ A 70 UPOV-tag közül jelenleg 21 alkalmazza az egyezmény 1978-as, míg 48 az 1991-es változatát. Az egyetlen UPOV-tagállam, amely továbbra is az egyezmény 1961/72-es változatát alkalmazza, Belgium. Már Belgiumban is elfogadásra került az egyezmény 1991-es változatát a nemzeti jogba átültető új növényfajta-oltalmi szabályozás, azonban nagyrészt a belga kormányválságnak köszönhetően az új szabályok hatályba léptetése még várat magára.

¹² Azok az UPOV-tagállamok, amelyek még 1991 előtt csatlakoztak az egyezményhez, értelemszerűen az 1978-as szöveget vették át, és ezt a helyzetet az egyezmény 1991-es felülvizsgálatát követően is fenntartották. Ezen tagállamok tehát nem kötelesek áttérni az egyezmény 1991-es változatára.

¹³ L. az 1991-es egyezmény 7–9. cikkét.

¹⁴ L. az 1991-es egyezmény 6. cikkét.

Az oltalmi feltételek teljesítését az arra illetékes szerv fizikai fajtakísérletek, az angol megnevezés (*distinctness, uniformity, stability*) nyomán ún. DUS-vizsgálat keretében ellenőrzi. Tekintettel arra, hogy az adott növényfajta más közismert fajtától való megkülönböztethetősége (és ehhez hasonlóan egyneműsége és állandósága is) a fajta fizikai jellemzőinek figyelembevételével határozandó meg (és nem pedig a fajta genetikai összetétele alapján), ehhez a fajta elültetése és felnevelése szükséges. Bizonyos növényfajták esetében így az igény benyújtásától az oltalom megadásáig akár 5-6 év is eltelhet. Ezért a növényfajta-oltalom tartama – a szabadalmi joggal ellentétben – az oltalom megadásakor kezdődik, és az 1991-es egyezmény értelmében nem lehet rövidebb húsz évnél.

A növényfajta-oltalom tartalma a szabadalmi joghoz nagyon hasonló cselekményeket fed le, így kiterjed a növényfajta szaporítóanyagának előállítására, illetve többszörözésére, a szaporítás céljából való előkészítésre, a szaporítóanyag forgalomba hozatalra való felajánlására, forgalomba hozatalára, az országból való kivitelére, illetve behozatalára, valamint a felsorolt cselekmények bármelyike céljából való raktáron tartására. A jogot tovább erősíti, hogy az említett cselekmények nem csupán a szaporítóanyag tekintetében, hanem – bizonyos feltételek teljesülése esetén – a növényfajta terménye tekintetében is a jogosult engedélyéhez kötöttek.

Bár, mint iparitulajdon-védelmi forma, a növényfajta-oltalom is alapvetően magánjogi monopólium kialakítására irányul, ez a monopólium a közérdek fontos elemeire tekintettel nem lehet korlátlan. A szabadalmi jogból ismert kísérleti célú cselekményekre, valamint a magánhasználat céljából, illetve nem kereskedelmi célból végzett cselekményekre vonatkozó korlátozás a növényfajta-oltalmi szabályozásban is megjelenik. Létezik azonban egy harmadik, igen jelentős, más iparitulajdon-védelmi jogokban ismeretlen korlát is: az ún. nemesítői kiváltság.¹⁵ Ennek lényege, hogy az oltalmazott növényfajta bárki által szabadon felhasználható további növényfajták nemesítésére, és az így kapott új növényfajták tekintetében – kivéve, ha az ilyen növényfajta az UPOV-egyezmény 14. cikk 5. bekezdésének (a) pontja értelmében a kiindulási növényfajta oltalma alá eső, lényegében származtatott vagy meghatározott más fajta¹⁶ – mindazon cselekmények, amelyek egyébként a jogosult

¹⁵ L. az 1991-es egyezmény 15(1)(iii) cikkét.

¹⁶ Az UPOV-egyezmény 15(5) cikkének (a) pontja értelmében az oltalmazott növényfajtán fennálló oltalom kiterjed az olyan fajtákra is, amelyek (i) lényegében az oltalom alatt álló fajtából származnak, ha az oltalom alatt álló fajta önmagában nem lényegében származtatott fajta, (ii) a 7. cikk értelmében nem térnek el határozottan az oltalom alatt álló fajtától (azaz attól nem megkülönböztethetőek), és amelyek (iii) előállítása az oltalom alatt álló fajta ismételt felhasználását igényli (ez utóbbi eset alá elsősorban az oltalmazott fajta segítségével előállított hibrid növényfajták tartoznak). Az egyezmény a 15. cikk 5. bekezdésének (b) pontjában határozza meg a lényegében származtatott fajta fogalmát, amely meghatározás értelmében „egy fajtát akkor kell egy másik fajtából („kiindulási fajta”) lényegében származtatottnak tekinteni, ha (i) túlnyomórészt a kiindulási fajtából vagy olyan fajtából származik, amely maga is túlnyomórészt a kiindulási fajtából származott, miközben megőrzi a kiindulási fajta genotípusából vagy genotípusainak kombinációjából eredő lényeges jellemzők kifejeződését, (ii) határozottan eltér a kiindulási fajtától, és (iii) eltekintve a származtatási cselekményből adódó különbségektől, a kiindulási fajta genotípusából vagy genotípusainak kombinációjából eredő lényeges jellemzők kifejeződésében megfelel a kiindulási fajtának.”

engedélyéhez kötöttek, szabadon gyakorolhatók. Ez azt jelenti, hogy egy forgalomba hozott védett növényfajta gyakorlatilag azonnal szabadon elérhetővé válik mások számára, akik azt nyomban beépíthetik kutatás-fejlesztési programjaikba.

A növényfajta-oltalom *sui generis* jellege tehát két területen is tetten érhető: az oltalmi feltételekben, illetve a nemesítői kiváltság jogintézményében. Ez a két sajátos elem világosan tükrözi azokat a dilemmákat, amelyek már a XX. század első felében is foglalkoztatták és arra a következtetésre vezették a különböző országok jogalkotóit, hogy sem a szabadalmi oltalom nem biztosít megfelelő kereteket a nemesítői eredmények oltalmára, sem a nemesítői eredmények nem felelnek meg a szabadalmi jog által támasztott követelményeknek. Azonban felmerül a kérdés, hogy mi az a fontos közérdek, ami miatt nem elegendő a szabadalmi jogból ismert kutatási célú tevékenység kivételként való meghatározása, miért van szükség speciális kivételre. Ahogy a festő csupán egy adott számú színt tud használni képeihez, úgy a növénynemesítő is csak a rendelkezésre álló genetikai anyagból, tulajdonságokból tud dolgozni. A növénynemesítés ugyanis nem más, mint a rendelkezésre álló tulajdonságok közül az éppen kívánatosak gondos kiválasztása, és a kiválasztott tulajdonságokért felelős gének összekeverése. Új gének, új tulajdonságok tehát nem jönnek létre, csupán új gén- és tulajdonságkombinációk. Ha a növényfajta-oltalom eredményeképpen az oltalom alatt álló tulajdonságkombinációk kiesnének a nemesítésre felhasználható tulajdonságok (gének) tárából, akkor a nemesítők csak igen korlátozott forrásokat tudnának felhasználni új fajták létrehozásához, ami nem csupán a választék szűkülését, hanem az innováció jelentős lassulását is eredményezné. Egy olyan ágazatban, ami az emberiség tápanyagellátását biztosítja, ahol az élelmiszerbiztonság, a globális felmelegedés és az egyéb környezeti tényezők okozta kihívások folyamatos és gyors innovációs képességet kívánnak, a rendelkezésre álló génbázis elemeinek teljes monopolizálása nem megengedhető. Ezt a fontos közérdeket tartja szem előtt és hivatott szolgálni a fent bemutatott nemesítői kiváltság.

Ami az európai uniós szabályozást illeti, a 2100/94-es tanácsi rendelet hozta létre az 1991-es UPOV-egyezménnyel teljesen konform közösségi növényfajta-oltalom intézményét.¹⁷ Ez a jogintézmény – a közösségi védjegyhez és formatervezésiminta-oltalomhoz hasonlóan – valódi uniós oltalmat biztosít a jogosult számára azonos tartalommal az Európai Unió egész területén. A közösségi növényfajta-oltalom azonban nem lép a tagállamok nemzeti jogában létező növényfajta-oltalom helyébe, hanem azzal párhuzamosan létezik, egy további iparjogvédelmi utat biztosítva ezzel a nemesítők számára.

Magyarországon – amely 1983 óta az UPOV-egyezmény tagja¹⁸ – a mai szabályozás értelmében egy növényfajtan szerezhető nemzeti növényfajta-oltalom, amely csupán az ország

¹⁷ Az Európai Unió 2005 óta tagja az UPOV-nak mint Európai Közösség, illetve 2009. december 1-je óta mint Európai Unió.

¹⁸ Magyarország 1983. április 16-án csatlakozott az UPOV-egyezményhez, majd 2003. január 1-jén ratifikálta az egyezmény 1991-es változatát. A ma hatályos magyar növényfajta-oltalmi szabályozás tehát az 1991-es UPOV-egyezmény rendelkezéseit követi.

területén biztosít oltalmat, vagy 2004. május 1-je óta szerezhető közösségi növényfajta-oltalom. Ugyanazon a növényfaján egyidejűleg csak abban az esetben állhat fenn mindkét oltalmi fajta, ha a nemzeti oltalom megszerzésére hamarabb került sor, ám ilyen esetben a közösségi oltalom tartama alatt az előbbi nem érvényesíthető.¹⁹ Fontos azonban megjegyezni, hogy bár Magyarországon a nemzeti növényfajta-oltalmi szabályozás meglehetősen hasonlít a közösségi növényfajta-oltalmi szabályozásra, azok két külön oltalmi utat biztosítanak, és két egymástól teljesen független jogalapon nyugszanak. Ez a jogalap a közösségi növényfajta-oltalom esetében a közvetlenül hatályos és alkalmazandó 2100/94-es tanácsi rendelet és annak bizottsági végrehajtó intézkedései, míg a hazai oltalom esetében a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény XIII. fejezete. Hasonlóképpen, míg a nemzeti oltalom megadása a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (SZTNH) a hatáskörébe tartozik, addig – bár a kérelem benyújtható az SZTNH-nál is – a közösségi növényfajta-oltalom megadása a Közöségi Fajtaoltalmi Hivatal feladata.²⁰

III. Szabadalmi oltalom

Az UPOV-egyezmény elfogadásával a növényfajták szabadalmi oltalmának kérdése egy időre kikerült a nemesítői szakma érdeklődésének homlokteréből. Ennek ellenére érdemes megvizsgálni, hogyan fejlődött az UPOV-egyezmény megszületése után a növényfajta-oltalom és a szabadalmi jog egymáshoz való viszonya, és hogyan alakult ki a ma hatályos szabályozás. Az Európa Tanács Szabadalmi Szakértő Bizottsága 1950-ben kezdett foglalkozni a növényi találmányok iparjogvédelmi oltalmának kérdéseivel, azonban a párhuzamosan folyó UPOV-konferenciára tekintettel megvárta ez utóbbi eredményét. Nem meglepő tehát, hogy a bizottság 1960-ban kibocsátott közleményében leszögezte, hogy a növényfajták iparjogvédelmi oltalmára egy *sui generis* rendszer a legalkalmasabb. A bizottságnak eme megállapítása tükröződik vissza az 1973-ban elfogadott Európai Szabadalmi Egyezményben (a továbbiakban: ESZE) is, amely a szabadalmi oltalomból kizárt találmányok körébe sorolja a növényfajtákat.²¹ Egyes vélemények szerint az UPOV-egyezmény 1961-es és 1978-as változata ténylegesen kizárta a tagállamok számára a növényfajtákon való szabadalmi oltalom létesítésének lehetőségét,²² ugyanis az egyezmény említett változatai a 2. cikk 1.

¹⁹ L. a 2100/94-es rendelet 92. cikkét.

²⁰ Ami az oltalmi feltételek teljesítésének a vizsgálatát, azaz a DUS-vizsgálatot illeti, az ehhez szükséges fajtakísérletek elvégzése Magyarországon a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) feladata. Fontos megemlíteni, hogy az SZTNH nem csupán az MgSzH által elvégzett DUS-vizsgálat alapján, hanem külföldi szerv által elvégzett vizsgálat eredményei alapján is megadhatja az oltalmat (l. 1995. évi XXXIII. törvény 114/R. cikk 3. bekezdés). Az MgSzH a Közöségi Fajtaoltalmi Hivatal által is akkreditált vizsgáló intézet, így közösségi fajtaoltalom iránti kérelemben benyújtott fajtak vizsgálatára is jogosult.

²¹ L. ESZE 53. cikk (b) pont.

²² Catherine Seville: EU Intellectual Property Law and Policy. Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2009, p. 129.

bevezetésében kimondták a kettős oltalom tilalmát. Más értelmezések szerint azonban az egyezmény említett rendelkezése nem azt kívánta tiltani, hogy egy növényfajta egyidejűleg *sui generis* növényfajta-oltalomban, illetve a szabadalmi jog által biztosított oltalomban is részesülhessen, hanem olyan helyzetekben kívánta elkerülni a kettős oltalom lehetőségét, amikor egy állam nemzeti joga mindkét iparjogvédelmi formában az UPOV-egyezménnyel összhangban biztosít oltalmi jogokat.²³ Tekintettel azonban arra, hogy az ESZE említett rendelkezése nem csupán a növényfajtákat zárja ki a szabadalmi oltalom köréből, hanem az állatfajtákat is, amelyek tekintetében sem az ESZE elfogadásakor nem létezett, sem ma nem létezik semmilyen *sui generis* oltalmi rendszer, valószínűsíthető, hogy a növényfajták szabadalmi oltalomból való kizárása háttérben mégsem, illetve nem elsősorban az UPOV-egyezmény 1961-es és 1978-as változatában szereplő tilalmi klauzula áll.

Az ESZE 53. cikkének (b) pontja azonban nemcsak a növényfajták vonatkozásában, hanem más, növényekkel kapcsolatos megoldások tekintetében is jelentőséggel bír:

*„Nem részesülhet európai szabadalmi oltalomban ... a növény- vagy az állatfajta, valamint a növények vagy állatok előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárás; e rendelkezés azonban a mikrobiológiai eljárásokra és az ilyen eljárásokkal előállított termékekre nem alkalmazható;”*²⁴

E rendelkezés értelmezéséhez érdemes a növényi találmányokat több csoportra osztani, és az egyes csoportok tekintetében külön-külön megvizsgálni az irányadó szabályozást, valamint a vonatkozó gyakorlatot. A következőkben tehát a növényi találmányok alábbi négy, jól elkülöníthető csoportja kerül elemzésre: A) növényfajták; B) növények előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárások; C) növények; D) egyéb növényi találmányok (pl.: izolált gének, génszekvenciák, mikroorganizmusok, növényi sejtek, mikrobiológiai eljárások stb.).

A) Növényfajták

Az ESZE idézett 53. cikke (b) pontjának egyértelmű olvasata, hogy növényfajták szabadalmi oltalomban nem részesülhetnek. Ezen rendelkezés gyakorlati alkalmazása azonban mégsem olyan egyértelmű, hiszen a szabadalmazhatóságból való jogszabályi kizárás nem feltétlenül jár azzal a logikusnak tűnő következménnyel, hogy növényfajták valóban nem eshetnek szabadalmi oltalom hatálya alá. Ezt a helyzetet egyfelől az ESZE néhány egymásnak ellentmondó értelmezést engedő rendelkezése, másfelől a szabadalmi gyakorlat eddigi formálódása okozza. Ami az ESZE rendelkezéseit illeti, már a szabadalmi oltalomból kizárt találmányokat meghatározó 53. cikk (b) pontja kapcsán felmerül két fontos kérdés.

²³ Llewelyn, Adcock: i. m. (1), p. 147.

²⁴ 2007. évi CXXX. törvény az Európai Szabadalmi Egyezmény 2000-ben felülvizsgált szövegének kihirdetéséről.

1. Akkor is alkalmazandó-e a fenti kizárás, ha az adott szabadalmi igény nem közvetlenül növényfajtákra irányul, azonban növényfajtákat is magában foglal?
2. Az 53. cikk (b) pontjának második mondata értelmében mégis részesülhet-e szabadalmi oltalomban egy növényfajta, ha az mikrobiológiai eljárás segítségével kerül előállításra?

Az 53. cikk (b) pontján túl az ESZE 64. cikkének 2. bekezdése is megnehezíti a kizárás gyakorlati érvényesülését. A 64. cikk 2. bekezdése szerint ugyanis „[h]a az európai szabadalom tárgya eljárás, a szabadalmi oltalom kiterjed az ilyen eljárással közvetlenül előállított termékekre is” anélkül, hogy a szabadalmi kérelem bármely igénypontja az előállított termékekre irányulna. A szabadalmi oltalom hatályának ez a fajta automatikus kiterjesztése a gyakorlatban lehetővé teszi az 53. cikk (b) pontjában foglalt kivétel megkerülését.

Mivel a növényekre vonatkozó szabadalmi kérelmek az 1980-as évektől, a géntechnológia megjelenésétől egyre gyakoribbá váltak, az Európai Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: ESZH) már több évtizede próbál választ adni a vizsgált kivétel körüli kérdésekre. A növényfajták szabadalmazhatósága terén az első két jelentős ügy a *Ciba-Geigy*-²⁵ és a *Lubrizol*-ügy²⁶ volt. Azonban mindkettő a fenti kérdések közül csupán azzal foglalkozott, hogy az 53. cikk (b) pontjának első gondolata, azaz a növényfajták szabadalmi oltalomból való kizárása pontosan mit is zár ki a szabadalmi oltalomból. Az eljáró fellebbezési tanács mindkét ügyben arra a következtetésre jutott, hogy a kivétel azokra a növényi életformákra vonatkozik, amelyek az UPOV-egyezmény értelmében növényfajta-oltalomban részesülhetnek. Ezt az álláspontját a fellebbezési tanács a *Plant Genetic Systems*-ügyben²⁷ is megerősítette. Ez az ügy azonban már tovább ment, és azt a kérdést is elemezte, hogy vajon az 53. cikk (b) pontjának második tagmondata („e rendelkezés azonban a mikrobiológiai eljárásokra és az ilyen eljárásokkal előállított termékekre nem alkalmazható”) felülírja-e a növényfajták kizárását, azaz lehetővé teszi-e azok szabadalmi oltalmát abban az esetben, ha az előállítás során alkalmazott eljárás mikrobiológiai eljárás. Bár a fellebbezési tanács arra a következtetésre jutott, hogy az ügyben vizsgált eljárás nem minősül mikrobiológiai eljárásnak, kimondta, hogy véleménye szerint az 53. cikk (b) pontjának második mondata értelmében egy mikrobiológia eljárással előállított növényfajta nem zárható ki a szabadalmi oltalomból.

A növények és növényfajták szabadalmazhatóságával mindeddig talán a legátfogóbban foglalkozó *Novartis*-ügy²⁸ 1997-ben került a fellebbezési tanács, 1999-ben pedig az ESZH Bővített Fellebbezési Tanácsa elé. A *Novartis*-ügy nem csupán azért jelentős, mert a fentiekben megfogalmazott kérdések mindegyikével foglalkozott, hanem azért is, mert a fellebbe-

²⁵ T-49/83.

²⁶ T-320/87.

²⁷ T-356/93.

²⁸ T-1054/96 és G-1/98.

zési tanács és a Bővített Fellebbezési Tanács döntése közti időszakban került elfogadásra az Európai Parlament és a Tanács 98/44/EK irányelve,²⁹ amely vitathatatlanul hatást gyakorolt az ügy kimenetelére. Bár az ESZH nem köteles követni sem az uniós jog rendelkezéseit, sem az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatát, az irányelv mégis az ESZH által alkalmazandó jog szerves részévé vált, ugyanis az uniós szabályozás biotechnológiai találmányokra vonatkozó rendelkezései szinte szó szerint bekerültek az ESZE Végrehajtási Szabályzatába. A ma hatályos Végrehajtási Szabályzat 26. és 27. szabálya tartalmazza az irányelv növényi találmányokra vonatkozó legfontosabb fogalommeghatározásait és előírásait.³⁰

A *Novartis*-ügyben tárgyalt szabadalmi kérelem egy szántóföldi növényekben megjelenő vírusok szabályozását lehetővé tevő találmányra vonatkozott. A kérelem igénypontjai egyfelől idegen, vírusölő anyagot termelő gént tartalmazó, genetikailag módosított növényekre, másfelől ilyen növények előállítására szolgáló eljárásokra irányultak. Tekintettel arra, hogy az ügyben benyújtott, növényekre irányuló szabadalmi igénypontok növényfajtákat is magukban foglaltak, a szabadalmat megtámadó fél azzal a kérdéssel fordult az eljáró fellebbezési tanácshoz, hogy *„vajon egy olyan szabadalmi igény, amely egy növényre és nem egy konkrét növényfajtára irányul, elkerüli-e az ESZE 53. cikkének (b) pontjában foglalt tilalmat akkor is, ha egyébként növényfajtákat is felölel”*. A fellebbezési tanács ebben a jogkérdésben a Bővített Fellebbezési Tanácshoz fordult, amelynek válasza egyértelmű volt: amennyiben a szabadalmi igénypont nem közvetlenül növényfajtákra irányul, az nem ütközik az 53. cikk (b) pontjában foglalt tilalomba.³¹ Másként megfogalmazva tehát: ahhoz, hogy a kivétel érvényesüljön, a szabadalmi igénypontnak közvetlenül egy növényfajtára kell irányulnia. Ez az elv világosan megjelenik a 98/44/EK irányelv 4. cikkének 2. bekezdésében, valamint ezzel analóg módon az ESZE Végrehajtási Szabályzatának 27(b) pontjában is, amely kimondja, hogy *„a növényekre vagy állatokra vonatkozó találmány szabadalmi oltalomban részesülhet, ha műszaki megvalósíthatósága nem korlátozódik valamely meghatározott növény- vagy állatfajtára”*. Ezt legutóbb 2010 májusában a *Napraforgó*-ügyben hozott döntésében erősítette meg a fellebbezési tanács, a *Novartis*-ügy vonatkozó rendelkezéseit felidézve.³²

A fellebbezési tanács által feltett kérdések alapján azonban a Bővített Fellebbezési Tanács a *Novartis*-ügyben az ESZE 53. cikkének (b) pontja és 64. cikkének 2. bekezdése közti feltételezett konfliktussal, valamint az 53. cikk (b) pontjának első és második tagmondata közti látszólagos ellentmondással is foglalkozni kényszerült. Az első kérdésben – bár olyan jelen-

²⁹ 98/44/EK irányelv a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról, HL L 213/13, 1998. július 30.

³⁰ Mindezen okokból döntéseik során az ESZH fellebbezési tanácsai és a Bővített Fellebbezési Tanács segítségül hívhatja az irányelvet mint értelmező szabályt, azonban nem kötelesek ezt megtenni.

³¹ G-1/98, 3.4–3.8. pont, valamint konklúzió 2. pont.

³² T-1854/07, 8. pont.

tős harmadik felek, mint a Közöségi Fajtaoltalmi Hivatal is kifejezték álláspontjukat³³ – érdemi válasz nem született, ugyanis mind a fellebbezési tanács, mind a Bővített Fellebbezési Tanács véleménye szerint a 64. cikk 2. bekezdése az európai szabadalmak tárgyi hatályáról szól, míg az ESZH hatásköre csupán a szabadalmi igények elbírálásáig terjed; a szabadalmi oltalom megadását követően felmerülő kérdések eldöntése pedig a tagállami bíróságokra tartozik.³⁴ A második kérdésben azonban, a fellebbezési tanács *Plant Genetic Systems*-ügyben kifejtett véleményével szemben, a Bővített Fellebbezési Tanács arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ESZE 53. cikkének (b) pontjában a növényfajták tekintetében megfogalmazott kizárás attól függetlenül érvényesül, hogy a növényfajta milyen eljárással került előállításra. Így tehát egy – a szabadalmi igénypontban közvetlenül megjelölt – növényfajta akkor sem részesülhet szabadalmi oltalomban, ha az egyébként egy szabadalmazható mikrobiológiai eljárás terméke.³⁵

A növényfajták szabadalmazhatóságának kérdéskörén belül egy további bizonytalan terület a hibrid növényfajták szabadalmi oltalmának kérdése. Az 1998 előtti esetjog arra az álláspontra helyezkedett, hogy az 53. cikk (b) pontjában megjelenő kivétel arra vonatkozik, ami az UPOV-egyezmény értelmében növényfajta-oltalomban részesülhet. A kizárás tárgya, azaz a növényfajták meghatározása a 98/44/EK irányelvvel világosabbá vált, mivel az irányelv e tekintetben a közösségi növényfajta-oltalomról szóló 2100/94-es rendelet 5. cikkében foglalt növényfajta-meghatározást rendeli alkalmazni.³⁶ Hasonló módon az ESZE Végrehajtási Szabályzatának 26(4) pontja is a 2100/94-es rendelet növényfajta-meghatározását követi. Az 53. cikk (b) pontja értelmében tehát növényfajta az, ami a 2100/94-es rendelet szerint növényfajtnak minősül. A közösségi növényfajta-oltalmi szabályozást elsősorban alkalmazó Közöségi Fajtaoltalmi Hivatal gyakorlata szerint a hibrid növényfajták megfelelnek a rendelet idézett 5. cikkében foglalt definíciónak, és ennek megfelelően növényfajta-oltalomban részesülhetnek. Erre a gyakorlatban számos példa létezik.³⁷ Mindezek

³³ *Llewelyn, Adcock*: i. m. (1), p. 311. A Közöségi Fajtaoltalmi Hivatal azon a véleményen volt, hogy a 64. cikk 2. bekezdése és az 53. cikk (b) pontja között ellentmondás áll fenn, hiszen az előbbi egy hátsó ajtót nyit meg azért, hogy megengedi olyan növényfajták szabadalmi oltalom alá vonását, amelyek egy szabadalmazható eljárás közvetlen termékei. Ezért a hivatal úgy ítélte meg, hogy a szabadalmi hivatalok számára nincs más lehetőség, mint hogy figyelembe vegyék a 64. cikk 2. bekezdését annak a kérdésnek az eldöntése során, hogy egy szabadalmi igény tiszteletben tartja-e az 53. cikk (b) pontjában foglalt kizárást.

³⁴ G-1/98, 4. pont.

³⁵ Idem, 5.3. pont.

³⁶ 98/44/EK irányelv 2. cikk 3. bekezdés. A 2100/94-es rendelet 5. cikkének 2. bekezdése értelmében növényfajta „az a legkisebb besorolású önálló növénycsoportosítás, amely – függetlenül attól, hogy kielégíti-e az oltalmazhatósági feltételeket – adott genotípusból vagy genotípusok kombinációjából kifejeződött jellemzők által meghatározható, bármely más növénycsoportosítástól legalább egy ilyen kifejeződött jellemző tekintetében megkülönböztethető, és jellemzőit megőrző szaporításra alkalmas egységet alkot.”

³⁷ Ilyenek például a következő közösségi növényfajta-oltalom alatt álló növényfajták: SPIRIT (23643), SNOWWHITE (21233), SPORT (15377), PALACE (13800) stb.

ellenére az ESZH a hibridek tekintetében mégis másként értelmezi az említett definíciót, és már több ízben is szabadalmi oltalomban részesített olyan találmányt, amely az említett meghatározás értelmében növényfajtnak tekintendő, és közösségi növényfajta-oltalom tárgya lehet.³⁸

A mai szabadalmi szabályozás és joggyakorlat értelmében tehát egy növényfajta, az előállítására alkalmazott eljárástól függetlenül, nem részesülhet szabadalmi oltalomban, amennyiben a vizsgált szabadalmi igény közvetlenül a növényfajta irányul. A hatályos szabályozás és gyakorlat azonban elfogadja, hogy egy növényfajta közvetett módon mégis szabadalmi oltalom hatálya alá essen. Ez a fajta „közvetett” szabadalmi oltalom ugyanis mind a 98/44/EK irányelv 4. cikkének 2. bekezdése [illetve az ESZE Végrehajtási Szabályzatának 27(b) pontja], mind az ESZE 64. cikkének 2. bekezdése, mind pedig a bemutatott joggyakorlat értelmében lehetséges. Ami a hibrid növényfajtákat illeti, az illetékes hivatalok értelmezése közti ellentét feloldása még várat magára.

B) Növények előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárások

Mint azt már említettük, az ESZE 53. cikkének (b) pontja nem csupán a növényfajtákat zárja ki a szabadalmi oltalomból, hanem a növények (és állatok) előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárásokat is. Ezen rendelkezés célja minden bizonnyal a rutinjellegű, biológiai nemesítési eljárások (növényfajták keresztezése és egyedek további keresztezés céljából való kiválasztása) monopolizálásának megakadályozása, hiszen az ilyen eljárások képezik a nemesítői tevékenység alapját. Ami a kivétel terjedelmét illeti, az ESZH joggyakorlata kezdetben a más technológiai területeken is alkalmazott mérce alapján úgy tekintette, hogy annak megítélése, hogy egy adott eljárás a kivétel alá esik-e vagy sem, attól függ, hogy az eljárásban alkalmazott emberi közreműködés milyen mértékben befolyásolja a kapott eredményt.³⁹ Ez az értelmezés azonban a lényegében biológiai eljárások tekintetében a Bővített Fellebbezési Tanácsnak a *Brokkoli*- és a *Paradicsom*-ügyben,⁴⁰ 2010 decemberében hozott döntésében megdőlt.

A *Brokkoli*-ügyben a szabadalmi bejelentés egyik igénypontja olyan eljárásra irányult, mely a klasszikus nemesítési eljárást modern, géntechnológiai elemekkel ötvözi.⁴¹ Az eljárás lényege, hogy a szelekciós szakaszban ún. DNS-markereket alkalmaz, melyek segítségével

³⁸ Ez történt például a T-320/87, valamint a T-788/07 számú ügyben. A T-320/87-es ügyben az ESZH arra hivatkozott, hogy a hibrid vetőmagok és az ilyen vetőmagokból származó növények a populáció egészére nézve bizonyos tulajdonságjegyekben nem mutatnak állandóságot, ezért nem tekinthetők növényfajtának az 53. cikk (b) pontja értelmében.

³⁹ L. pl. a *Lubrizol*-ügyet.

⁴⁰ *Brokkoli*-ügy: G-2/07 és *Paradicsom*-ügy: G-1/08.

⁴¹ EP 1 0690819 számú szabadalmi kérelem 1. igénypont.

laboratóriumban megállapítható, hogy a kiválasztott egyedek rendelkeznek-e a kívánt tulajdonsággal, illetve hogy a keresett tulajdonságért felelős gén (vagy génkombináció) a DNS mely részén helyezkedik el. Ez jelentősen, akár 3-5 évvel is lerövidítheti a nemesítési eljárást, hiszen nem kell megvárni, amíg az egyedek kifejlődnek, és a kívánt tulajdonság jelenléte vagy hiánya az emberi szem számára is láthatóvá válik. A *Paradicsom*-ügyben vitatott igénypont egy csökkent víztartalmú paradicsom előállítására alkalmas eljárásra irányult, amely a klasszikus keresztezésen és szelekción túl egy további, emberi közreműködést igénylő lépést is tartalmazott. Ennek lényege, hogy a paradicsom az érést követően meghatározott ideig a növényen marad előidézve ezzel víztartalmának csökkenését.⁴² Mindkét szabadalmi bejelentés a fellebbezési tanács elé került az ESZE 53. cikkének (b) pontjában rögzített kivételbe való ütközésükre alapozott felszólalási eljárás keretében. A felszólalással élő fél kérelme alapján a fellebbezési tanács mindkét ügyben azzal a kérdéssel fordult a Bővített Fellebbezési Tanácshoz, hogy pontosan mi minősül lényegében biológiai eljárásnak: azaz egy lényegében biológiai eljárás akkor is a szabadalmi oltalomból kizárt találmánynak minősül-e, ha abban technikai, azaz emberi beavatkozás eredményeképpen megjelenő elemek is vannak.

A Bővített Fellebbezési Tanács a kérdések azonosságára való tekintettel a két ügyet összevonva tárgyalta. Tekintettel arra, hogy az ESZE lényegében biológiai eljárásokat meghatározni hivatott 26(5) számú végrehajtási szabálya a 98/44/EK irányelv 2. cikkének 2. bekezdésében található definíció szó szerinti átvétele, a kivétel értelmezéséhez és a kérdések megválaszolásához a Bővített Fellebbezési Tanács segítségül hívta a 98/44/EK irányelvet és annak előkészítő dokumentumait. Az említett rendelkezés szerint „a növények vagy állatok előállítására szolgáló eljárás lényegében biológiai, ha egészben keresztezésből, szelekcióból vagy más természeti folyamatból áll.” A Bővített Fellebbezési Tanács azonban úgy ítélte meg, hogy az irányelvben és az ESZE Végrehajtási Szabályzatában található meghatározás önmagának mond ellent, hiszen arra enged következtetni, hogy a keresztezés és a szelekció természeti folyamat, holott mindkét elem esetében nyilvánvaló, hogy emberi közreműködéssel zajlik. Mivel eme ellentmondás hátterére, illetve a fogalom valós tartalmára az irányelv előkészítő dokumentumainak vizsgálata nyomán sem derült fény, a Bővített Fellebbezési Tanács úgy döntött, hogy figyelmen kívül hagyja az irányelvet, és saját maga értelmezi a kivételt. Végül arra a döntésre jutott, hogy egy nemesítési eljárás lényegében biológiai eljárásnak minősül, ha növények teljes génállományának keresztezéséből és az egyedek ezt követő kiválasztásából áll, vagy ezeket az elemeket tartalmazza.⁴³ A tanács leszögezte továbbá, hogy a kivétel

⁴² EP 1 211 926 számú szabadalmi kérelem 1. igénypont.

⁴³ G-1/08, konklúzió 1. pont: „A non-microbiological process for the production of plants which contains or consists of the steps of sexually crossing the whole genomes of plants and of subsequently selecting plants is in principle excluded from patentability as being ‘essentially biological’ within the meaning of Article 53(b) EPC.”

abban az esetben is érvényesül, ha a lényegében biológiai eljárás a keresztezés és a szelekció részeként technikai elemeket is tartalmaz, amely technikai elemek arra szolgálnak, hogy a keresztezés vagy a kiválasztás folyamatát segítsék.⁴⁴ Mindezek tükrében a Bővített Fellebbezési Tanács kimondta, hogy a kivétel érvényesülése szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a technikai elem, azaz az emberi közreműködés lényeges vagy lényegtelen hatást gyakorol-e a keresztezésből és szelekcióból álló eljárással létrehozott eredményre.

A *Brokkoli*- és a *Paradicsom*-ügyben hozott döntésben az ESZH tehát eltért az eddig alkalmazott gyakorlatától, ami a szabadalmazható találmányok tág és a kivételek szűk értelmezésén alapult. A *Brokkoli*-ügyet megelőzően a korábbi joggyakorlat alapján az ESZH a legtöbb esetben jóváhagyta szabadalmi oltalom létesítését olyan eljárásokon, mint a két említett ügyben megtámadott nemesítési eljárások. A Bővített Fellebbezési Tanács 2010. decemberi döntésének köszönhetően ma azonban biztonsággal állítható, hogy a klasszikus, keresztezésen és szelekción alapuló nemesítési eljárások akkor is az ESZE 53. cikkének (b) pontjában foglalt kivétel alá esnek, ha azokat valamilyen technikai elem segíti.

C) Növények

A növények szabadalmazhatósága tekintetében az ESZE nem tartalmaz semmilyen kifejezett rendelkezést: a kizárt találmányok között a növények nem szerepelnek, csupán a már tárgyalt növényfajták, illetve a növények előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárások. A 98/44/EK irányelv [valamint az ESZE Végrehajtási Szabályzatának azon alapuló 27(b) pontja] azonban megengedi a növények szabadalmi oltalmát, amennyiben a találmány műszaki megvalósíthatósága nem korlátozódik egy meghatározott növényfajtára.⁴⁵

A már említett *Napraforgó*-ügyben felmerült többek között az a kérdés is, hogy az 53. cikk (b) pontjában foglalt, lényegében biológiai eljárásokra vonatkozó kivétel értelmezhető-e úgy, hogy az nem csupán az eljárásra, hanem az ilyen eljárással előállított növényekre is kiterjed. A fellebbezési tanács azonban arra az álláspontra helyezkedett, hogy az eljárásokra vonatkozó kivétel kizárólag magát az eljárást zárja ki a szabadalmi oltalomból, az általa előállított terméket nem. A termékekre vonatkozó kivétel vonatkozásában pedig megerősítette, hogy az növényfajtákra vonatkozik, nem pedig növényekre.⁴⁶ Mindezeket túl a fellebbezési tanács azt is leszögezte, hogy a *Novartis*-ügyben a növények szabadalmazhatóságával kapcsolatban megfogalmazott szemlélet nem csupán a génmódosítási technológiával előállított

⁴⁴ G-1/08, konklúzió 2. pont: „Such a process does not escape the exclusion of Article 53(b) EPC merely because it contains, as a further step or as part of any of the steps of crossing and selection, a step of a technical nature which serves to enable or assist the performance of the steps of sexually crossing the whole genomes of plants or of subsequently selecting plants.”

⁴⁵ 98/44/EK, 4(2) cikk.

⁴⁶ T-1854/07, 7. pont.

növényeket érinti, hanem minden növényre vonatkozik az azok előállítására alkalmazott eljárásra tekintet nélkül.⁴⁷

A növények szabadalmazhatósága kapcsán elmondható tehát, hogy a jelenlegi szabályozás és joggyakorlat alapján azok egyértelműen szabadalmi oltalom tárgyát képezhetik.

D) Egyéb növényi találmányok

Az egyéb növényi találmányok kategóriájába tartozik mindaz, ami nem növény, nem növényfajta, és nem lényegében biológiai eljárás: például növényi gének, génszekvenciák, sejtek, mikroorganizmusok vagy egyéb növényi biológiai anyagok. Ezek mind az ESZE, mind a 98/44/EK irányelv értelmében egyértelműen szabadalmazható találmányok. Az ESZE 52. cikke határozza meg a szabadalmazható találmányok körét, ennek értelmében „*minden új, feltalálói tevékenységen alapuló és iparilag alkalmazható találmányra*” szabadalmat kell adni a technológia bármely területén. A 98/44/EK irányelv, ami kifejezetten a biotechnológiai találmányok szabadalmazhatóságára vonatkozó tagállami rendelkezések harmonizálása céljából született, pedig kimondja, hogy a biológiai anyag szabadalmazható találmánynak minősül.⁴⁸ A biológiai anyagok sajátos jellegére való tekintettel azonban azok szabadalmazhatósága néhány speciális körülménytől függ. Így például biológiai anyag csak akkor tekinthető találmánynak, ha azt természetes környezetétől elválasztották, vagy valamely műszaki eljárás segítségével állították elő;⁴⁹ míg például egy génszekvencia csak akkor teljesíti a szabadalmazhatóság követelményeit, ha valamely funkcióval rendelkezik, ami a szabadalmi bejelentésben kielégítő módon feltárássá kerül.⁵⁰

Mivel Magyarország mind az Európai Szabadalmi Egyezménynek,⁵¹ mind az Európai Uniónak a tagja, a magyar szabadalmi szabályozás értelemszerűen ugyanazon jellegzetességekkel rendelkezik a növényi találmányok szabadalmi oltalma tekintetében, mint az ESZE, illetve a 98/44/EK irányelv. A biotechnológiai találmányok szabadalmazhatóságának sajátos szabályai a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény 5/A cikkében, míg az oltalomból kizárt találmányok a törvény 6. cikkének 4. bekezdésében ta-

⁴⁷ Idem, 10.4. pont.

⁴⁸ Az irányelv természetesen mindenfajta biológiai anyagra (növényi, állati és emberi) alkalmazandó, a jelen dolgozat azonban csak a növényi biológiai anyagok szabadalmazhatósága tekintetében elemzi az irányelvet.

⁴⁹ 98/44/EK, 3(2) cikk: „Találmánynak minősülhet a természetes környezetből izolált vagy műszaki eljárással előállított biológiai anyag akkor is, ha a természetben korábban már előfordult.”

⁵⁰ 98/44/EK, preambulum 22. és 23. pont, illetve 5(3) cikk: „A gén szekvenciájának vagy részszekvenciájának ipari alkalmazhatóságát fel kell tártani a szabadalmi bejelentésben.” A génszekvenciák szabadalmi oltalmáról l. még az Európai Unió Bíróságának ítéletét a Monsanto v. Cefetra-ügyben. (C-428/08: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=80491&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=809799>).

⁵¹ 2003. január 1-je óta.

lálhatók. Ezekben a rendelkezésekben egyértelműen tetten érhető mind az ESZE, mind a 98/44/EK irányelv hatása, hiszen a szabadalmi törvény szinte szó szerint átveszi az említett jogforrások szövegét. Ebből természetesen az is következik, hogy amennyiben az elemzett európai szabályozás megfelel a nemzetközi sztenderdeknek, úgy az arra épülő magyar szabályozás is.

IV. A növények iparitulajdon-védelme a TRIPS-megállapodás tükrében

Ma a legjelentősebb átfogó nemzetközi jogi jogforrás a szellemi és ipari tulajdon védelme tárgyában a Kereskedelmi Világszervezetet 1994-ben létrehozó Marrakesh-i Egyezmény „C” mellékleteként elfogadott TRIPS-megállapodás.⁵² Tekintettel arra, hogy a Kereskedelmi Világszervezetnek és vele együtt a TRIPS-megállapodásnak mind az Európai Unió, mind az uniós tagállamok kivétel nélkül tagjai, szükséges hogy az irányadó európai, illetve nemzeti iparjogvédelmi szabályozás a TRIPS-megállapodás elveivel és szabályaival összhangban legyen. A megállapodás V. fejezete (27–34. cikk) tartalmazza a szabadalmakra vonatkozó anyagi jogi rendelkezéseket, azon belül pedig a 27. cikk szabja meg a szabadalmazható találmányok körét.⁵³ A 27. cikk 1. bekezdése értelmében *„a technika bármely területén létrehozott, akár termékre, akár eljárásra vonatkozó bármely találmány szabadalmazható, feltéve, hogy új, feltalálói tevékenységen alapul és iparilag alkalmazható”*. Eme általános elv szerint tehát a TRIPS-megállapodás megengedi a biotechnológiai találmányok, beleértve a növényi genetikai anyagok szabadalmi oltalmát. A 27. cikk további bekezdései azonban engedélyeznek bizonyos kivételeket az aláíró államok számára, amelyek közül a növényi találmányok szempontjából a 27. cikk 3. bekezdésének (b) pontja bír jelentőséggel. Ez a rendelkezés kimondja, hogy az aláíró államok kizárhatják a szabadalmi oltalomból *„azokat a növényeket és állatokat, amelyek nem mikroorganizmusok és a növények vagy állatok előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárásokat, melyek eltérnek a nem biológiai és mikrobiológiai eljárásoktól”*. Mindazonáltal az aláíró államok kötelesek *„a növényfajták oltalmát szabadalommal, vagy hatékony sui generis rendszerrel vagy ezek bármely kombinációjával”* biztosítani.

A 27. cikk idézett rendelkezése három fontos szabályt is lefektet, amelyek értelmében az aláíró államok:

- i) kizárhatják a növényeket és a növények előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárásokat a szabadalmi oltalomból anélkül, hogy azoknak bármiféle jogi oltalmat biztosítanának;
- ii) a mikroorganizmusok, nem biológiai és mikrobiológiai eljárások számára kötelesek oltalmat biztosítani, amely oltalomnak szabadalmi oltalomnak kell lennie (mivel ezek nem tartoznak a kizárható találmányok közé);

⁵² Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, azaz Megállapodás a Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonatkozásairól.

⁵³ A megállapodás növényfajta-oltalomra vonatkozó rendelkezéseket nem tartalmaz.

iii) a növényfajták számára is kötelesek oltalmat biztosítani, azonban az oltalom típusát tekintve a megállapodás választási lehetőséget enged.

Mindezek tükrében és a fenti elemzés alapján megállapítható, hogy az ESZE, a 98/44/EK irányelv, az UPOV-egyezmény és a közösségi növényfajta-oltalom által meghatározott vonatkozó európai⁵⁴ szabályozás a nemzetközi normákkal összhangban biztosítja a növényi találmányok iparjogi oltalmát. Az európai szabályozás értelmében szabadalmi oltalomban nem részesíthető megoldások kizárását a TRIPS-megállapodás is megengedi; a növényekre vonatkozó kizárási lehetőséggel az európai jogalkotó nem élt; ami pedig a növények előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárásokat illeti, ezen eljárások jogi oltalomban való részesítésének kérdését a megállapodás teljes egészében az aláíró államok diszkréciójára bízta. Így tehát az európai szabályozás, ami az ilyen eljárások számára semmilyen jogi oltalmat sem biztosít, nem sérti a megállapodás szabályait. A növényfajták tekintetében azonban a megállapodás nem teszi lehetővé azok mindennemű ipari oltalomból való kizárását, hanem kötelezi az aláíró államokat az oltalom valamely formájának biztosítására, ami lehet szabadalom vagy más oltalmi rendszer, esetleg azok kombinációja.⁵⁵

Az európai szabályozás nem a szabadalmi oltalom útját választotta, hanem egy *sui generis* oltalmi rendszert, ami az UPOV-egyezményen alapuló növényfajta-oltalom.⁵⁶ Bár a TRIPS-megállapodás sem a növényfajták, sem a hatékony *sui generis* rendszer fogalmát nem határozza meg, ma általánosan elfogadott, hogy az UPOV-típusú növényfajta-oltalom a TRIPS-megállapodás értelmében vett hatékony *sui generis* rendszernek tekintendő. Az európai szabályozás tehát a növényfajták számára nyitva álló UPOV-típusú oltalom biztosításával teljesíti a TRIPS-megállapodás követelményeit.⁵⁷

Érdemes azonban megjegyezni, hogy míg az európai szabályozás formálódásának kezdeti motívumai inkább arra vezethetők vissza, hogy a jogalkotó megítélése szerint a növényfajták nem tudnák teljesíteni a szabadalmi oltalom feltételeit, addig a mai diskurzus értelmében – és főként az UPOV-típusú növényfajta-oltalom létezése óta – a magyarázat inkább a

⁵⁴ Itt az európai szabályozás tág értelemben értendő, azaz nem csupán az európai uniós szabályozást, hanem az Európai Szabadalmi Egyezményt, valamint a nemzeti növényfajta-oltalmi rendszerek alapjául szolgáló UPOV-egyezményt is magában foglalja.

⁵⁵ Ez a rendelkezés is tükrözi, hogy azok az érvek, amelyek a XX. század első évtizedeitől kezdve végül elvezettek az UPOV-egyezmény elfogadásához, azaz az új növényfajták előállításának és a növénynevelés terén történő innovációnak az ösztönzése és mindezek gazdasági és társadalmi jelentősége, azóta is érvényesek.

⁵⁶ Természetesen nem minden WTO-tagállam a *sui generis* oltalom útját választotta. Az Egyesült Államokban például szabadalmi oltalom adható növényfajtákra, de ezzel egyidejűleg a növényfajta UPOV-típusú növényfajta-oltalom tárgyát is képezheti, tehát az amerikai rendszer inkább a kétféle oltalmi forma kombinációján alapul.

⁵⁷ Ez azonban nem jelenti azt, hogy más növényfajta-oltalmi rendszerek nem felelnek meg a TRIPS-megállapodás által állított mércének. India például nem tagja az UPOV-egyezménynek, és az indiai jogban biztosított növényfajta-oltalom számos elemében nem is felel meg az UPOV támasztotta követelményeknek, a TRIPS-megállapodás értelmében azonban mégis elfogadottan *sui generis* rendszernek minősül. Ugyanez igaz a thaiföldi növényfajta-oltalmi szabályozásra is.

nemesítői tevékenység sajátos jellegére és szükségleteire, azaz a növényi genetikai anyagok gyors és akadálymentes hozzáférhetőségéhez fűződő közérdekre összpontosít.

V. Összegzés

Az európai szabályozás szerint tehát, az irányadó nemzetközi szerződésekkel összhangban, a növényi találmányok főszabály szerint iparjogvédelmi oltalom tárgyát képezhetik.⁵⁸ Ezek a találmányok az oltalmi lehetőségek és formák szerint három kategóriába sorolhatók.

- Találmányok, amelyek szabadalmi oltalomban részesülhetnek: idetartoznak a növények, illetve egyéb növényi találmányok (pl: mikroorganizmusok, gének, génszekvenciák, nem biológiai eljárások stb.).
- Találmányok, amelyek szabadalmi oltalom tárgyát nem képezhetik, azonban más ipari oltalom tárgyát igen: ebbe a kategóriába tartoznak a növényfajták, amelyek Európában növényfajta-oltalomban részesülhetnek.
- Találmányok, amelyek szabadalmi oltalom tárgyát nem képezhetik, azonban más iparjogvédelmi forma oltalma alá sem sorolhatók: idetartoznak az ún. lényegében biológiai nemesítési eljárások.

Amint láttuk, az európai szabadalmi jog növényi találmányokra vonatkozó szabályozása a joggyakorlatnak köszönhetően folyamatosan formálódik, és a fenti szigorú elválasztás a gyakorlatban nem feltétlenül érvényesül, hiszen a jelen szabályozás és joggyakorlat értelmében megengedett, hogy olyan találmányok is végső soron szabadalmi oltalom hatálya alá essenek, amelyeket a szabályozás egyébként a szabadalmazható találmányok köréből kizár. Tekintettel arra, hogy az elmúlt években egyre több növényi találmányra vonatkozó szabadalmi bejelentés került az ESZH elé – és ennek nyomán a fellebbezési tanács, a Bővített Fellebbezési Tanács, valamint az Európai Unió Bírósága elé kerülő, növényi találmányokat érintő ügyek száma is megszorodott –, a következő években a szabályozás fent bemutatott és továbbra is fennálló ellentmondásainak fokozatos feloldása avagy további kiéleződése várható.⁵⁹

⁵⁸ Itt érdemes megjegyezni, hogy ezen a várhatóan hamarosan elfogadásra kerülő, az egységes európai szabadalom létrehozásáról szóló uniós rendelet sem változtat majd, ugyanis az anyagi jogi szabályokat lényegében nem tartalmaz.

⁵⁹ A dolgozatban tárgyalt Paradicsom-ügy ugyan a Bővített Fellebbezési Tanács előtt (annak 2010. decemberi határozatával) a lényegében biológiai eljárások tekintetében lezárult, azonban a megszületett döntés alapján az eljáró fellebbezési tanácsnak még határoznia kell, hogy a szabadalmi kérelem fennmaradó igénypontjaira nézve, amelyek lényegében biológiai eljárásokkal létrehozott növényekre irányulnak, megadja-e a szabadalmi oltalmat. Ebben a kérdésben a fellebbezési tanács 2011. november 8-án tartott meghallgatást, ám nem született végső döntés, mert a fellebbezési tanács úgy határozott, hogy újabb jogkérdésekkel fordul a Bővített Fellebbezési Tanácshoz, ezúttal azonban a lényegében biológiai eljárással létrehozott növények szabadalmazhatóságának kérdésében. (L. az ESZH 2011. november 8-án megjelent sajtóközleményét: <http://www.epo.org/news-issues/news/2011/20111108a.html>)

Felhasznált irodalom

- Dr. Sven Bostyn Jr.*: How Biological is Essentially Biological? The referrals to the Enlarged Board of Appeal G-2/07 and G-1/08. *European Intellectual Property Review*, 2009. 11. sz., p. 549–558
- Margaret Llewelyn, Mike Adcock*: *European Plant Intellectual Property*. Hart Publishing, Oxford, 2006
- Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv*: *Magyar polgári jog, Szellemi alkotások joga*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2004
- Catherine Seville*: *EU Intellectual Property Law and Policy*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2009

Jogszabályok:

Uniós jogszabályok

- A Tanács 2100/94/EK rendelete (1994. július 27.) a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról (HL L 227, 1994. 9.1., 1. o.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 98/44/EK irányelve (1998. július 6.) a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról (HL L 213, 1998.7.30., 13. o.)

Magyar jogszabályok

1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

Nemzetközi egyezmények

1970. évi 18. törvényerejű rendelet az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövegének kihirdetéséről
1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről
2002. évi LI. törvény az új növényfajták oltalmára létesült Nemzetközi Egyezmény Genfben, 1991. március 19-én felülvizsgált szövegének kihirdetéséről
2007. évi CXXX. törvény az Európai Szabadalmi Egyezmény 2000-ben felülvizsgált szövegének kihirdetéséről
- 319/2007 (XII. 5.) Kormányrendelet az Európai Szabadalmi Egyezmény 2000-ben felülvizsgált szövegéhez kapcsolódó Végrehajtási Szabályzat kihirdetéséről

*Jogesetek**(Európai Szabadalmi Hivatal)*

T-320/87 *Lubrizol* (Hybrid Plants), 1988. november 10.

T-788/07 *Brassica/Pioneer*, 2008. január 7.

T-49/83 *Ciba Geigy*, 1983. július 26.

T-356/93 *Plant Genetic Systems*, 1995. február 21.

T-1854/07 *Sunflower*, 2010. május 12.

G-1/98 *Novartis*, 1999. december 20.

G-2/07 *Broccoli*, 2010. december 9.

G-1/08 *Tomato*, 2010. december 9.

LEFOGLALHATÓ-E A HAMISÍTOTT TRANZITÁRU?

A nemzetközi árukereskedelem, az áruszállítás napjainkban szárazföldön, vízen és légi úton történik, nagy távolságokra. E szállítás alkalmával az áru számos joghatóság (állam) területén halad át, amíg végső rendeltetési helyére érkezik. Ezekben az esetekben merül fel a tranzit, illetve ennek kapcsán a szellemi tulajdon oltalmának kérdése.

A jelen beszámolóban „hamisított tranzitáru” alatt olyan árut értek, amikor az áru a tranzitországokban iparjogvédelmi jogokat (védjegyjog, formatervezésiminta-jog stb.) sért.

A fő szabály úgy szól, hogy a tranzitáru nem foglalható le. Az utóbbi években azonban nem egy példa akadt e szabály kijátszására, ami érthető módon sértette a védjegyjogosultak érdekeit.

Két közismert védjegy, a PHILIPS, valamint a NOKIA jogosultja egymástól függetlenül, más-más országban indított bírósági eljárást ilyen tényállású ügyekben.

A két ügy az EU Bírósága elé került, amely egyesítette azokat, s így hozta meg előzetes döntését.

Tényállás¹

A) A Philips-ügy

2002. november 7-én az Antwerpeni Vám- és Illetéknyomozási Hivatal feltartóztatott egy elektromos borotvakészülékekből álló rakományt, amely Sanghajból érkezett. Azt gyanították, hogy az áruk sérthetik a Philips szellemi tulajdon-jogait, különösen a Szellemi Tulajdon Világszervezeténél az elektromos borotvakészülékek tekintetében többek között a Benelux államokra kiterjesztett nemzetközi formatervezési mintákat és a borotvakészülékek külső megjelenéséhez fűződő szerzői jogokat (perösszefoglaló, 17. pont).

A felperes Philips vámhatósági lefoglalás iránti általános kérelmet nyújtott be, amelynek helyt adtak (perösszefoglaló, 18. pont).

Ezt követően a vámhatóságok kiadták a Philipsnek a „Golden Shaver” megnevezésű borotvakészülék egy fényképét, és közölték, hogy a lefoglalt készülékek gyártásában, illetve forgalmazásában a következő cégek vettek részt: a borotvakészülékek kínai gyártójaként a

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

¹ P. C. Villalón főtanácsnok perösszefoglalója alapján, C-446/09 és C-495/09 sz. egyesített ügyek.

Lucheng Meijing Industrial Company Ltd; az áruk fuvarozójaként a hongkongi székhelyű Far East Sourcing Ltd; az áruk hongkongi feladójaként a nyilatkozattevő, illetve az áruk címzettjének megbízásából eljáró Röhling Hong Kong Ltd; az áruk belgiumi feladójaként a nyilatkozattevő, illetve az áruk címzettjének megbízásából eljáró Röhling Belgium NV (perösszefoglaló, 19. pont).

A Röhling Belgium képviselőjének vámáru-nyilatkozata alapján az árukat ideiglenes behozatali eljárásra jelentették be a rendeltetési ország feltüntetése nélkül. Az áruk Antwerpenbe érkezésekor azok a Közösségi Vámkódex 49. cikke szerinti gyűjtő vámáru-nyilatkozat hatálya alá tartoztak (perösszefoglaló, 20. pont).

A Philips keresetet indított az Antwerpeni Elsőfokú Bíróság előtt abból a célból, hogy a bíróság állapítsa meg szellemi tulajdon-jogai megsértését. A felperes álláspontja szerint a bíróságnak a 3295/94/EK rendelet 6. cikke (2) bekezdésének *b*) pontja alkalmazása során abból a fikcióból kellett kiindulnia, hogy a lefoglalt borotvakészülékeket Belgiumban gyártották, és ezt követően a belga jogot kellett alkalmaznia a jogsértés fennállásának bizonyítása során (perösszefoglaló, 21. pont).

B) A Nokia-ügy

2008. júliusában Nagy-Britannia Adó- és Vámhivatala; (a továbbiakban vámhivatal) a Heathrow repülőtérén visszatartott és vizsgálat alá vont egy Hongkongból érkező és kolumbiai rendeltetésű áruszállítmányt, amely körülbelül négyszáz mobiltelefont, töltőt, használati útmutatót, dobozt és kiegészítőt tartalmazott, amelyek mindegyikén a NOKIA védjegy szerepelt (perösszefoglaló, 23. pont).

A vámhivatal levelet küldött a felperes Nokiának, amelyhez mintákat mellékel az említett termékekből. Azok megvizsgálását követően a Nokia értesítette a vámhivatalt, hogy hamisított árukról van szó, és érdeklődött, hogy sor kerül-e az áruk lefoglalására (perösszefoglaló, 24. pont).

Erre a vámhivatal azt közölte, hogy jogi tanácsadás igénybevételét követően kétségei támadtak afelől, hogy bizonyos termékeket miként lehet „hamisítottnak” tekinteni az 1383/2003/EK rendelet 2. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja alapján anélkül, hogy bizonyítást nyerne, hogy az Unió piacára szánták azokat. A vámhivatal ezért arra a következtetésre jutott, hogy ilyen bizonyítékok hiányában nem jogszerű elvenni az árukat a tulajdonostól (perösszefoglaló, 25. pont).

Ezt követően a Nokia kérelmet nyújtott be a vámhivatalhoz annak érdekében, hogy elérje a feladó és a címzett nevének és székhelyének, továbbá bármely olyan dokumentumnak a kiadását, amely a szállítmánnyal kapcsolatban a vámhivatal rendelkezésére áll. Bár átadták neki e dokumentációt, abból a Nokia sem az áruk feladóját, sem a címzettjét nem tudta azonosítani, amiből arra a következtetésre jutott, hogy mindketten intézkedéseket tettek

annak érdekében, hogy személyük rejtve maradjon. Ezért a Nokia bírósághoz fordult (perösszefoglaló, 26–27. pont).

A Törvényszék (High Court of England and Wales) eljáró bírása megállapította, hogy a rendelet nem jogosította és nem is kötelezte a vámhatóságokat a hamis tranzitárúk lefoglalására vagy elkobzására, mivel nem volt arra utaló bizonyíték, hogy az árukat a tagállamok piacára szánták volna, így azok nem tekinthetők az 1383/2003 EK rendelet 2. cikke (1) bekezdése *a*) pontjának *i.* alpontja szerinti „hamisított árunak” (perösszefoglaló, 28. pont).

A Törvényszék állásfoglalása ellen a Nokia fellebbezést nyújtott be.

Előzetes döntéshozatal iránti megkeresések

A *Philips-ügyben* az antwerpeni elsőfokú bíróság a következő kérdést terjesztette az EU Bírósága elé:

„Az 1994. december 22-i 3295/94/EK rendelet (régi vámrendelet) 6. cikke (2) bekezdésének *b*) pontja a közösségi jog olyan egységes rendelkezése-e, amely köti azt a tagállami bíróságot, amelyhez a jogosult a rendelet 7. cikke alapján fordul, és azt jelenti-e ez a rendelkezés, hogy a bíróság az értékelése során nem veheti figyelembe, hogy az áruk átmeneti megőrzés vagy árutovábbítási eljárás alatt állnak, hanem abból a fikcióból kell kiindulnia, hogy az árukat ebben a tagállamban gyártották, és e tagállam joga alapján kell arról döntenie, hogy ezen áruk sértik-e az adott szellemi tulajdon-jogot?”

A *Nokia-ügyben* a Brit Fellebbviteli Bíróság (Court of Appeal) a Philips-ügyre, valamint „a hivatkozott rendelet szisztematikus és egységes értelmezésének szükségességére” tekintettel a következő kérdést terjesztette az EU Bírósága elé előzetes döntéshozatalra:

„A közösségi védjeggyel ellátott, valamely tagállamban vámhatósági felülvizsgálat alatt álló, olyan, nem közösségi tranzitárúk, amelyeket egy harmadik országból egy másik, harmadik országba továbbítanak, az 1383/2003/EK rendelet 2. cikk (1) bekezdésének *a*) pontja értelmében vett 'hamisított árunak' minősülhetnek-e, amennyiben nincs arra utaló bizonyíték, hogy ezen árukat az Európai Közösség területén fogják forgalomba hozni akár a vám eljárás betartásával, akár jogellenes forgalomba hozatal útján?”

Az ügyek iránti nagy érdeklődést jelzi, hogy írásbeli észrevételeket terjesztett elő a Philips, a Far East Sourcing, a belga, a brit és az olasz kormány, valamint az EU Bizottsága; a Nokia-ügyben a Nokia, az International Trademark Association, a brit, a portugál, a lengyel, a cseh, a finn és az olasz kormány, valamint az EU Bizottsága.

A 2010. november 18-án tartott tárgyaláson szóbeli észrevételeik előadása érdekében megjelentek a Philips-ügyben a Philips, a Far East Sourcing, a belga, a cseh és a brit kormány képviselői, valamint az EU Bizottsága; a Nokia-ügyben a Nokia, az International Trademark Association, a brit, a cseh, a francia, a lengyel és a finn kormány képviselői, valamint az EU Bizottsága.

Perösszefoglaló²

A főtanácsnok perösszefoglalójában abból indul ki, hogy a két ügy eltérő sajátosságai miatt az előterjesztett kérdésekre célszerű külön válaszolni (perösszefoglaló, 34–43. pont). Ennek megfelelően külön fejezetekben fejt ki álláspontját és indítványait.

A *Philips-üggyel* kapcsolatos fejtegetései közül különösen figyelemreméltóak a „jogi fikció”-val kapcsolatos gondolatai. Nevezetesen:

A *jogi fikció*, amely a kérdés lényegét adja, lehetővé teszi mindenekelőtt a „gazdasági tevékenység körében való használat” követelményének kijátszását, amelyet mind a KVR³ 9. cikke, mind a védjegyjogi irányelv⁴ 5. cikke, illetve a 98/71 irányelv 12. cikke valamely közösségi védjegy, nemzeti védjegy, illetve formatervezésiminta-oltalmi jog megsértésének megállapításához előír (perösszefoglaló, 48. pont).

A 3295/94/EK rendelet szövegének elemzése alapján arra a következtetésre jut, hogy annak szövegéből nem következik a „gyártás fikciója” (perösszefoglaló, 54–58. pont), ezért azt mondja, hogy a Philips által képviselt értelmezés túlmutat a közösségi vámrendelet céljain (perösszefoglaló, 59–65. pont), s bár a „jogi fikció” kifejezést az Európai Bíróság is használta már korábban, ez utóbbi alapján szerinte a „gyártási fikció” nem állapítható meg.

A *Nokia-üggyel* kapcsolatosan a jogsértés „gyanújával” kapcsolatos főtanácsosi fejtegetések figyelemre méltóak, s amint az a későbbiekben olvasható, azok némelyikére az EU Bírósága is hivatkozik. Nevezetesen:

A vámrendelet 2. cikkével szemben, amely annak meghatározására korlátozódik, hogy a „rendelet szempontjából” melyek a szellemi tulajdon-jogot sértő áruk, az 1., a 4. és a 9. cikk kifejezetten arra az esetre rendelkezik a vámhatóságok eljárásának lehetőségéről, amikor felmerül a „gyanúja”, hogy a bármilyen vámjogi helyzetben lévő áruk valamely szellemi tulajdon-jogot „sértenek” vagy „feltehetően sértenek” (perösszefoglaló, 90. pont).

A fent kifejtettek alapján az 1383/2003/EK rendelet (és azt megelőzően a 3295/94 EK rendelet) egyértelműen megkülönbözteti a vámhatóságok eljárásának és a jogsértés tényleges megállapításának szakaszát. Az első tipikusan közigazgatási, megelőző jellegű szakasz, míg a második jellemzően bírósági természetű szakasz, és minden esetben az ügy érdemében hozott, általában végleges döntést eredményez (perösszefoglaló, 91. pont).

Tehát ahogy a rendelet különböző hatóságokra ruházza a döntési jogosultságot a fenti szakaszok mindegyikében, eltérő feltételekhez is köti azokat, szigorúbb követelményeket határozva meg az ügy érdeméről szóló döntés esetében, mivel ez vezethet a szóban forgó védjegynek az Unió gazdasági tevékenysége körében való használatának megtiltásához.

² C-446/09 és C-495/09 sz. egyesített ügyek.

³ 40/94/EK rendelet a közösségi védjegyről.

⁴ 89/104/EK irányelv, korszerűsítve a 98/71/EK irányelvvel a tagállamok védjegyjogának harmonizálásáról.

Ezzel szemben a vámhatóságok által alkalmazható intézkedések átmenetiek és megelőző jellegűek, ezért logikus, hogy azt a küszöböt, amely felett lehetségessé válik ezen eljárás, alacsonyabb követelményi szinten határozzák meg (perösszefoglaló, 92. pont).

Így magyarázható, hogy az 1383/2003/EK rendelet 5. cikkének (5) bekezdése, amely kimerítően szabályozza a vámhatóságok eljárása iránti kérelem tartalmát, kizárólag azt követeli meg, hogy tartalmazza „mindazon adatokat, amelyek a vámhatóság számára lehetővé teszik, hogy az árukat könnyen felismerjék”, így különösen „pontos adatokat a csalás típusáról vagy módjáról, *amelyről a jogosultnak esetlegesen tudomása van*” (perösszefoglaló, 93. pont).

Egyidejűleg a rendelkezés megköveteli a kérelmezőtől „annak igazolását, hogy a kérelmező az árukkal ... kapcsolatban érvényesített jogok jogosultja”, és egy nyilatkozatot ír elő, amellyel felelősséget vállal az érintett személyek felé arra az esetre, ha az eljárás a jogosult cselekménye vagy mulasztása miatt megszakad, vagy a kérdéses árukról később megállapítást nyer, hogy nem sértenek szellemi tulajdon-jogot [a 6. cikk (1) bekezdése]. Az áruk „szándékolt rendeltetési helyét” más adatokhoz, mint például „az áruk tervezett érkezési vagy indulási dátumához” hasonlóan csak abban az esetben kell a kérelemben feltüntetni „tájékoztató jelleggel ...”, ha a jogosultnak esetlegesen rendelkezésére áll” (perösszefoglaló, 94. pont).

A cél tehát a gyanús áruk helyének meghatározása, valamint a kérelem bizonyos fokú komolyságának biztosítása, és természetesen nem a hivatkozott jog megsértésének megállapítása. Amennyiben a jogalkotó már ebben a szakaszban a jogsértés fennállását alátámasztó bizonyítékokat követelt volna (bár eshetőleges jelleggel), kifejezett formában tette volna (perösszefoglaló, 95. pont).

A vámhatóságok nem előlegezhetik meg az ügy érdemére vonatkozó jövőbeli döntést.

Egyértelmű ugyanis, hogy nem a vámhatóságok feladata annak végleges megállapítása, hogy fennáll-e a szellemi tulajdon-jogok megsértése. Amennyiben a 2. cikkből az következne, hogy a rendelet a jogsértés ugyanolyan szintű bizonyítását írja elő az áruk vámjogi lefoglalásához, továbbá a forgalomból való kivonásukhoz vagy megsemmisítésükhöz, a vámhatóságok döntése bizonyos értelemben megelőlegezné az ügy érdeméről szóló eljárás eredményét, amelyre egy későbbi időpontban és egy másik hatóság döntése révén kerül sor (perösszefoglaló, 96. pont).

A megelőző ellenőrzés tehát nem függhet a szellemi tulajdon-jog megsértésének előzetes megállapításától. Megelőző eszközként átmeneti jellegű (nem több mint tíz nap), és természetes, hogy előzetes adatok vagy „gyanú” alapján kerül alkalmazásra (perösszefoglaló, 97. pont).

A bizonyítással kapcsolatos ilyen típusú követelmények a gyakorlatban megakadályozhatnának bármilyen típusú beavatkozást a külső árutovábbítás alatt álló árukkal kapcsolatban annak ellenére, hogy ezek kifejezetten a rendelet alkalmazási körébe tartoznak (perösszefoglaló, 98. pont).

A fentiek szerint a „hamisított áruk”-nak az 1383/2003/EK rendelet 2. cikke (1) bekezdésének a) pontjában foglalt meghatározása támogatja a vámrendelet többi rendelkezésének

érvényesülését, és úgy kell értelmezni, hogy lehetővé váljon e rendelkezések megfelelő alkalmazása (perösszefoglaló, 102. pont).

A rendelet – amint címéből is következik – „az egyes szellemi tulajdon-jogokat feltehetően sértő áruk elleni vámhatósági intézkedéseket” és az „ilyen jogokat ténylegesen sértő áruk ellen hozandó intézkedéseket” szabályozza (perösszefoglaló, 103. pont).

Az utóbbihoz meg kell állapítani, hogy az áru a 2. cikk értelmében „hamisított” vagy „kalóz”. E tekintetben a védjegyekről és más szellemi tulajdon-jogokról szóló anyagi jogi szabályozásban foglalt szempontokhoz kell fordulni. A 2. cikk erre való hivatkozását következésképpen így kell értelmezni (perösszefoglaló, 104. pont).

Ezzel szemben ahhoz, hogy a vámhatóságok bizonyos áruk vonatkozásában intézkedhessenek, elegendő, ha az „gyanús”, hogy fennállnak a 2. cikk szerinti meghatározásban foglalt követelmények, közöttük az anyagi jogi szabályozásból levezethetők, amelyekre a rendelkezés hivatkozik (perösszefoglaló, 105. pont).

A probléma tehát abban áll, hogy a „gyanús” fogalma ezen összefüggésben szorosan kapcsolódik a tényekhez. Kétségtelen, hogy „gyanús” alatt nem megcáfолhatatlan megállapításokat kell érteni, de azt is el kell kerülni, hogy e kritérium a vámhatóságok intézkedését illetően teljes önkényhez vezessen (perösszefoglaló, 106. pont).

Ezért a vámhatóságoknak az ellenőrzésük alá vont tranzitáruk vonatkozásában történő jogszerű beavatkozásához legalább valamiféle „bizonyítékelemmel” (*beginnings of proof*), azaz bizonyos gyanújelekkel kellene rendelkezniük arra vonatkozóan, hogy az adott áruk ténylegesen szellemi tulajdon-jogot sérthetnek (perösszefoglaló, 107. pont).

A tranzitáruk egyedi esetében a legnehezebben megítélhető tényező e szakaszban természetesen az áruk rendeltetési helye (perösszefoglaló, 108. pont).

Ebből a szempontból a „gyanús” értékelése során különös tekintettel kell lenni az árunak az Unió piacára való csalárd behozatala kockázatára. A közösségi felügyeleti rendszerből eredő minden elővigyázatosság ellenére a kockázat fennáll, következésképpen nem szabad megelégedezni arról, hogy bár a külső árutovábbítási eljárás önmagában jogi fikción alapul, az áruk fizikailag ténylegesen az Unió területén találhatók (perösszefoglaló, 109. pont).

Így a fikció értelmében a tranzitáru-továbbítási eljárás alá vont árukat nem terhelik sem behozatali vámok, sem más kereskedelempolitikai intézkedések; ezeket úgy kell tekinteni, mintha az Unió területére be sem léptek volna. Tehát amint a Polo/Lauren-ügyben hozott (C-383/98) ítéletben egyértelműen megállapításra kerül, a tranzitáru-továbbítás „a belső piactól nem teljesen idegen tevékenység”. Végeredményben azt kell értékelni, hogy e kockázat eléri-e azt a szintet, amely lehetővé teszi, hogy bizonyos árukat „gyanúsnak” minősítsenek abból a szempontból, hogy szellemi tulajdon-jogot sérthetnek (perösszefoglaló, 110. pont).

A fentiek alapján és a teljesség igénye nélkül az olyan körülmények mint az árutovábbítási eljárás jelentős elhúzóda, a használt szállítóeszközök fajtája és száma, az áruk feladójának azonosításával kapcsolatos kisebb vagy nagyobb nehézségek vagy a rendeltetési helyre, illetve a célállomásra vagy a címzettre vonatkozó adatok hiánya bizonyos körülmények kö-

zött alátámaszthatják a megalapozott gyanút arra vonatkozóan, hogy a külső megjelenésük alapján „hamisított” vagy „kalóz”-árúknak tűnő áruk az Unióban kerülnek forgalomba hozatalra (perösszefoglaló, 111. pont).

Összegezve a főtanácsnok azt a választ javasolja a Brit Fellebbviteli Bíróság által előterjesztett kérdésre, hogy a közösségi védjeggyel ellátott, valamely tagállamban vámhatósági felülvizsgálat alatt álló olyan nem közösségi tranzitárú, amelyeket egy harmadik országból egy másik harmadik országba továbbítanak, az említett vámhatóságok intézkedése alá vonhatók, amennyiben elégséges ok áll rendelkezésre, hogy felmerüljön a gyanú arra vonatkozóan, hogy ezek „hamisított” vagy „kalóz”-árú, és különösen hogy ezen árukat az Európai Unió területén fogják forgalomba hozni akár a vámeljárással betartásával, akár jogellenes forgalomba hozatal útján abban az esetben is, ha nem állnak fenn erre utaló bizonyítékok (perösszefoglaló, 112. pont).

Ítélet⁵

Az EU Bírósága 2011. december 1-jén hozott ítéletével többek között az alábbiakat állapította meg.

Az alapügyekben nem vitatott, hogy az antwerpeni kikötőben lefoglalt borotvakészülékek adott esetben minősülhetnének a 3295/94/EK rendelet szerinti „kalózáruknak”, ha Belgiumban vagy valamely más olyan tagállamban hoznák forgalomba azokat, ahol a Philips szerzői jogokkal rendelkezik, és oltalomban részesül az általa hivatkozott formatervezési minták tekintetében, ahogyan az sem vitatott, hogy a londoni Heathrow repülőtéren vizsgálat alá vont mobiltelefonok sértenék a Nokia által hivatkozott közösségi védjegyet, és ennél fogva az 1383/2003/EK rendelet szerinti „hamisított áruknak” minősülnének, ha az Unióban hoznák forgalomba azokat. Ugyanakkor az alapeljárásban részt vevő felek, valamint az EU Bíróságánál észrevételeket előterjesztő tagállamok és az EU Bizottsága nem ért egyet abban a kérdésben, hogy a szóban forgó áruk az említett szellemi tulajdon-jogokat megsérthetik-e azon egyszerű körülményből következően, hogy az Unió vámterületén olyan vámáru-nyilatkozat tárgyát képezték, amely a Vámkódex 84. cikkében említett felfüggesztő eljárások egyikére – nevezetesen a C-446/19. sz. (Philips-) ügyben vámraktározási eljárásra, a C-495/09. sz. (Nokia-) ügyben pedig külső árutovábbításra – irányuló kérelmet tartalmazott (ítélet, 51. pont).

A Philips, a Nokia, a belga, a francia, az olasz, a lengyel, a portugál és a finn kormány, valamint az International Trademark Association (Nemzetközi Védjegyeszövetség), utalva többek között a felfüggesztő eljárás keretében bejelentett áruk uniós fogyasztók részére történő csald forgalomba hozatalának veszélyére, valamint azon veszélyekre, amelyeket a termékutánzatok és -másolatok az egészségre és a biztonságra nézve gyakorta jelentenek,

⁵ C-446/09 és C-495/09 sz. egyesített ügyek.

azt állítja, hogy a raktározási vagy árutovábbítási szakaszban valamely tagállamban fellelt termékutánzatokat és -másolatokat le kell foglalni és adott esetben a kereskedelemből ki kell vonni anélkül, hogy ismerni kellene arra utaló vagy azt bizonyító tényeket, hogy ezen árukat az Unióban hozták forgalomba vagy fogják forgalomba hozni. Mivel az ilyen bizonyítékokat általában nehéz fellelni, ha szükséges lenne ezek bemutatása, az lehetetlenné tenné a 3295/94/EK és az 1383/203/EK rendelet hatékony érvényesülését (ítélet, 52. pont).

A hivatkozott rendeletek alkalmazása érdekében a Philips és a belga kormány olyan fikció létének elfogadását javasolja, amely szerint a vámraktározási eljárásban vagy árutovábbítás keretében bejelentett és az e rendeletek értelmében vett intézkedés iránti kérelem tárgyát képező árukat úgy kell tekinteni, hogy azokat az említett kérelem benyújtásának helye szerinti tagállamban gyártották, még akkor is, ha nem vitatott, hogy a gyártásra harmadik országban került sor (gyártási fikció – ítélet, 53. pont).

A Far East Sourcing, az Egyesült Királyság kormánya és a cseh kormány, valamint az EU Bizottsága, elismerve ugyan az utánzatok és másolatok nemzetközi kereskedelmével összefüggő problémákat, úgy ítéli meg, hogy az áruk nem tekinthetők az említett rendelet szerinti „hamisított áruknak”, sem „kalózáruknak” akkor, ha semmilyen bizonyíték alapján nem lehet azt feltételezni, hogy az érintett termékeket az Unióban fogják forgalomba hozni. Az ellenkező értelmezés alaptalanul terjesztené ki az uniós jog által, illetve a tagállamok nemzeti joga által biztosított szellemi tulajdon-jogok területi hatályát, és azt eredményezné, hogy az Unió keresztlül továbbított termékek nemzetközi kereskedelmének jogszerű ügyletei számos esetben akadályba ütköznenek (ítélet, 54. pont).

A felfüggesztő vám eljárás alá vont áruk ideiglenes lefoglalásáról

Amint az a Vámkódex 91., 92. és 98. cikkéből következik, az árutovábbítási eljárás, illetőleg a vámraktározási eljárás úgy írható le, hogy az árukat eljuttatják egyik vámhivatalból a másikba, illetőleg, hogy az árukat vámfelügyelet alatt álló raktárban helyezik el. Kétségtelen, hogy ezek az ügyletek ilyen minőségükben nem nevezhetők áruk Unión belüli forgalomba hozatalának [a Közösségen belül árutovábbítási ügyletek tekintetében lásd a Montex Holdings-ügyben hozott (C-281/05) ítélet 19. pontját⁶ – jelen ítélet, 55. pont].

Ugyanakkor megvalósulhat az említett jogok megsértése akkor, ha valamely, harmadik országból származó áru azon idő alatt, amíg az Unió vámterületén felfüggesztő eljárás alatt áll, vagy akár az e területre való érkezését megelőzően az uniós fogyasztók felé irányuló

⁶ A szöveg:

... a Bíróság azt is megállapította, hogy az árutovábbítás, amely abból áll, hogy a valamely tagállamban jogszerűen gyártott árukat egy harmadik államba szállítják valamely tagállam vagy tagállamok területén áthaladva, nem vonja maga után az érintett áruk forgalmazását, és ezért nem jelent veszélyt a védjegyzettség tárgyára (lásd egy Spanyolországból származó és Lengyelországba szánt áruszállítmány Franciaországon keresztül történő továbbítása kapcsán a Bíróság C-115/02 sz., a Rioglass és Transremar-ügyben hozott ítéletének 27. pontját).

kereskedelmi aktus – úgymint értékesítés, eladásra való felkínálás vagy hirdetés – tárgyát képezi [lásd a Class International-ügyben hozott (C-405/03) ítélet 61. pontját,⁷ valamint a L'Oréal és társai-ügyben hozott ítélet 67. pontját⁸ – jelen ítélet, 57. pont].

Tekintettel arra az – EU Bírósága által már megállapított (a C-383/98 sz., a Polo/Lauren-ügyben hozott ítélet 34. pontja⁹) – veszélyre, amelyet az Unió vámterületén vámraktárba helyezett vagy e területen keresztül továbbított áruk uniós fogyasztók részére történő csalárd forgalomba hozatala jelent, meg kell jegyezni, hogy e fogyasztók felé irányuló, már megvalósult kereskedelmi aktuson kívül más körülmények is vezethetnek ahhoz, hogy a tagállamok vámhatóságai felfüggesztő eljárás alatt bejelentett utánzatnak vagy másolatnak minősülő árukat ideiglenesen lefoglaljanak (ítélet, 58. pont).

Amint azt a francia, az olasz és a lengyel kormány hangsúlyozta, a harmadik országból származó áruk vámügyi felfüggesztő eljárás alá vonását gyakran úgy kérik, hogy az áruk rendeltetési helye vagy nem ismert, vagy annak bejelentése kevésbé megbízható módon történik. Tekintettel ezenkívül arra, hogy a termékutánzatokkal és -másolatokkal kereskedők tevékenysége rejtett jellegű, ha a vámhatóság valamely árut utánzatként vagy másolatként azonosított, annak lefoglalását nem kötheti ahhoz, hogy bizonyított legyen, hogy ezt az árut uniós fogyasztók részére már értékesítették, vagy részükre eladásra felkínálták vagy hirdet-

⁷ A szöveg:

... a védjegyjogi irányelv 5. cikke (3) bekezdésének *b*) pontjában és a KVR. 9. cikke (2) bekezdésének *b*) pontjában szereplő, az áru „felkínálása” és „forgalomba hozatala” fogalmába beletartozhat a nem közösségi áru vámjogi helyzetével rendelkező, védjeggyel ellátott eredeti termékek felkínálása, illetve eladása, ha a felkínálás és/vagy az eladás az alatt ment végbe, amíg az áruk külső árutovábbítási vagy vámraktározási eljárás alatt álltak. A védjegyjogosult felléphet az ilyen áruk felkínálásával vagy eladásával szemben, ha az szükségszerűen kapcsolódik a védjeggyel ellátott árunak a Közösségben történő forgalomba hozatalához.

⁸ A szöveg:

... amennyiben az Unió valamely tagállamában lajstromozott védjeggyel vagy valamely közösségi védjeggyel ellátott, és az EGT-ben korábban forgalomba nem hozott –, harmadik államban található termékeket valamely gazdasági szereplő online piac útján és az említett védjegy jogosultjának hozzájárulása nélkül az e védjeggyel érintett területen található fogyasztóknak értékesíti, vagy azokat az e területen található fogyasztókat célzó ilyen piacon eladásra kínálja fel vagy hirdeti, az említett jogosult a védjegyjogi irányelv 5. cikkében és a KVR. 9. cikkében szereplő szabályok alapján felléphet ezen értékesítéssel, eladásra való felkínálással vagy hirdetéssel szemben. A nemzeti bíróságok feladata annak esetenként történő értékelése, hogy releváns jelek engednek-e arra következtetni, hogy a védjeggyel érintett területen elérhető online piacon feltüntetett eladásra történő felkínálást vagy hirdetést az e területen található fogyasztóknak címezték-e.

⁹ A szöveg:

Egyébként a nem közösségi áruk tranzit továbbítása nem teljesen idegen a belső piac hatásaitól. Tény, hogy egy jogi fikción alapul. Azokra az árukra, amelyek ilyen eljárás hatálya alá esnek, sem az importra vonatkozó előírások, sem az egyéb közösségi előírások nem vonatkoznak. Olybá veendő, mintha ezek az áruk nem léptek volna be a Közösség területére. Hiszen azokat nem egy tagállamból hozták be és egy vagy több tagállamon haladnak át, mielőtt egy másik nem tagállamba exportálják azokat. Ez a művelet annál inkább ki van téve annak, hogy a belső piacra közvetlen hatással legyen, minthogy fennáll annak a kockázata, hogy hamisított terméket tranzit címén csalárd módon hoznak be a közös piacra, amint azt néhány tagállam kormánya írásbeli észrevételében és a meghallgatáson előadta.

ték, mert ez esetben a 3295/94/EK és az 1383/2003/EK rendelet hatékony érvényesülését gyengíti (ítélet, 59. pont).

Ellenkezőleg, az a vámhatóság, amely az Unióban szellemi tulajdon-jogi védelem hatálya alá tartozó terméket utánzó vagy másoló áru vámraktárban vagy árutovábbítás keretében való megjelenését észlelte, jogszerűen intézkedhet, ha olyan ténykörülményekről van tudomása, amelyek szerint az áruk gyártásában, fuvarozásában vagy forgalmazásában részt vevő egy vagy több gazdasági szereplő, bár még nem kezdte meg ezen áruknak az uniós fogyasztók részére történő felkínálását, éppen ezt készül megtenni, vagy kereskedelmi szándékait eltitkolja (ítélet, 60. pont).

Ami azon ténykörülményeket illeti, amelyekről a vámhatóságnak tudomással kell bírnia ahhoz, hogy a 3295/94/EK rendelet 6. cikkének (1) bekezdése és az 1383/2003/EK rendelet 9. cikkének (1) bekezdése értelmében az áruk forgalomba bocsátását felfüggeszse, illetve az árukat lefoglalja, amint azt a főtanácsnok indítványának 96. és 97., valamint 110. és 111. pontjában megjegyezte, elegendő olyan tények fennállása, amelyek gyanút kelthetnek. Ilyen tény lehet különösen az, hogy az áruk rendeltetési helyét nem jelentik be, miközben a kért felfüggesztő eljárás megköveteli ennek bejelentését, vagy hogy nincsenek pontos, illetve megbízható információk az áruk gyártójának vagy fuvarozójának kilétéről, illetve címéről, vagy hogy nem működnek együtt a vámhatósággal, vagy akár az, hogy az érintett árukra vonatkozóan olyan iratokra vagy levélváltásra derül fény, amelyek arra utalnak, hogy megtörténhet ezen áruknak az uniós fogyasztók részére történő jogellenes forgalomba hozatala (ítélet, 61. pont).

Amint arra a főtanácsnok indítványának 106. pontjában rámutatott, az ilyen gyanúnak mindig az adott eset egyedi körülményein kell alapulnia. Ha ugyanis ez a gyanú és az abból következő intézkedés azon az egyszerű elméleti feltevésen alapulna, hogy az uniós fogyasztók részére történő csalárd forgalomba hozatal eleve nem zárható ki, akkor minden, külső árutovábbítás tárgyát képező vagy vámraktárban lévő árut a szabálytalanságra utaló legcsekélyebb konkrét ténykörülmény nélkül le lehetne foglalni. E helyzetben pedig fennállna a veszélye annak, hogy a tagállami vámhatóságok intézkedései esetlegessékké és túlzott mértékűvé válnának (ítélet, 62. pont).

E tekintetben megfontolandó, hogy a harmadik országból származó és egy másik harmadik országba szállított, utánzatnak vagy másolatnak minősülő áruk az e két államban hatályban lévő szellemi tulajdonra vonatkozó szabályoknak megfelelőnek. Tekintettel a közös kereskedelempolitikának az EKSZ 131. cikkében, valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés 206. cikkében rögzített fő céljára, amely abban áll, hogy a világkereskedelem a nemzetközi kereskedelemre vonatkozó korlátozások fokozatos megszüntetése által fejlődik, alapvető jelentőségű, hogy ezen árukat az Unión keresztül anélkül lehessen továbbítani egyik harmadik országból a másik harmadik országba, hogy ezt a műveletet a tagállami vámhatóságok – akár csak ideiglenes lefoglalás révén – akadályozzák. Márpedig pontosan ilyen akadály keletkezne azáltal, ha a 3295/94/EK és az 1383/2003/EK rendeletet úgy értelmeznénk, hogy elképzelhető az árutovábbítás tárgyát képező áruk lefoglalása anélkül, hogy

a legcsekélyebb ténykörülmeny utalna arra, hogy azokat az uniós fogyasztók részére csalárd módon hozhatják forgalomba (ítélet, 63. pont).

Végül, ami azon árukat illeti, amelyek esetében az ezen ítélet 61. pontja szerinti egyetlen ténykörülmeny sem áll fenn, de amelyek vonatkozásában felmerül annak a gyanúja, hogy a feltételezett rendeltetési harmadik országban sértenek valamely szellemi tulajdon-jogot, meg kell jegyezni, hogy elképzelhető, hogy azon tagállamok vámhatóságai, amelyekben ezek az áruk külső árutovábbítás tárgyát képezik, a TRIPS-megállapodás 69. cikke alapján együttműködjenek a szóban forgó harmadik ország vámhatóságaival annak érdekében, hogy adott esetben megakadályozzák az áruk nemzetközi kereskedelmét (ítélet, 65. pont).

Annak megítélése végett, hogy a Nokia kérelmének a vámhivatal általi elutasítása összhangban volt-e az 1383/2003/EK rendelet 9. cikkének (1) bekezdésével, a Brit Fellebbviteli Bíróságnak a fenti megállapításokra tekintettel kell megvizsgálnia, hogy a vámhivatal tudott-e olyan ténykörülmenyekről, amelyek az említett rendelkezés értelmében gyanúra adhattak okot, és amelyek miatt az említett rendelet alapján köteles volt az áruk forgalomba bocsátását felfüggeszteni vagy az árukat lefoglalni azzal a céllal, hogy az ügy érdemi elbírálására illetékes hatóság döntésének meghozataláig az áruk mozgását megakadályozza. A Nokia által felhozott és az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban említett tények, különösen, amelyek a szóban forgó áruk feladója kilétének ismeretlenségére vonatkoznak, amennyiben pontosnak bizonyulnának, e tekintetben relevánsak lennének.

Ugyanakkor az Antwerpeni Bíróságnak a Philips által indított eljárásban a 3295/94/EK rendelet 6. cikke (2) bekezdésének *b)* pontjával – jelenleg az 1383/2003/EK rendelet 10. cikkének első bekezdésével – összhangban azt kell megállapítania, hogy a vámhatóság által az említett 6. cikk (1) bekezdése alapján már lefoglalt áruk ténylegesen sértik-e a hivatkozott szellemi tulajdon-jogokat (ítélet, 67. pont).

Márpedig az ügy érdemére vonatkozó, a 3295/94/EK rendelet 6. cikke (2) bekezdésének *b)* pontja és az 1383/2003/EK rendelet 10. cikkének első bekezdése szerinti döntést nem lehet gyanúra alapozva meghozni, hanem azt annak vizsgálatára kell alapozni, hogy van-e bizonyíték a hivatkozott jog megsértésére (ítélet, 68. pont).

E tekintetben meg kell állapítani, hogy abban az esetben, ha az ügy érdemi elbírálására illetékes bírósági vagy más szerv a hivatkozott szellemi tulajdon-jog megsértését megállapítja, az érintett áruk vámjogi sorsa nem lehet más, mint a megsemmisítés vagy a felajánlás. Ez következik a 3295/94/EK rendelet 2. cikkéből és az 1383/2003/EK rendelet 16. cikkéből, együtt értelmezve a Vámkódex 4. cikkével, míg az említett rendeletek 11., illetve 18. cikke emellett kimondja, hogy eredményes és elrettentő hatású szankciókat kell bevezetni az e rendeletek alapján megállapított jogsértésekre vonatkozóan. Nyilvánvaló, hogy az érintett gazdasági szereplők nem szenvedhetnek el ilyen tulajdonelvonást és szankciót pusztán a csalás veszélyére alapozva, illetve olyan fikció alapján, mint amelyet a Philips és a belga kormány javasol (ítélet, 51. pont).

Következésképpen, amint azt az Egyesült Királyság kormánya és a cseh kormány, valamint a Bizottság helytállóan állítja, az ügy érdemi elbírálására illetékes szerv nem mi-

nősíthet „hamisított árunak”, „kalózárúnak”, vagy általánosabban „szellemitulajdon-jogot sértő árunak” olyan árukat, amelyekkel kapcsolatban egy vámhatóság részéről az Unióban alkalmazandó valamely szellemitulajdon-jog megsértésének gyanúja merült fel, de amelyek tekintetében alapos vizsgálatot követően nem nyer bizonyítást, hogy azokat az Unióban történő forgalomba hozatalra szánják (ítélet, 70. pont).

Ami azon bizonyítékokat illeti, amelyeknek az ügy érdemi elbírálására illetékes szerv rendelkezésére kell állniuk ahhoz, hogy megállapítsa, hogy az Unió vámterületére beléptetett, de ott szabad forgalomba nem bocsátott, utánzatnak vagy másolatnak minősülő áruk alkalmasak az Unióban alkalmazandó valamely szellemitulajdon-jog megsértésére, meg kell jegyezni, hogy ilyen bizonyítéknak minősülhet az áruknak egy uniós vásárló részére történő értékesítése, az uniós fogyasztók részére történő, eladásra felkínálás, illetve hirdetés, vagy akár az érintett árukkal kapcsolatos olyan iratok vagy levélváltás megléte, amelyek bizonyítják, hogy az áruknak az uniós fogyasztók részére történő jogellenes forgalomba hozatalát tervezik (ítélet, 71. pont).

A jogellenes ügyletek elleni küzdelmet az EU Bírósága által már megállapított az a körülmény sem akadályozza, hogy a szellemitulajdon-jog jogosultja nem tud az ügy érdemi elbírálására illetékes szervhez fordulni akkor, ha az érintett áruknak az Unió vámterületén való jelenléteért felelős gazdasági szereplők a kilétüket nem fedték fel (a C-223/98 sz., az Adidas-ügyben hozott ítélet 27. pontja).¹⁰ E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az uniós vámjog kimondja azon elvet, amely szerint a vámeljáráshoz alávonandó árukról vámáru-nyilatkozatot kell benyújtani. Amint a Vámkódex 59. cikkéből és annak végrehajtási rendelkezéseiből kitűnik, ha egy vámáru-nyilatkozat nem azonosítható azért, mert abban a nyilatkozattevő vagy más érintett gazdasági szereplők nevét vagy címét fedték fel, annak a következménye az lesz, hogy a kért vámeljáráshoz előírt célokra az árukat nem lehet érvényesen forgalomba bocsátani. Ezenkívül ha a felelős gazdasági szereplők kilétére vagy címére vonatkozó adatok továbbra is hiányoznak, az áruk ugyanazon kódex 75. cikke alapján elkobozhatóak (ítélet, 75. pont).

A fenti megfontolások összességére tekintettel a feltett kérdésekre azt a választ kell adni, hogy a 3295/94/EK és az 1383/2003/EK rendeletet a következőképpen kell értelmezni:

- *azon harmadik országból származó áruk, amelyek az Unióban védjegytalalom alatt álló termék utánzatának minősülnek, vagy az Unióban szerzői jogi vagy szomszédos jogi oltalom alatt, illetve formatervezésiminta-oltalom alatt álló termék másolatának minősülnek, nem tekinthetők a szóban forgó rendeletek értelmében „hamisított áruknak” vagy „kalózárúknak” pusztán azon tényből kifolyólag, hogy azokat az Unió vámterületére felfüggesztő eljárás keretében léptetik be;*

¹⁰ A szöveg:

A vámrendelet hatékony alkalmazása közvetlenül függ attól az információtól, amelyet a szellemi tulajdon jogosultjával közölnek. Ezért ha a vámáru-nyilatkozat aláírójának a neve vagy a küldemény címettjének a neve nem közölhető vele, úgy gyakorlatilag lehetetlen számára, hogy az az illetékes nemzeti hatóság előtt jogait érvényesítse.

- ezek az áruk ugyanakkor sérthetik a szóban forgó jogokat, és ezért tekinthetők „hamisított áruknak” vagy „kalózáruknak” akkor, ha bizonyított, hogy azokat az Unióban történő forgalomba hozatalra szánják, erre pedig különösen az jelent bizonyítékot, ha megerősítést nyer, hogy az érintett árukat egy uniós vásárló részére értékesítették, vagy uniós fogyasztók részére eladásra felkínálták, illetve hirdették, vagy pedig ha az érintett árukkal kapcsolatos iratokból vagy levélváltásból kiderül, hogy az áruknak az uniós fogyasztók részére történő jogellenes forgalomba hozatalát tervezik;
- ahhoz, hogy az érdemi döntésre illetékes szerv eredményesen vizsgálhassa meg az ilyen bizonyítéknak és a hivatkozott szellemi tulajdon-jog megsértését megvalósító egyéb tényeknek a létezését, az intézkedés iránti kérelem alapján eljáró vámhatóságnak, amint tudomást szerez a szóban forgó jogsértés fennállásának gyanúját felvető ténykörményekről, fel kell függesztenie az érintett áruk forgalomba bocsátását, vagy azokat le kell foglalnia; továbbá, hogy
- e ténykörmények között szerepelhet különösen az, hogy az áruk rendeltetési helyét nem jelentik be, miközben a kért felfüggesztő eljárás megköveteli ennek bejelentését, vagy hogy nincsenek pontos, illetve megbízható információk az áruk gyártójának vagy fuvarozójának kilétéről, illetve címéről, vagy hogy nem működnek együtt a vámhatósággal, vagy akár az, hogy az érintett árukra vonatkozóan olyan iratokra vagy levélváltásra derül fény, amelyek arra utalnak, hogy megtörténhet ezen áruknak az uniós fogyasztók részére történő jogellenes forgalomba hozatala (ítélet, 78. pont és rendelkező rész).

Kommentárok

Az ügy iránti nagy érdeklődést jelzi, hogy már a főtanácsos perösszefoglalójának közzétételét követően, az ítélet meghozatala előtt is több kommentár foglalkozott az üggyel. Ezek közül kiemelkedő Heath,¹¹ Schneider¹² valamint az INTA¹³ (International Trademark Association) tanulmánya.

¹¹ Ch. Heath: Customs, seizures, transit and trade. IIC 2010, Nr. 8. p. 881.

¹² M. Schneider: Fake goods in transit: the AG's Opinion on fictions and suspicions. Journal of Intellectual Property Law and Practice, 2011, No. 7, p. 437.

¹³ The Trademark Reporter, May–June 2010. Court Submission. Written Observations...

Az „Észrevételek” végkövetkeztetései:

Az olyan áruk, amelyek nem az EU-ból származnak, de közösségi védjeggyel vannak ellátva, s amelyek vámfelügyeleti eljárás hatálya alá esnek, s amelyeket az egyik nem tagállamból a másik nem tagállamba szállítanak, az 1383/2003/EK rendelet 2(1)(a) cikke alapján „bitorló áruk”-nak (counterfeit goods) minősülhetnek, ha engedély nélkül olyan védjeggyel vannak ellátva, amely azonos az ugyanolyan fajta árukra érvényesen bejegyzett védjeggyel, vagy amelyet lényeges jellemzőit tekintve nem lehet megkülönböztetni egy ilyen védjegytől.

Annak mérlegelése alkalmával, hogy az ilyen áruk „bitorolt áruk”-e az illetékes vámhatóságnak vagy a nemzeti bíróságnak nem szükséges mérlegelnie, hogy ezeket az árukat az EU piacán forgalomba fogják-e hozni, sem pedig, hogy azokat jogsértő módon elterelik-e.

Ezek a terjedelmes elemző írások, amelyek az elbírálásra váró kérdés problematikáját, jogi környezetét több oldalról megvilágították, az ügyben hozott ítéletre tekintettel ma már részben meghaladtak. Megemlítésüket azonban mégis mellőzhetetlennek tartom, mert bárki foglalkozzék is a szóban forgó kérdéssel, azokból hasznos gondolatokat meríthet. Sőt, néhány mondat erejéig saját megjegyzéseim keretében magam is visszatérek azokra.

Ismereteim szerint *von Mühlendahl*¹⁴ az elsők között számolt be az EU Bíróságának ehe-lyütt ismertetett ítéletéről. Kommentárját azzal kezdi, hogy alighanem a végére érkezünk annak az útnak, amely az EU-ban a hamisított áruk tranzitja elleni harcot illeti: a lefoglalás elvileg lehetséges ugyan, de ha megállapítást nyer, hogy az áru átmenő forgalom (tranzit) tárgyát képezi, akkor a lefoglalást fel kell oldani. Ez az eredmény viszont jelentős visszalépés a hamis áruk elleni küzdelemben. Elismeri, hogy ez a megoldás szükségszerű volt tekintettel arra, hogy az EU-jogban a vámhatóságok által foganatosított lefoglalás és a belföldi jogsér-tesek között összefüggés áll fenn.

Szerinte ez az utolsó fejezet a territorialitás elvén alapuló jogi szabályozásban. Az ered-mény persze ésszerűnek tűnik, ha a jogok csak a tranzitorszámban állnak fenn, de ilyen jo-gok sem a származási országban, sem a rendeltetési országban nincsenek. Ezzel szemben a bitorlással határos eset áll fenn, ha több mint valószínű, hogy a hamisított áruk a származási országban és a rendeltetési országban jogsértőek.

Az ítélet 65. pontjában vázolt feltételezés (a tranzitország vámhatóságainak együttműkö-dése harmadik ország vámhatóságával) nézete szerint roppant kétséges, és alig hihető, hogy az ilyen áruknak a nemzetközi kereskedelemből történő visszavonását eredményezné.

Hivatkozik a *Müncheni Max Planck Intézet* tanulmányára,¹⁵ amelyet az EU Bizottsága 2011 augusztusában tett közzé, s amely e vonatkozásban joghézagot állapít meg. A tanul-mány azt javasolja,¹⁶ hogy a hamisított tranzitárukkal szembeni fellépés az esetben is lehet-séges legyen, ha az áru a tranzitorszámban, valamint a rendeltetési országban egyaránt jog-sértő. Kíváncsian várja, hogy az EU Bizottsága ezt a javaslatot magáévá teszi-e vagy sem.

A *Managing Intellectual Property* folyóirat szerkesztőségi cikkben,¹⁷ amelynek azt a blikkfangos (de félrevezető) címet adja, hogy „A tranzitáru lefoglalható”, a lap gyakorlatá-nak megfelelően két szakembert szólaltat meg, hogy az ítéletről véleményt mondjon.

J. Nurton szerint a szellemi tulajdon-jogok (IP) jogosultjai elégedettek lehetnek, mert az EU Bíróságának ítélete szerint a bitorlással járó termékeket a vámhatóság lefoglalhatja. A bitorlás bizonyítása ugyanakkor egyre bonyolultabb.

¹⁴ A. von Mühlendahl in: Bardehle-Pagenberg IP Report, 2011/IV. p. 17.

¹⁵ Study on the Overall Functioning of the European Trademark System: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/tm/index_eu.htm; a tanulmány magyarországi visszhangjáról (dr. Gonda Imre, dr. Lukács Péter és dr. Takács Zoltán előadásai alapján) vö. dr. Vida Sándor: Védjegyjog az európai gazdaság-ban: Jelentés az EK Bizottsága számára. Védjegyvilág, 2011. 2. sz. p. 17.

¹⁶ A Max Planck-tanulmány (15. l. j.) 2.2123–2.216 pontja.

¹⁷ Goods can be seized in transit. *Managing Intellectual Property*, December 2011/January 2012, p. 6.

C. de Meyer, aki a Philips jogi képviselőjét látja el, azt kérdezi: „Ha Önnek egy bitorlás megtörténtét kell bizonyítania, miként tudja a bizonyítékokat produkálni?” A probléma áthidalása érdekében szerinte hasonló tényállás esetén a megoldás a bizonyítási teher megfordítása: hiszen csak a kereskedő tudja, hogy mi az áru végső rendeltetése. Ezért neki kellene bizonyítania, hogy az árut hová, azaz nem az EU piacára szánják.

Megjegyezi, hogy az EU Bizottsága jelenleg vizsgálja, hogy a tranzitárakra vonatkozó rendelkezéseket célszerű-e módosítani. De Meyer is utal a Max Planck Intézet tanulmányára, amely ugyancsak jelzi a problémát. „Olyan megoldást kell találnunk, amely megfelel a szellemi tulajdon-jogok jogosultjainak, valamint a tisztességes kereskedők érdekeinek” – mondja.

Megjegyzések

1. Az EU-jog alapelve az áruk szabad mozgásának biztosítása (az EU piacán), s már az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződésnek (1957) is egyik legfontosabb rendelkezése volt a tagállamok közötti vámok eltörlése¹⁸ (EKSZ 23–26. cikk). Erről a már évtizedekkel ezelőtt megvalósult vámunióról természetesen megemlékezik az EU működéséről szóló, hatályos Lisszaboni Szerződés is (28–31. cikk).

Az EU kereskedelem- és vámpolitikája természetesen nem jelent bezárkózást. Az áruk szabad áramlásának elve magában foglalja a nem tagállamokból érkező, a nem tagállamokba irányuló, valamint az átmenő, azaz tranzitárak forgalmazását is.

2. Az itt bemutatott jogeset szokatlanul nagy érdeklődést váltott ki: nyolc ország kormánya hallatta hangját – nem is említve az EK Bizottságát.

Véleményem szerint érdekes, hogy a brit és a cseh kormány nem érzékelte azokat a veszélyeket, amelyeket a tranzitárakról szóló mentességi szabályok kijátszása jelent – ellentétben a belga, a francia, az olasz, a lengyel, a portugál és a finn kormánnyal (ítélet, 52., 54. pont).

3. Pedig a téma nem új az EU történetében sem: az EU Bírósága hasonló ügyekkel ismételten foglalkozott már, a Polo/Lauren-ügyben hozott ítélet alapjául ugyancsak a csalárd forgalomba hozatal szolgált (jelen ügy perösszefoglaló, 110. pont, jelen ítélet, 48. pont).

4. Előzetes kommentárjában *Schneider*¹⁹ még arról is beszámol, hogy az EU-n keresztül történő tranzitálás nemegyszer azt a célt szolgálja, hogy az áru európai eredetének látszatát keltse. Ez különösen csúcstechnikával (*high-tech*) előállított hamisított termékeknél fordul elő, ahol is a tranzit célja, hogy a rendeltetési országban lévő megrendelő, fogyasztó előtt az áru valódi eredetét leplezzék, és azt a benyomást keltsék, hogy az áru európai eredetű. Ez pedig nemcsak a végső fogyasztó számára hátrányos, de az európai ipar hírneve szempont-

¹⁸ Dr. Kecskés László: EU-jog és jogharmonizáció, 4. kiadás. Budapest, 2011, p. 57.

¹⁹ *Schneider*: i. m. (12), p. 440.

jából is az. Ha az ilyen áru alacsonyabb minőségű, akkor az állítólagos európai gyártónál fognak reklamálni, akinek majd bizonyítania kell ártatlanságát.

5. Ugyancsak előzetes kommentárjában *Heath*²⁰ megjegyzi, hogy a tranzitáru rendeltetési országát menet közben változtatni is lehet, például a tengeri hajóút során. Ezenfelül az üzletszerű bitorlók (*professional infringers*) olyan rendeltetési országot jelölhetnek meg, ahol feltehetőleg nem állnak fenn védjegyjogok, mint például a Vatikán vagy Kelet-Timor.

Majd a jogintézmény történetét tárgyalva megjegyzi, hogy már a Párizsi Unió Egyezmény 9. cikke is rendelkezett az átmenő áruk kérdéséről.²¹ E rendelkezés megalkotásánál mintaként az 1857. évi francia védjegy törvény 19. cikke szolgált, majd az egyezmény revíziója következtében – a Brüsszelben elfogadott szöveg szerint – ma a Párizsi Unió Egyezmény 9 (4) cikkében olvasható a ma hatályos rendelkezés.²²

Ez utóbbi megjegyzés mutatja, hogy a téma nemcsak az EU-ban nem új, de nem az világviszonylatban sem: 150 éves problémáról van szó. Ebből persze azt a következtetést is le lehet vonni, hogy a bitorlók fantáziája szinte kimeríthetetlen, mindig találunk olyan megoldást, amellyel ideig-óráig képesek mások kárára jövedelemre szert tenni.

6. Befejezésként még megjegyzem, hogy a téma jogi aspektusainak, a preventív intézkedések, illetve szankciók esetleges továbbfejlesztésének kérdése napirenden van. Nálunk az AIPPI Magyar Csoportja²³ vizsgálja a kérdést. A munka jelen állása mellett ezzel kapcsolatban már annyi mondható, hogy a magyar munkabizottság abból indul ki, hogy a hazai vámszervek, valamint bíróságok eljárásukban az itt ismertetett ítéletből kiolvasható jogértelmezés figyelembevételével fognak eljárni.

²⁰ *Heath*: i. m. (11), p. 899.

²¹ *Heath*: i. m. (11), p. 901.

²² Actes de la Conférence de Bruxelles (1897) p. 248.

²³ AIPPI Q 230. Infringement of trademarks by goods in transit. Munkabizottság-vezető: dr. Lendvai Zsófia.

KÜLFÖLDI IPARJOGVÉDELMI HÍREK

Amerikai Egyesült Államok

A) Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (USPTO) nyilvánosságra hozta a 2010-es pénzügyi évben benyújtott, „fellebbezés előtti felülvizsgálati kérelmekre” (*pre-appeal brief request for review*) (a továbbiakban: kérelem) vonatkozó adatokat. Ezekből kiderül, hogy 2010-ben összesen 12 019 ilyen kérelmet nyújtottak be. Ennek a számnak a részletesebb eloszlását az alábbiakban fogjuk megadni.

Először azt foglaljuk össze, hogy milyen döntést hozhat az a bejelentő, aki az USPTO-tól végleges elutasító végzést kap. Benyújthat: (a) fellebbezést (*notice of appeal*); (b) folytatódó bejelentésre vonatkozó kérelmet (*request for continued examination, RCE*); (c) végleges elutasítás utáni választ vagy módosítást (*after final response or amendment*); vagy (d) ejtheti a bejelentést. Ezt a döntést számos tényező befolyásolhatja, de van egy, a fellebbezéshez kapcsolódó lehetőség, és ez a fentebb említett „kérelem”. Az alábbiakban röviden ismertetjük, hogy valójában mi történik az USPTO-n belül, ha a bejelentő ilyen kérelmet nyújt be, és arra is kitérünk, hogyan lehet ezzel a lehetőséggel hatásosabban élni.

A fellebbezési illetéken (jelenleg 620 USD vagy kisvállalatok esetén 320 USD) felül ilyen kérelem benyújtása nem jár külön illetékkel, de az igénypontokat nem lehet módosítani, és csupán fellebbezhető vitapontok (például a szabadalmi törvény 101., 102., 103. és 112. szakaszára alapozott elutasítás) alapozhatnak meg ilyen kérelmet.

A kérelem terjedelme legfeljebb öt oldal lehet, de – miként erre alább még kitérünk – ezt a lehetőséget célszerű minél kevésbé kihasználni.

Miután az USPTO három elővizsgálójából álló tanács felülvizsgálta a kérelmet, döntést hoz, amely négyféle lehet: (1) a bejelentés fellebbezés alatt marad, mert legalább egy tényleges vitapont fellebbezésre érettnek minősül; (2) az elutasítást visszavonják, és engedélyező végzést adnak ki; (3) az elővizsgálatot újra megnyitják, és egy végzést adnak ki; (4) a kérelem nem elégíti ki a benyújtási követelményeket, és ezért hibásnak tekintik.

A 2010-es pénzügyi évben benyújtott 12 019 ilyen kérelem közül 56% ment tovább a fellebbezési tanácshoz, azonban 38% esetében újra megnyitották az elővizsgálatot, 5% esetében minden kifogást visszavontak, vagyis engedélyező végzést adtak ki, és a kérelmek 1%-a bizonyult hibásnak.

Ha az USPTO elfogadja a kérelmet, a fellebbezés előtti konferenciára kerül sor. A gyakorlat a különböző műszaki területeken némileg eltérő. Egyes területeken a bejelentést kezelő

* Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

elővizsgáló felelős a konferencia megszervezéséért. Más területeken a felülvizsgáló szabadalmi elővizsgáló (*supervisory patent examiner, SPE*) vagy egy kijelölt fellebbezési koordinátor felelős a konferencia megszervezéséért. Az elővizsgáló még a konferencia megszervezése előtt áttekinti a kérelmet, és azonnal jelezheti, hogy még a konferencia megtartása előtt újra meg akarja nyitni az elővizsgálati eljárást.

A konferencia tagja rendszerint az utolsó végzést kiadó elővizsgáló, az elővizsgáló felülvizsgáló szabadalmi elővizsgálója és egy harmadik fél, aki rendszerint vagy egy felülvizsgáló szabadalmi elővizsgáló az USPTO-nak ugyanabban a műszaki központjában (*technology center, TC*), vagy pedig egy oktató minőségellenőrző szakember (*training quality assurance specialist, TQAS*) ugyanabban a műszaki központban.

Így a konferencia három résztvevője közül ketten érdekeltek a kérelem kimenetelében: az elutasító végzést kiadó elővizsgáló és az elővizsgáló felülvizsgáló szabadalmi elővizsgálója, aki felülvizsgálta és aláírta a végzést, ha az elővizsgáló csekély gyakorlatú. Emellett egyes műszaki területeken, ha az elővizsgáló részese a távmunkaprogramnak, és így otthon dolgozik, a konferenciát elektronikus levelezéssel folytathatják le az elővizsgálóval és a felülvizsgáló szabadalmi elővizsgálóval, aki ezt a kommunikációt továbbítja a felülvizsgáló tanács harmadik tagjának.

Minthogy a felülvizsgáló tanács harmadik tagja vagy egy eltérő műszaki terület felülvizsgáló szabadalmi elővizsgálója, vagy pedig egy oktató minőségellenőrző szakember, rendszerint nem annyira jártas a vonatkozó műszaki területen, mint az elővizsgáló és a felülvizsgáló szabadalmi elővizsgáló. Emiatt a harmadik tag gyakran csak korlátozott idővel rendelkezik az ügy áttekintéséhez a konferencia megkezdése előtt, és így az elővizsgálóra és a felülvizsgáló szabadalmi elővizsgálóra van utalva, hogy azok megmagyarázzák számára a fontosabb kérdéseket. Ezért gyakorlati megjegyzésként utalunk arra, hogy bár a kérelem öt oldal terjedelmű is lehet, gyakran előnyös a kérelem érvelését minden egyes független igénypont kapcsán csak egy vagy két bekezdésre korlátozni, és azokban meggyőzően ismertetni a legfontosabb állításokat.

Minthogy a felülvizsgáló szabadalmi elővizsgáló sok esetben hajlamos arra, hogy ne érdemlegesen kifogásolja az elővizsgáló érveit, gyakran a harmadik fél döntése határozza meg a kérelem sorsát, amely a konferencián főleg attól függhet, hogy az elővizsgáló és a felülvizsgáló szabadalmi elővizsgáló mennyire tűnik magabiztosnak a harmadik fél számára, és az elővizsgáló mennyire meggyőzően tudja előadni az álláspontját, egyúttal méltányosan figyelembe véve és cáfolva a bejelentő érveit.

Ezért olyankor biztat leginkább sikerrel egy kérelem benyújtása, amikor az elővizsgáló az elutasító végzésben olyan álláspontot képvisel, amely a felülvizsgáló szabadalmi elővizsgáló szemében a bejelentő javára fordítható. A kérelem akkor a leghatásosabb, ha legalább egy olyan világos pont van benne, amely a bejelentő javára szolgál, és amelyet a kérelemben meggyőzően és világosan lehet előadni. Az olyan kérelmek, amelyek csak megismétlik az

elővizsgálati eljárás alatt korábban már előadott érveket, a legkevésbé meggyőzőek, és azt eredményezik, hogy az ügy a fellebbezési tanács elé kerül.

A fentiek alapján az a következtetés vonható le, hogy ha egy bejelentő úgy dönt, hogy egy végső elutasítás ellen fellebbezést nyújt be, érdemes megfontolnia egy „kérelem” benyújtását, amivel egyidejűleg meg lehet takarítani a fellebbezés részletes indokolásának kidolgozásával és benyújtásával együtt járó időt és költséget. A fellebbezés benyújtásával járó költség kisebb, mint egy folytatódó bejelentésre vonatkozó kérelem benyújtásának a költsége.

A benyújtott kérelmek száma az elmúlt öt évben a következő volt: 2006-ban 6525; 2007-ben 7240; 2008-ban 8255; 2009-ben 9967; és 2010-ben – miként már említettük – 12 019. Az várható, hogy a kérelmek száma a következő években továbbra is növekedni fog.

Végső következtetésként megállapítható, hogy a fentebb ismertetett kérelem lehetőségével érdemes élni gyakorlatilag minden fellebbezés esetén.

B) Az USPTO kiegészítő elővizsgálati eljárásra (*supplemental examination procedure*) vonatkozó új szabályt tett közzé, amely lehetővé teszi a szabadalomtulajdonos számára, hogy egy szabadalom kiegészítő vizsgálatát kérje annak érdekében, hogy a hivatal figyelembe vegyen vagy újrvizsgáljon olyan anyagot, amely a szabadalomra nézve lényeges lehet. Kappos elnök szerint ezek a rendelkezések hasznosak lehetnek a szabadalomtulajdonos számára, amikor a szabadalommal kapcsolatos pereskedés folyamán bizonyos kihívásokkal kell szembenéznie.

Az új szabály szerint a kiegészítő vizsgálatra vonatkozó kérelemnek többek között a következőket kell tartalmaznia:

- annak a szabadalomnak az azonosítását, amellyel kapcsolatban kiegészítő vizsgálatot kérnek;
- a hivatkozott információk felsorolását és azok publikálási időpontját;
- a vizsgálandó szabadalom minden egyes szempontjának azonosítását;
- az információ minden egyes tétele által felvetett kérdés azonosítását;
- minden egyes kérdés részletes magyarázatát;
- annak magyarázatát, hogy az információ egyes tételei hogyan vonatkoznak a vizsgálandó szabadalom egyes szempontjaira;
- az információ minden egyes tételének másolatát és
- az 50 oldalnál hosszabb, benyújtott dokumentumok vonatkozó részeinek összefoglalását.

A kiegészítő vizsgálat kezdeti kérelmének benyújtási illetéke 5180 USD. Emellett egy *ex parte* újrvizsgálati illetéket is be kell fizetni, amelynek összege 16 120 USD. Az utóbbi összeget azonban visszatérítik, ha a kiegészítő vizsgálati bizonylatban nem rendelnek el újabb vizsgálatot.

C) Az ekvivalenciatan (*doctrine of equivalents*) lehetővé teszi egy szabadalomtulajdonos számára, hogy érvényesen pereljen bitorlásért, amikor a bitorló termék vagy eljárás nem felel meg szó szerint egy szabadalmi igénypont kifejezéseinek, azonban lényegileg azonos

funkciót végez lényegileg azonos úton, és lényegileg azonos eredményhez vezet, mint az igényelt találmány. Ez a tan gátolja, hogy szabadalmakkal csalást kövessenek el, és a szabadalomtulajdonosok számára tisztességes oltalmi kört biztosít.

Az ekvivalensek oltalmi köre azonban nem terjeszthető ki olyan tárgyra, amely ki van nyilvánítva a leírásban, azonban nincs igényelve. A nem igényelt tárgy valójában a köznek van ajánlva, és nem igényelhető az ekvivalencián alapján. Például a *Maxwell v. J. Baker, Inc.*-ügyben a Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Court of Appeal for the Federal Circuit, CAFC) megállapította, hogy a szabadalmas a köznek ajánlotta találmánya egy másik megoldását, amelyet bejelentésében leírt ugyan, de nem igényelt.

A CAFC megismételte ezt az elvet a *Johnson & Johnson Associacets, Inc. v. R. E. Service Co. Inc.*-ügyben, ahol a szabadalom leírása megállapította, hogy az alumínium az előnyös fém nyomtatott áramkörlapok gyártásánál, de egyéb fémek, így rozsdamentes acél és nikkelötvözetek is felhasználhatók, az igénypontok azonban csupán alumíniumot említettek. A CAFC megállapította, hogy a szabadalom oltalmi köre alumíniumra van korlátozva, és hogy a szabadalomtulajdonos nem hivatkozhat az ekvivalensek tanára annak érdekében, hogy a kinyilvánított, de nem igényelt tárgyra is kiterjessze szabadalma oltalmi körét.

A fentebbi *Maxwell* és *Johnson*-ügyben világos és pontos volt a nem igényelt tárgy. A *PSC Computer Products, Inc. (PSC) v. Foxconn International, Inc.* (Foxconn)-ügy azonban olyan helyzetet teremtett, amelyben a nem igényelt tárgy nem volt sem világos, sem pontos. A PSC birtokosa volt a 6 061 239 sz. amerikai szabadalomnak ('239-es szabadalom), amely integrált áramkörök tartókapcsaira vonatkozott, és első igénypontja csupán fémkapcsokat említett. A '239-es szabadalom leírása szerint „egyéb anyagok is felhasználhatók a kapcsolokhoz”, és „egyéb ismert berendezések műanyag és/vagy fémrészeket használnak, amelyeket önteni vagy forgácsolni kell, és ezek költséges fémalakító műveletek”.

A Foxconn vezérmű típusú műanyag tartókapcsokat forgalmazott. A PSC pert indított a Kaliforniai Központi Körzeti Bíróságnál azt állítva, hogy a Foxconn bitorolta a '239-es szabadalmat. A Körzeti Bíróság a Foxconn javára döntött, megállapítva, hogy a PSC a műanyag kapcsokat a köz számára ajánlotta fel, és azokra nem hivatkozhat az ekvivalencián alapján.

A PSC a CAFC-nél nyújtott be fellebbezést arra hivatkozva, hogy a '239-es szabadalom kinyilvánított tanítása nem volt világos vagy elég sajátos ahhoz, hogy a műanyag kapcsokat a köz számára ajánlottak lehessen tekinteni. A PSC arra is hivatkozott, hogy a *Johnson*-döntés esetében egyértelműen meg lehetett állapítani, hogy mi volt a köznek ajánlva a világos és pontos kinyilvánítás miatt.

Ezzel szemben a CAFC megállapította, hogy a kinyilvánításnak nem kell olyan világosnak lennie, mint a *Johnson*-ügyben. A leírásnak csupán közlést kell tartalmaznia a köz számára a nem igényelt tárgyról, és a leírást a szakember tudása alapján kell értelmezni. Ennek megfelelően egy szakembernek képesnek kell lennie egy szabadalom olvasására és annak eldöntésére, hogy mi van kinyilvánítva és tárgyalva a leírásban, és fel kell ismernie, hogy milyen tárgyat igényeltek.

A CAFC-nek ez a döntése azt bizonyítja, hogy az ekvivalencián nem tekinthető megbízható alapnak bitorlási ügyekben.

A szabadalmas egyes esetekben orvosolhatja az igénypontoszerkesztésnél elkövetett hibát újraengedélyezett szabadalomra (*reissue patent*) vonatkozó bejelentés benyújtásával, mert így tágíthatja az igénypontok oltalmi körét.

D) A kínai *Proview Technology* Kínában több pert indított az IPAD védjegy megszerzése érdekében, és az egyik kínai bíróságot meggyőzte arról, hogy Kínában ő ennek a védjegynek a jogos tulajdonosa. Ennek alapján arra törekszik, hogy meggátolja Kínában az *Apple* népszerű táblagépeinek eladását. Most ugyanebből a célból Kaliforniában indított pert az *Apple* ellen arra hivatkozva, hogy az *Apple* álnok módon járt el, amikor megvette az IPAD védjegyet. A *Proview* ugyanis azzal vádolja az *Apple*-t, hogy egy sajátos célú céget hozott létre az IPAD védjegy eladásának lebonyolításához és saját szerepének ebben az ügyletben való elrejtéséhez. Keresetében a *Proview* azt állítja, hogy egy *Application Development Ltd.* (IPAD) elnevezésű, sajátos célú cég képviselőjében ügyvédek többször állították, hogy ők nem közvetlen versenytársak, és visszautasították annak közlését, hogy miért volt szükségük a védjegyre.

A *Proview* szerint a fenti állításokat abból a célból tették, hogy becsapják a felperest, és rábírák arra, hogy megállapodást kössön velük.

A keresetre adott válaszként az *Apple* megismételte azt az állítását, hogy több évvel korábban megvásárolta a *Proview* világszerte érvényes jogát az IPAD védjegyre tíz különböző országban. Azt is állította, hogy a *Proview* megszegte megállapodásukat, megjegyezve, hogy egy hongkongi bíróság korábban az *Apple*-nak adott igazat.

Mindkét félnek komoly érdekeltsége van a Kaliforniában most induló védjegyperben. Kína új, sokat ígérő piac az *Apple* számára; a termékei iránti igény épp a per megkezdése előtt kezdett növekedni. A *Proview*-nak viszont küzdenie kell a felszínen maradásért; ha pénzügyi helyzete nem javul, azzal kell szembenéznie, hogy törlik a hongkongi tőzsdéről.

Bahrein

2010. június 1-jén a *Milano Trading Est.* (Milano), egy bahreini vállalat a Bahreini Védjegy-hivatalnál kérelmet nyújtott be az ábrás MILANO védjegy lajstromozása iránt a 35. áruosztályban. A védjegybejelentést 2011. március 17-én publikálták a hivatalos közlönyben. E bejelentés ellen felszólalt a *Danube Building Materials FZCO* (Danube), egy egyesült arab emírségekbeli vállalat, amely már korábban lajstromoztatta a MILANO védjegyet. A felszólalást a következőkre alapozta.

- A felszólaló az egyetlen és jogos tulajdonosa a MILANO védjegynek, amelyet mind Bahreinben, mind világszerte elsőbbséggel lajstromoztatott.

- A felszólaló védjegye és a lajstromoztatni kívánt védjegy közötti megtévesztő hasonlóságok kiejtésben és hangzásban, valamint a termékek vonatkozásában a köz megtévesztéséhez vezetnének.

– A felszólaló védjegyét régóta használják Bahreinben, az Öböl-menti és az arab országokban.

– A felszólaló védjegyének széles körű használata és a felszólaló átfogó hirdetési kampányai az említett védjegyet jól ismertté tették, és a fogyasztók tudatában a felszólaló nevéhez kapcsolták.

– A kifogásolt védjegy lajstromozása sérti a törvényt, a nemzetközi szerződések és a Párizsi Unió Egyezmény rendelkezéseit, mert a védjegy megtevesztően hasonlít a felszólaló jól ismert védjegyéhez, amelyet a bejelentő védjegykérelmének benyújtása előtt lajstromoztak.

A védjegy hivatal vezetője a fenti érvek és a benyújtott bizonyítékok alapján helyt adott a felszólalásnak, és elutasította a felszólalás tárgyát képező védjegy lajstromozását.

Belgium

A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság 2011. október 3-i döntésével érvénytelenítette a *Lundbeck* escitalopramra (a racemát citalopram „S” enantiomerje) vonatkozó kiegészítő oltalmi tanúsítványát (*supplementary protection certificate, SPC*). A bíróság megállapította, hogy az escitalopram ugyanaz a termék, mint a citalopram, és hogy a korábbi SPC nem felel meg a kiegészítő oltalmi tanúsítványra vonatkozó, 469/2009 sz. uniós rendelet 3(c) és (d) cikkében foglalt előírásoknak.

Az ügy előzménye, hogy a Lundbeck 1977-ben Belgiumban szabadalmi bejelentést nyújtott be a citalopramra, amely a racemát citalopramnak mind az „S”, mind az „R” enantiomerjét tartalmazza. A belga szabadalmat 850 401 számmal engedélyezték. A Lundbeck kísérletei feltárták, hogy ezt a racemátot antidepresszánsként lehet használni, mert gátolja, hogy az agy újra abszorbeáljon szerotonint. A Lundbeck a Cipramilra (citalopramot tartalmazó gyógyászati termék) csak 13 év elteltével kapott belga forgalmazási engedélyt, ezt követően engedélyeztek számára egy SPC-t (SPC I), amely a citalopramra vonatkozó oltalmat 2002. január 14-ig meghosszabbította.

A Lundbeck 1989-ben európai szabadalmi bejelentést nyújtott be a citalopram „S” enantiomerjére (vagyis az escitalopramra, amely szintén antidepresszánsként használható), és 1995-ben kapott 0 347 066 B1 számmal európai szabadalmat. A Sipralexára, az S-citalopramot tartalmazó új gyógyászati termékre a szabadalmi bejelentést követően szintén 13 év elteltével kapott forgalmazási engedélyt. Így 2002-ben kért SPC-t, és ezt egy évvel később engedélyezték (SPC-II), ami az escitalopramra vonatkozó oltalmat 2014. június 1-jéig hosszabbította meg.

A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság döntése csupán az SPC II-re vonatkozott, amelyet az alábbi okok miatt érvénytelennek nyilvánított.

Egyetértett a felekkel abban, hogy a „termék” kifejezés meghatározása áll a vita középpontjában. A 469/2009 sz. rendelet 1(b) cikke szerint „egy termék egy gyógyászati termék hatóanyaga vagy hatóanyagainak kombinációja”. Ezért annak meghatározására, hogy az

escitalopram a racemát citalopramtól eltérő termék-e, a bíróság döntő pontnak azt tekintette, hogy az „R” enantiomert ilyen értelemben hatóanyagnak lehet-e tekinteni. Véleménye szerint az Európai Unió Bíróságának *MIT (C-431/04)* döntése alapján ez csak akkor lehetséges, ha saját gyógyászati hatása van.

Az alapszabadalom (és a vonatkozó szabadalmak) elővizsgálati eljárása és a bírósági eljárás alatt a Lundbeck által tett számos állítás alapján a Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az „R” enantiomernek nincs gyógyászati hatása. A Lundbeck ugyanis elismerte, hogy

- a citalopram hatását az „S” enantiomernek lehet tulajdonítani,
- az „S” enantiomer a citalopram egyetlen hatóanyaga; és
- az „R” enantiomer hozzájárulása a hatáshoz jelentéktelen.

A bíróság értelmezése a 3(c) cikkről eltér a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof) 2009. szeptember 10-i döntésében foglaltaktól. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság döntése szerint ugyanis annak meghatározásakor, hogy két terméknek különálló gyógyászati hatása van-e, lényegtelen, hogy ez a hatás pozitív vagy negatív. Minthogy kimutatták, hogy az „R” enantiomernek saját (negatív) befolyása van a citalopram által kifejtett hatásra, az S citalopramot a 3(c) cikk szerint eltérő terméknek kell tekinteni. A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság azonban úgy gondolta, hogy a német döntés ellentmond a *MIT*-döntésnek.

Eltérően a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság döntésétől a Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a citalopram és az escitalopram az 1(b) cikk szerint azonos termék. Ennek következtében az SPC II nem felel meg a 3(c) cikknek, mert a termék, vagyis az escitalopram már tárgya volt az SPC I-nek. Emellett az SPC II nem felel meg a 3(d) cikk rendelkezéseinek sem, mert a Cipramilra (és nem a Sipralaxa-ra) vonatkozó forgalmazási engedély volt az első, amelynek alapján az escitalopramot forgalmazni kezdték. Ezért az SPC II-t érvénytelennek nyilvánította.

A Brüsszeli Kereskedelmi Bíróság saját döntését ideiglenesen hatályosnak nyilvánította, mert a páciensek érdekében állna a generikus gyógyászati termékekhez való hozzáférés. A bíróság szerint a Lundbeck joghátránya csupán pénzügyi természetű, és ezért könnyen orvosolható lenne, ha a döntést fellebbezés esetén a fellebbezési bíróság megváltoztatná.

Itt jegyezzük meg, hogy a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróságnak a citalopram enantiomerjeire vonatkozó döntését az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2011. októberi számának 120. és 121. oldalán tárgyaltuk.

Brazília

2011-ben 35 000-nél több szabadalmi bejelentést és mintegy 150 000 védjegybejelentést nyújtottak be a Brazil Szabadalmi Hivatalnál. A hivatal elnöke, Jorge Avila szerint ez egyrészt arra utal, hogy az ország gazdasága jó állapotban van, másrészt arra, hogy a brazil társadalom tudatában van a szellemi tulajdon fontosságának.

Egyesült Királyság

A) A brit szabadalmi törvény – összhangban az Európai Szabadalmi Egyezményrel – kizárja a szabadalmazható találmányok köréből többek között a számítógépprogramokat, a matematikai módszereket, a szellemi tevékenységet és az üzleti módszereket „mint olyanokat”. Azonban a kizárt kategóriák jelenléte egy igénypontban nem döntő: az igénypontra mint egészre kell tekinteni annak eldöntése érdekében, hogy a találmány a kizárt kategóriák valamelyikébe tartozik-e.

Ennek eldöntéséhez az angol Fellebbezési Bíróság (Court of Appeal, CA) az alábbi négyrészes próbát dolgozta ki: (1) az igénypont megfelelő értelmezése; (2) (az emberi tudásanyaghoz való) tényleges hozzájárulás azonosítása; (3) annak eldöntése, hogy a találmány csupán a kizárt tárgyak körébe esik-e; és (4) annak ellenőrzése, hogy a hozzájárulás valóban műszaki jellegű-e. Az Egyesült Királyság Szellemi Tulajdon-védelmi Hivatala (UKIPO) tehát más próbát alkalmaz, mint az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) annak eldöntésére, hogy a találmány tárgya ki van-e zárva a szabadalmazhatóság köréből.

Az ESZH szerint egy igénypont nem esik a kizárások körébe, ha tartalmaz valamit, ami nem kizárt anyag. Ezért az ESZH-nál a kizárás nem érvényesül, ha egy számítógépprogramban valamilyen fizikai dolog létezik, például egy hordozó. Az ESZH szerinti elemzés esetén azonban kizárt anyag nem alapozhat meg feltalálói tevékenységet, mert az ESZH kizárt tárgyat nem tekint olyanoknak, ami hozzájárul a találmány műszaki jellegéhez. Így az ESZH rendszeresen elutasít igénypontokat azon az alapon, hogy a hozzájárulás (az emberi tudásanyaghoz) csak a számítógépprogram megjavítása, vagyis szellemi tevékenység volt.

Az UKIPO az igényelt találmánynak a tudásanyaghoz való hozzájárulását veszi figyelembe. Így például egy hordozóra felvitt új számítógépprogramra vonatkozó igénypont hozzájárulása csak az új számítógépprogram, és ezért a kizárás érvényes. Mostanáig az UKIPO-nak ez a gyakorlata szigorú volt.

Az angol Felsőbíróság (High Court, HC) egy újabb döntése a *Halliburton v. Comptroller*-ügyben azt bizonyítja, hogy az UKIPO túl szigorúan alkalmazza az általa kidolgozott próbát. A döntés szellemi tevékenységekre vonatkozó találmányok kizárását vette fontolóra. A Felsőbíróság azt állapította meg, hogy ezt a kizárást szűken kell értelmezni, mégpedig csak olyankor, amikor egy igénypont lépéseit csupán szellemi úton lehet elvégezni, tehát anélkül, hogy szükség lenne nem szellemi tevékenység végzésére. Ez megerősíti, hogy egy olyan igénypontot, amely olyasmit foglal magában, amit nem lehet szellemileg elvégezni, nem lehet elutasítani csupán ilyen kizárás alapján.

A fenti *Halliburton*-ügyben a találmány olajfúrásnál használt fúrófejek tervezési eljárására vonatkozott, amit az UKIPO rutinszerűen szellemi tevékenységnek minősített. A Felsőbíróság azonban – a szellemi tevékenység kizárásának szűk értelmezésén alapuló döntésére tekintettel – azt állapította meg, hogy a találmány hozzájárulása egy számítógéppel megvalósított fúrófej-tervezési módszer volt, ami szabadalmazható, jóllehet a találmány teljesen

azon a szoftveren alapult, amely szabályozza a tervezési eljárást. A Felsőbíróóság egy további példát is szolgáltatott: „Amikor a számítógépprogram által elvégzett feladat nem esik a kizárt kategóriák körébe, akkor (nem szükségszerűen) valószínű, hogy műszaki hozzájárulás történik, és így a találmány szabadalmazható”.

Döntése azt is megállapítja, hogy a szellemi tevékenységre vonatkozó kizárás szűken értelmezendő, és elkerülhető az igénypontban legalább egy olyan vonás említésével (ilyen lehet egy hardverkomponens), amely meggátolja, hogy az igénypont pusztán szellemi tevékenységgel végrehajtható legyen.

A Felsőbíróóság döntése alapján megállapítható, hogy a számítógépen alapuló találmányok esetén az igénypontba valamilyen nem szellemi lépést is be kell iktatni ahhoz, hogy az Egyesült Királyságban szabadalmat lehessen kapni.

A UKIPO közölte, hogy nem fellebbez a döntés ellen, aminek következtében az angol szabadalmi joggyakorlat összhangba kerül az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatával.

B) A Legfelsőbb Bíróóság (Supreme Court, SC; korábban: House of Lords) által eldöntendő első szabadalmi ügy a *HGS v. Ely Lilly*-ügy volt. A szabadalom egy új proteinre vonatkozott, amely homológiai mutatót mutatott egy másik ismert proteincsaláddal. Az új proteinek funkcióját hasonlónak gondolták az ismert proteincsalád tagjainak funkciójával (amely azonban eltérő területekre esett), azonban ezeket a várakozásokat nem támasztották alá kísérleti adatok. A központi kérdés az volt, hogy a leírás elegendő tájékoztatást ad-e arra nézve, hogy a tájékozott olvasó megítélhesse, hogy az igényelt protein mire használható, vagyis a feltalálók eleget tettek-e annak az igénynek, hogy meg lehessen állapítani az igényelt termékek ipari alkalmazhatóságát.

A Legfelsőbb Bíróóság megváltoztatta a Fellebbezési Bíróóság döntését, és megállapította, hogy a per tárgyát képező szabadalom, a 0 939 804 számú európai szabadalomnak megfelelő angol szabadalom érvényes. Ezt a megállapítást a Legfelsőbb Bíróóság arra alapozta, hogy a Fellebbezési Bíróóság nem alkalmazta az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) esetjoga által megalapozott próbát. A helyes próba azonosításakor a Legfelsőbb Bíróóság az ESZH esetjogában talált 15 elvet hagyott jóvá, amelyek közül 4 volt általánosan alkalmazható, 6 vonatkozott géneket kódoló proteinekre, és 5 érintett szupercsaládokat. A Legfelsőbb Bíróóság megállapította, hogy az alsófokú angol bíróságok nem helyeztek kellő súlyt ezekre az elvekre. Ez világosan jelzi, hogy az angol bíróságok általában törekedni fognak az ESZH megalapozott esetjogának a követésére, kivéve az olyan eseteket, amikor arról vannak meggyőződve, hogy az ESZH-ügyeket helytelenül döntötték el.

C) A *Sebapharma GmbH & Co.* (Seba) tulajdonosa a lajstromozott SEBAMED és a „seba” szót tartalmazó egyéb védjegyeknek az 5. áruosztályban. A *Rhythm & Blue Inc. Ltd.* (Rhythm) kérelmezte az Egyesült Királyság Szellemtulajdon-védelmi Hivatalánál a SEBADERM védjegy lajstromozását a 3. és az 5. áruosztályban. Ez ellen a Seba felszólalt az angol védjegy törvény 5(2)(b) cikke alapján. A Seba azzal érvelt, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy vizuálisan, hangzásilag és fogalmilag is hasonló az ő lajstromozott védjegyeihez az uralkodó „seba”

elem miatt, és ezért egyértelműen fennáll a megtévesztés valószínűsége. Ezzel szemben a Rhythm azzal védekezett, hogy védjegyét nem szabad több részre bontani annak érdekében, hogy hasonlóságot lehessen megállapítani a versenyző védjegyek között.

Az elővizsgáló – figyelembe véve, hogy a Seba bizonyította védjegyének híres voltát Németországban – megállapította, hogy bár a Seba védjegye az Egyesült Királyságban mérsékeltén eltérőnek minősíthető, a védjegyek között jelentős vizuális, hangzási és fogalmi hasonlóság áll fenn. Emellett a „seba” szó „derm” és „med” végződéseinek deszkriptív utalásként tekinthetők az áruk jellegére. Az elővizsgáló azt is figyelembe vette, hogy a versenyző termékek nagy valószínűséggel egymás szomszédságában találhatók a szupermarketek és az üzletek polcain, ami a vásárlókban azt a képzetet keltheti, hogy a versenyző védjegyeket viselő áruk azonos cégtől származnak. Ezért az elővizsgáló elutasította a SEBADERM védjegy lajstromozását, és elrendelte, hogy a Rhythm kártérítésként 1200 fontot fizessen a Sebának.

Észtország

Az *AS Maag Grupp* (Maag) PEREMUNAD (családi tojások) megjelöléssel árusított importált tojásokat. Az *AS Tallegg* (Tallegg) bitorlási keresetett indított ellene a Harjui Megyei Bíróságon (HMB) korábban lajstromozott saját PEREMUNA (családi tojás) védjegye alapján.

A megyei bíróság megállapította, hogy a Maag rosszhiszeműen járt el, ezért a megállapított bitorlás fejében a Tallegnek közel 27 000 EUR kártérítést kell fizetnie. A kártérítés összegét a megyei bíróság a Szellemitulajdon-jogok érvényesítésére vonatkozó 2004/48/EC irányelv alapján állapította meg. Emellett kötelezte az alperest a PEREMUNAD megjelöléssel ellátott csomagolások megsemmisítésére.

A Maag eredménytelen fellebbezést nyújtott be a körzeti bíróságnál, majd ellenkereset benyújtásával próbálkozott a megyei bíróságnál azt állítva, hogy a PEREMUNA védjegyet törölni kell, mert az szokásos megjelöléssé vált azokkal az árukkal kapcsolatban, amelyekre lajstromozták. Emellett a védjegy leíró jellegű a közepes méretű tojásokkal kapcsolatban. A bíróság azonban elutasította a keresetet.

A Legfelsőbb Bíróság megerősítette az alsófokú bíróságok döntéseit.

Európai Szabadalmi Hivatal

A) Az Európai Szabadalmi Hivatalnál 2011-ben mintegy 244 000 szabadalmi bejelentést nyújtottak be, ami 3%-kal több a 2010. évi, rekordnak számító 237 500 bejelentésnél.

Az ESZH 2011-ben 62 115 szabadalmat engedélyezett, ami 7%-kal több a 2010-ben engedélyezett szabadalmak számánál.

B) A T 680/08 ügyben az volt a tényállás, hogy az elsőbbségi iratban a „fajlagos meghajtó energia” paraméter alsó határaként 0,325 kWh/kg és felső határaként 0,415 kWh/kg volt megadva, míg a későbbi, az előző bejelentés elsőbbségét igénylő bejelentésben alsó határként

0,330 kWh/kg értéket igényeltek, tehát egy olyan értéket, amely az elsőbbségi iratban kinyilvánított tartományon belül esik. A 0,330 kWh/kg érték az elsőbbségi iratban nem volt ki-mondottan megnevezve. Így az ESZE 87(1)(b) szakasza alapján az volt az eldöntendő kérdés, hogy a kérelem első igénypontja szerinti eljárás ugyanarra a találmányra vonatkozik-e.

Első pontként a tanács megállapította: nem bizonyították, hogy a 0,330–0,415 kWh/kg tartomány azonosíthatóan más műszaki hatást eredményezett, mint a 0,325–0,415 kWh/kg tágabb tartomány, amelyet az elsőbbségi iratban nyilvánítottak ki.

Figyelembe véve a G 2/98 számú ügyben hozott döntést a tanács megjegyezte, hogy abban nem talált semmilyen utalást arra, hogy a Bővített Fellebbezési Tanács kimondottan figyelembe vett volna egy olyan sajátos eljárási esetet, amelynél az értéknek egy olyan tartományban kellene feküdnie, amelynek alsó határa kismértékben felfelé tolódott el.

A tanács következtetése a főkérelem 1. igénypontjával kapcsolatban az volt, hogy – tekintve az alsó határnak egyértelműen 0,330 kWh/kg értéként való megadásától – az 1. igénypont tárgya „ugyanarra a találmányra” vonatkozik, mint amelyet az elsőbbségi iratban kinyilvánítottak. Minthogy a sajátos 0,330 kWh/kg érték az elsőbbségi iratból nem származtatható le közvetlenül és egyértelműen, az elsőbbségi igény annyiban érvénytelen volt, amennyiben egy ennél az értéknél lefolytatott eljárásra vonatkozott [ESZE 87(1)(b) szakasz]. Ennek eredményeként a publikált elsőbbségi iratot (D1) az ESZE 54. szakasza alapján a technika állásához tartozónak kell tekinteni, és az 1. igénypont tárgya a D1-hez viszonyítva nem új [ESZE 54(3) szakasz].

A szabadalomtulajdonos azonban az első segédkérelem 1. igénypontjába felvett egy disclaimert a 0,330 kWh/kg értékkel kapcsolatban, amit a tanács engedélyezett, mert ezzel a bejelentő elegendőt kívánt tenni az ESZE 54(3) szakasza szerint a főkérelem D1-re vonatkozó kifogásának. Ebből következik, hogy azok az eljárások, amelyeket a 0,330 kWh/kg-tól eltérő értékek mellett folytatnak le (vagyis az első segédkérelemnek megfelelő 1. igénypont tárgya szerint), ugyanarra a tárgyra vonatkoznak, mint amely az elsőbbségi iratban is ki lett nyilvánítva, és ez a tárgy jogosult volt az igényelt elsőbbségre [ESZE 87(1)(b) szakasz]. Ennek megfelelően a 0,330 kWh/kg-tól eltérő értékekre nézve a D1 nem tartozott a technika állásához, és az újdonságkutatás szempontjából érdektelen volt.

C) A T 560/09 számú döntésben a tanács hangsúlyozta, hogy az ESZE 84. szakasza és 43(1) szabálya szerinti, a kinyilvánítás világosságára vonatkozó követelmények a jogbiztonság alapelvein nyugszanak, amely szerint a nyilvánosság számára nem lehet kétséges az, hogy egy meghatározott igénypont melyik tárgyra vonatkozik, és melyikre nem. Általános funkciós adatokkal kifejezett műszaki jellemzőkkel kapcsolatban a tanács leszögezte, hogy a funkciónak olyan kísérletekkel vagy rendszabályokkal igazolhatónak kell lennie, amelyek a leírásban kellően ismertetve vannak, vagy a szakember számára ismertek. Ez annyit jelent, hogy egy jellemzőnek az igénypontban nem csak érthetőnek, hanem félreérthetetlennek is kell lennie, hogy megállapítható legyen: az igényelt funkcionális követelmény ki van-e elé-

gítve. Ezért szükség van olyan megkülönböztető eszközökre, amelyek lehetővé teszik igénypontban funkcióval, nem pedig szerkezettel való meghatározást.

Az 1. igénypont szerinti anyagkeverék egy olyan vérlemezke-aktivátort tartalmazott, amely elsősorban azzal a funkcionális jellemzővel volt jellemezve, hogy „nem képes 15 percnél rövidebb idő alatt véralvadékot képezni”. Ennek a jellemzőnek a jelentését pontosan meg kellett magyarázni, mert az igényelt gél egyik lényeges alkotórészére vonatkozott. Ezért egyértelműen különbséget kellett tenni az igényelt funkcióval rendelkező és az olyan aktivátorok között, amelyek ezt a funkciót nem mutatták. Ennek a jellemzőnek a meghatározására szolgáló szabványos eljárás hiányában a szakember nem tudja megállapítani, hogy ez a funkciós követelmény ki van-e elégítve. A véraladási idő meghatározásához a laborgyakorlatban otthonos szakembernek megfelelő hordozóanyagot és kísérleti feltételeket kell kiválasztania, aminek következtében a „nem képes 15 percnél rövidebb idő alatt véralvadást előidézni” funkcionális jellemző a hozzáadott aktivátor mennyiségétől is függ, ami miatt viszont a mért véraladási idő erősen változik. Ezért az aktivátor meghatározására használt funkcionális jellemző nem elégíti ki az ESZE 84. szakasza szerinti követelményt, mert nem világos.

D) Az Európai Szabadalmi Hivatal Jogi Fellebbezési Tanácsának (JFT) 2011. július 21-i, J 25/10 számú döntése megerősíti, hogy a bejelentőnek joga van a vizsgálati illeték visszafizetésére, amíg nem kezdtek el ténylegesen az érdemi vizsgálatot.

Az illetékszabályok 11. cikke szerint kétféle lehetőség van a vizsgálati illeték visszafizetésére. Az *a)* változat szerint az illetéket teljes összegében vissza kell fizetni, ha a bejelentést visszavonják, elutasítják vagy visszavontnak tekintik, mielőtt a Vizsgálati Osztály átvette a felelősséget. A *b)* alpont szerint az illeték 75%-át kell visszatéríteni, ha az említett események egyike azt követően történik, hogy a Vizsgálati Osztály átvette a felelősséget, de még nem kezdődött meg az érdemi vizsgálat.

A most tárgyalt esetben az euro-PCT bejelentés 2009 júliusában lépett a nemzeti szakaszba. Az Átvevő részleg még ugyanebben a hónapban kiadta az ESZE 161. szabálya szerinti közleményt, amely arról tájékoztatta a bejelentőt, hogy lehetősége van a bejelentés módosítására. Nyolc hónappal később, az Elővizsgálati Osztály bármilyen lépése előtt a bejelentő visszavonta bejelentését. A vizsgálati illeték részleges visszatérítésére vonatkozó kérelmét elutasították arra hivatkozva, hogy a Vizsgálati Osztály átvette a felelősséget a bejelentés vizsgálatáért, és a fő elővizsgáló megerősítette, hogy már megkezdte az érdemi elővizsgálatot.

A JFT nem fogadta el ezt az érvelést, megállapítva, hogy az ESZH mint Nemzetközi Kutatási Hatóság által a nemzetközi szakaszban kiadott írott vélemény nem tekinthető érdemi vizsgálati ténykedésnek a nemzeti szakaszban. A fő elővizsgálónak az az állítása, hogy már megkezdte az érdemi elővizsgálatot, csupán egy kijelentés volt, azonban az a kijelentés, hogy a visszatérítés elutasításának feltétele ki volt elégítve anélkül, hogy bármilyen vonatkozó tényre hivatkoztak volna, csupán egy önkényes döntés volt, amelyet nem tudtak igazolni, és amely ellentmondott a jogbiztonságnak. Az ilyen döntés helyességét sem a bejelentő,

sem a tanács nem határozhatja meg. Ezért a tanács elrendelte a vizsgálati illeték részleges visszatérítését és a kifogásolt döntés elégtelen indoklásának eredményeként a fellebbezési illeték visszatérítését is.

A döntés végül rámutat, hogy a vizsgálati illeték 75%-ának visszatérítése csak akkor tagadható meg, ha az érdemi vizsgálat már megkezdődött. Ez azonban az elővizsgálati osztály részéről konkrét cselekedetet igényel.

E) A T 277/08 ügyben a felszólalási osztály elutasította a felszólalást. A felszólaló képviselőt váltott, és a fellebbezést az új meghatalmazott képviselő nyújtotta be. A következő napon az ESZH telefonon értesítette az új képviselőt, hogy meghatalmazást kell benyújtania, mert a korábbi képviselő nem tájékoztatta az ESZH-t arról, hogy megszűnt eljárni a felszólaló nevében. Egy hónappal később a képviselő levelet faxolt a hivatalnak, amelyben közölte, hogy mellékeli az *EyeGate Pharma S.A.* (EG) meghatalmazását. A melléklet megerősíti, hogy a fellebbezés alatt álló eljárás át van ruházva az új képviselőre, és fejrészen az EG Pharmaceuticals, Inc. van feltüntetve. Az aláírás alatt az aláíró neve van megismételve nagybetűkkel, „President and CEO” megjelöléssel. A mellékleten nincs hivatkozás a felszólalóra, aki az EG Pharma S.A. volt. Az új meghatalmazott képviselőt bevezették a lajstromba, és a további értesítéseket neki címezték.

Kilenc hónappal később a fellebbezési tanács iktatója közleményt bocsátott ki „A fellebbezés elfogadhatatlansága” fejrészel és a következő szöveggel: „Úgy tűnik az iratokból, hogy a fentebb említett eljárásban a fellebbezés a következő hiányosságot mutatja:

A kívánt meghatalmazást nem nyújtották be. Meghatalmazást az EG Pharma S.A. nevében kell benyújtani. Ezért az várható, hogy a fellebbezést az ESZE 101(1) szabályával összhangban elfogadhatatlanként el fogják utasítani a 108. cikk alapján. Bármilyen megjegyzést e közlemény közlésétől számított két hónapon belül kell benyújtani.”

A határidő lejártá előtt egy héttel az EG Pharma S.A. elnöke által aláírva egy meghatalmazást faxoltak az ESZH 1003 számú űrlapján, amely meghatalmazta a képviselőt, hogy az aláíró nevében eljárjon.

Egy hónappal később a szabadalomtulajdonos kifogásolta a meghatalmazást, megjegyezve, hogy nem nyújtottak be eredeti változatot, és hogy hiányzott a képviselő címe. További tizenegy hónappal később az iktató kiadott egy „értesítést az ESZE 112(1) szabálya szerinti jogvesztésről”, megállapítva, hogy nem nyújtották be az előírt követelményeket kielégítő meghatalmazást, és hogy a fellebbezést az ESZE 152(6) szabálya szerint be nem nyújtottnak tekintik. Válaszként a felszólaló azzal a panasszal élt, hogy megsértették a meghallgatásra való jogát. Lényegileg azzal érvelt, hogy az ESZE nem kívánta meg a meghatalmazás eredetijének benyújtását, továbbá a tanács nem szólította fel eredeti példány benyújtására, és felhívása félrevezető volt, mert helytelen űrlapot használt.

Miután az iktató tájékoztatta, hogy a jogvesztésre vonatkozó értesítés nem döntés volt, a felszólaló az ESZE 112(2) szabálya szerint döntést kért a tanácstól. A szóbeli tárgyaláson, amelyet kérésére engedélyeztek, a felszólaló többek között kérte, hogy a Bővített Fellebbezés-

si Tanácstól kérjenek állásfoglalást arról a jogi kérdésről, hogy fel kellett volna-e őt szólítani a meghatalmazás eredeti példányának a benyújtására.

A fellebbezési tanács 2010. november 29-i döntésében megerősítette a jogvesztésre vonatkozó értesítést, és a fellebbezést be nem nyújtottnak nyilvánította. A tanács megjegyezte, hogy a követendő eljárást az ESZH elnökének 2007. július 12-i döntésével kapcsolatban az ESZE 152. szabálya írja elő, amely szerint képviselőváltás esetén, ha az ESZH-t nem értesítették a korábbi képviselő meghatalmazásának megszűntéről, „az új képviselőnek be kell nyújtania a kijelölésére vonatkozó értesítéssel együtt egy egyéni meghatalmazást (eredetit egy másolattal) vagy egy már benyújtott általános meghatalmazásra vonatkozó hivatkozást. Ha ezt elmulasztja, fel kell szólítani arra, hogy ezt tegye meg az ESZH által meghatározott határidőn belül.”

Minthogy az első meghatalmazást nem írták alá a bejegyzett fél nevében, a felszólalót fel kellett szólítani a kívánt meghatalmazás benyújtására. A tanács elismeri, hogy a felhívásra felhasznált űrlap helytelen volt. Ahelyett, hogy jelezte volna, hogy a büntetés a kívánt meghatalmazás benyújtásának elmulasztásáért az lesz, hogy a képviselő által tett bármilyen eljárási lépést [az ESZE 152(6) szabályával összhangban] meg nem tettnek fognak nyilvánítani, a felhívás az ESZE 108. cikkére és 101(1) szabályára hivatkozva megállapította, hogy a fellebbezést megengedhetetlenként utasítanak el. Ennek ellenére a tanács azon a véleményen van, hogy a felhívás világos és a megkívánt cselekvés félreérthetetlen volt. A tanács szerint a felhívás nem tartalmazott ilyen vonatkozásban semmilyen félreérthető tájékoztatást. Amit az új képviselőtől kívántak, az az volt, hogy a felszólaló nevében nyújtson be egy meghatalmazást. A formanyomtatványon az instrukció egyértelmű volt, kielégítette a 152(2) szabály szerinti jogi kötelezettséget a képviselő felhívására, hogy nyújtson be egy (érvényes) meghatalmazást, és valóban hatékony volt, amennyiben arra készítette a képviselőt, hogy nyújtson be – bár faxon – egy másolatot a meghatalmazásról. Nem volt arra szükség, hogy a felhívás részletesen adjon meg minden alaki követelményt a benyújtandó meghatalmazásról, sem arra, hogy a képviselő számára ismét adjanak egy lehetőséget arra, hogy eleget tegyen ezeknek a követelményeknek.

A felszólaló nem támaszkodhatott a jogi elvárások elvére, amely megkívánja, hogy „a bejelentőnek küldött közléseknek világosaknak és egyértelműeknek kell lenniük, vagyis olyan módon kell azokat megszövegezni, hogy kizárják a címzett részéről a félreértést.” Nem volt szükséges, hogy a felhívás utaljon a meghatalmazás eredeti változata benyújtásának a szükségességére. Ezt a részletet nem kellett közölni egy hivatásos képviselővel, mert annak az elnök fenti döntéséből ezt ismernie kellett. Emellett az elnök fax útján való benyújtásra vonatkozó döntése és a Vizsgálati Irányelvek A-IX, 2.5 cikke megállapítja, hogy meghatalmazásokat nem lehet fax útján benyújtani.

A felszólalónak azzal a további érvelésével kapcsolatban, hogy őt félrevezette a képviselő-változás bejegyzése, aminek alapján azt hitte, hogy a meghatalmazás fax útján való benyújtása elegendő, és hogy jogosan várhatta az ESZH-tól, hogy az később nem fog ellentmon-

dani ennek az eljárásnak, a tanács megjegyzi, hogy az iktató figyelmen kívül hagyhatott egy eredeti meghatalmazás benyújtására vonatkozó követelményt, és ennek a figyelmetlenségnek tulajdoníthatóan jegyezte be a változást. Ez azonban nem segít a felszólaló ügyén, mert a tanács a J 5/02 döntésre hivatkozik, amely megállapítja, hogy ha az ESZH egy hivatásos képviselőnek helytelen tájékoztatást nyújt, hivatásos képviselői minőségében nem kellett volna arra a következtetésre jutnia, hogy a vonatkozó jogi előírások többé már nem alkalmazhatók. Ha nem ismerte fel, hogy a tájékoztatás helytelen volt, ő volt hibás a törvény alapvetően menthetetlen nem ismerése miatt; ha pedig felismerte, hogy a tájékoztatás helytelen volt, nem volt félrevezetve.

A tanács a felszólalónak azzal az érvelésével sem értett egyet, hogy a Bővített Fellebbezési Tanács G 2/97 döntésében hivatkozott jóhiszeműség elve arra kötelezte az ESZH-t, hogy figyelmeztesse a felszólalót arra a hibára, hogy nem nyújtott be eredeti példányt a meghatalmazásról, minthogy elegendő idő állt rendelkezésre ahhoz, hogy a hibát ki lehessen javítani. A tanács elvként jegyezte meg, hogy egy érvényes meghatalmazás benyújtásáért való felelősség nem hárítható a tanácsra. Továbbá a tanács nem látott könnyen azonosítható hiányosságot a G 2/97 döntés alapján abban, hogy a kísérőlevélben hiányzott az arra utaló jelzés, hogy a képviselőnek a határidő végéig hátralévő hét napon belül be kell nyújtania eredeti meghatalmazást.

A tanács nem látott okot arra, hogy a Bővített Fellebbezési Tanácstól kérjen állásfoglalást, mert a vonatkozó kérdések kapcsán nem forgott fenn olyan jogi kétértelműség, amelyre a felszólaló hivatkozott.

Úgy érezzük, ez a döntés kellemetlen érzést hagyhat az olvasóban, már csak azért is, mert maga a döntés is hivatkozik arra, hogy a fellebbezési tanács iktatója is elkövetett hibát. Emellett az ESZE 112(1) szabályára hivatkozó értesítés a jogvesztésről is helytelen volt, mert hiánypótlásra vonatkozó új meghatalmazás benyújtására kellett volna felhívni a felszólalót, ami feltehetően más út követését és ezzel a jogvesztés elkerülését eredményezte volna.

Az Európai Unió Bírósága

A) A Freixenet v. OHIM-ügyben az Európai Unió Bíróságának (Court of Justice of the European Union, CJEU) 2011. október 20-i döntése megállapítja, hogy amikor egy termék felületének védjegyként való oltalmazhatóságát vizsgálják, a vonatkozó terület normájától vagy szokásától való jelentős eltérés elegendő ahhoz, hogy a védjegynek megkülönböztető-képességet kölcsönözzön.

Az ügy előzménye, hogy az Európai Unió Törvényszéke (General Court of the European Union, GCEU) megerősítette a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH, Office for Harmonization in the Internal Market) Első Fellebbezési Tanácsának döntését, amely – összhangban az elővizsgáló korábbi döntésével – elutasította a Freixenet két közösségi

védjegybejelentését a 33. áruosztályban. A két védjegybejelentéshez csatolt ábra egy fehér, illetve egy fekete színű pezsgőspalackot mutatott.

A két védjegybejelentés leírása a következő volt: „Fényes fehér palack, amely habzóborral megtöltve tejüveghez hasonló tompa arany megjelenésű lesz”, illetve „Matt fekete palack”.

Emellett a Freixenet fényes fehér palackra vonatkozó védjegybejelentése a következő disclaimert tartalmazta: „A bejelentő kijelenti, hogy a védjeggyel nem kíván korlátozó és kizárólagos oltalmat kapni a csomagolás alakjára, hanem csak a felület sajátos megjelenésére”. Hasonló disclaimert tartalmazott a fekete palackra vonatkozó védjegybejelentés is.

A GCEU azzal érvelt, hogy az a lényeges elem, amely lehetővé teszi a fogyasztó számára a termékek eredetének azonosítását, a habzóbor palackjára erősített címke volt, nem pedig a palack alakja vagy annak megjelenése. Így a palack színe és üvegének mattosítása nem működhetett a habzóbor védjegyeként, mert nélkülözte a benső megkülönböztetőképességet. Ami a használatból megszerzett megkülönböztetőképességet (vagyis a másodlagos jelentést) illeti, a GCEU érvelése szerint a Freixenet által benyújtott piactanulmányok csupán hatra vonatkoztak azon tizenöt tagállam közül, amely a lajstromozási kérelmek benyújtásának időpontjában (1996) az Európai Unióhoz tartozott, és a Freixenet csak egyetlen tagállammal kapcsolatban nyújtott be vizsgálati bizonyítékot.

A CJEU ezzel nem értett egyet, és azzal érvelt, hogy a GCEU nem alkalmazott a bíróság esetjoga által megalapozott védjegyelveket. A GCEU azt sem értékelte ki, hogy a kérdéses jelek jelentős mértékben eltértek-e a vonatkozó terület normájától vagy szokásaitól, hanem csupán arra következtetett, hogy a fogyasztók a palackokon levő címkéket vagy egyéb megkülönböztető elemeket tekintik a kereskedelmi származás megjelöléseként, de nem tekintik ilyennek a termék vagy annak csomagolása megjelenését. Így a GCEU döntése a közösségi védjegyrendelet 7(1)(b) cikkébe ütközik. A CJEU szerint a GCEU megállapítása azt jelentené, hogy a termék csomagolásának megjelenéséből származó védjegyek, amelyek nem tartalmaznak feliratot vagy szóelemet, önműködően ki lennének zárva bármilyen védjegyo ltalomból. Ugyanezt a hibát követte el a BPHH fellebbezési tanácsa is. Ezért a CJEU nem csak a GCEU ítéletét semmisítette meg, hanem a fellebbezési tanács döntését is.

B) Az internet számos előnyt biztosít a védjegytulajdonosoknak. Hála az online aukcióknak és a vásárlói weboldalaknak, amilyen pl. az eBay, szélesebb körű vásárlóközönségnek tud árukat és termékeket ajánlani. Azonban ma már a bitorlók is felfedezték a weboldalak, így az eBay korlátlan lehetőségeit. Ezek a weboldalak rendszerint szabad kapuk a bitorló termékek számára, minthogy a hirdetések gyakran nem adják meg, hogy a fogyasztóknak eredeti vagy hamisított termékekkel van-e dolguk, ami bizonytalanságot okoz.

A hamisított áruk ajánlása tilos az eBay-en. A védjegytulajdonosok nyilvánvalóan rendszabályokat tudnak foganatosítani az olyan hirdető ellen, akik bitorló termékeket ajánlanak weboldalaikon. Kérdés azonban, hogy az eBay-operátor felelősnek mondható-e védjegybitorlásért?

A CJEU 2011. július 12-én döntést hozott a *L'Oréal v. eBay*-ügyben, megállapítva a weboldalkeszelők felelősségét. Az alábbiakban a döntés konkrét következményeit foglaljuk röviden össze.

Több látogató vonzása érdekében az eBay egyéb weboldalakon is ajánlja szolgáltatásait. Ezek a hirdetések rendszerint olyan termékeket mutatnak, amelyeket eBay-en ajánlanak a fogyasztóknak. Ha a fogyasztók nem lehetnek biztosak abban, hogy egy bizonyos termék hirdetése magától a védjegytulajdonostól vagy pedig egy bitorlótól származik, akkor jogtalan hirdetésről beszélhetünk. Ennek következtében a védjegytulajdonosnak joggal kell rendelkeznie ahhoz, hogy az eBay-nek megtiltsa a védjegy használatát.

Az eBay kezelője nem helyez válogatás nélkül hirdetéseket a weboldalára, de arra törekszik, hogy optimalizálja a hirdetések besorolását annak érdekében, hogy javítsa a fogyasztók vásárlási viselkedését. Azt mondhatjuk, hogy az eBay aktív szerepet tölt be termékeknek a weboldalán keresztül történő eladásában. Ez megmagyarázza, hogy a CJEU miért döntött úgy, hogy az eBay felelős lehet a weboldalán elkövetett bitorló cselekedetekért.

Ha egy weboldal- (pl. eBay-) kezelő nem játszik is aktív szerepet, felelősnek tekinthető, ha tudomása van arról, hogy a hirdetési ajánlatai törvénytelenek, és ennek ellenére sem fogatosítja a szükséges rendszabályokat. Ilyen esetben a nemzeti bíróság elrendelheti, hogy a weboldalkeszelő léptessen életbe megfelelő rendszabályokat az elkövetett bitorlás megszüntetéseért. A bíróság azt is elrendelheti, hogy a kezelő tegyen lépéseket annak érdekében, hogy meggátolja a jövőben hasonló bitorlások elkövetését.

E rendszabályoknak, illetve lépéseknek hatékonyaknak, arányosaknak és elrettentőeknek kell lenniük, és sohasem akadályozhatják a törvényes kereskedelmet.

Az Európai Unió Törvényszéke

A) 2003 októberében a *Bongrain SA* (Bongrain) a BPHH-nál kérte az APPETITO védjegy lajstromozását a 29. áruosztályban tejre, sajtra és tejtermékekre. 2004 decemberében az *Appetito AG* (Appetito) felszólalt a bejelentés ellen a saját APETITO közösségi védjegye alapján, amelyet a 29. áruosztályban készételekre, főleg húsról, kolbászra, halra, baromfira, gyümölcsre és főzelékfélékre, burgonyára, gombára, salátákra, tojásra, sajtra, túróra, tejre, vajra, joghurtra és a felsorolt ételek alkotórészeire lajstromoztak. A BPHH Felszólalási Osztálya helyt adott a felszólalásnak azon az alapon, hogy fennállt a két védjegy között az összetévesztés valószínűsége.

E döntés ellen a Bongrain a fellebbezési tanácshoz nyújtott be fellebbezést, amely azonban a Felszólalási Osztály döntését helyesnek találta, mert a védjegyek lényegében azonosak voltak, és az áruosztályok összehasonlítása alapján fennállt annak a valószínűsége, hogy az átlagos fogyasztó a védjegyeket összetéveszti.

A Bongrain ezután az Európai Unió Törvényszékéhez nyújtott be fellebbezést azzal érvelve, hogy a tanács félreértelmezte az Appetito védjegyének árulistáját. Szerinte ugyanis a

versenyző áruk formája eltérő, és ezért nem áll fenn az összetévesztés veszélye. A Bongrain érvei azonban nem tudták meggyőzni a GCEU-t, amely megállapította, hogy mind a védjegyek, mind az áruk hasonlóak voltak, és ezért fennáll annak a valószínűsége, hogy az átlagos fogyasztó összetéveszti azokat.

B) A *Kwang Yang Motor* (Kwang) v. *Honda Giken* (Honda)-ügyben a GCEU két párhuzamos közösségi mintával (T-10/08-as és T-11/08-as ügy) kapcsolatban ítélezett. Mindkét közösségi minta belső égésű motorra vonatkozott, amelyeket fűnyíróra lehet behelyezni. Ezért a kifogásolt mintát egy összetett termék alkatrészeként kellett kezelni. A két hasonló ügy érvelése is alapvetően azonos volt. Az ügyek az alábbi két különálló kérdést vetették fel: (i) ha ez az alkatrész be van építve az összetett termékbe, rendes használat közben látható marad-e? [vö. a közösségi védjegyrendelet – CDR – 4(2) cikkével]; és (ii) a kifogásolt minta érvényes-e, vagyis egyéni jellege van-e a korábbi mintához viszonyítva (CDR 6. cikk)?

Az első kérdéssel kapcsolatban a GCEU megerősítette a BPHH fellebbezési tanácsának azt a megállapítását, hogy a kifogásolt minta azon részei, amelyek az összetett termék rendes használata alatt láthatók maradnak, ha a motor rá van szerelve a fűnyíróra, a következők: a motor felső oldala, elülső és oldalsó részei, míg hátsó oldala kevésbé látható, és az alsó oldal egyáltalán nem látható. Ennek következtében a GCEU szerint a motor felső oldala határozza meg a motor által keltett általános benyomást.

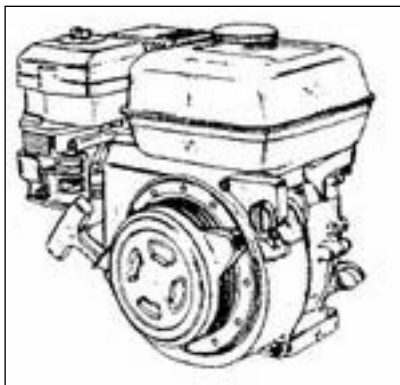
A második kérdés kapcsán a kifogásolt minta által a tájékozott használóra gyakorolt általános benyomás meghatározásakor [CDR 6(1) cikk] a GCEU megerősítette, hogy az ilyen használó nem volt sem gyártója, sem eladója azoknak a termékeknek, amelyekbe a vizsgált mintákat beiktatják, vagy amelyekkel alkalmazzák azokat. Ehelyett a tájékozott felhasználó olyan személy, aki bizonyos mértékig tisztában van a vonatkozó terület létező mintáival anélkül, hogy tudná: ennek a terméknek milyen szempontjait diktálja a műszaki funkció.

Rátérve a tervező szabadságfokára a kifogásolt minták kifejlesztésében [amit figyelembe kell venni a minták egyéni jellegének meghatározásakor; vö. CDR 6(2) cikk], a GCEU kifejtette, hogy az ilyen szabadságfokot többek között a termék vagy a termék egy elemének műszaki funkciója által előírt vonások korlátozásai (illetve az ilyen korlátozások hiánya) vagy a termékre alkalmazható törvényes követelmények döntik el. Továbbá a GCEU első ízben határozta meg, hogy „minél nagyobb a tervező szabadsága a kifogásolt minta kifejlesztésében, annál kevésbé valószínű, hogy a szóban forgó minták közötti kis különbségek elegendők ahhoz, hogy egy tájékozott felhasználóra eltérő általános benyomást gyakoroljanak. Fordítva: minél korlátozottabb a tervező szabadsága a kifogásolt minta kifejlesztésében, annál valószínűbb, hogy a vizsgált minták közötti csekély különbségek is elegendők ahhoz, hogy egy tájékozott felhasználóban eltérő általános benyomást keltsenek.

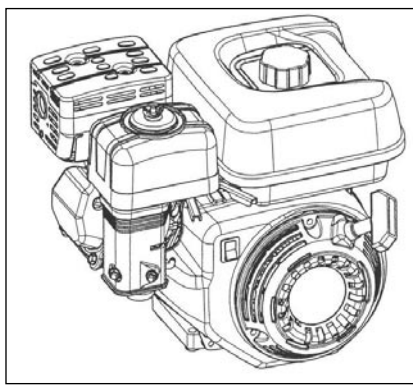
A kifogásolt mintákkal kapcsolatban a GCEU megerősítette a fellebbezési tanácsnak azt a véleményét, hogy a belső égésű motorok tervezői nagyfokú szabadságot élveznek az ilyen motorokra vonatkozó minták kifejlesztésében, ideértve a kifogásolt mintákat is. Különösen nem volt határ szabva az ilyen motorok felső oldalának az alakjával kapcsolatban, és a vo-

natkozó motorok komponenseit eltérően lehetett elhelyezni a funkcionalitás vagy az esztétikai szempontok megváltoztatása nélkül, minthogy a belső égésű motorok az alakok széles változatában léteznek, és az ilyen motor tájékozott felhasználója, akinek van némi ismerete a vonatkozó ipari területről, tisztában van az alkatrészek kombinációs lehetőségeivel.

Végül a GCEU megerősítette a fellebbezési tanácsnak azt a nézetét, hogy a kifogásolt minták általános benyomását főleg a motor felső oldalának általános megjelenése, valamint a különböző alkatrészek elrendezése, alakja és egymáshoz viszonyított mérete határozza meg, nem pedig műszaki részletek sokasága. Ennek következtében a belső égésű motor különböző komponenseinek az alakja, méretei és elrendezése fontosabb, mint a részletekben megnyilvánuló különbségek – mondta a bíróság. A kifogásolt egyik minta és a korábbi minta – amelyeket alább mutatunk be – alkatrészeik alakja és elrendezése szempontjából azonos benyomást keltenek, és az alapszerkezetük is hasonló. „Egy tájékozott felhasználót önmagában az alapszerkezetek befolyásolnak, nem pedig a részletek különbségei, amelyek nem gyakorolnak rá eltérő általános benyomást” – szögezte le a GCEU döntése.

Korábbi minta

Kifogásolt minta

C) Az *Ancotel GmbH* (Ancotel) 2003 augusztusában a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál kérelmezte az ANCOTEL védjegy lajstromozását. Az *Ancotel Spa* a saját korábbi, még függő ACOTEL védjegybejelentése alapján felszólalt az Ancotel védjegybejelentése ellen. A felszólalási eljárás alatt, 2008 áprilisában engedélyezték az Ancotel védjegyének lajstromozását. 2008 júliusában a BPHH Felszólalási Osztálya helyt adott a felszólalásnak a védjegyek hasonlósága és a szolgáltatások azonossága alapján.

Az Ancotel 2008 szeptemberében fellebbezést nyújtott be a döntés ellen a BPHH fellebbezési tanácsánál, amely 2009 júniusában megerősítette a felszólalási osztály döntését, megállapítva, hogy a vonatkozó közönség az átlagos fogyasztó, a védjegyek hasonlóak, és az ajánlott szolgáltatások fedik a korábbi védjegy által nyújtott szolgáltatásokat.

Az Ancotel tovább fellebbezett a GCEU-hoz többek között arra hivatkozva, hogy a tanács tévesen azonosította a vonatkozó közönséget. A GCEU megállapította, hogy a tanács azt valóban nem helyesen azonosította, mert (a) a bejelentő szolgáltatásai a telekommunikációs szektor szakembereire korlátozódnak, míg a felszólaló szolgáltatásai a fogyasztókra is kiterjednek, és (b) a vonatkozó közönség olyan emberekből áll, akik valószínűleg mindkét védjegyet használják, és ahol az egyik védjegy szélesebb körű szolgáltatásokat fed, a szolgáltatások sajátosabb körét kell használni a vonatkozó közönség azonosítására. Ennek megfelelően a GCEU azt is leszögezte, hogy a vizsgált esetben a vonatkozó közönség a telekommunikációs szektor európai uniós szakembereiből áll. A GCEU megállapította továbbá, hogy a tanács jogi hibát követett el, és ezért az ügyet az Ancotel fellebbezésében felhozott egyéb szempontok vizsgálata nélkül visszautalta a tanácsnak.

D) A *Jager & Polacek GmbH* (J&P) tulajdonosa a REDTUBE védjegynek és a „redtube.com” doménnévnek. 2007 júliusában az *RT Mediasolutions s.r.o.* (RTM) a BPHH-nál kérelmezte a REDTUBE védjegy lajstromozását, amit 2007 decemberében publikáltak felszólalás céljából. A J&P 2008. március 25-én szerzett tudomást az RTM bejelentéséről, és azonnal felkérte az RTM-et bejelentésének visszavonására, amit azonban az RTM nem tett meg. A J&P faxon haladéktalanul felszólalást nyújtott be a BPHH-nál a bejelentés ellen, és jelezte, hogy március 26-án be fogja fizetni a felszólalási díjat. 2008. április 10-én a BPHH értesítette a J&P-t, hogy a felszólalási díjat csak 2008. április 1-jén kapta meg, és ezért úgy tekinti, hogy a felszólalást nem nyújtották be időben. Ugyanakkor a BPHH felhívta a J&P-t annak bizonyítására, hogy a díjat időben befizette; ebben az esetben 10% pótdíjat kell fizetnie 2008. április 11-ig. Ennek megfelelően a J&P bizonyította, hogy a díjat 2008. március 26-án befizette, és 2008. május 6-án a pótdíjfizetési kötelezettségének is eleget tett.

2008. május 20-án a BPHH közölte a J&P-vel és az RTM-mel, hogy a felszólalást elfogadta, és tájékoztatta a feleket a felszólalási eljárás megkezdéséről, valamint a vonatkozó határidőkről.

2008. október 2-án a BPHH levelet küldött a feleknek, amelyben arról tájékoztatta őket, hogy a 2008. május 20-i közlés téves volt, és a felszólalásnak nem adott helyt, mert azt az előírt határidőn túl nyújtották be. A BPHH a J&P kérésére egy hivatalos döntést is kiadott, amelyben ráadásul megállapította, hogy a felszólalási díj és a pótdíj kumulálódó volt.

A J&P fellebbezést nyújtott be a BPHH döntése ellen a fellebbezési tanácsnál, amely azonban jóváhagyta a BPHH döntését. Ezután a J&P a GCEU-nál nyújtott be fellebbezést arra hivatkozva, hogy a BPHH megsértette a közösségi védjegyrendelet több előírását.

A GCEU elutasította a J&P valamennyi érvét, különbséget téve a BPHH „közlései” és „döntései” között. A GCEU megállapította, hogy a döntés olyan rendszabály, amely kötelező jogi hatályú, míg a 2008. május 20-i közlés nem volt ilyen rendszabály, minthogy arra korlátozódott, hogy tájékoztassa a feleket a felszólalási eljárás megkezdésének időpontjáról.

Franciaország

Az Elsőfokú Párizsi Kamara Harmadik Tanácsa, amelynek kizárólagos joghatósága van szabadalmi peres ügyek intézésére, 2012. január 1-jén első ízben elkezdte fogadni olyan dokumentumok benyújtását, amelyek hasonlítanak a „védőlevélhez” (*lettre protective*).

Egy lehetséges bitorlónak így most lehetősége van arra, hogy az elnöklő bírót *ex parte* eljárásban előre ellássa saját védekezésével egy lehetséges bitorlással szemben. Ennek következtében az elnöklő bírónak tudomása van az ilyen védekezésről, amikor egy szabadalomtulajdonos által benyújtott későbbi *ex parte* kérelem kapcsán dönt egy bitorlási ügyben a foglalás vagy az ideiglenes intézkedés tárgyában.

Nem az a cél, hogy rendszeresen megakadályozzák a bitorlások kapcsán a foglalást vagy az ideiglenes intézkedést, hanem inkább az, hogy korlátozzák egy szabadalomtulajdonos által egy vélt bitorló ellen *ex parte* kért lehetséges intézkedések körét. Ez ugyanis gyakran annak tulajdonítható, hogy a szabadalomtulajdonos versenytársa a vélt bitorlónak.

A gyakorlatban a védőlevél benyújtása egy *ex parte* kérelem alakjában történik az elnöklő bíró számára. A védőlevélnek tartalmaznia kell:

- a védelem előnyét kereső személy nevét;
- a vonatkozó szabadalom vagy szabadalmi bejelentés számát;
- annak a félnek a nevét, aki később *ex parte* kérelemben folyamodhat a bitorló áruk lefoglalásáért vagy *ex parte* ideiglenes intézkedésért; és
- azokat a körülményeket és okokat, amelyek indokolják a szabadalomtulajdonos jogainak mérséklését.

A védőlevél-benyújtási eljárás egy kezdeti hat hónapos időszakban lesz lehetséges, amelynek végén a bíróság meg fogja állapítani a gyakorlat fontosságát és a polgári eljárásba való beiktathatóságát.

Hollandia

A Hágai Bíróság 2012. január 31-én döntést hozott egy, a *Taste of Nature* (Taste) és a *Cresco* közötti szabadalmi ügyben, amelynek tárgya egy lényegileg biológiai eljárással kapott növény (*Raphanus sativa*) szabadalmazhatósága volt. Az ügyet 2011 decemberében a Taste kezdte, amikor szabadalmának bitorlása miatt beperelte a Crescót, mert az utóbbi pirosvetkék-hajtásokat árusított. A Taste szabadalma sajátos antocianin (antioxidáns) tartalmú retek-hajtásokra vonatkozik, amelyeket lényegileg biológiai eljárásokkal, így keresztezéssel, szelektálással és szaporítással kaptak. Ezek az eljárások azonban az Európai Szabadalmi Hivatal paradicsom- és brokkoli-ügyben hozott döntései (G2/07 és G1/08) folytán ki vannak zárva a szabadalmazásból.

Ebben az ügyben azt a fontos etikai kérdést kellett eldönteni, hogy milyen mértékű szabadalmi oltalom nyerhető egy növényre vagy növényi anyagra, ha a növény vagy az anyag

elnyerésére szolgáló eljárás szabadalmazása tiltva van. Figyelembe véve, hogy a szabadalmi törvény szerint egy oltalmazott eljárással kapott termékek szintén oltalom alá esnek, ez arra utal, hogy a rendelkezésben fontos joghézag van. Az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) szerint egy csupán nem szabadalmazható, lényegileg biológiai eljárással kapott növény oltalmának engedélyezése ellentétes az ESZE-vel, és érvénytelenné tenné ezen a sajátos területen az egyezmény rendelkezéseit.

A Taste által kezdtett perre válaszként a Cresco megsemmisítési eljárást indított a Taste ellen, kérve az utóbbi holland szabadalmának a megsemmisítését.

India

A) Indiában 2009. április 1-jétől 2010. március 31-ig 34 287 szabadalmi bejelentést nyújtottak be, ami az előző egy évhez viszonyítva 6,8%-os csökkentést jelent. A 34 287 szabadalmi bejelentésből 7044-et nyújtottak be indiai bejelentők, akik közül a legtöbbet bejelentő három vállalat a Larsen & Toubro (28), az Infosys Technologies Ltd. (23) és a Tata Consultancy Limited (22) volt.

A fentebb jelzett időszakban a legtöbb védjegybejelentést benyújtó három indiai cég a Council of Scientific and Industrial Research (144), a Bharat Heavy Electricals Limited (103) és a Director General Licence Research & Development Organisation (37) volt.

B) A Lacoste cég Franciaországban 1927-ben publikálta először a krokodil ábrát, és termékeit LACOSTE védjeggyel és krokodil ábrával árusítja. Indiában 1983 óta lajstromozott tulajdonosa a LACOSTE védjegynek krokodil ábrával, és Indiában 1993-ban nyitotta meg az első Lacoste butikot. Újabban a Lacoste és indiai társa online árusít LACOSTE védjeggyel ellátott pólóingeket.

A Lacoste tudomására jutott, hogy egy *Global Impex India* (GII) nevű cég LACOSTE védjeggyel ellátott termékeket ad el Indián kívüli vevőknek, de ezeket a termékeket Új-Delhi közelében szerződéses alapon gyártják. Ezért a Lacoste 2004. július 23-án bitorlási pert indított a GII ellen. A bíróság *ex parte* végzéssel kijelölt egy bírósági tisztviselőt az alperes üzemének ellenőrzésére és a bitorló termékek lefoglalására, aminek eredményeként a rajtaütés során számos terméket lefoglaltak. Kezdetben az alperes a bíróság előtt próbált védekezni, de később több tárgyaláson sem jelent meg, ezért a bíróság *ex parte* eljárásban a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapította, hogy az alperes bitorolta a Lacoste lajstromozott védjegyét, rosszhiszeműen járt el, és eljárása a vásárlóközönség megtévesztéséhez vezetett. Ennek megfelelően a bíróság eltiltotta az alperest a LACOSTE védjegy és a krokodil ábra használatától, de a Lacoste számára nem ítelt meg kártérítést, és az alperest csupán az eljárási és ügyvédi költségek megfizetésére kötelezte.

Izrael

A *Music Art LTD* (Music) az Izraeli Védjegyhivatalnál kérelmezte az ALMA védjegy lajstromozását a 41., 43. és 44. áruosztályban. A *Ganor* felszólalt a lajstromozás ellen, mert szerinte a lajstromoztatni kívánt védjegy megtévesztően hasonló volt az általa lajstromoztatott alábbi, ábrás ALMA BEACH védjegyhez.

A két fél egyidejű használatra vonatkozó megállapodást kötött, amely szerint a Music Art jogosult lenne az ALMA szóvédjegyet Észak-Izraelben és Észak-Caesareában, míg a Ganor jogosult lenne az ábrás ALMA BEACH védjegyet Dél-Caesareában használni, azonban a Ganor ahhoz kötötte a felszólalás visszavonását, hogy a hivatal elfogadja megegyezésüket.

A védjegyhivatal döntőbírója azonban elutasította az együttélési megállapodást, mert szerinte a szóvédjegy megkülönböztethető volt az ábrás védjegytől, ezért kész volt engedélyezni a Music védjegyének a lajstromozását, és folytatni a felszólalási eljárást. Álláspontja szerint ugyanis, bár a két fél megállapodhat az együttélésben, az Izraeli Védjegyhivatal köteles egyéb szempontokat, így a köz védelmét a megtévesztéstől is figyelembe venni. A földrajzi korlátozások amúgy is kétségesek, különös tekintettel az ország kis területére. Ezért a feleknek húsz napot adott arra, hogy tájékoztassák a védjegyhivalt arról, hogyan kívánják folytatni az ügyet.

Japán

A) A Japán Védjegyhivatal 2012. január 1-jétől kezdve alkalmazza az áruk és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodás 10. kiadását.

B) A 3 777 801 számú japán szabadalom ('801-es szabadalom) tulajdonosa a Tokiói Körzeti Bíróságtól kérte annak megállapítását, hogy az alperes bitorolja szabadalmát.

A '801-es szabadalom 1. igénypontjának szövege a következő:

„1. Nátrium-pravasztatin, amely 0,5%-nál kevesebb pravasztatin-laktont és 0,2%-nál kevesebb epipravasztátot tartalmaz, előállítva az alábbi lépésekből álló eljárással:

- a) dúsított szerves pravasztatin-oldat kialakítása,
- b) a pravasztatin kicsapása ammóniumsójaként,

- c) az ammóniumsó tisztítása átkristályosítással,
- d) az ammóniumsó átalakítása pravasztatin-nátriummá és
- e) a pravasztatin-nátrium elkülönítése.”

Az alperes elismerte, hogy a bitorlónak vélt termék kielégítette az 1. igénypont szerinti „0,5%-nál kevesebb pravasztatin-laktont és 0,2%-nál kevesebb epipravasztátot tartalmazó nátrium-pravasztatin” követelményt, de azt állította, hogy a vitatott terméket az 1. igénypontban foglalttól eltérő eljárással állította elő.

Döntésében a körzeti bíróság eljárástól függő termékigénypontnak (*product-by-process claim*) minősítette az 1. igénypontot, amelynek műszaki oltalmi köre olyan termékre korlátozódik, amelyet a megadott eljárással állítottak elő. Ilyen igénypont csak akkor fogadható el, amikor a terméket nem lehet konfigurációjával jellemezni.

A bíróság 2010. március 31-i döntése megállapította, hogy a „0,5%-nál kevesebb pravasztatin-laktont és 0,2%-nál kevesebb epipravasztátot tartalmazó nátrium-pravasztatin”-ként az 1. igénypontban meghatározott termék esetén nincs szükség a terméknek előállítási eljárásával való meghatározására. Ennek az elvnek az alapján a Tokiói Körzeti Bíróság azt vizsgálta, hogy az alperes előállítási eljárása megfelelt-e az 1. igénypontban megadott a)–e) lépésnek, és megállapította, hogy az nem tartalmazta az a) lépést. Ezért elutasította a felperes bitorlási keresetét.

A szabadalomtulajdonos fellebbezést nyújtott be a körzeti bíróság döntése ellen a Szellemi Tulajdon Felsőbíróságánál, amely 2011. július 26-án bejelentette, hogy öt bíróból álló Nagytanácsa fog a fellebbezés ügyében dönteni. Ezt a bíróságot 2005-ben állították fel, és ez a hatodik ügy, amelyben ítélezett.

A Nagytanács 2012. január 27-én hozott döntést, amelyben megerősítette a Tokiói Körzeti Bíróság döntését, és elutasította a fellebbezést. Ugyanezen a napon publikálta a döntés alábbi összefoglalóját:

„A bíróság megállapította, hogy az eljárástól függő termékigénypont (*product-by-process claim*) elvileg csak azt a terméket védi, amelyet az igénypontban megadott eljárással állítottak elő, és csupán kivételes körülmények között vonatkozhat eltérő előállítási eljárásokkal előállított azonos termékre.”

Jemen

Egy 2011. október 3-i keltezésű miniszteri rendelet értelmében a mintaoltalom időtartamát a bejelentés időpontjától vagy a világon bárhol történt első gyakorlatbavétel időpontjától számított tíz évre módosították, megújítás lehetősége nélkül. Korábban az oltalmi idő 15 év volt, mert a kezdeti öt évet kétszer öt évvel meg lehetett hosszabbítani. Ez a rendelkezés a függő és a hatályban levő ipari mintákra is vonatkozik, ami annyit jelent, hogy a tíz évnél régebbi minták többé nem érvényesek.

Kanada

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Federal Court of Appeal, FCA) 2010 augusztusában az olanzapinügyben hatályon kívül helyezte a Szövetségi Bíróság (Federal Court, FC) döntését, mert úgy találta, hogy annak végkövetkeztetése téves feltételezéseken alapszik. Ezért az ügyet visszautalta az FC-nek, amely 2011. november 10-én hozott új döntést az ügyben, megállapítva, hogy az olanzapinszabadalom azért érvénytelen, mert nem bizonyították az ígért hasznosságot, és azt józanul nem is lehetett megjósolni.

Itt megjegyezzük, hogy az Eli Lilly olanzapinszabadalmát a holland bíróság is érvénytelennek nyilvánította, miként erről 2010. decemberi számunk 91. oldalán beszámoltunk. Ezzel ellentétben az Egyesült Királyság és a Német Szövetségi Köztársaság bírósága az olanzapinszabadalmat érvényesnek találta.

Kína

A) A Kínai Szellemtulajdon-védelmi Hivatal és a Német Szabadalmi Hivatal vezetői 2011. október 10-én gyorsított szabadalmi vizsgálatra (PPH) vonatkozó megállapodást kötöttek. A PPH-program 2012. január 23-án lépett hatályba, amelynek alapján a bejelentő azt követően, hogy az egyik országban legalább egy igénypontját engedélyezték, kérheti a másik országban benyújtott párhuzamos bejelentésének gyorsított vizsgálatát.

B) A légkondicionálók és hűtőgépek gyártásával foglalkozó, szíriai KASEM & SHAMI (Kasem) 2006. április 21-én a Kínai Védjegy hivatalnál kérelmet nyújtott be a RAMCO védjegy mandarin írással és latin betűkkel való lajstromozása iránt a 7. áruosztályban.

Az amerikai *Ranco Incorporated* (Ranco) 2010. szeptember 2-án felszólalt a Kasem védjegyének lajstromozása ellen arra hivatkozva, hogy tulajdonosa a 9. áruosztályban lajstromozott RANCO védjegynek, amelyet korábban használt és lajstromoztatott, és a két védjegy kiejtésének hasonlósága a köz megtévesztéséhez vezetne.

A Kasem a felszólalás ellen a következőkkel érvelt:

– Ő a valódi és törvényes tulajdonosa a RAMCO védjegynek az eredeti országban és a világ számos egyéb országában.

– Világszerte először használta és lajstromoztatta a RAMCO védjegyet.

– A felszólaló nem rendelkezik Kínában a RAMCO védjegy lajstromozásával a 7. áruosztályban. A felszólaló védjegyét a 9. áruosztály termékeivel kapcsolatban használják és lajstromozták, és ezek a termékek nincsenek rokonságban a Kasem termékeivel.

– Védjegye jól ismertnek tekinthető, és a fogyasztók a Kasem-termékekhez társítják.

A védjegy hivatal elbírálója a fenti érvek és az írásbeli bizonyítékok alapján elutasította a felszólalást, és ezt követően lajstromozta a Kasem RAMCO védjegyét.

Koszovó

Koszovóban 2011. szeptember 8-án új szabadalmi, védjegy- és ipariminta-törvény lépett hatályba. A három új törvény célja, hogy a koszovói iparjogvédelmi törvényeket összhangba hozza az Európai Unió hasonló törvényeivel.

Az új szabadalmi törvény furcsa előírása, hogy a szabadalomtulajdonosnak az oltalmi idő 9. évének lejárta előtt írásban kell bizonyítania találmánya szabadalmazhatóságát.

Az új védjegy-törvény rendelkezése szerint védjegyjogot csak lajstromozással lehet szerezni. Eltörölték azt a követelményt, hogy a bejelentéskor be kellett nyújtani használatra vagy használati szándékra vonatkozó nyilatkozatot. Eltörölték a Szellemi Tulajdon Hivatalának azt a kötelezettségét, hogy hivatalból felhívja a védjegy-tulajdonost védjegyének megújítására.

Malajzia

A Kuala Lumpur-i Felsőbíróóság nemrég hozott döntést az *Ecotherm TFT* (Ecotherm) v. *Kendek Industry Sdn Bhd* (Kendek) bitorlási ügyben.

Az Ecotherm tulajdonosa a „Szállítórendszer merítő eljárásban való felhasználáshoz” című malajziai szabadalomnak, amelyet latexkesztyűk gyártásánál használnak. Az Ecotherm azért indított bitorlási keresetet a Kendek ellen, mert az utóbbi olyan szállítórendszereket forgalmazott, amelyek a felperes szabadalmában igényelt elemekkel ekvivalens elemeket tartalmaztak. A Kendek kétségbe vonta a bitorlási kereset megalapozottságát, és ellenkérésként a szabadalom megsemmisítését kérte és/vagy nemleges megállapítást kért.

A Felsőbíróóság a szabadalmi leírás és igénypontok értelmezésére a korábbi *Catnic Components Limited v. Hill & Smith Limited*-ügyben lefektetett szabályokat alkalmazta, és a tények alapján megállapította, hogy a szabadalom új volt és feltalálói tevékenységen alapult; emellett úgy találta, hogy az Ecotherm nem bizonyította kellőképpen a bitorlást. Ezért elutasította a bitorlási keresetet, de ugyanezt tette az alperes megsemmisítési keresetével is, és mindkét felet saját keresete kapcsán a költségekben is elmarasztalta.

Döntése ellen az Ecotherm a Fellebbezési Bíróóságnál fellebbezést nyújtott be, de a Kendek is fellebbezett a megsemmisítési kérelem elutasítása miatt.

Marokkó

Egy marokkói cég NOVATIS néven kérte bejegyzését. A *Novartis AG* arra hivatkozva kérte a cégnév törlését a Casablancai Kereskedelmi Bíróóságtól, hogy tulajdonosa a NOVATIS nemzetközi védjegynek a 3., 5. és 16. áruosztályban.

A bíróság megállapította, hogy a NOVATIS név a NOVATIS védjegy utánzása, és alkalmas a vásárlóközönség megtévesztésére, mert az átlagfogyasztó azt hiheti, hogy a két név

azonos forrásból származik. Emellett a NOVATIS kereskedelmi név a marokkói iparjogvédelmi törvény 137., 155. és 178. cikkébe ütközik.

A fentiek alapján elrendelte, hogy az alperes töröltesse a NOVATIS kereskedelmi nevet, szüntesse meg annak további használatát, publikálja saját költségén a bíróság döntését két helyi újságban, és viselje a bírósági költségeket. A cégnév további jogtalan használata esetén az alperesnek naponként külön bírságot kellene lerónia.

Mexikó

Mexikóban 2011. június 13-tól kezdve nincs szükség védjegybejelentések esetén elsőbbségi irat benyújtására. Az elsőbbség elismeréséhez elegendő a külföldi védjegybejelentés benyújtási napjának és bejelentési számának a közlése.

Montenegró

Montenegróban 2011-ben új mintatörvény lépett hatályba, amely egyszerűsíti a minták lajstromozási eljárását.

Az új törvény szerint a Montenegrói Szellemtulajdon-védelmi Hivatal már nem végez érdemi vizsgálatot a mintabejelentésekkel kapcsolatban annak meghatározása céljából, hogy a minta új-e vagy egyéni jelleggel rendelkezik-e, hanem csupán alaki vizsgálatot. Azokat a mintákat, amelyek nem elégítik ki az oltalmi feltételeket, bíróság előtt lehet megtámadni.

A mintaoltalmat öt évre engedélyezik, de ezt az időtartamot négyszer öt évvel, vagyis összesen 25 évre meg lehet hosszabbítani.

A hivatal döntéseit most a Gazdasági Minisztériumnál lehet megtámadni, ellentétben a korábbi gyakorlattal, amikor erre a bíróság előtt volt lehetőség.

Az új törvény alapján a lajstromozatlan minták is oltalmat élveznek a köz számára való hozzáférhetővé tételtől számított három éven át.

A Szerbiában lajstromozott mintákat Montenegróban akkor ismerik el, ha azokat 2012. január 8-ig érvényesítették.

Németország

A) A Német Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof, BGH) 2011. május 10-i döntése tovább tisztázta az ekvivalens szabadalombitorlás követelményeit. Amikor a leírás több alternatív lehetőséget ismertet, és a szabadalomtulajdonos e lehetőségek közül csak egyet iktat be az igénypontba, akkor a többi fennmaradó lehetőség nem indokolja az ekvivalens bitorlást.

A vita tárgyát képező szabadalom olyan készülékre vonatkozott, amelynél kapcsolokkal a készülék szemközti oldalain lehet huzalvégeket összeszorítani. A szabadalmi leírás ismertet

180 fokkal elforgatott huzalos megoldást, valamint egyéb összeköttetéseket is, így forrasztást, keményforrasztást és hegesztést. A kifogásolt, bitorlónak vélt megoldásban a huzalokat 180 fokkal elforgatják úgy, hogy azok a készüléknek ugyanazon az oldalán végződnek. A huzalvégeket ezen az egyetlen végen forrasztják vagy olvasztják össze. A bitorlónak vélt megoldás ezért abban különbözött az 1. igénypont szerintitől, hogy a huzalok a készüléknek ugyanazon az oldalán, nem pedig a szemközti oldalain végződnek, és hogy ott nem kapcsolják, hanem összehegesztik vagy összeolvasztják a huzalokat egymással.

Szó szerinti bitorlásról nem lehet beszélni, mert ez túl tág igénypont-értelmezéshez vezetne. Így például nem teljesülne a szemközti huzalvégek követelménye, sem pedig a huzalvégeken a kapcsok követelménye. Ekvivalens bitorlásról sem lehet beszélni, mert a vizsgált esetben a szabadalomtulajdonos egyetlen lehetőség (összekapcsolás) mellett döntött a leírásban említett számos lehetőség (például forrasztás, keményforrasztás és hegesztés) közül.

Ilyen okok miatt a BGH elutasította a bitorlási keresetet.

B) A vizsgált ügy a 824 731 számú európai szabadalomra vonatkozik, amelynek tárgya eljárás és készülék helyzetmeghatározó rendszert használó jármű díjának meghatározására. A szabadalmat az európai felszólalási eljárásban megvonták, amit követően a szabadalmas e döntés ellen fellebbezést nyújtott be. Mialatt az európai fellebbezési eljárás még függőben volt, a nemzeti német szabadalom ellen megsemmisítési eljárást indítottak.

A megsemmisítési eljárást a 44 27 392 számú német szabadalmi bejelentésre hivatkozva újdonsághiányra alapozták; ezt a bejelentést a megtámadott szabadalom elsőbbségi napja előtt nyújtották be, azonban csak azt követően publikálták. Ennek eredményeként ez a dokumentum – minthogy a megtámadott szabadalomhoz viszonyítva utólag publikálnak minősült – a német megsemmisítési eljárásban a technika állásához tartozónak minősült [német szabadalmi törvény 3(2) cikke], azonban nem minősült ilyennek az európai felszólalási eljárásban, mert az ESZE 54(3) cikke nem vonatkozik az utólag publikált német szabadalmi bejelentésekre.

A Német Szabadalmi Bíróság (BPG) elutasította a megsemmisítési keresetet, minthogy az a német szabadalmi törvény 81(2) cikke szerint nem megengedett. Ennek megfelelően megsemmisítési keresetet nem lehet benyújtani mindaddig, amíg felszólalást lehet benyújtani, vagy ameddig felszólalási eljárás függőben van („szubszidiaritás elve”). Ezért a BPG megerősítette egy korábbi döntését, amelyet 2005. július 12-én a „sugárzásirányítás” (Strahlungssteuerung)-ügyben hozott, és amely azonos alapon indított német megsemmisítési és európai felszólalási eljárásra vonatkozott. A BPG szerint a jelen ügyre is érvényes a felszólalás elsőbbsége a megsemmisítési eljárással szemben, ahol a megsemmisítési eljárás nemzeti elsőbbségi jogon alapult, amelyet csak a nemzeti megsemmisítési eljárásban lehet figyelembe venni.

Ezt a döntést megerősítette másodfokon a BGH. Ennek megfelelően egy függőben levő európai felszólalási eljárás alatt benyújtott német megsemmisítési eljárás nem megengedett

még akkor sem, ha a megsemmisítési eljárás csak egy nemzeti elsőbbségi jogon alapszik, amelyet nem lehet figyelembe venni az európai felszólalási eljárásban.

A BGH azt is elismerte, hogy a fenti döntés hézagot okozhat a jogi oltalomban akkor, ha egy európai felszólalási eljárás alatt álló európai szabadalomra hivatkoznak egy nemzeti bitorlási perben. Ilyen esetben a szabadalombitorlással vádolt félnek jogos érdeke, hogy ne tartsák bűnösnek, bár a vitatott szabadalom érvénytelen egy olyan nemzeti elsőbbségi jogra tekintettel, amelyet az európai felszólalási eljárásban nem lehet figyelembe venni. Minthogy egy európai felszólalási eljárás (beleértve a fellebbezési fokot is) jó pár évig eltarthat, ez azt eredményezné, hogy a vitatott szabadalom érvényességével kapcsolatban hosszú ideig bizonytalanság állna fenn, nevezetesen mindaddig, amíg a szabadalombitorlással vádolt fél végül képes felhasználni a potenciálisan érvénytelenítő nemzeti elsőbbségi jogát egy nemzeti megsemmisítési eljárásban (amely csupán az európai felszólalási ügy eldöntése után megengedett).

Ezért a BGH döntése azt is megállapítja, hogy a nemzeti bitorlási bíróságnak figyelembe kell vennie azt a lehetőséget, hogy egy függőben levő felszólalási eljárásra tekintettel leállítsa a bitorlási eljárást még akkor is, ha lehetséges, hogy a felszólalás nem lesz eredményes, azonban egy későbbi megsemmisítési eljárás elegendő valószínűséggel sikeres lehet egy olyan dokumentum alapján, amelyet csupán ebben az utóbbi eljárásban lehet figyelembe venni.

C) 2001-ben a Német Szabadalmi és Védjegyhivatalnál (Deutsches Patent- und Markenamt, DPMA) lajstromozták a MICROPAYMENT védjegyet a 9. áruosztályban szoftver, a 36. áruosztályban pénzügyi és a 42. áruosztályban „programkészítés adatfeldolgozáshoz” árukra és szolgáltatásokra. Egy harmadik fél törlési keresetet nyújtott be lajstromozást feltétlen kizáró okokra hivatkozva. Ez ellen a védjegytulajdonos tiltakozott, azonban a hivatal elrendelte a védjegy törlését. Ezután a védjegytulajdonos a BPG-nél nyújtott be fellebbezést.

A BPG azon a nézeten volt, hogy a „micropayment” szót a lajstromozás idején, 2001-ben már ismerték kisebb összegek nem készpénzzel végzett fizetése kapcsán, különösen telekommunikáció igénybevétele esetén. Ez a kifejezés megtalálható Az új gazdaság szótára című Duden-kötetben is. Emellett csupán leíró kifejezésként nem alkalmas arra, hogy megadja egy áru vagy szolgáltatás üzleti eredetét. A BPG 2011. július 27-i döntése törölte a védjegyet megkülönböztetőképesség hiánya és az áruk/szolgáltatások szándékoltszerű használatának megkülönböztetésre nem alkalmas közvetlen leírása (német védjegy törvény 8. cikk, 2. bekezdés, 1. és 2. pont) miatt.

D) A felperes tulajdonosa az alábbi ábrás KAPPA védjegynek,

amelyet a 18. áruosztályban bőrárakra lajstromoztatott a DPMA-nál. Az alperes később lajstromoztatta az alábbi ábrás KAPPA védjegyet azonos árakra:

A felperes a később lajstromozott védjegy ellen törlési keresetet nyújtott be a DPMA-nál. A kereset sikeres volt, ezért az alperes fellebbezést nyújtott be a BGH-nál.

A BGH 2011. január 20-i döntése megállapította, hogy azonosak mind a védjegyek által védett áruk, mind a védjegyek szókomponensei. Bár az ábrák különböznek, azonban ez csak semlegesíteni tudja a hangzásbeli azonosságot olyan áruk vonatkozásában, amelyeket rendszerint „látás”, nem pedig igény alapján vásárolnak. A vizsgált ügy bőrárakra vonatkozik, amelyeket igény alapján vásárolnak, vizuális megtekintés nélkül. Ezért fennáll a meg tévesztés veszélye.

E) Az alábbi ábrás védjegyet tejsz, tejsztermékekre, kávéra, teára, kakaóra és jégkrémre lajstromoztatták a DPMA-nál.

A korábbi elsőbbségű, alábbi, közösségi ábrás LION QUALITY védjegy tulajdonosa felszólalt a DON GELATI védjegy ellen. A LION QUALITY védjegyet tojásra, tojásporra és tojáson alapuló élelmiszerekre lajstromozták. A felszólalás elutasítása után a korábbi elsőbbségű védjegy tulajdonosa a BPG-nél nyújtott be fellebbezést.

A BPG 2011. június 27-i döntése szerint nem áll fenn sem azonosság, sem nagyfokú hasonlóság a két védjegy áruosztályai között, kivéve a jégkrémet, illetve a tojásalapú élelmiszert, amelyek között közeli a hasonlóság, míg közepes hasonlóság állapítható meg a tojások, illetve a tej és tejsztermékek között. A termékek azonban eltérő üzleti eredetűek, mert a tejet és a tejsztermékeket tejüzemekben dolgozzák fel.

A védjegyhasználat kérdését a döntés szerint az összehasonlított védjegyek általános benyomása alapján kell kiértékelni. A vonatkozó üzleti területek általában inkább a szavak, semmint az ábrák alapján tájékozódnak, kivéve azt az esetet, amikor a szókomponens

alárendelt jelentőségű. Itt azonban a szókomponens mérete miatt nem ez a helyzet, mert a „don gelati”, illetve a „lion quality” szavak határozzák meg az általános benyomást, és ezek egymástól teljesen különböznek. Emellett a két oroszlánábrázolás eltér egymástól, és eltérő a oroszlánképek stílusa is. A „lion quality” szavak fölött ábrázolt oroszlánnak korona van a fején, míg a másik oroszlánnak ki van nyújtva a nyelve.

A fentiek alapján a BPG azt a következtetést vonta le, hogy a két védjegy között nem áll fenn az összetévesztés veszélye.

Norvégia

A Norvég Iparjogvédelmi Hivatal elnöke és az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy-hivatalának elnöke a szabadalmazási eljárást gyorsító (PPH-) egyezményt kötött. Ennek alapján egy norvég szabadalmi bejelentő bejelentésének gyorsított vizsgálatát kérheti a párhuzamos amerikai bejelentés elővizsgálata során szabadalmazhatónak talált igénypontok alapján és *vica versa*.

Omán

Ománban 2012. február 1-jétől kezdve nincs szükség a szabadalmi, a védjegy- és a minta-bejelentések benyújtásánál a dokumentumok hitelesítésére. Minthogy Omán csatlakozott a Hágai Egyezményhez, a fenti időponttól kezdve széljegyzettel (apostillével) való hitelesítés is elegendő.

Spanyolország

A São Paulo *Alpargatas* SA (Alpargatas) a 2-es számú Madridi Kereskedelmi Bíróságnál (MKB) beperelte a *Fashion Import SA*-t (Fashion) és a *Secret Spot SL*-t (Secret), kérve, hogy a bíróság

- minősítse semmisnek a Fashion által a 25. áruosztályban lajstromozott, az 1. ábrán bemutatott, 2 510 629 számú BAHIANA védjegyet; és

1. ábra

- mondja ki, hogy a Secret a 2. ábrán bemutatott, lajstromozatlan BAHIANAS jelölés használatával bitorolja az Alpargatas 3. ábrán bemutatott HAVAIANAS szóvédjegyét és ábrás HAVAIANAS védjegyét a 25. áruosztályban.

2. ábra

3. ábra

Az MKB 2009. május 6-i döntésében kinyilvánította, hogy

- az 1. ábrán bemutatott BAHIANA védjegy semmis, mert hasonlít az Alpargatas HAVAIANAS védjegyéhez, és a két védjegy között fennáll az összetévesztés valószínűsége; és
- a Secret által használt BAHIANAS LAS ORIGINALES védjegy bitorolta a HAVAIANAS védjegyeket.

Ez ellen a döntés ellen a Fashion a Madridi Fellebbezési Bíróságnál (MFB) fellebbezett, elutasítva a BAHIANA védjegy semmisségét kimondó határozatot, és fellebbezett a Secret is, elutasítva a HAVAIANAS védjegy bitorlását kimondó határozatot.

Az MFB 2011. július 8-i döntésével fenntartotta azt a megállapítást, hogy a Secret bitorolta az Alpargatas védjegyeit, de hatályon kívül helyezte azt a döntést, hogy a Fashion BAHIANA védjegy semmis.

Az MFB a bitorlással kapcsolatban megállapította, hogy hasonlóságok álltak fenn a Secret által használt BAHIANAS LAS ORIGINALES védjeggyel jelölt áruk és az Alpargatas HAVAIANAS védjeggyel ellátott áruai között.

Ugyancsak hasonlóság volt megállapítható a védjegyek között is. Ilyen vonatkozásban az MFB utalt az Európai Unió Bíróságának 2011. május 25-én egy olyan közösségi védjeggyel kapcsolatban hozott döntésére, amely azonos volt a Secret által használt védjeggyel, és amelyet az Alpargatas a HAVAIANAS védjegyek alapján kifogásolt.

Az MFB arra a következtetésre jutott, hogy a védjegyek uralkodó elemei a „havaianas”, illetve a „bahianas” szavak. Ennek eredményeként megállapította, hogy vizuális és hangzási hasonlóság állt fenn, valamint némi fogalmi hasonlóság is fennforgott a jelölések között, mert – bár a két szó eltérő helyekre utalt (Hawaiiira, illetve Bay Islandsre) –, azokat azonos eszmével: üdülőhelyekkel és a tengerrel lehet társítani.

Az MFB a bitorlással kapcsolatos végső következtetésként megállapította, hogy a termékek azonosságára és a jelek nagyfokú hasonlóságára tekintettel fennáll annak a valószínűsége, hogy a vásárlóközönség az alperes áruinak kereskedelmi eredetét társítja a felperes áruinak eredetével.

A BAHIANA védjegy megsemmisítésével kapcsolatban az MFB nem értett egyet az alsófokú bíróság döntésével, és az alábbi megfontolások alapján hatályon kívül helyezte a BAHIANA védjegy érvénytelenségét nyilvánítását:

- az összetévesztés valószínűségének általános megállapítását arra az összbenyomásra kell alapozni, amelyet a védjegyek keltenek, figyelembe véve különösen azok megkülönböztető és uralkodó elemeit;

- a Fashion által lajstromoztatott BAHIANA védjegyen domináns volt a képes elem, amely egy hosszú szoknyát és fejkendőt viselő, fején gyümölcsös kosarat szállító fekete nő ábrázol;

- Ebben az esetben tehát a fonetikai és fogalmi elemeket, valamint a szavak közötti hasonlóságot ellensúlyozza a BAHIANA védjegy képes eleme, amely domináns ebben a védjegyben. Ennek az elemnek a jelenléte csökkentette az összetévesztés valószínűségét, mert a szembenálló két védjegy által nyújtott általános benyomás eltérő volt.

A fenti okok miatt az MFB nem értett egyet a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal 2011. május 31-i döntésében lefektetett követelményekkel, amelyek alapján az Alpargatas HAVAIANAS közösségi védjegyére hivatkozva megtagadta a BAHIANA spanyol védjeggyel azonos közösségi védjegy lajstromozását. A BPHH Felsőfokú Osztálya azon a nézeten volt, hogy a verbális elemek uralják a grafikai elemeket, és hogy a szavak hangzási és fogalmi hasonlósága – a szembenálló védjegyek grafikai és vizuális különbsége ellenére – megalkopozza az összetévesztés valószínűségét.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete

2012. január 1-jén hatályba lépett a Nizzai Osztályozás 10. kiadása, amely a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Központi Irodája által 2012. január 1-je után kapott összes nemzetközi bejelentésre vonatkozik. Az iroda azonban nem fogja újraosztályozni a megújított lajstromozásokat.

Tajvan

A) Régebben a tajvani Szellemitulajdon-védelmi Hivatal elfogadott olyan védjegybejelentéseket, amelyeket egy fiókiroda nevében nyújtottak be. A jelenlegi gyakorlat szerint azonban a hivatal egy fiókiroda nevében csak akkor fogad el védjegybejelentést, ha a fiókirodának önálló jogi személyisége van annak az országnak a törvényei szerint, ahol létesítették.

2011. június 8-án a hivatal közleményt adott ki a külföldi vállalatok által benyújtott szabadalmi és védjegybejelentésekkel kapcsolatban. E közlemény szerint a bejelentőnek független személyiséggel kell rendelkeznie mind természetes személyként, mind jogi személyként. Külföldi vállalat előzetes hozzájárulás vagy engedély nélkül nyújthat be szabadalmi vagy védjegybejelentést. Minthogy azonban egy külföldi vállalat fiókirodája nem rendelkezik

jogi személyiséggel, a szabadalmi vagy védjegybejelentést a központi iroda nevében kell benyújtani.

Ennek megfelelően a hivatal, ha szükségesnek tartja, felszólíthatja a bejelentőt olyan dokumentum benyújtására, amely bizonyítja, hogy a cégbejegyzés országának törvényei szerint független jogi személyiség. Ha a bejelentő ezt nem tudja igazolni, akkor a vonatkozó bejelentést a külföldi vállalat központi irodájának a nevében kell benyújtani.

B) A tajvani *De-An* társaság az Australia M2R cég használati engedélyeseként 1997-ben lajstromoztatta az M2R védjegyet motorkeszyűkre, védősisakokra és hasonló árukra. A védjegy 50-nél több országban népszerűvé vált sajátos mintája és teljes termékskálája révén.

A *De-An* felszólalt a ruházati termékekre lajstromoztatni kívánt M2R HELMETS védjegy ellen arra hivatkozva, hogy saját M2R védjegye megkülönböztetőképessegre tett szert, és az évek során jól ismertté vált. Emellett az M2R védjeggyel motorkerékpár-védőöltözeteket is árusított, aminek következtében a lajstromoztatni kívánt védjegy használata ruházati termékeken megtévesztést okozhat, sőt a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba is ütközik.

A *De-An* felszólalása alapján elutasították az M2R HELMETS védjegy lajstromozása iránti kérelmet, ami ellen a lajstromozást kérelmező a Szellemitulajdon-védelmi Adminisztratív Felsőbíróshoz nyújtott be fellebbezést. Az a *De-An* javára döntött, megállapítva, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy csupán utánzó átalakítása az M2R védjegynek. Emellett azok az üzletek, amelyek az M2R HELMETS védjeggyel ellátott esőkabátokat és motorkerékpár-ruházatokat árusítják, eladnak M2R védjeggyel ellátott árukat is, ami a fogyasztók megtévesztéséhez vezet. Ezért elutasította az M2R HELMETS védjegy lajstromozását kérelmező fél fellebbezését.

Törökország

A *Galatasaray Football Club* használati engedélyese pert indított egy festékgyártó ellen arra hivatkozva, hogy az a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba ütközött, amikor a fenti sportklub hivatalos színeit képviselő sárga-vörös színekombinációjú arcfestékeket hozott forgalomba.

A használati engedélyes első fokon arra hivatkozott, hogy a klubtól kapott kizárólagos használati engedély feljogosította a sárga-vörös színekombináció használatára árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban. Ezért az alperes termékei, amelyek azonos színű csomagolásukon „A támogató” szót viselték, bitorolták az ilyen kizárólagos jogokat.

Az alperes válaszában kifejtette, hogy absztrakt színek vagy színekombinációk használata nem sajátítható ki, mert ez törvénytelenül gátolná a versenyt. Ezért az ilyen színhasználat tisztességes és törvényes, és nem tekinthető a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba ütközőnek.

Az elsőfokú Kereskedelmi Bíróság helyt adott az alperes érvelésének, és elutasította a felperes keresetét.

Ezután a felperes a Fellebbezési Bíróságnál nyújtott be fellebbezést. Az a következő megállapítások alapján megváltoztatta az elsőfokú bíróság döntését.

- Elvont színek vagy színekombinációk nem védhetők lajstromozott szellemitulajdon-joggal, és ilyen értelemben nem sajátíthatók ki.

- Mindazonáltal rosszhiszemű cselekedetet képez a többnyire sportszurkolók által használt vörös-sárga arcfesték forgalmazása „A támogató” megjelöléssel.

- Bár a vörös-sárga arcfesték forgalmazása olyan módon, hogy az nem idéz elő a futballklubbal való társítást, nem gátolható meg, az alperesek által történő rosszhiszemű használat a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba ütközik.

A Kereskedelmi Bíróság nem értett egyet a Fellebbezési Bíróság döntésével, és így az ügy a Legfelsőbb Bírósághoz került végső döntés céljából.

Megerősítve, hogy elvont színekre nem adható szellemitulajdon-jog, a Fellebbezési Bíróság megállapította, hogy a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba ütköző cselekedet, amikor „Támogató, futball, sportklub stb.” kifejezéseket használnak a színekombinációkkal együtt, mert ez a klub kereskedelmi imázsán alapuló élőködés képzetét kelti.

Döntése határozottan leszögezte, hogy a termék árusítása „A támogató” megjelölés nélkül nem jelentett volna a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba ütköző cselekedetet.

A Legfelsőbb Bíróság döntése kizárja elvont színek védjegyként való oltalmát, azonban megengedi absztrakt színek oltalmát, ha azokat sajátos körülmények között kereskedelmi közlésként használják.

Értelmezése különbözik az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatától, amely lehetővé teszi színek lajstromozását és oltalmát védjegyként.

Itt megjegyezzük, hogy a török védjegy törvényben nincs olyan rendelkezés, amely kizárná színek védjegyként való lajstromozását. Ennek megfelelően Törökországban is vannak bármilyen alak vagy kontúr nélküli színekre vagy színekombinációkra engedélyezett és lajstromozott védjegyek, ami azt mutatja, hogy eltérés van a Legfelsőbb Bíróság fentebb tárgyalt döntése és a Török Szellemitulajdon-védelmi Hivatal joggyakorlata között.

VÁLOGATÁS AZ IPARJOGVÉDELMI SZAKÉRTŐI TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY KNOW-HOW VÉDELME KÉRDÉSÉBEN

ISZT-15/2011¹

I. A tényállás

1. A bíróság az F. M. és társai vádlottak ellen adócsalás büntette és más bűncselekmény miatt folyó büntetőügyben szakértőként rendelte ki a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: SZTNH) mellett működő Iparjogvédelmi Szakértői Testületet a nyomozati iratban hivatkozott know-how-val kapcsolatos kérdésekben.

2. A bíróság a szakértői vizsgálat lefolytatásához rendelkezésre bocsátotta a per iratanyagát. A szakértői testület a teljes iratanyagot áttanulmányozta, és a szakvéleményben megválaszolandó kérdések szempontjából kiértékelte.

3. A bíróság által az igazságügyi szakértői kirendelésre (szakértői vélemény elkészítésére) vonatkozó végzéssel együtt a szakértői testület részére megküldött iratok alapján a körülmények az alábbiak szerint foglalhatók össze.

3.1. Az APEH illetékes igazgatósága 2005. évre vonatkozóan ellenőrzést folytatott le az F. Kft. gazdasági társaságnál és áfa adónem tekintetében adóhiányt állapított meg azzal, hogy az adózó által előzetesen felszámított adó hiteltelen, adólevonási jogot nem biztosító bizonylatokon alapul. Az ügy folyamánként több érintett személy – F. M. és társai vádlottak – ellen adócsalás büntette és más bűncselekmény miatt büntetőeljárás indult.

3.2. A nyomozati irat I. kötetében szerepel a 2005. december 9-én kelt megállapodás (a továbbiakban: D3), amelynek értelmében a C. Bt. ... vételárért megvette K. V.-tól a „Fűtést és melegvíz ellátást biztosító berendezés” tárgyú know-how-t, amely ismeretet ő mint eladó „akként szerezte meg, hogy azt harmadik személy hozzájárulása nélkül eladhatja”. A megállapodás „az 1. sz. mellékletben körülírt és részletesen meghatározott vagyoni értékű ismeret”-re hivatkozik, de nincs ilyen melléklete ennek a megállapodásnak. Ugyanitt olvasható K. V.-nek az APEH előtt tett írásbeli tanúvallomása, amelyben megerősítette, hogy a szellemi terméket, egy „alternatív módon működő fűtő és vízmelegítő berendezés elvét” nem ő találta fel, hanem más módon jutott a birtokába.

3.3. A nyomozati irat I. kötetében megtalálható a 2005. december 20-án kelt megállapodás (a továbbiakban: D4), amelynek értelmében az F. Kft. ... vételárért megvásárolta a C. Bt.

¹ A szakértői vélemény bírósági megkeresés alapján, folyamatban lévő ügyben született.

vagyoni értékű ismereteit, amelyek tárgya „Fűtést és melegvíz ellátást biztosító berendezés”. A megállapodás rögzíti, hogy eladó a vagyoni értékű ismeretet K. V.-tól adásvétel útján szerezte, és az ő hozzájárulásával eladhatja. A C. Bt. „üzletvezetője, F. M. jogtulajdonos az 1. sz. mellékletben körülírt szellemi alkotást továbbfejlesztette, melynek eredménye a 2. sz. mellékletben körülírt és meghatározott vagyoni értékű jog, amelynek tekintetében a személyhez fűződő jogok a jogtulajdonost illetik meg”. A felek az (adásvétel tárgyát képező) ismereteket „egybehangzóan know-how-nak tekintik”. Továbbá: „Eladó azt is kijelenti, a Vevő pedig elismeri, hogy a know-how nem vált közkinccsé”.

A megállapodás I. számú mellékletének (a továbbiakban: D1) címe: Fűtést és melegvíz ellátást biztosító berendezés, amely 17 gépelt sorban tartalmaz szöveges ismertetést.

A megállapodás II. számú mellékletének (a továbbiakban: D2) címe: Fűtést és melegvíz előállítását megvalósító berendezés, amely 22 gépelt sorban tartalmaz szöveges ismertetést.

3.4. A nyomozati irat I. kötetében szerepel még a 2005. december 22-én kelt Kutatási és fejlesztési szerződés (a továbbiakban: D5), amelyet az F. Kft. mint megrendelő kötött a C. Bt.-vel mint megbízottal. Az első részfeladat engedélyeztetési és szabadalmi eljáráshoz megfelelő vázlattervek és műszaki tervdokumentáció készítése, a második részfeladat számítógépes modellezés, működési elvek kidolgozása, szimulálás, határfok állandósítása... stb. lehetőségeinek kutatása. A megállapított munkadíj ... volt, amely díj a munka eredménytelen befejezése esetén is megillette a megbízottat.

3.5. A 2006. szeptember 1-jén kelt Átadás-átvételi jegyzőkönyv (a továbbiakban: D6) tanúsága szerint F. M. (C. Bt. – megbízott) átadta S. I. (F. Kft. – megrendelő) számára a Kutatási és fejlesztési szerződés keretében elvégzett munka eredményeit tartalmazó iratokat dossziében lefűzve, valamint egy CD-mellékletet.

A nevezett dokumentáció nincs a nyomozati iratok között.

3.6. A büntetőügynek a bíróságon megtartott tárgyalásán S. I. hatodrendű vádlott védője átadta a bírónak „a gravitáció lényegéről, fogalmáról” szóló „találmányra vonatkozó” iratokat, amelyek 87/I szám alatt lettek csatolva a jegyzőkönyvhöz.

Az összesen 31 oldalnyi iratanyag mindegyik irata az internetről lett letöltve, az alábbi címeiről. (A kinyomtatás időpontjaként egyes cikkek esetében 2008-as, másoknál 2011-es dátum szerepel):

- A kavitáció jelensége (<http://esemenyhorizont.uw.hu/2005/kavitac.html>);
- Bemutatták a magyar találmányt, a kavitációs kazánt (http://hvg.hu/Tudomany/20110428_magyar_talalmany_kavitacios_kazan);
- Kavitáció (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kavit%C3%A1ci%C3%B3>);
- A megújuló energiákra és az energiatakarékosságra koncentrált a Debrecenben megrendezett XIII. Üzleti Angyal Klub (<http://www.euroastra.info/node/5572/print>);
- Fizikai kémia – tematika kémia tanárszakos hallgatók részére (<http://phys.chem.elte.hu/tanareloadas/Osz/tematika.htm>);

- PMMK: 6. Termodinamika II. főtétele, reverzibilis, irreverzibilis munka (http://e-oktat.pmmf.hu/hota_es_aramlastan_2_6);
- FIZIKAI KÉMIA SZIGORLATI TÉTELEK (2006/7) (oktatas.ch.bme.hu/oktatas/konyvek/fizkem/szigorla.uj/Szigvazlat.doc);
- Entalpia (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Entalpia>);
- Entrópia (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Entr%C3%B3pia>).

S. I. hatodrendű vádlott védője előadta, hogy „a know-how, ami ez ügyben is szerepel, megvalósult ténylegesen”. (Utalás a 2011-es HVG-cikkben szereplő „magyar találmányra”, a kavitációs kazánra.) „Ugyanaz az elv és tudás alapján kívánta megvásárolni S. úr. Ugyanaz az elv és fizikai tudással rendelkező rendszerről van szó. Csak S. úr nem tudta ezt befejezni.” ... „Le van írva a gravitáció (sic!) amit a know-how ad át. Szemléltetve van már, van egy fűtőcső. Ebbe jön a víz, megnő a cső térfogata, a buborék képződik.”

S. I. vádlott: „Az F. Kft. tárgyi eszközei között szerepelt a know-how, kutatások folytak. Azt a megoldást kerestük, hogy meg tudjuk építeni fél-egy éven belül. A dokumentáció a cég anyagában volt. Az elv azonos, a dokumentumokat nem tudjuk átadni.”

II. A feltett kérdések

A bíróság a következő kérdésekre kért választ az Iparjogvédelmi Szakértői Testülettől:

1. A nyomozati irat I. kötetében található kutatási és fejlesztési szerződés, annak mellékletei, írásos dokumentációja értelmében az tekinthető-e know-how-nak?
2. A fenti dokumentumok alapján kivitelezhető-e, működtethető-e?
3. A nyomozati iratban szereplő know-how milyen értékkel bír?
4. Ez a know-how a bírósági irat 87/I szám alatt csatolt dokumentumokban ismertetett know-how-hoz hasonló vagy ugyanazon az elven működik-e?

III. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület eljárása

1. A szakértői testület a 270/2002. (XII.20.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) által meghatározott feladatkörben, szervezeti és eljárási rendben, valamint a tényállásra irányadó jogszabályok – főként a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.), valamint a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról alkotott 1978. évi 2. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Tvr.) rendelkezései alapján alakította ki az alábbiakban kifejtésre kerülő álláspontját.

2. Az R. értelmében a szakértői testület a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt; a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást. A jelen szakértői vélemény megállapításai és következtetései tehát a bíróság által a szakértői

vizsgálat lefolytatásához rendelkezésre bocsátott iratanyagon alapulnak, s csak azokra nézve helytállóak.

3. Ez a szakértői vélemény a szakértői testület rendelkezésére bocsátott iratokban know-how-ként szereplő ismeretekkel (Fűtést és melegvíz-ellátást biztosító berendezés) kapcsolatos ügyben eljáró hatóságokat és bíróságokat nem köti.

IV. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület álláspontja

A szakértői testület a bíróság által feltett iparjogvédelmi vonatkozású kérdésekre nézve kialakított álláspontját az alábbiakban fejt ki.

A know-how oltalma és az oltalomban részesülő know-how fogalmi elemei

A Ptk. a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok körében, a szerzői jogi és iparjogvédelmi ágazati törvények hatálya alá nem eső oltalmi tárgyak között – a 86. § (4) bekezdésében – rendelkezik a know-how oltalmáról, amikor kimondja:

„A személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartamát jogszabály határozza meg.”

A védelmi idő kérdésében a Tvr. 4. §-ának (1) bekezdése így rendelkezik:

„A személyeket a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében a megkezdett vagy tervbe vett hasznosítás esetén a közkinccsé válásig illeti meg a védelem.”

A fenti jogszabályi rendelkezések értelmében – figyelemmel a rájuk épülő bírói gyakorlatra is – a Ptk. alapján oltalomban részesülő know-how fogalmi elemei a következők:

- korlátozottan hozzáférhető (közkinccsé nem vált) ismeretet és tapasztalatot jelöl, amellyel kapcsolatban érvényesül a titoktartás;
- vagyoni értéket képvisel;
- gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű;
- gyakorlatban alkalmazható, megvalósítható ismeretnek vagy tapasztalatnak minősül, amelynek a hasznosítása legalább tervbe van véve.

A fejlesztés, a tervezés, a (sorozat)gyártás, a marketing és az értékesítés fázisaiban egyaránt szerepet kaphat a know-how. Az e tevékenységek keretében szerzett vagyoni értékű műszaki, gazdasági és szervezési ismeretek és tapasztalatok a törvény védelme alatt állnak, ha – illetve ameddig – nem váltak közkinccsé.

A legszélesebb értelemben véve a közkinccs mindenki számára elérhető (szellemi) érték. A vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek és tapasztalatok közkinccsé válását akkor lehet megállapítani, ha (a maguk rendszerében, viszonylag) széles körben ismertek és szabadon, valamint (viszonylag) könnyen hozzáférhetők.

Közkincsnek tekinthetők például a szabadalmi bejelentés közzétételével nyilvánosságra jutó műszaki ismeretek. (Természetesen csak maguk az ismeretek válnak közkinccsé, azoknak az érvényes szabadalom szerinti felhasználása csak a jogosult engedélyével történhet!) Ugyanakkor a bejelentő nem köteles a leírásban ismertetni a találmány legelőnyösebb megvalósítási módjait; gazdasági és szervezési ismeretek pedig általában nem is szerepelhetnek a szabadalmi leírásban.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a feltett kérdésekre

A bíróság 1. kérdésére a szakértői testület válasza a következő:

A D1–D4 dokumentumok tárgyát képező know-how érdemi tartalmának megállapításához és értékeléséhez a D1 és a D2 melléklet szolgál alapul. A testület álláspontja szerint a D1 és D2 mellékletben foglalt ismeretek *nem tekinthetők a vonatkozó jogszabályok és a hazai joggyakorlat szerinti értelemben know-how-nak*, azaz védelemben részesülő vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretnek és tapasztalatnak.

A know-how-nak gyakorlatban alkalmazható, megvalósítható ismeretnek vagy tapasztalatnak kell lennie. A D1 és a D2 mellékletben foglaltak ezzel szemben csupán egy célkitűzést jelölnek meg: olyan – fűtést és melegvíz-ellátást biztosító – berendezést kell építeni, amely a kavitációs effektus hőtermelésre való felhasználásán alapul. A két dokumentum ismerteti ugyan (amint arra rámutatunk: több vonatkozásban téves és zavaros módon) az alapelvet, de ez még nem közvetlenül hasznosítható ismeret. A berendezés műszaki megoldásáról – néhány ugyancsak nem világos, illetve triviális közlésen túl – semmit sem lehet megtudni, márpedig ez nélkülözhetetlen lenne. A kavitáció jelenségéről ismert, hogy a robbanásszerűen összeroskadó buborékok roncsolják a gépelemek felületét, és olyan különleges szerkezeti és geometriai kialakításokat kell létrehozni, egyszersmind olyan üzemmódot kell kialakítani, amelyek mellett a kavitáció súlyosan károsító hatásai kiküszöbölhetők.

Már az első mondat is kifogásolható:

„A berendezés működésének alapja az, hogy a folyadékok, így a víz is rendelkeznek belső energiával.” – Nem ez az alapja, hanem az, hogy energiát közlünk vele (amint ki is derül: elektromos meghajtású szivattyúval). A nyugvó folyadék energiataralmának történetesen nincs köze a kavitációs effektus útján történő hőtermeléshez.

„A kérdés, hogy ez milyen módon hasznosítható?” – Sajátos ez a kérdésfelvetés egy ... összegű vételárra értékelt know-how mindösszesen 39 soros ismertetése keretében.

„Elvileg az áramlás sebessége, esetlegesen a folyadékáram irányváltoztatása, ütköztetése, valamint a zárt rendszerben kialakuló nyomás, ami alatt mindezt megvalósítjuk, befolyásolja a felszabaduló hőenergia mennyiségét.” – Ez teljesen értelmezhetetlen.

„Mivel zárt rendszert kell képezni, a hőenergia hasznosítása után a visszaáramló folyadék a szivattyú szívó oldalán becsatlakoztatva, míg a gőzbuborékokban gazdag fázis a kavitációs

szakasz előtt, vagy után áramlik vissza.” – Ez alapvetően ellentmond magának az elvnek. A gőzbuborékokban gazdag fázis sehogyan sem áramlik vissza, hanem a berendezés egy megfelelően kialakított terében „fordított robbanás”-szerűen összeroskadnak a buborékok, épp ezáltal történik a hőenergia felszabadítása.

„A berendezés fokozatmentes, állandó hatásfokot biztosít, mely az áramoltatás sebességének növelésével emelhető, a szabványokban előírt tartományokig.” – Nincs olyan összefüggés, hogy a hatásfok nagysága az áramoltatás sebességének növeléséhez kötődne.

A D1 és a D2 mellékletben szereplő kitanítás tehát *nem elegendő és nem egyértelmű* (néhol kifejezetten félrevezető) ahhoz, hogy hasznosítható, a gyakorlatban megvalósítható ismeretként szolgáljon. Ugyanakkor – a hibákat figyelmen kívül hagyva – érdemi tartalma *közkinccset képező*, bárki számára hozzáférhető ismeretekből állt a vevő (F. Kft.) részére történt átadásakor (2005. december 20-án). Mivel a korlátozott megismerhetőség a know-how fogalmi feltétele, így ennek hiányában nem is beszélhetünk know-how-ról.

A kavitációs effektus hőtermelésre való felhasználásán alapuló berendezéseknek gazdag az irodalma. Kiemelhetők a Hydro Dynamics, Inc. (USA) termékeiről készült ismertető és az alapul szolgáló szabadalmak. Ezeknél azonban közvetlenebb forrást jelent a 216 218 lajstromszámú magyar szabadalom (Eljárás és berendezés a kavitációeffektus hasznosítására folyadékokban; Gontar és társai), amelyet 1998. 10. 28-án tettek közzé, és 2001-ben szűnt meg az oltalma.

A D1 és a D2 melléklet tartalma feltűnő szövegszerű egyezést mutat a 216 218 lajstromszámú szabadalom leírásában olvasható ismertetésekkel, fordulatokkal, megint csak a hibákat és a torzító változtatásokat leszámítva.

A bíróság 2. kérdésére a szakértői testület válasza a következő:

Az 1. kérdésre adott válaszban már kifejtettük, hogy a know-how-nak a gyakorlatban alkalmazható, megvalósítható ismeretnek vagy tapasztalatnak kell lennie. A D1 és D2 mellékletben foglaltak ezzel szemben csupán egy célkitűzést jelölnek meg: olyan – fűtést és melegvíz-ellátást biztosító – berendezést kell építeni, amely a kavitációs effektus hőtermelésre való felhasználásán alapul. A működési elv megválasztásából azonban nem következik a berendezés műszaki megoldása a szakember számára nyilvánvaló módon. Szükség lenne – lett volna – a berendezés kialakítására, szerkezetére, részei elrendezésére és az üzemi feltételekre vonatkozó, kellően részletes és világos műszaki ismeretek (leíró dokumentumok és rajzok) átadására, hiszen ez a know-how (egyik) alapvető szerepe és lényegi ismérve.

A D1 és a D2 mellékletben közölt ismeretek nem elegendők és nem egyértelműek, így *nem teszik lehetővé egy meghatározott, kivitelezhető és működőképes – fűtést és melegvíz-ellátást biztosító – berendezés megvalósítását.*

A bíróság 3. kérdésére a szakértői testület válasza a következő:

A D1 és a D2 mellékletben meghatározott, az eladó és a vevő által know-how-ként azonosított tanítás

a) nem tekinthető a gyakorlatban alkalmazható, megvalósítható ismeretnek vagy tapasztalatnak, nem teszi lehetővé egy meghatározott, kivitelezhető és működőképes – fűtést és melegvíz-ellátást biztosító – berendezés megvalósítását a vevő számára (megfelelő közreműködők bevonása mellett sem);

b) érdemi tartalma közincset képező, bárki számára hozzáférhető ismeretekből állt a vevő részére történt átadásakor,

ezért a vonatkozó jogszabályok és a hazai joggyakorlat szerint a „vagyonni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek és tapasztalatok” körében ezek az ismeretek fogalmilag nem bírnak vagyonni értékkel.

A bíróság 4. kérdésére a szakértői testület válasza a következő:

A kérdés megválaszolása keretében a testület szükségesnek tartja rámutatni a következőkre.

Azt, amit a felek egybehangzóan know-how-nak tekintettek, és amit az F. Kft. ... vételárért megvásárolt a C. Bt.-től, a D4 megállapodás úgy írta körül, hogy „A megállapodás tárgyat az 1. és a 2. sz. mellékletben meghatározott szellemi alkotás együttesen képezi”. Eből következik, hogy a D1 és a D2 dokumentumban foglalt ismeretanyagának kellett volna (együttesen) kielégítenie a know-how kritériumait.

A D5 kutatási és fejlesztési szerződés – különös módon – olyan feladatelemeket is megszabott, amelyeknek a megoldását a know-how dokumentációjának már eleve tartalmaznia kellett volna. Azonban a D4 és a D5 szerződés – nyilvánvaló kapcsolatuk ellenére – külön jogügylet volt, és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület *nem* fogadta el azt a szemléletet sem, hogy a know-how ismeretanyagától csak a D5 teljesítési határidejére lett volna elvárható a know-how kritériumainak megfelelő teljesség. Ennek azért van jelentősége, mert a D6 átadás-átvételi jegyzőkönyvben hivatkozott, a D5 kutatási és fejlesztési szerződés keretében elvégzett munka eredményeit tartalmazó iratok és CD nem találhatók meg a nyomozati iratok között.

A bíróságon benyújtott, 87/I szám alatt csatolt iratokkal – amint ez S. I. hatodrendű vádlott és védője nyilatkozatából kitűnt – valamilyen meggondolásból a D5 szerződés keretében elvégzett munka eredményeit tartalmazó, a D6 szerint átadott, ám a valóságban hiányzó dokumentumokat szándékoztak helyettesíteni azzal, hogy ugyanarról a megoldásról van szó, és az egészet a know-how alátámasztására is fel kívánták használni.

Ez a kilenc db irat a szakértői testület véleménye szerint érdektelen. Nem az ugyanis a kérdés, hogy egyáltalán létrehozható-e olyan fűtőberendezés, amely a kavitációs effektus hőtermelésre való felhasználásán alapul, hanem az, hogy a know-how átadása keretében bocsátott-e az eladó a vevő rendelkezésére olyan (jól meghatározott) ismeretet, amelynek alapján egy ilyen berendezés megvalósítható volt? A válasz az, hogy a rendelkezésre álló dokumentumok (D1 és D2) tanúsága szerint nem. Az utóbb benyújtott idegen (internetes) forrásokból származó dokumentumok (a kérdésfeltevés szóhasználatában ezen dokumentumok tartalmuk szerint összességében know-how-ként vannak nevesítve) annak a bizonyítására is alkalmatlanok, hogy F. M. (C. Bt.) elvégezte a D5 megbízás szerinti munkát.

Az internetről letöltött kilenc db irat két további okból is irrelevánssá teszi a két leírás összehasonlítását. Egyrészt ha valóban „ugyanaz az elv és tudás” testesült meg a know-how-ban, mint az internetre már korábban felkerült közleményekben, akkor ezzel maguk erősítik meg azt, hogy a know-how anyaga közkinccs tárgyat képezte. (Megjegyzés: erre erősebb bizonyíték a 216 218 lajstromszámú magyar szabadalom.) Másrészt az is baj, hogy a letöltött internetes cikkek egy része érthetetlen módon „áltudományos fejtegetéssel promotálja a ténylegesen megvalósítható, ám műszakilag-gazdaságilag kevésbé előnyös kavitációs kazánokat. A víz annihilációjáról, a befektetett energiát többszörösen meghaladó kihozatalról értekeznek, aminek nem látszik a természettudományos alapja.

Összefoglalás

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület az alábbiakban összegzi a szakvélemény készítésére irányuló kirendelésben foglalt kérdésekre vonatkozó megállapításait.

1. A D1 és D2 mellékletben foglalt ismeretek nem tekinthetők a vonatkozó jogszabályok és a hazai joggyakorlat szerinti értelemben know-how-nak.
2. A D1 és D2 mellékletben közölt ismeretek nem elegendőek és nem egyértelműek, így nem teszik lehetővé egy meghatározott, kivitelezhető és működőképes – fűtést és melegvízellátást biztosító – berendezés megvalósítását.
3. A nyomozati iratban szereplő „know-how” a „vagyon értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek és tapasztalatok” körében nem bír vagyon értékkel, és a vonatkozó jogszabályok és a hazai joggyakorlat szerint nem is tekinthető know-how-nak.
4. A bíróságon benyújtott, 87/I szám alatt csatolt iratokban utalások szerepelnek a know-how-val azonos elv alkalmazására (kavitációs effektus felhasználása hőtermelésre), de a két hivatkozott „know-how” egyike sem felel meg azon jogszabályi követelményeknek, amelyek alapján a leírt megoldásokat jogi védelem illetné meg, így összehasonlításuk is irreleváns.

I. Megkeresés és tényállás

A bíróság – a B. Kft. felperesnek a T. Kft. alperes ellen számlatartozás megfizetése iránti perében – szakvélemény elkészítésére rendelte ki az Iparjogvédelmi Szakértői Testületet.

A kirendelő végzés és a megküldött iratok alapján összegzett tényállás szerint a peres felek között 2004. január 1-jén dohánytermék-szállítási keretszerződés, az alperes és a felperes holdingtársa (P. Kft.) között 2003. november 1-jén a dohánytermékekkel összefüggő marketingtevékenységre vonatkozó szerződés jött létre, mindkettő 2004. október 31-ig tartó, határozott időtartamra, amelyet később 2008. december 31-re módosítottak. A szállítási keretszerződés alapján az alperes, mint a felperes által importált dohánytermékek kizárólagos magyarországi disztribútora, egyedi szállítási szerződések alapján a felperes által szállított dohánytermékek átvételére és ellenérték fizetésére vállalt kötelezettséget, a felperes pedig a dohánytermékek szállítására. A marketingtevékenységre vonatkozó szolgáltatási szerződés alapján az alperes a felperes termékeinek forgalmazására és marketingszolgáltatások nyújtására, a felperes holdingtársa pedig ellenérték fizetésére vállalt kötelezettséget. A felperes holdingtársa és a felperes is a per megindulása előtt a két szerződést és az abból fakadó tevékenységet szorosan összefüggőnek tekintette.

A felperes piaci stratégiája szempontjából meghatározó volt, hogy a márkát és a dohánytermékeket a magyar piacra bevezesse, ez azonban csak sajátos módon volt lehetséges: előbb a szivart és azt követően a cigarettáárut. A szivarértékesítés Magyarországon jövedelmező helyeit és a piaci szokásokat az alperes cég ismerte, vezető piaci pozícióját előadása szerint hosszú évek alatt megszerzett tapasztalatok és gazdasági ismeretek alapján építette ki. Ezért döntött úgy a felperes cégcsoport, hogy a márka magyarországi bevezetéséhez az alperes szolgáltatásait veszi igénybe.

Az alperes a felperessel folytatott levelezésében, továbbá bírósági beadványaiban előadta, hogy a felek arra tekintettel kötöttek határozott idejű szerződéseket, hogy az alperes kizárólagos jogot szerzett a felperes termékeinek magyarországi forgalmazására, illetve az alperes a piac- és márkáépítés során a szivarokkal kapcsolatban megszerzett és jelentős értékkel bíró speciális, egyedi tapasztalatait, gazdasági ismereteit, valamint saját korábbi ügyfélkörét felhasználta.

A felperes, illetve holdingtársa a szállítási keretszerződést és a marketingszolgáltatási szerződést 2006. november 3-án az alperes súlyos szerződésszegésére – fizetés elmulasztására – hivatkozva azonnali hatállyal felmondta. A szerződések felmondása az alperes állítása szerint azt eredményezte, hogy a bejáratott értékesítési helyeket az alperes elvesztette, azokkal a felperes és holdingtársa kötött kizárólagos szerződéseket.

² A szakértői vélemény bírósági megkeresés alapján, folyamatban lévő ügyben született.

Az alperes arra hivatkozik, hogy kialakított egy szűk körben ismert értékesítési technológiát, módszert, mellyel hatékonyan, jó eladási mutatók mellett végezte a felperes termékeinek piaci bevezetését. Álláspontja szerint ez a terjesztési és piacépítési módszer csak általa ismert, ennek következtében vagyoni értékkel rendelkezik, és know-how-nak minősül. Állítása szerint a szerződések felmondásával és az alperes értékesítő partnereivel történő szerződéskötéssel a felperesi cég, illetőleg holdingtársa ezt a módszert engedély nélkül elsjátította, és ezzel kárt okozott az alperesnek.

II. A feltett és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület által vizsgált kérdések

A bíróság végzése alapján az Iparjogvédelmi Szakértői Testület feladata:

1. Állapítsa meg, hogy önálló szellemi terméknek, ezen belül know-how-nak minősül-e az alperesi szivarértékesítési mód, körülmény?
2. Állapítsa meg, hogy az alperes által csatolt oktatási és tájékoztató anyag egyedi termékhez vagy klienshez rendelt sajátos dokumentáció-e, a termékértékesítés szempontjából specifikus tulajdonságokkal és tartalommal rendelkezik-e?
3. Határozza meg – amennyiben rendelkezésre állnak adatok a perbeli anyagban, és a szakértői testület kompetenciájába tartozik – a know-how üzleti-piaci értékét.

III. A testület eljárása

A testület a 270/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet által meghatározott feladatkörben, valamint szervezeti és eljárási rendben, a tényállásra irányadó jogszabály, a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) rendelkezései alapján alakította ki – az alábbiakban kifejtésre kerülő – álláspontját.

A jelen szakértői vélemény megállapításai és következtetései a hatályos jogszabályok, valamint a megküldött iratok által ismertetett, illetve az azokból megismerhető tényeken alapulnak; a konkrét ügyre nézve levont következtetései csak erre a tényállásra nézve helytállóak.

Ez a szakértői vélemény az ügyben eljáró bíróságokat nem köti.

IV. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület álláspontja

1. Az alperes által alkalmazott szivarértékesítési mód jogi helyzetének meghatározása

a) A know-how szabályozása és joggyakorlata a hazai jogrendszerben

A bíróság által feltett kérdések megválaszolása előtt indokoltnak tűnik a know-how hatályos jogi szabályozásának, valamint a hozzá kapcsolódó hazai bírói joggyakorlatnak az áttekintése.

A Ptk. a személyek polgári jogi védelméről szóló címben, a 86. § (4) bekezdésében – a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok körében, a szerzői jogi és iparjogvédelmi ágazati törvények hatálya alá nem eső, „nevesítetlen” oltalmi tárgyakra vonatkozó, az oltalom „hézagmentességét” biztosító (3) bekezdést követően, azt mintegy kiegészítve – rendelkezik a know-how oltalmáról. A törvény az oltalom tárgyát nem nevezi ugyan know-how-nak, de szabályozza a jogintézményt, amikor kimondja: *„A személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartamát jogszabály határozza meg.”*

A hivatkozott külön jogszabály, azaz a Ptk. módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező 1978. évi 2. törvényerejű rendelet 4. §-ának (1) bekezdése a védelmi idő kezdetéről nem nyilatkozik, annak tartamáról pedig szűkszavúan rendelkezik: *„A személyeket a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében a megkezdett vagy tervbe vett hasznosítás esetén a közkinccsé válásig illeti meg a védelem.”*

Ez a két rendelkezés adja a know-how jogintézményének jogi alapjait. Ezeket a rendelkezéseket – tekintettel arra, hogy nem áll mögöttük az iparjogvédelmi ágazati törvényekhez hasonló cizellált jogszabály – a bírói gyakorlatnak kellett kibontania, értelmeznie és tartalommal kitöltenie. A Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiumának GK 52. számú állásfoglalása (BH 1990/1. szám) a következőképpen nyilatkozik a know-how-ról:

„A Ptk. 87. §-ának (2) bekezdésében szabályozott³ vagyoni értékű gazdasági, műszaki, szervezési ismeretek és tapasztalatok mint a szellemi tevékenység eredményei a szellemi alkotások fogalma alá tartoznak. Bár kizárólagosságot biztosító jogkövetkezmények nem fűződnek hozzájuk, a jogosulatlan felhasználással szemben ezek az ismeretek is védelemben részesülnek (pl. titokvédelem), és a jogosult követelheti, hogy az eredményeit elsajátító vagy felhasználó személy részesítse őt az elért vagyoni eredményben. Az is gyakori, hogy ezeket a vagyoni értékű ismereteket és tapasztalatokat ellenérték fejében átruházzák. A know-how mint szellemi alkotás tehát vagyoni értéket képvisel és forgalomképes...”

A fenti jogszabályi rendelkezések értelmében – figyelemmel a rájuk épülő bírói gyakorlatra is – a hatályos Ptk. szerinti know-how fogalom elemei a következők:

- relatív titkossággal bír (közkinccsé még nem vált);
- vagyoni értéket képvisel;
- gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű;
- jogosultja az a személy (jogalany), aki az ismeretet, tapasztalatot kifejlesztette, illetve a meglévő korábbi ismeretekből, tapasztalatokból leszűrte (szintetizálta);

³ A Ptk. 87. §-ának (2) bekezdése ugyan a nevesítetlen szellemi tulajdon-jogok és a know-how kapcsán érvényesíthető speciális igényt szabályozza, az idézet további részéből egyértelmű, hogy a know-how jellemzéséről van szó.

- gyakorlati ismeretnek minősül, azaz nem valamilyen jelenség felismeréséről van szó, hanem egy olyan – a gyakorlatban alkalmazható – ismeretről vagy tapasztalatról, amelynek a hasznosítása legalább tervbe van véve;
- nem áll más, nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt.

A know-how jellegű ismeretek közkinccsé még nem vált természete az üzleti titok titkosági kritériumához képest szélesebb kört ölel fel. Ez azt jelenti, hogy nem kizárólag olyan információkról lehet ebben a körben beszélni, amelyek csupán egy szűk, meghatározható kör számára hozzáférhetőek (azaz szűk értelemben véve titkosak), hanem idetartoznak az olyan – egyébként bárki számára hozzáférhető, de speciális szempontok szerint csoportosított – ismeretek is, amelyeknek összeállítása olyan mennyiségű munkafordítást igényel, amely miatt a felhasználni kívánó számára előnyösebb a kész ismeret megszerzése, mint a saját kutatásban való előállítása. Ez utóbbi esetben a know-how-t képező adatok nem a titkosságuk miatt, hanem az összegyűjtésükhöz vagy a rendszerezésükhöz szükséges erőfeszítések nagysága miatt *korlátozottan hozzáférhetőek*.

Ehhez járul a bírói gyakorlat azon megállapítása, amely szerint „*az a tény, hogy a tudomány állásához kapcsolódó, feltételezett ismeret az adott megoldás előállításának lehetőségét az érintett szakmai kör részére nem zárja ki, önmagában nem eredményezi a megoldás közkinccsé válását [Ptk. 86. § (3) bek., 87. § (2) bek., 1978. évi 2. tvr. (Ptké. II/4. § (1) bek.)]*” (BH1992. 391.).⁴ Ebből is világosan látszik, hogy a know-how *relatív titkosságára* (korlátozott hozzáférhetőségére) vonatkozó követelmény teljesülése esetről esetre vizsgálandó, azaz a közkinccsé válásnak nincs olyan szigorúan és világosan rögzített zsinórmértéke, amely a szabadalmazhatósághoz szükséges abszolút újdonsághoz volna hasonlítható. Egy adott megoldás, amelyet a jogosult nem kezel titkosan (a hatályos szabályok szerint ez csupán az üzleti titok körében követelmény), mindaddig oltalmat élvezhet know-how gyanánt, amíg az érintett szakmai körökben nem terjed el annyira, hogy korlátozott hozzáférhetőségéről már nem lehet beszélni.

A vagyoni értékűség kritériuma – amelyből a forgalomképesség szükségszerűen következik – azt is maga után vonja, hogy *a közkinccsé válás elkerüléséhez a jogosultnak jellemzően gazdasági érdeke fűződik*, azaz az érintett ismeret vagy tapasztalat a jogosult számára versenyelőnyt jelent. Ezt egészíti ki és erősíti meg a gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegre történő utalás, és ezért tekinthető a know-how fogalmi elemének a gyakorlati alkalmazhatóság is, amely legalább a tervbe vett hasznosítást maga után vonja.

A know-how fogalmának egyik leglényegesebb eleme az, hogy *nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt nem áll*, azaz a know-how-t képező ismeretek nem voltak lajstromozásra

⁴ Igaz ugyan, hogy mindez a nevesítetlen szellemi tulajdon-jogok kapcsán került megfogalmazásra, ám a közkinccsé válás mindkét kategóriára nézve azonosan értelmezhető fogalom, így a know-how-ra is irányadó (annál is inkább, mivel a jogalkotó a védelem lejártát is a közkinccsé váláshoz kötötte).

irányuló eljárás tárgyai, ennél fogva hatósági vizsgálatokról és értékelésükről sem beszélhetünk, és okirattal igazolható jogosultjuk sincs.⁵ Mindennek a know-how védelméből fakadó jogokra nézve rendkívül fontos következményei vannak. Egy lajstromozatlan – és ilyenformán bizonytalan (eseti megítélést igénylő) kezdetű és lejáratú, ráadásul nem nyilvánosságra hozott tárgyú – oltalom nem adhat kizárólagos jogot a jogosultnak, azaz a know-how védelem megsértése csak az ismeret jogszerűtlen megszerzése vagy az azzal való visszaélés által valósulhat meg.

A védelemnek ez a relatív természete azt eredményezi, hogy az ismereteknek a jogszerűen megszerzett termékből való kikövetkeztetése (*mérnöki visszafejtés*), a know-how tárgyát képező ismeretek *független (párhuzamos) kifejlesztése*, valamint az érintett információk *jóhiszemű* (pl. kiállításon vagy kiadványból történő) *megszerzése* kizárja a jogosultnak az ezeket megvalósító személyekkel szembeni fellépését.

Lényeges kérdéseket vet fel a know-how-hoz kapcsolódó jogok gyakorlására jogosult személy megállapításának a kérdése is. A Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése úgy fogalmaz, hogy a személyeket védelem illeti meg „...ismereteik és tapasztalataik tekintetében is”. Ebből az következik, hogy a know-how védelem eredeti jogosultjának az minősül, aki tevékenysége során az adott ismeretet vagy tapasztalatot kifejlesztette, illetve szintetizálta. Látni kell azonban azt is, hogy a know-how-ként hivatkozott ismeretek és tapasztalatok létét – és azoknak a Ptk. szerinti védelem fennállásához szükséges jellemzőit – a know-how védelemre hivatkozó személynek kell bizonyítania.

A know-how és a *szellemi tulajdon* fentiekben többször említett – a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében szabályozott – *nevesíttelen formái* közötti viszonyt a jogszabályok nem világítják meg, a bírói gyakorlat pedig gyakran összemossa a két kategóriát. A Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése így rendelkezik: „A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről a külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak.” A (3) és a (4) bekezdés együttes olvasatából az is következhethetne, hogy két különálló kategóriáról van szó, ha azonban a két jogintézmény ismérveit vizsgáljuk, átfedéseket is lehet találni.

Úgy tűnik, hogy know-how-nak minősülő ismeretek többsége a külön jogszabályok hatálya alá nem tartozó, de „társadalmilag széles körben felhasználható”, „közkinccsé még nem

⁵ A hatályos jogszabályok nem zárják ugyan ki, hogy – elutasított vagy visszavont – iparjogvédelmi (első-sorban szabadalmi vagy használatiminta-oltalmi) bejelentések tartalmát képező ismeretek know-how-ként védelemben részesüljenek, hiszen a know-how védelemhez szükséges küszöb a lajstromozott iparjogvédelmi jogokhoz szükséges oltalomképességi feltételekhez képest alacsonyabb; jellemzően mégis olyan ismeretekről van szó, amelyet nem vetettek alá a hatósági eljárás „próbájának” (hiszen a közzététellel a relatív titkosság is megszűnik), a megadott oltalom pedig – az oltalom megadására irányuló eljárás szerves részét képező nyilvánosságra tekintettel – mindenképpen kizárja a párhuzamos know-how védelem fennállását.

vált” szellemi alkotások körébe is besorolható. A hézagmentes oltalmat biztosító rendelkezés sem az ismeretek jellegére, sem vagyoni értékére nézve nem határoz meg közelebbi követelményeket, és a jogosulti pozíció sem tűnik olyan mértékben rögzítettnek, mint a know-how esetében. A két jogintézményt mindenesetre egymáshoz közelíti az a tény, hogy az általuk biztosított védelem megsértése esetén érvényesíthető igények köre azonos.

A konkrét ügy szempontjából jelentőséggel bírhat az a megállapítás is, miszerint valamely ismeret vagy tapasztalat a know-how védelemhez szükséges – fent vázolt – előfeltételek hiányában is minősülhet a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése szerinti „nevesíten, de oltalom alatt álló szellemi alkotás” kategóriájába tartozó információnak, amely a hatályos szabályok alapján ugyancsak kínál jogérvényesítési lehetőségeket a jogosulatlan hasznosítás ellenében.

A know-how védelem ernyője alá vonni kívánt ismeretek írásos *rögzítettsége* (azaz a „tárgyasult forma” követelménye) nem jogszabályi kitétel, azaz önmagában nem fosztja meg az ismereteket a know-how minőségtől az a tény, hogy a szóban forgó ismeret ilyenként nincs dokumentálva. A tárgyasult forma, azaz az azonosítható rögzítettség a bírói gyakorlatban a know-how apportálhatóságához szükséges előfeltételként jelenik meg, nem pedig a védelem *sine qua non*jaként. A BH2000.219. jogesetben olvasható megállapítás tehát, amely szerint „*a tag az apportként átadni vállalt know-how-t tárgyasult formában köteles a társaság rendelkezésére bocsátani, ezt a bejegyzéskor a cégbíróságnak vizsgálnia kell*” csupán a forgalomképesség szempontjából bír jelentőséggel. Amennyiben nem az ismeretek apportálásáról van szó, a know-how írásbeli dokumentációjának hiánya önmagában nem zárja ki a védelemből a szóban forgó ismereteket – feltéve, hogy a fentebb ismertetett ismérvek fennállása ilyen módon is kétség nélkül megállapítható.

Ezzel összefüggésben látni kell azt is, hogy a vagyoni értékűség igazolásához, illetve a védelem alatt álló ismeretek körének rögzítéséhez – azaz a védelem tárgyának azonosításához –, illetve a védelem fennállásához szükséges jogosulti bizonyításhoz nagymértékben hozzájárulhat, ha az érintett ismeretek csoportja jól körülírható, és valamilyen formában rögzítésre kerül. A know-how védelme alapján történő jogérvényesítés során rendkívüli jelentőséghez jut, hogy *a jogosult bizonyítani tudja-e, hogy know-how-val rendelkezik*, illetve hogy a másik fél a védelem alá eső ismereteket sajátította el és hasznosította. Előzetes írásbeli rögzítettség hiányában a bizonyítás könnyen ellehetetlenülhet, ami a jogérvényesítés áthatolhatatlan gátját képezheti.

A védelem lajstromozatlan mivoltából következik az is, hogy a *védelemre hivatkozó személynek kell bizonyítania azt, hogy a másik fél a védelem alatt álló ismeretet vagy tapasztalatot hasznosítja*, ilyen bizonyítás hiányában pedig az igény nem tekinthető megalapozottnak. Ezt a BH2000. 243.-ban olvasható bírói döntés is megerősíti, amikor – igaz, szintén a „hézagmentes oltalom” kontextusában – kimondja, hogy „*külön jogszabály hatálya alá nem tartozó műszaki ismeretek védelme iránti perben a jogosultnak kell bizonyítania, hogy annak eredményeit az alperes elsajátította vagy felhasználta*”.

b) Az alperesi ismeretek és értékesítési módszer megítélése

A bíróság által feltett első kérdésre válaszolva az Iparjogvédelmi Szakértői Testület a rendelkezésére bocsátott okirati bizonyítékok alapján megállapítja, hogy az alperes által alkalmazott értékesítési módszer, illetőleg az általa megszerzett piaci tapasztalat *nem elégíti ki a know-how védelméhez szükséges jogszabályi feltételeket, és nem minősül nevesíthetőnek, de a Ptk. alapján oltalom alatt álló szellemi alkotásnak sem.* A know-how oltalmának fentebb ismertetett feltételeit vizsgálva a szakértői testület az alábbi szempontokat vette figyelembe.

Elsőként megállapítható, hogy az alperes által alkalmazott értékesítési módszer *nem tartalmaz olyan új, egyedi megoldást vagy ismeretet,* amelynek felismeréséhez, megvalósításához szakembertől elvárható rutintevékenységet meghaladó, alkotó jellegű tevékenységre lett volna szükség. A módszer elemei, vagyis a szivarozás hagyományai, kultúrája, illetőleg egy termék új piacra történő bevezetésének szakmai szabályai és törvényszerűségei, az adott szakmában – dohányiparág, illetőleg -marketing – mindenki számára ismertek vagy hozzáférhetőek voltak.

Igaz ugyanakkor, hogy a Ptk. szerinti, a fentiekben részletesen kifejtett jogi oltalom megletének nem is feltétele, hogy a létrehozott megoldás, ismeret vagy szintetizált tapasztalat iparjogvédelmi értelemben új vagy egyedi legyen, különösen nem oly módon, hogy annak létrehozása a szakember köteles tudását meghaladó szellemi alkotómunkát igényeljen. A know-how ugyanis a *már ismert megoldások olyan kombinációjában* is megjelenhet, amelyek ebben az összeállításban addig nem képeztek közkinccset.

Az alperes által alkalmazott ilyen ismert megoldások és a know-how további oltalmi kritériumainak vizsgálatát akadályozta azonban, hogy a rendelkezésre bocsátott okiratokból *csak jelentős nehézséggel állapítható meg kellő pontossággal az az ismeretkör,* amelynek tekintetében az alperes a jogi oltalmat igényli. Beadványaiban az alperes a „*terjesztési és piacépítési know-how*”, a „*vagyoni értékkel bíró gazdasági és szervezési tapasztalatok*” (2006. szeptember 14-én kelt levél) és a „*szivarokkal kapcsolatban megszerzett és jelentős értékkel bíró speciális, egyedi tapasztalatait, gazdasági ismereteit*” (2006. október 19-én kelt levél) kifejezésekkel támasztja alá, hogy az általa alkalmazott módszerek és megszerzett tapasztalatok jogi védelemben részesülhetnek. Ezen kifejezésekről azonban elmondható, hogy *csupán általánosságban hivatkoznak a know-how törvényi fogalmára, de nem jelölik meg azt a tevékenységet vagy konkrét cselekményt,* amelyben a speciális ismeret realizálódik.

Mindössze a *tanúvallomások* szolgálhatnak támpontként a tárgybeli alperesi tevékenység tartalmának meghatározásához, melyekből a releváns részeket alább idézzük. Az alperes ügyvezetője 2009. október 19-i tanúvallomásában az alperes feltételezett know-how-jának két elemét mutatja be: egyrészt a *szivarok ismertetésének, eladásának, kínálásának módját,* másrészt az arra vonatkozó ismereteket, hogy „*hogyan neveljünk jó szivarértékesítési helyet*”. A felperesi cégcsoport marketinggel foglalkozó munkavállalójának 2011. március 24-i tanúvallomása szerint „*az alperes a rendezvények kiválasztásában működött közre, te-*

hát, hogy hol tartsunk és hogyan rendezvényt”. A felperesi cégcsoport márkamenedzsmenttel foglalkozó munkavállalójának 2011. március 24-ei tanúvallomása szerint „*az alperesék a szivar specifikus kereskedelmi ismeretével rendelkeztek Magyarországon, tehát hogy hol, milyen szivart forgalmaznak*.”

Mindezek alapján a testület az alperes vizsgálendő ismereteit az alábbiak szerint határozta meg: *egyrésről a szivarok gyártására, fogyasztási kultúrájára vonatkozó általános ismeretek, másrésről valamely dohánytermék új piacra történő bevezetésének és sikeres forgalmazásának módjára vonatkozó információk*. A továbbiakban az Iparjogvédelmi Szakértői Testület e tartalmi elemek mentén vizsgálja meg, hogy azok megfelelnek-e az oltalom jogszabályi feltételeinek.

Az igényelt „oltalmi kör” rögzítettségén, azaz az adott időpontban egyértelmű behatárolhatóságán túlmenően tehát a *know-how-kénti oltalmazhatóság egyéb feltételeit* is sorba kell venni. Mindezek közül talán a legfontosabb a – korábbiakban már részletesen kifejtett – *relatív titkosság* kérdése, azaz az ismeretek mikor és milyen módon válhattak közkinccsé, illetve azzá váltak-e egyáltalán.

Az alperesi ismeretek fentebb kifejtett első elemét alkotó információk (a szivargyártásra és fogyasztásra vonatkozó ismeretek) a szakértői testület álláspontja szerint olyan ismeretanyagot képeznek, amely *kétséget kizáróan a közkinccs részét képezi*. Ezt mindenekelőtt a felperes által a periratokhoz csatolt „*Kis szivarkalauz*” című könyv és azt az alperes által becsatolt „*Szivarozók könyve*” és „*Cigar Tower stílus*” című kiadványokkal összehasonlító táblázat támasztja alá, melyekből kitűnik, hogy a szivarozás kultúrájára vonatkozó hasonló információk legkésőbb 2004-ben (a „*Kis szivarkalauz*” kiadásának éve) már a közkinccs részét képezték.

Az alperesi ismeretek második elemeként meghatározott piaci bevezetésre, népszerűsítésre és forgalmazásra vonatkozó információk kapcsán a testület szintén *nem találta megalapozottnak azok korlátozott hozzáférhetőségét*. Elsőként meg kell jegyezni, hogy az ebbe a csoportba tartozó információk *jelentős része az első csoportbeli ismereteken alapszik*, hiszen az értékesítő partnerek megfelelő színvonalú szivarértékesítésre történő „*kiképzése*” feltétlenül magában foglalja ezen ismeretek továbbadását, amint ezt az alperes meg is tette az általa szervezett rendezvényeken. Ezekről eltekintve a szűken értelmezett második csoportba tehát az információk azon köre tartozik, amely *kizárólag a piac feltérképezésére, új értékesítési kapcsolatok létesítésére és ennek alapján a jövedelmező forgalmazásra vonatkozik*.

Ezek az ismeretek azonban szintén *nem tekinthetők korlátozottan hozzáférhetőnek* – noha kétségtelenül jelentősek egy gazdálkodó szervezet számára –, hiszen egy piac telítettségét, az előforduló termékek körét, a jellemző fogyasztókat és fogyasztási szokásokat bárki szabadon felderítheti, és ennek alapján dönthet piaci stratégiájáról. Ennek alátámasztását láthatjuk az alperes által a periratokhoz 11/A/1 alatt csatolt tanácsadó szolgáltatásokra vonatkozó ajánlat tartalmában is. Az ajánlatot egy könyvvizsgáló és tanácsadó társaság készítette az alperes részére 2007-ben „*kiváló minőségű termékek piactanulmányával és piac bevezetési*

stratégiájával kapcsolatban a magyar dohánypiacon” címmel. A dokumentumot áttekintve egyértelműen látható, hogy a társaság olyan szolgáltatások nyújtására tett ajánlatot, amelyeket azután az alperes maga is végzett a felperessel kötött szerződés teljesítése érdekében (Piacutatás a magyar dohánypiacon a felső kategóriájú termékszegmensre koncentrálni, Piacstratégia a magyar piacra való bejutáshoz), vagyis a marketingtevékenység bevett szabályai alapján másnak is a rendelkezésére állt olyan szaktudás, amely a releváns piac felméréséhez szükséges.

Amint azonban azt fentebb kifejtettük, a know-how védelméhez szükséges relatív titkosság *nemcsak a szűken vett korlátozott hozzáférhetőséget foglalja magában, hanem az egyébként hozzáférhető információk speciális szempontok szerinti csoportosítását is.* Ennek alapján a jogi védelem megállapításához az szükséges, hogy a csoportosítás olyan ráfordítást igényeljen, amely mellett a potenciális hasznosítónak előnyösebb a kész ismereteket megszerezni, mint saját fejlesztést végezni.

Megállapítható, hogy az ajánlottakhoz hasonló piackutatási szolgáltatások *hozzáadott értéket* tartalmaznak a nyilvános információ puszta összegyűjtéséhez képest, ez azonban *nem olyan mértékű,* hogy a keletkező adattömeg és felhasználása know-how-nak minősüljön. Ennek oka, hogy az adott piacon jártas szereplők *viszonylag könnyen megszerezhetik* a fogyasztókra, jövedelmező értékesítési helyekre stb. vonatkozó információt, a hozzáadott érték csupán a kész ismeretek felhasználásának egyszerűségében jelenik meg. Vagyis a felperes cégcsoport üzleti döntésén múlt az, hogy a piaci bevezetést és az ahhoz szükséges felmérést, piackutatást nem saját maga végezte, hanem arra az alperessel szerződött.

Mindezek alapján állapítja meg tehát az Iparjogvédelmi Szakértői Testület, hogy *az alperes által alkalmazott szivarértékesítési módszer – az alperes által becsatolt bizonyítékok, valamint az ügyben elhangzott tanúvallomások és nyilatkozatok alapján – nem minősül know-how-nak.*

Vizsgálni kell ugyanakkor azt is, hogy a fentebb ismertetettek szerint a Ptk. 86. § (3) bekezdése alapján *nevesíthetetlen szellemi alkotásnak minősülhetnek-e az alperes ismeretei, illetve piaci módszerei.* A szellemi alkotásként történő általános védelem két feltétele, hogy az alkotás *„társadalmilag széles körben felhasználható” és „még közkinccsé nem vált”* legyen. Mivel fentebb kifejtettük, hogy az alperes által összegyűjtött információk és az azok alapján alkalmazott módszerek *nem tekinthetők korlátozottan hozzáférhetőnek, azaz közkinccsnek minősülnek,* ezért nevesíthetetlen szellemi alkotásként sem élvezhetnek védelmet.

2. Az alperes által becsatolt oktatási és tájékoztató anyag egyedi termékhez vagy klienshez rendelkezésére

Mivel a szakértői testület az alperes ismereteit és az általa alkalmazott módszereket nem találta know-how-ként oltalmazhatónak, az azt esetlegesen megjelenítő *dokumentáció természetének elemzése – noha az oktatási és tájékoztató anyag a testületnek nem is került megküldésre – az ügy szempontjából nem releváns.*

3. A know-how üzleti, piaci értékének meghatározása

Mivel az Iparjogvédelmi Szakértői Testület az alperes ismereteit és az általa alkalmazott értékesítési módszereket nem találta know-how-ként oltalmazhatónak, *a jogi oltalom hiányában nem állapítható meg, hogy az értékesítési módszer a kérdéses időpontokban ismert formájában piaci értékkel bírt volna.*

V. Összegzés

A hatályos jogszabályok értelmében a nevesített iparjogvédelmi oltalom alá nem eső, korlátozottan hozzáférhető gyakorlati ismeret bizonyos feltételek teljesülése esetén védelemben részesülhet know-how-ként vagy „nevesítetlen szellemi alkotásként” a Ptk. 86. §-a alapján.

Az alperes szivarértékesítési módszere nem tartalmaz olyan új, egyedi megoldást vagy ismeretet, amelynek felismeréséhez, megvalósításához szakembertől elvárható rutintevékenységet meghaladó, alkotó jellegű tevékenységre lett volna szükség, vagy amely a már ismert megoldások olyan kombinációjában jelenne meg, amely ebben az összeállításban addig nem tartozott a közkincs körébe.

A becsatolt iratok alapján az állapítható meg, hogy az alperes által alkalmazott módszerek nem felelnek meg a know-how, illetve a nevesítetlen szellemi alkotások védelméhez szükséges jogszabályi feltételeknek, mivel nem tartalmazznak korlátozottan hozzáférhető ismereteket, és a létrehozásukhoz sem szükséges olyan mértékű ráfordítás, amelynek alapján a felhasználni kívánó számára előnyösebb lenne az összesített ismeretek megszerzése, mint független létrehozása.

Tekintettel arra, hogy a rendelkezésre álló iratok alapján a szakértői testület nem találta megalapozottnak azt az állítást, hogy az alperes által alkalmazott szivarértékesítési módszer a Ptk. szerinti szervezési ismeretként a felek közötti jogvitában érintett időszakban jogi oltalomban részesülne, jogi oltalom hiányában az sem állapítható meg, hogy az értékesítési módszer a kérdéses időpontokban ismert formájában piaci értékkel bírt volna, illetve hogy annak hasznosításáért – a kidolgozására irányuló vállalkozási szerződésben foglalt ellenértéken felül – licencdíj lett volna fizetendő, vagy hogy az alperest a hasznosítás vagyoni eredményében részesíteni kellene.

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY FÖLDRAJZI ÁRUJELZŐ OLTALMA KÉRDÉSÉBEN

ISZT-23/2011⁶

I. A tényállás és a feltett kérdések

1. A kirendelő bíróság ártalmas közfogyasztási cikkel visszaélés büntette és más bűncselekmények miatt az A. B. és társai ellen indult büntetőügyben kirendelte a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mellett működő Iparjogvédelmi Szakértői Testületet (a továbbiakban: szakértői testület) szakértői vélemény adására.

2. A kérelem mellékletei között, a vádiratból megismerhető tényállás szerint az X. Zrt.-t ...-án jegyezték be ... cégjegyzékszámon. Az ausztriai székhelyű K. képviselője e-mailben reklamáta, hogy az X. Zrt. által leszállított fűszerpaprika-őrlemény a határértéket meghaladó aflatoxin-tartalommal rendelkezik. A reklamációt az X. Zrt. jogosnak találta, és 20 000 kg kifogásolt őrleményt visszáruként átvett. Minderről a vádirat szerint az első–harmadrendű vádlottak tudomással bírtak, továbbá az első- és másodrendű vádlottak döntése alapján a visszárut a termelésbe visszavették, majd az annak felhasználásával előállított végtermékeket értékesítették. A fogyasztók számára készített 50, 100, 250, 1000 grammos kiszerelésű termékek értékesítése során alkalmazott csomagoláson a SZEGEDI PAPRIKA, esetenként a MAGYAR TERMÉK NAGYDÍJ és a KIVÁLÓ MAGYAR ÉLELMISZER feliratot tüntették fel annak ellenére, hogy a termék elkészítéséhez dél-afrikai, perui, brazil és spanyol alapanyagokat használtak fel. A vádirat szerint ezzel az X. Zrt. a csomagoláson az áru származási helyét, lényeges tulajdonságát illetően megtévesztő tájékoztatást adott.

A bíróság ítéletével az első- és a másodrendű vádlottakat bűnösnek mondta ki társtetteségben, folytatólagosan elkövetett fogyasztó megtévesztése vétségében. Az X. Zrt.-t mint jogi személyt pénzbírság megfizetésére kötelezte. Az elsőfokú bíróság az első-, a másod- és a harmadrendű vádlottakat a további vádak alól felmentette.

A megyei bíróság a fellebbezés nyomán hozott végzésével az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította.

3. A kirendelő bíróság a szakértői testület részére a következő iratokat és tárgyi bizonyítási eszközöket adta át:

- a folyamatban lévő büntetőeljárás teljes nyomozati anyaga (együttesen 12 kötet),
- az A. B. és két társa ellen indult büntetőeljárás iratanyaga, azon belül pedig különösen a jogi képviselő nyilatkozata.

4. A kirendelő bíróság a fentiek alapján az alábbi kérdéseket tette fel a testületnek:

- (1. kérdés) Az X. Rt. 2003. évben, illetve 2004. évben, a vádirat 6., illetve 7. oldalán feltüntetett 50 gramm, 100 gramm, 250 gramm és 1000 grammos kiszerelésben lévő

⁶ A szakértői vélemény bírósági megkeresés alapján, folyamatban lévő ügyben született.

fűszerpaprika-őrleményeket jogosult volt-e forgalomba hozni oly módon, hogy azok csomagolásán az áru származási helyét, továbbá lényeges tulajdonságát illetően megtevéstől volt-e a vásárlók számára?

- (2. kérdés) Jogosult volt-e az X. Rt. a SZEGEDI PAPRIKA feliratot elhelyezni a fűszerpaprika csomagolásán?
- (3. kérdés) Jogosult volt-e az X. Rt. a fűszerpaprika-őrlemény csomagolásán a MAGYAR TERMÉK NAGYDÍJ és a KIVÁLÓ MAGYAR ÉLELMISZER feliratot feltüntetni?
- (4. kérdés) Azzal, hogy az X. Rt. a SZEGEDI PAPRIKA feliratot a csomagoláson feltüntette olyan fűszerpaprika-őrleményekre vonatkozóan, amelyek import fűszerpaprika-őrleményt is tartalmaztak, jogosult volt-e használni ebben az esetben a SZEGEDI PAPRIKA feliratot?
- (5. kérdés) Az, hogy az X. Rt. a SZEGEDI PAPRIKA feliratot használta fűszerpaprika-őrlemények csomagolásán, származásmegjelölést vagy eredetmegjelölést tartalmaz?
- (6. kérdés) A SZEGEDI PAPRIKA megjelölésben a fűszerpaprika-őrleményeken, amelyek import fűszerpaprika bedolgozásával készültek, a SZEGED megjelölés is szerepel, ezzel megszegte-e az X. Rt. a földrajzi árujelzőre vonatkozó rendelkezéseket?
- (7. kérdés) Mi a különbség a földrajzi árujelző és az eredetmegjelölés között, a jelen ügyben alkalmazott megjelölés milyen kategóriába, fogalomba tartozik?
- (8. kérdés) Azzal, hogy a fenti fűszerpaprikák csomagolásán a SZEGEDI PAPRIKA név fel lett tüntetve, a szakértő álláspontja szerint a cég az X. Rt. tájkozterére utal, vagy csak azt jelzi, hogy az X. Rt.-ben készült a fűszerpaprika-őrlemény?
- (9. kérdés) Azzal, hogy a SZEGEDI PAPRIKA felirat a csomagolásokon fel lett tüntetve, eredetvédett terméknek minősül-e?
- (10. kérdés) A hivatalosan feltüntetett SZEGEDI PAPRIKA felirat a fűszerpaprika-őrleményeken jelzést jelent, hogy egy gyártási folyamat zajlik le a földrajzilag meghatározott területen, vagy azzal, hogy ezt a nevet feltüntette, eredetvédettnek minősül-e?
- (11. kérdés) A KIVÁLÓ MAGYAR TERMÉK felirat vonatkozásában ha a csomagolás ilyen feliratot tartalmaz, akkor a csomagolásban lévő fűszerpaprika-őrleménynek teljes egészében magyar fűszerpaprika-őrleményből kell állnia, vagy elegendő, hogy a terméket Magyarországon állítsák elő, illetve hogy Magyarországon forgalmazzák?
- (12. kérdés) A SZEGED jelzést az X. Rt. jogosan használta-e akkor is, ha importból származó fűszerpaprika-őrleményt kevertek az őrleménybe?
- (13. kérdés) Azzal, hogy spanyol paprikát használt fel az X. Rt., szükséges volt-e a csomagoláson az importfelhasználás feltüntetése?

A kirendelő bíróság utolsó kérdésében a következő utalást tette: „Mellékelten megküldjük a jogi személy képviselőjének beadványát, mely további kérdéseket tesz fel, és ezen kérdések megválaszolására is kirendeli a szakértői intézményt.”

- (14. kérdés) Ki használhatta az 1. pontban megjelölt [az 1. sorszám alatt csatolta a Magyar Szabadalmi Hivatal földrajziárujelző-oltalmi lajstromának 3. lajstromszámú

- másolatát, melyből megállapítható, hogy a SZEGED földrajzi árujelző megnevezéssel eredetmegjelölés földrajzi árujelző típussal, őrölt paprika (*Capsicum annum*) termékjegyzékre lajstromozta a szegedi paprikaőrleményt a hivatal] eredetmegjelölést?
- (15. kérdés) Az eredetmegjelölés használatához meg kell-e mindenben felelni a termékleírásban írt rendelkezéseknek? Amennyiben igen, úgy a termékfelírásnak az eredetvédett termék jelölésére vonatkozó rendelkezéseit be kell-e minden vonatkozásban tartani?
 - (16. kérdés) Amennyiben a termékfelírás földrajzi árujelző feltüntetésére, jelölésére vonatkozó rendelkezéseit be kell tartani, megállapítható-e, hogy amennyiben az X. Rt. a csomagoláson nem tüntette fel a földrajzi árujelző termékfelírásában – annak 7. pontjában – a meghatározott jelölést, úgy ennek ellenére is megállapítható a földrajzi árujelző általa történő használata?
 - (17. kérdés) A 2. sorszám alatt lajstromozott színes ábrás védjegyét (152 019 lajstromszámú SZEGEDI PAPRIKA színes ábrás védjegy) jogosult volt-e használni az X. Rt. a 2003. január 1-től 2004. december 31-ig terjedő időszakban? Amennyiben a 2. sorszám alatt csatolt védjegyokirat mellékleteként megtalálható színes ábrás, oltalom alatt álló védjegynek megfelelő csomagolást használt az Rt., úgy az 1997. évi XI. tv. előírásait megszegte-e? Korlátozható-e a védjegyhasználat ebben az esetben?
 - (18. kérdés) Az oltalom alatt álló védjegy minden eleme együttesen, összességében képezi-e az oltalomban részesített árujelzőt, vagy önkényesen ki lehet-e annak egy-egy elemét ragadni? Összhatásában, együttesen kell-e a védjegyelemeket a védjegyhasználat megítélésénél értékelni?
 - (19. kérdés) Amennyiben a 2. sorszám alatt csatolt védjegyét használta az X. Rt., lehet-e azt állítani, hogy az 1. sorszám alatt csatolt földrajzi árujelzőt – tehát az eredetmegjelölést – használta a társaság, és nem a védjegyét, annak ellenére, hogy a 3. sorszám alatt csatolt földrajzi árujelző jelölésére előírt és a jelen beadvány 4. pontjában részletezett szövegrész (jelölés) is hiányzik a csomagolásról?
 - (20. kérdés) Mindössze példaként, a 4. sorszám alatt vannak csatolva a Schwarzwälder Bauchspeck, valamint 5. sorszám alatt a Schwarzwälder Schinken árujelzők. A 4. sorszám alatti árujelzőből ránézésre meg lehet-e állapítani, hogy a Schwarzwälder (fekete-erdői) megnevezés azon minek minősül: származási helynek, védjegynek vagy földrajzi árujelzőnek?
 - (21. kérdés) A tárgydőszakban (2003–2004) az X. Rt. által mindvégig használt és a 2. sorszám alatt csatolt védjegy használatáról lehet-e azt állítani, kiragadva esetlegesen annak a többi közül egy-egy elemét (pl. SZEGED, SZEGEDI PAPRIKA), hogy ez a használat a 3. lajstromszám alatt bejegyzett földrajzi árujelző használata tőnylegesen?
 - (22. kérdés) A 6. sorszám alatt csatolt fotó alapján a SZEGEDI PAPRIKA megnevezésről az eljáró szakértő a társaság nevére vagy annak a „Szegedi paprika fűszer-őrlemény” egyik termékére következtet?

- (23. kérdés) Az 1–10. sz. kérdést összegezve: a védjegyét vagy a földrajzi árujelzőt használta-e az X. Rt. fűszerpaprika-őrlemény terméke csomagolásán a 2003–2004. években, amennyiben a védjegyokiratban részletezett, védjegyoltalomban részesült, színes ábrás árujelzőt tüntette fel?
- 5. A megkeresés alapján a szakértői vizsgálat tárgya a következő:
- A büntetőeljárás iratai között szereplő eszközök alapján, valamint az eddig feltárt tényállás szerint a termékek csomagolásán szerepeltetett kifejezések – különös tekintettel a Szeged, Szegedi, Szegedi Paprika vagy Szegedi Paprika Rt. – használatával megvalósulhatott-e a SZEGED eredetmegjelölés oltalmából fakadó jogok bitorlása?
- Cégnév használata útján megvalósulhat-e az eredetmegjelölés bitorlása?
- Olyan védjegy használata útján, amely tartalmazza az eredetmegjelölést, megvalósulhat-e az eredetmegjelölés bitorlása?

II. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület eljárása

1. A szakértői testület a 270/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet által meghatározott feladatkörben, szervezeti és eljárási rendben, valamint a hatásköre alapján a tényállásra irányadó jogszabályok – elsősorban a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.), valamint a Büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) – alapján alakította ki az alábbiakban kifejtésre kerülő véleményét.

2. Jelen szakértői vélemény megállapításai a kirendelő bíróság által ismertetett, illetve a kirendelésből megismerhető – a fentiekben összefoglalt – tényeken alapulnak, és csak erre a tényállásra nézve helytállóak.

3. Ez a szakértői vélemény a bíróságokat és más hatóságokat nem köti.

III. A testület álláspontja

1. A SZEGED árujelző jogi oltalma

1. A feltett megkeresés megválaszolásához először indokolt áttekinteni a SZEGED árujelző jogi oltalmának helyzetét.

A SZEGED, SZEGEDI és SZEGEDINER elnevezés 502 nemzetközi lajstromszámon, a Nizai Megállapodás 30. osztályába tartozó „fűszerpaprika-őrlemény” termékek vonatkozásában a Lisszaboni Megállapodás alapján nemzetközi eredetmegjelölés-oltalom alatt áll a szerződő államok területén. A SZEGED elnevezés G9700003 ügyszámon, 3 lajstromszámon (eredetmegjelölésként) hazai földrajziárujelző-oltalom alatt is állt. Az Európai Bizottság 2011. november 3-án kelt döntésével, HU/PDO/0005/0395 számon közösségi földrajzi áru-

jelzőként (eredetmegjelölésként) lajstromozta a SZEGED megjelölést „a Szerződés I. mellékletében felsorolt egyéb termékek (fűszerek stb.) vonatkozásában.” A közösségi földrajzi árujelző a korábbi nemzeti eredetmegjelölés helyébe lépett.

A közösségi földrajzi árujelző oltalma – a jóváhagyott termék-leírás alapján – olyan termékre terjed ki, amely a „SZEGEDI FŰSZERPAPRIKA-ŐRLEMÉNY vagy SZEGEDI PAPRIKA a szegedi tájkörzetben megtermelt, államilag elismert fajtájú vetőmagból származó fűszerpaprika növény (*Capsicum annuum* L. var. *Longum* DC.) megszáritott termésének megőrlésével készül”. A termék-leírás kiemeli továbbá, hogy „a SZEGEDI FŰSZERPAPRIKA-ŐRLEMÉNY vagy SZEGEDI PAPRIKA alapanyagaként a Bíbor, Bolero, Délibáb, Fesztivál, Folklor, Kárminvörös, Mihályteleki, Napfény, Remény, Rubinvörös, Sláger, Szegedi F-03 (csípős), Szegedi nem csípős 57-13, Szegedi 178 (csípős), Szegedi 179 (csípős), Szegedi 20, Szegedi 80, Viktória, Zuhatag elnevezésű fajták használhatók fel”.

A közösségi földrajzi árujelző termék-leírása szerint „A termék csomagolásán – a mindenkor hatályos jogszabályokban előírtak mellett – fel kell tüntetni a SZEGEDI FŰSZERPAPRIKA-ŐRLEMÉNY vagy SZEGEDI PAPRIKA elnevezést és – a közösségi nyilvántartásba vételt követően – az oltalom alatt álló eredetmegjelölés’ megjelölést vagy annak rövidítését, valamint az ehhez kapcsolódó közösségi szimbólumot.”

A hazai földrajzi árujelző termék-leírása a közösséggel szinte szó szerint megegyezően határozta meg az oltalom alatt álló terméket. A hazai földrajzi árujelző termék-leírása kiemeli, hogy „a földrajzi árujelzővel ellátott termékeken a SZEGEDI FŰSZERPAPRIKA-ŐRLEMÉNY vagy a FŰSZERPAPRIKA-ŐRLEMÉNY SZEGED, valamint a megjelölés részeként, a megnevezéstől elkülönítve, a ’védett eredetmegjelölésű termék’ tüntethető fel”.

A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet 13. cikkének (1) bekezdése szerint a bejegyzett elnevezések a következőkkel szemben nyújtanak oltalmat:

a) bármely közvetlen vagy közvetett kereskedelmi célú felhasználás a bejegyzett elnevezés bejegyzésének hatálya alá nem tartozó termékek tekintetében, amennyiben e termékek az adott elnevezés alatt bejegyzett termékekhez hasonlóak, vagy amennyiben az elnevezés használata az oltalom alatt álló elnevezés hírnevét kihasználná;

b) bármely visszaélés, utánzás vagy félrevezető utalás akkor is, ha feltüntetik a termék valódi eredetét, vagy ha az oltalom alatt álló elnevezést lefordítják, vagy ha például a „jellegű”, „típusú”, „eljárással készített”, „mint a -ban/-ben gyártott”, „utánzat” vagy hasonló kifejezéseket kapcsolnak;

c) bármely egyéb – a termék származását, eredetét, jellegét vagy alapvető tulajdonságait illetően – hamis vagy megtévesztő megjelölés a belső vagy a külső csomagoláson, a reklámanyagokon vagy az érintett termékre vonatkozó iratokon, valamint a termék származását illetően hamis benyomást keltő dobozba történő csomagolás;

d) a termék valódi származását illetően a fogyasztók megtévesztésére alkalmas bármely egyéb módszer.

A közösségi földrajzi árujelző oltalmának megsértése esetén a Vt. 116/A. §-a (13) bekezdésének a) pontja lehetővé teszi a Vt. 27–28. §-ában rögzített – a védjegybitorlás esetére kialakított – meglehetősen széles körű és hatékony jogkövetkezmények, valamint a Vt. XII. fejezetében szereplő – a védjegyperekre irányadó – szabályok alkalmazását.

A korábbi nemzeti és jelenleg is oltalom alatt álló nemzetközi földrajzi árujelző tekintetében releváns, hogy a Vt. 109. §-ának (1) bekezdése szerint az oltalom alapján a jogosultaknak kizárólagos joguk van a földrajzi árujelző használatára. A földrajzi árujelzőt csak a jogosultak használhatják, arra másnak használati engedélyt nem adhatnak.

A Vt. 109. §-ának (2) bekezdése szerint a kizárólagos használati jog alapján a jogosultak bármelyike felléphet bárkivel szemben, aki a kereskedelmi forgalomban

a) az oltalom alatt álló földrajzi árujelzőt vagy az azzal összetéveszthető megnevezést nem az annak megfelelő földrajzi területről származó termékeken használja;

b) az oltalom alatt álló földrajzi árujelzőt a termékjegyzékben nem szereplő, de azokhoz hasonló termékeken használja, és ezáltal sérti vagy kihatározza az oltalom alatt álló földrajzi árujelző hírnevét;

c) bármilyen módon utánozza vagy arra utaló módon használja az oltalom alatt álló földrajzi árujelzőt, még akkor is, ha feltünteti a termék valószínű eredetét, vagy ha a megnevezést fordításban vagy különböző kiegészítésekkel használja;

d) bármilyen – a termék származásával, eredetével, jellegével és lényeges tulajdonságaival kapcsolatos – egyéb hamis vagy megtévesztő megjelölést használ, bárhol (pl. a csomagoláson, a hirdetésben, a termékre vonatkozó iratban) legyen is az feltüntetve;

e) bármely egyéb, a termék valószínű földrajzi származásával kapcsolatban a fogyasztókat megtévesztő cselekményt valósít meg.

A korábbi nemzeti és jelenleg is oltalom alatt álló nemzetközi földrajzi árujelző tekintetében releváns, hogy a Vt. 109. §-ának (1) bekezdése szerint az oltalom alapján a jogosultaknak kizárólagos joguk van a földrajzi árujelző használatára. A földrajzi árujelzőt csak a jogosultak használhatják, arra másnak használati engedélyt nem adhatnak.

A Vt. 110. §-ának (1) bekezdése szerint bitorlást követ el, aki a 109. § megsértésével az oltalom alatt álló földrajzi árujelzőt jogosulatlanul használja. A Vt. 110. §-ának (2) bekezdése szerint a bitorlás miatt bármelyik jogosult önállóan is felléphet. A bitorlás miatt felléphetnek a jogosultak érdek-képviselői szervezetei, valamint a fogyasztóvédelmi szervezetek is. A közösségi földrajzi árujelzők esetében is alkalmazható – a védjegybitorlás esetére kialakított jogkövetkezmények mellett – a Vt. 110. §-ában foglalt szabály, ami a fellépésre jogosultak körét szélesre szabja.

A fentiekben kifejtettek alapján látható, hogy a védjegyoltalomhoz képest speciálisabb, egyben kiterjedtebb oltalmat biztosít a jogi szabályozás a földrajzi árujelzők számára. A jelenség magyarázata abban rejlik, hogy a földrajzi árujelzők – függetlenül attól, hogy azok eredetmegjelölések vagy földrajzi jelzések – az árujelzők között a legértékesebbek. Nem ritkán több évtized, de akár több évszázados használat és az annak következtében a fogyasztó-

tók körében kialakuló jó hírnév is szükséges ahhoz, hogy egy árujelző egyáltalán alkalmas legyen arra, hogy földrajzi árujelzőként oltalmat kapjon. A széles körű oltalommal tehát a jogalkotó a földrajzi árujelző értékét ismeri el.

Az X. Zrt. több védjeggyel is rendelkezik, amelyek közül elsősorban az alábbiak lehetnek relevánsak:

- a 169008 lajstromszámú, SZEGEDI KÜLÖNLEGES PAPRIKA színes ábrás védjegy,
- a 152020 lajstromszámú, SZEGED, MAGYAR PAPRIKA színes ábrás védjegy,
- a 152019 lajstromszámú, SZEGEDI PAPRIKA színes ábrás védjegy,
- a 142371 lajstromszámú, SZEGEDI PAPRIKA RT. színes ábrás védjegy,
- a 151979 lajstromszámú, SZEGEDI PIROS színes ábrás védjegy,
- a 145967 lajstromszámú, SZEGEDI BÍBOR színes ábrás védjegy,
- a 145966 lajstromszámú, SZEGEDI RUBIN színes ábrás védjegy,
- a 145876 lajstromszámú, SZEGED ARANYA színes ábrás védjegy,
- a 147971 lajstromszámú, SZEGEDI ERŐS színes ábrás védjegy, valamint
- a 147970 lajstromszámú, SZÖGEDI ERŐS színes ábrás védjegy.

A védjegyek árujegyzékébe – noha azok esetenként ennél bővebbek – a Nizzai Megállapodás 30. osztályába tartozó „fűszerpaprika” termékek is beletartoznak.

A kirendelésben foglaltak alapján a SZEGED eredetmegjelölés használatával kapcsolatban néhány lényeges szempontot kell megvizsgálni. Fontos körülményként azonosítható, hogy a forgalmazó cég milyen csomagolást használ a termékein, és ezen szerepelnek-e a „Szeged” valamint a „paprika” szavak, ahogyan az is, hogy a fogyasztó ezeket a jelzéseket miként értelmezi, és mindezek alapján milyen fogyasztói várakozásokat támaszt a termékkel szemben, különös tekintettel annak földrajzi származására. Amennyiben a forgalmazó valóban olyan terméket értékesített, amelynek a SZEGED földrajzi árujelzőhöz nincs köze, miközben a termék csomagolásán bármilyen formában, de megjelenik a SZEGED név, több jogsértés is megvalósul. A fentiekben idézett jogszabályhelyek figyelembevételével nem zárható ki a földrajzi árujelző oltalmának bitorlása. Ebben az esetben a SZEGED földrajzi árujelző jogosultlan használata miatt a Vt. 110. § (1) és (2) bekezdése alapján a jogosultak bármelyike, a jogosultak érdek-képviselői szervezetei, valamint a fogyasztóvédelmi szervezetek bitorlási pert indíthatnak a Fővárosi Bíróság előtt.

Amennyiben egy esetleges bitorlási per esetén a jogkövetkezmények elhárítása végett mégis arra történne hivatkozás, hogy az X. Zrt. a földrajzi árujelző „kollektív jogosultjainak” a körébe tartozik, akkor a termékleírásnak nem megfelelő termék forgalmazása esetén a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, valamint a szeszes italok földrajzi árujelzőinek oltalmára irányuló eljárásról és a termékek ellenőrzéséről szóló 158/2009. (VII. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kr.) 11. § (1) bekezdésének d) pontja alapján az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóság, illetve a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal hatósági ellenőrzési eljárást indíthat vele szemben, és a Kr. 12–13. §-a alapján különféle szankciókat alkalmazhat.

Szintén felmerül a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértése, ami miatt a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény alapján a fogyasztóvédelmi hatóság eljárást kezdeményezhet.

Az X. Zrt. tulajdonában álló védjegyek oltalomképessége tekintetében is kétségek merülhetnek fel. A tényállás ismeretében vetődik fel az, hogy a védjegyek a használat következtében – különösen az áru jellegét, minőségét vagy földrajzi származását illetően – megtévesztővé váltak, így a Vt. 35. §-a (1) bekezdésének *b)* pontja alapján a védjegyek megszűnésének megállapítására irányuló eljárásokat lehet indítani.

2. A megkeresés első kérdése

Az X. Rt. 2003. évben, illetve 2004. évben, a vádirat 6., illetve 7. oldalán feltüntetett 50 gramm, 100 gramm, 250 gramm és 1000 grammos kiszerezésben lévő fűszerpaprika-őrleményeket jogosult volt-e forgalomba hozni oly módon, hogy azok csomagolásán az áru származási helyét, továbbá lényeges tulajdonságát illetően megtévesztő volt-e a vásárlók számára?

Az X. Zrt. abban az esetben volt jogosult a SZEGED feliratot elhelyezni a paprikaőrlemény termék csomagolásán, ha a termék tartalma az eredetmegjelölés termékelírásának megfelelő volt, azaz az alapanyagok az eredetmegjelölés területéről származtak, míg az előállítás a termékelírásban szereplő előírások szerint történt. Amennyiben a termék ezeknek a feltételeknek nem felelt meg, akkor a SZEGED feliratot nem volt jogosult feltüntetni a csomagoláson annak veszélye nélkül, hogy az eredetmegjelölés bitorlását, valamint a fogyasztók megtévesztését ne valósította volna meg.

A meghatározó momentum az árujelzők használata körében mindig az, hogy a fogyasztók előtt miként jelenik meg az árujelző, és ők azt hogyan észlelik, értelmezik. A vádirat 8. oldala szerint az X. Zrt. a csomagoláson a SZEGEDI PAPRIKA feliratot tüntette fel. A fogyasztók ezt a feliratot látták a terméken akkor, amikor fogyasztói döntésüket meghozták, és a termék megvásárlása mellett döntöttek. A fogyasztóktól nem várható el, – különösen a kiskereskedelemben tömegesen jelen lévő termékek vásárlásakor – hogy hosszas elemzésbe kezdjenek annak kiderítésére, hogy a feliratot milyen szándékkal helyezték el a csomagoláson, ahogyan annak sincs további jelentősége, hogy a SZEGED eredetmegjelölés milyen formában vagy milyen egyéb kifejezésekkel együtt szerepelt a csomagoláson. Ebben a körben az Iparjogvédelmi Szakértői Testület kifejezetten utalni kíván a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet 13. cikkének (1) bekezdésére, valamint a Vt. 109. §-ának (2) bekezdésére.

Téves az a felfogás, hogy csak abban az esetben valósul meg az eredetmegjelölés használata, ha maga az eredetmegjelölés mellett ezt külön kifejezéssel jelzik a csomagon (pl. „Szeged, eredetmegjelöléssel ellátott termék”).

A fogyasztók a SZEGED feliratot fűszerpaprika-őrlemény termék csomagolásán látva joggal feltételezhetik, hogy a termék az eredetmegjelölés termékelírásának megfelelő. A

SZEGED eredetmegjelölés fűszerpaprika-őrlemény termékek vonatkozásában olyan magas fokú ismertséggel és pozitív értékítéllettel rendelkezik a fogyasztók körében, hogy az eredetmegjelölés ettől eltérő tartalmú termékeken történő elhelyezése megvalósítja a fogyasztók megtévesztését.

3. A megkeresés második kérdése

Jogosult volt-e az X. Rt. a SZEGEDI PAPRIKA feliratot elhelyezni a fűszerpaprika csomagolásán?

Az X. Rt. kizárólag abban az esetben volt jogosult a SZEGED feliratot elhelyezni a paprika-őrlemény termék csomagolásán, ha a termék tartalma az eredetmegjelölés termékleírásának megfelelő volt. A válasz további indokait az első kérdésre adott válasz tartalmazza.

4. A megkeresés harmadik kérdése

Jogosult volt-e az X. Rt. a fűszerpaprika-őrlemény csomagolásán a MAGYAR TERMÉK NAGYDÍJ- és a KIVÁLÓ MAGYAR ÉLELMISZER feliratot feltüntetni?

Az X. Rt. abban az esetben volt jogosult a MAGYAR TERMÉK NAGYDÍJ feliratot elhelyezni a paprikaőrlemény termék csomagolásán, ha a termék azonos jellemzőkkel bírt, mint az, amelyre a Magyar Termék Nagydíjat elnyerte.

A KIVÁLÓ MAGYAR ÉLELMISZER tanúsító védjegy használata abban az esetben volt jogos, ha a termék azonos jellemzőkkel bírt, mint az a termék, amelyre vonatkozóan az X. Rt. jogosultságot szerzett a tanúsító védjegy használatára.

Mindkét felirat esetében – az iparjogvédelmi szempontoktól függetlenül is – felmerül a fogyasztók megtévesztésének kérdése. Mivel mindkét feliratban szerepelt a „magyar” jelző, ezért feltételezhető, hogy a fogyasztók olyan fűszerpaprika-őrlemény termékekre számítanak, amelyet Magyarországon termelt alapanyagból, Magyarországon állítottak elő. Köztudomású tény, hogy a paprika tradicionálisan magyar termék, továbbá földrajzi és éghajlati akadályai nincsenek az alapanyag hazai termesztésének, ezért a fogyasztók nem csupán a hazai feldolgozásra, hanem a hazai alapanyagra nézve is jogos elvárásokat támaszthatnak, ha egy paprikaőrlemény termék csomagolásán látják a „magyar” kifejezést. Ellenkező esetben megvalósul a fogyasztó megtévesztése.

5. A megkeresés negyedik kérdése

Azzal, hogy az X. Rt. a SZEGEDI PAPRIKA feliratot a csomagoláson feltüntette olyan fűszerpaprika-őrleményekre vonatkozóan, melyek import fűszerpaprika-őrleményt is tartalmaztak, jogosult volt-e használni ebben az esetben a SZEGEDI PAPRIKA feliratot?

Az X. Rt. import fűszerpaprika-őrleményt is tartalmazó termékekre nem volt jogosult használni a SZEGEDI PAPRIKA feliratot, mert ezzel megvalósította a SZEGED eredetmegjelölés

oltalmából fakadó jogok bitorlását. A válasz további indokait az első kérdésre adott válasz tartalmazza.

6. A megkeresés ötödik kérdése

Az, hogy az X. Rt. a SZEGEDI PAPRIKA feliratot használta fűszerpaprika-őrlemények csomagolásán, származásmegjelölést vagy eredetmegjelölést tartalmaz?

Az X. Rt. a SZEGEDI PAPRIKA feliratot használva a csomagoláson megvalósította a SZEGED eredetmegjelölés használatát. Az eredetmegjelölések az érintett földrajzi terület nevéből állnak, egyértelmű üzenetet hordozva a fogyasztó felé, hogy a termék mely földrajzi területről származik, és milyen követelményeknek tesz eleget.

7. A megkeresés hatodik kérdése

A SZEGEDI PAPRIKA megjelölésben a fűszerpaprika-őrleményeken, amelyek import fűszerpaprika bedolgozásával készültek, a SZEGED megjelölés is szerepel, ezzel megszegte-e az X. Rt. a földrajzi árujelzőre vonatkozó rendelkezéseket?

Az X. Rt. a SZEGED feliratot használva fűszerpaprika-őrlemény termékekre nézve, a termékíráshoz képest eltérő fűszerpaprika bedolgozásával megszegte a földrajzi árujelzőkre vonatkozó rendelkezéseket, különösen:

- a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet 13. cikkét,
- a Vt. 110. §-ának (1) bekezdését, továbbá
- a Vt. 116/A.§-a (13) bekezdésének a) pontjával összefüggésben a Vt. 27–28. §-át.

8. A megkeresés hetedik kérdése

Mi a különbség a földrajzi árujelző és az eredetmegjelölés között, a jelen ügyben alkalmazott megjelölés milyen kategóriába, fogalomba tartozik?

A Vt. 103. §-a szerint:

(1) Földrajzi árujelzőként oltalomban részesülhet a kereskedelmi forgalomban a termék földrajzi származásának feltüntetésére használt földrajzi jelzés és eredetmegjelölés.

(2) A földrajzi jelzés valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó – a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott vagy előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője lényegileg ennek a földrajzi származásnak tulajdonítható.

(3) Az eredetmegjelölés valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó – a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott, illetve előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy

egyéb jellemzője kizárólag vagy lényegében az adott földrajzi környezet, az arra jellemző természeti és emberi tényezők következménye.

A földrajzi jelzés, valamint az eredetmegjelölés összefoglaló elnevezése, gyűjtőfogalma a földrajzi árujelző. A két kategória közötti különbséget pontosan körülírják a Vt. idézett rendelkezései. Az oltalom biztosította jogok tekintetében nincs különbség a két kategória között, mindkét esetben azonos jogokat biztosít az oltalom, és megsértésük esetén is azonos jogkövetkezmények alkalmazását lehet kérni.

Jelen ügyben a SZEGED megjelölés eredetmegjelölésnek minősül, tekintettel arra, hogy a Lisszaboni Megállapodás kizárólag eredetmegjelölések oltalmát biztosítja, továbbá a nemzeti földrajzi árujelzők lajstromában, valamint a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet alapján egyaránt ilyen minőségében kapott oltalmat a megjelölés.

9. A megkeresés nyolcadik kérdése

Azzal, hogy a fenti fűszerpaprikák csomagolásán a SZEGEDI PAPRIKA név fel lett tüntetve, a szakértő álláspontja szerint a cég az X. Rt. tájkozterére utal, vagy csak azt jelzi, hogy az X. Rt.-ben készült a fűszerpaprika-örlemény?

A SZEGEDI PAPRIKA név feltüntetése a csomagoláson azt jelzi a fogyasztó számára, hogy a termék a SZEGED eredetmegjelölést viseli, ezért a termék megfelel a SZEGED eredetmegjelölés termékleírásában szereplő kritériumoknak. Az első kérdésre adott válasz indokaira utalva ismételt ki kell emelni, hogy a fogyasztótól nem várható el, hogy hosszasan elemezze, netán utánajárjon a termék eredetének, különösen akkor nem, ha egy eredetmegjelölés szerepel annak csomagolásán, aminek elsődleges funkciója a származás és a különleges minőség jelzése.

10. A megkeresés kilencedik kérdése

Azzal, hogy a SZEGEDI PAPRIKA felirat a csomagolásokon fel lett tüntetve, eredetvédett terméknek minősül-e?

Az eredetmegjelölés-oltalom hatálya az árujelzőre terjed ki, nem pedig a termékre. Az árujelzőt – ebben az esetben az eredetmegjelölést – azonban csak akkor lehet feltüntetni a termék csomagolásán, ha a termék megfelel a termékleírásban szereplő feltételeknek. Következésképpen azzal, hogy a SZEGEDI PAPRIKA felirat szerepelt a csomagoláson, megvalósult az eredetmegjelölés használata.

11. A megkeresés tizedik kérdése

A hivatalosan feltüntetett SZEGEDI PAPRIKA felirat a fűszerpaprika-örleményeken jelzést jelent, hogy egy gyártási folyamat zajlik le a földrajzilag meghatározott területen, vagy azzal, hogy ezt a nevet feltüntette, eredetvédelemnek minősül-e?

Az eredetmegjelölés bitorlása valósul meg abban az esetben is, ha az úgy szerepel a csomagoláson, hogy közben csupán egy gyártási folyamat zajlik le az eredetmegjelölés területén. Az oltalom megsértése szempontjából az sem lett volna elegendő, ha az összes gyártási folyamat a területen zajlik, miközben az alapanyagok nem a termőterületről származnak.

12. A megkeresés tizenegyedik kérdése

A KIVÁLÓ MAGYAR TERMÉK felirat vonatkozásában: ha a csomagolás ilyen feliratot tartalmaz, akkor a csomagolásban lévő fűszerpaprika-örleménynek teljes egészében magyar fűszerpaprika-örleményből kell állnia, vagy elegendő, hogy a terméket Magyarországon állítsák elő, illetve hogy Magyarországon forgalmazzák?

Feltételezhető, hogy a kérdés valójában a KIVÁLÓ MAGYAR ÉLELMISZER feliratra vonatkozik, ami egyben 154 794 lajstromszám alatt tanúsító védjegyként oltalom alatt áll. A tanúsító védjegy jogosultja az Agrármarketing Centrum, a védjegy elsőbbségének napja 1998. június 21. A tanúsító védjegy használatának feltételeit mindig a tanúsító védjegy szabályzata tartalmazza. A védjegy adatait tartalmazó lajstromkivonat, valamint a szabályzat a szakvélemény mellékletét képezi.

A kérdéses tanúsító védjegy szabályzatának 7. pontja alapján megállapítható, hogy a védjegy használatának jogára pályázni kell. A szabályzat 7.4. pontja szerint pedig az egyik pályázati követelmény, hogy a vállalkozás élelmiszer-előállító tevékenységét Magyarországon végezze, és a pályázott terméket is Magyarországon állítsa elő. Az X. Rt. pályázati anyaga, valamint a bírálóbizottság döntése – mivel a megkeresés mellékletei között nem szerepelt – nem állt a szakértői testület rendelkezésére, így a kérdésben szakvéleményt nem lehetett adni. Mindazonáltal arra a kérdésre, hogy a tanúsító védjegy használatára jogosult volt-e az X. Zrt., leginkább a használatot engedélyező jogi személy, a tanúsító védjegy jogosultja tudná megadni a választ.

13. A megkeresés tizenkettedik kérdése

A SZEGED jelzést az X. Rt. jogosan használta-e akkor is, ha importból származó fűszerpaprika-örleményt kevertek az örleménybe?

A SZEGED jelzés használata olyan fűszerpaprika-örlemény termék csomagolásán, amely nem a termőterületről származó alapanyagot is tartalmazott, az eredetmegjelölés bitorlását jelenti.

14. A megkeresés tizenharmadik kérdése

Azzal, hogy spanyol paprikát használt fel az X. Rt., szükséges volt-e a csomagoláson az import-felhasználás feltüntetése?

A kérdés fogyasztóvédelmi természetű, és az iparjogvédelem területét közvetlenül nem érinti, az ügy tényállása szempontjából azonban kapcsolódhat az iparjogvédelmi kérdések megválaszolásához. Amennyiben egy, a termék lényeges tulajdonságát érintő információt nem tüntetnek fel a termék csomagolásán, miközben a földrajzi származásra egyértelműen utaló kifejezést szerepeltetnek ugyanott, ez alapot teremt a fogyasztó megtévesztésére. Élelmiszer-ipari termékek esetében számos lényeges körülményt befolyásolhat – így például a termék hírnevét, az árképzést, a vásárló döntését stb. – az, hogy az alapanyag milyen területről vagy mely országból származik. Következésképpen indokolt lett volna az import alapanyag feltüntetése.

15. A megkeresés tizennegyedik kérdése

*Ki használhatta az 1. pontban megjelölt [az 1. sorszám alatt csatolta a Magyar Szabadalmi Hivatal földrajziárjelző-oltalmi lajstromának 3. lajstromszámú másolatát, melyből megállapítható, hogy a SZEGED földrajzi árjelző megnevezéssel, eredetmegjelölés földrajzi árjelző típussal, örölt paprika (*capsicum annuum*) termékjegyzékre lajstromozta a szegedi paprika-örleményt a hivatal] eredetmegjelölést?*

Az eredetmegjelölést a termékleírás szerinti termékek jelölésére lehet használni, ezért a SZEGED eredetmegjelölést kizárólag a termékleírásban meghatározott kritériumoknak megfelelően készült paprikaörleményeken szabad használni.

16. A megkeresés tizenötödik kérdése

Az eredetmegjelölés használatához meg kell-e mindenben felelni a termékleírásban írt rendelkezéseknek? Amennyiben igen, úgy a termékleírásnak az eredetvédett termék jelölésére vonatkozó rendelkezéseit be kell-e minden vonatkozásban tartani?

Az eredetmegjelölést csak abban az esetben lehet használni a terméken, ha az utóbbi minden tekintetben megfelel a termékleírásban szereplő követelményeknek.

17. A megkeresés tizenhatodik kérdése

Amennyiben a termékleírás földrajzi árjelző feltüntetésére, jelölésére vonatkozó rendelkezéseit be kell tartani, megállapítható-e, hogy amennyiben az X. Rt. a csomagoláson nem tüntette fel a földrajzi árjelző termékleírásában – annak 7. pontjában – meghatározott jelölést, úgy ennek ellenére is megállapítható a földrajzi árjelző általa történő használata?

A földrajzi árujelző használatának nem feltétele, hogy a földrajzi árujelző mellett annak ilyen minőségét is feltüntessék. A földrajzi árujelző használata tehát abban az esetben is megvalósul, ha külön nem hívják fel a figyelmet arra, hogy a használt jelzés egy földrajzi árujelző. A válasz további indokai az első kérdésre adott válaszban találhatók.

18. A megkeresés tizenhetedik kérdése

A 2. sorszám alatt lajstromozott színes ábrás védjegyét (152 019 lajstromszámú SZEGEDI PAPRIKA színes ábrás védjegy) jogosult volt-e használni az X. Rt. a 2003. január 1-től 2004. december 31-ig terjedő időszakban? Amennyiben a 2. sorszám alatt csatolt védjegyokirat mellékleteként megtalálható színes ábrás, oltalom alatt álló védjegynek megfelelő csomagolást használt az rt., úgy az 1997. évi XI. tv. előírásait megszegte-e? Korlátozható-e a védjegyhasználat ebben az esetben?

A védjegyoltalom nem engedély valamely árujelző használatára. Egy oltalom alatt nem álló árujelzőt minden további engedély nélkül lehet használni. A védjegyoltalom annyiban jelent többet, hogy a jogosult számára kizárólagos jogot biztosít a védjegy használatára, azaz a jogosult mindenki mást ki tud zárni a használatból. Ez elsősorban abban testesül meg, hogy a jogosult az engedélye nélkül történő használókkal szemben hatékonyabb jogi eszközökkel rendelkezik, mintha nem lett volna védjegye.

A védjegy lajstromozására irányuló eljárás során a hatóság megvizsgálja, hogy a védjegybejelentés nem ütközik-e valamilyen lajstromozást gátló okba – így például korábbi földrajzi árujelzőbe – azonban az eljárásnak nem része annak vizsgálata, hogy a későbbiekben a jogosult milyen formában és milyen termékre fogja ténylegesen használni a védjegyet. Továbbá a védjegyeljárás során is előfordulhat, hogy a védjegyet egy fennálló lajstromozást gátló ok ellenére lajstromoznak. Az ilyen hiányosságok kiküszöbölésére szolgál a védjegy törlésére irányuló eljárás, amelynek eredménye a védjegy keletkezésére visszaható hatályú megszüntetése lehet.

A gyakorlatban jól látható, hogy több olyan védjegy is oltalom alatt áll, amely földrajzi árujelzőt tartalmaz. Erre azért van szükség, hogy a földrajzi árujelzők használatára jogosult személyek saját magukat is meg tudják különböztetni. Annak elkerülése érdekében, hogy az ilyen védjegyek ne legyenek megtévesztők, az árujegyzéket szokták megfelelően korlátozni úgy, hogy az csupán az érintett földrajzi árujelző területéről származó termékeket tartalmazza.

Önmagában a védjegyoltalom azonban nem zárja ki azt, hogy a védjegy használata útján más jogokat ne sértsünk meg. Például ha egy adott termék forgalomba hozatalát jogszabály egy hatóság engedélyéhez köti, amivel a védjegyjogosult nem rendelkezik, akkor az ilyen termék forgalomba hozatala jogszabálysértő, hiába áll fenn a védjegyoltalom. Továbbá számos olyan termék jelölésére lehet védjegyoltalmat szerezni, amelynek a forgalomba hozatalát jogszabály kifejezetten tiltja. Példaként említhető, hogy iszlám vallású országokban alkoholtartalmú italokra fennállhat védjegy oltalma, miközben a termék forgalmazását jog-

szabály tiltja. Ilyen esetben a védjegyoltalom léte nem mentesítené azt a piaci szereplőt, aki a tiltó szabály ellenére kísérrelne meg alkoholtartalmú italt forgalomba hozni.

Összefoglalva, a védjegy használata révén is megvalósulhat más jogok sérelme, és korlátozható a védjegyhasználat más jogok megsértése miatt. Ilyen esetben jellemzően támadható az érintett védjegy.

19. A megkeresés tizennyolcadik kérdése

Az oltalom alatt álló védjegy minden eleme együttesen, összességében képezi-e az oltalomban részesített árujelzőt, vagy önkényesen ki lehet-e annak egy-egy elemét ragadni? Összhatásában, együttesen kell-e a védjegyelemeket a védjegyhasználat megítélésénél értékelni?

A védjegyoltalom léte nem zárja ki más jogok megsértését, ahogy a szakvélemény a tizenhetedik kérdésre adott válaszban erre kitér. Mindez független attól, hogy egy védjegy kizárólag egy eredetmegjelölésből áll, vagy csupán a részét képezi, és a védjegy más elemekkel is bír. A védjegy elemeinek külön-külön vagy együttesen történő értékelése különböző lajstromozást gátló okok vizsgálatánál bírhat jelentőséggel, amelyek azonban nem kapcsolódnak a jelen ügy tárgyához.

20. A megkeresés tizenkilencedik kérdése

Amennyiben a 2. sorszám alatt csatolt védjegyét használta az X. Rt., lehet-e azt állítani, hogy az 1. sorszám alatt csatolt földrajzi árujelzőt – tehát az eredetmegjelölést – használta a társaság, és nem a védjegyét, annak ellenére, hogy a 3. sorszám alatt csatolt földrajzi árujelző jelölésére előírt és a jelen beadvány 4. pontjában részletezett szövegrész (jelölés) is hiányzik a csomagolásról?

A SZEGED eredetmegjelölés bitorlása megvalósulhat a 2. sorszám alatt csatolt védjegy használata útján, ha az árujelzőkkel ellátott termék nem felelt meg a termékleírásban rögzített követelményeknek.

21. A megkeresés huszadik kérdése

Mindössze példaként, a 4. sorszám alatt vannak csatolva a Schwarzwälder Bauchspeck, valamint 5. sorszám alatt a Schwarzwälder Schinken árujelzők. A 4. sorszám alatti árujelzőből ránézésre meg lehet-e állapítani, hogy a Schwarzwälder (fekete-erdői) megnevezés azon minek minősül: származási helynek, védjegynek vagy földrajzi árujelzőnek?

A földrajzi árujelzők tipikusan valamely hely nevéből állnak, ezért a hivatkozott példát a testület nem tartja relevánsnak, illetve olyannak sem, amelynek értelmezésével a SZEGED eredetmegjelöléssel kapcsolatos használati cselekmények másképpen értelmezhetőek lennének.

22. A megkeresés huszonegyedik kérdése

A tárgyidőszakban (2003–2004) az X. Rt. által mindvégig használt és a 2. sorszám alatt csatolt védjegy használatáról lehet-e azt állítani, kiragadva esetlegesen annak a többi közül egy-egy elemét (pl. SZEGED, SZEGEDI PAPRIKA), hogy ez a használat a 3. lajstromszám alatt bejegyzett földrajzi árujelző használata ténylegesen?

A SZEGED eredetmegjelölés bitorlása megvalósulhat a 2. sorszám alatt csatolt védjegy használata útján, ha az árujelzőkkel ellátott termék nem felelt meg a termékleírásban rögzített követelményeknek.

23. A megkeresés huszonkettedik kérdése

A 6. sorszám alatt csatolt fotó alapján a SZEGEDI PAPRIKA megnevezésről az eljáró szakértő a társaság nevére vagy annak a „Szegedi paprika fűszer-örlemény” egyik termékére következtet?

A megkeresés 164 alszámú iratának 6. számú mellékletében szereplő fotó egy épület ábrázol, amelyen szerepelt a SZEGEDI PAPRIKA felirat. Mivel további információ nem áll rendelkezésre – így például nem lehet azt megállapítani, hogy milyen áruhoz vagy szolgáltatáshoz kötődik a felirat –, ezért a két szónak pusztán a jelentés szerinti tartalmát tudja azonosítani az Iparjogvédelmi Szakértői Testület. Az árujelző – legyen az védjegy vagy földrajzi árujelző – mindig valamilyen áruval vagy szolgáltatással párosítva jelenik meg a gazdasági életben, soha nem önmagában áll. A kérdésre pontos választ abban az esetben lehetne adni, ha kifejtették volna, hogy a felirat mely konkrét áruhoz vagy szolgáltatáshoz kapcsolódik.

24. A megkeresés huszonharmadik kérdése

Az 1–10. sz. kérdést összegezve: a védjegyet vagy a földrajzi árujelzőt használta-e az X. Rt. fűszerpaprika-örlemény terméke csomagolásán a 2003–2004. években, amennyiben a védjegyokiratban részletezett, védjegyoltalomban részesült, színes ábrás árujelzőt tüntette fel.

A SZEGED felirat használata fűszerpaprika-örlemény terméken az eredetmegjelölés használatának minősül. Mindez nem zárja ki azt, hogy egyidejűleg más árujelző vagy cégnév használata is megvalósult, ami azonban nem hátrítja el az eredetmegjelölés használatának megvalósítását.

A szakértői testület egyéb megállapításai

A megkeresés mellékletéből megismerhető ügy tényállása, valamint a huszonkettedik kérdés fényében indokolt kitérni arra, hogy a cégnév használata útján megvalósulhat-e földrajzi árujelzők bitorlása. A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló

2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Cjt.) cégnévre vonatkozó rendelkezései alapján megállapítható, hogy a gazdasági társaságok vezérszava lényegében szabadon megválasztható. A Cjt. ugyan tartalmaz néhány korlátozó szabályt a vezérszó megválasztása kapcsán, azonban ezek egyikében sem szerepel olyan kitétel, amely szerint a korábbi szellemi tulajdon-védelmi jogokkal történő ütközést vizsgálni kellene a cégeljárás során. Említésre méltó, hogy a korábban hatályos Cjt. sem tartalmazott ilyen kitételet. Ennek következtében a cégalapítás vagy a név változtatása során nincs cégjogi akadálya annak, hogy adott jogi személy a nevébe olyan árujelzőt vegyen fel, amely iparjogvédelmi oltalom alatt áll. A jogi személyt is megillető névviselési jog azonban nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a jogi személy a nevében a vezérszó megválasztásával más védjegy vagy földrajzi árujelző jogait ne sértene. Az sem zárható ki, hogy a vezérszó megválasztásakor jogsértőnek még nem minősülő cégnév idővel a tevékenységének következtében sért iparjogvédelmi jogokat.

Összefoglalva: jogi személy a nevének kialakítása, valamint annak használata révén megvalósíthat védjegy- vagy földrajzi árujelző-bitorlást.

Összeállította: dr. Cserhátiné dr. Füzesi Krisztina

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZÍNPADI RENDEZŐI TELJESÍTMÉNY SZERZŐI JOGI ÉS SZOMSZÉDOS JOGI MEGÍTÉLÉSE

SZJSZT-03/12

A Fővárosi Törvényszék megkeresése

A felperes mint rendező, illetve az alperes mint megbízó között szerződés jött létre 2009-ben L. E. „B. és D.” című művének színpadra állítására. A felperes álláspontja szerint A. R., az alperes igazgatója néhány nappal a tervezett premiert megelőzően a darabot jelentős mértékben átrendezte, az eredeti rendezői koncepciót figyelmen kívül hagyta. A felperes álláspontja az, hogy ezzel a felperes szerzői jogai súlyos sérelmet szenvedtek, az alperes szerint viszont csak a premier megmentése érdekében szükséges változtatásokat hajtottak végre. A felek között vita alakult ki arról, hogy a felperes rendezői munkája (konceptió) és annak a próbák során megvalósult formája önálló szerzői jogi védelmet élvez-e, vagy sem.

A felperes csatolta a mesejáték eredeti szövegét, az általa átdolgozott szöveget, az általa készített rendezés, illetve az „átrendezés” DVD-felvételét, valamint az előadás zenei anyagát.

A szakértői testület feladata, hogy a per iratai és a felperes által rendelkezésre bocsátott DVD- és CD-lemezek vizsgálata alapján nyilatkozzon a következőkről.

A bíróság által feltett kérdések

1. A felperes perbeli rendezése olyan egyéni, eredeti jelleggel rendelkező alkotásnak minősül-e, amely az Szjt. értelmében szerzői jogi védelem alá esik?
2. Amennyiben az előző kérdésre a válasz igenlő, úgy az alperes sérelmezett magatartása folytán megvalósul-e a szerzői jog sérelme, a ténylegesen megvalósult és színpadra vitt előadás sérti-e a felperes szerzői jogait?

Az eljáró tanács válasza a Fővárosi Törvényszék által feltett kérdésekre

Előzetes megállapítások

A színpadi művek műfaji sajátossága, hogy azok felhasználása, azaz a közönség számára történő elérhetővé tétel – a leírt szövegekenti, könyvformátumú többszörözés és terjesztés esetétől eltekintve – jellemzően nyilvános előadás, színrevitel útján történik. Eltekintve te-

hát attól az esetkörtől, amikor a színpadi irodalmi művek leírt szövegét, a dialógusokat és a szerzői utasításokat olvasás útján fogadják be – azaz a nem színpadra szánt irodalmi művekhez hasonlóan – a közönség a művet jellemzően nyilvános színpadi előadás formájában élvezheti, színre vitt formában tekintheti meg. A „színrevitel” a szerző és az előadóművészek teljesítményét ötvözi, még hozzá valamilyen koncepció mentén létrejött rendezésnek megfelelően. A rendezés és a színészi játék a mű interpretációjának, közönség számára történő tolmácsolásának, átvitt értelemben vett közvetítésének alapvető eszköze.

A színdarab leírt szövege a legalapvetőbb szerzői utasításokon túlmenően általában csupán a dialógusokat tartalmazza. A szerző annak tudatában alkot, hogy a mű a közönség számára a rendező interpretációja útján válik majd befogadhatóvá. Ezért a szerző a legfontosabb instrukciókon túlmenően nem köti meg a rendező kezét abban a tekintetben, hogy az a színpadképet, a színpadi mozgásokat, a díszleteket, a jelmezeket és a szereplői karakterjegyeket hogyan jeleníti meg, hogyan fejezi ki. A rendezői interpretáció ezért szükségszerűen egyéni, a rendező személyiségéből fakadó jellemzőket hordoz; funkciójából adódóan azonban, minthogy a művet a közönség számára közvetíti, a színpadi rendezés inkább az előadóművészi teljesítményhez áll közel, mint a szerzői művekhez.

A konkrét kirendelés szerinti első kérdés arra irányul, hogy a felperes perbeli rendezése mint egyéni, eredeti alkotás a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) értelmében szerzői jogi védelem alá esik-e. A kérdés tehát az, hogy a felperes perbeli rendezése a színpadi művek műfaji sajátosságából adódó interpretációs szabadság, illetve általános mozgástér keretein belül marad-e, és ily módon, mint előadóművészi teljesítmény, szomszédos jogi teljesítménynek tekintendő-e, vagy a felperes rendezői teljesítménye ezt a határt túllépve magát az eredeti leírt művet egyéni, eredeti módon átalakítja, bővíti, és ezáltal eléri a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéni, eredeti szerzői alkotóteljesítmény szintjét.

Hogy mit kell szerzői jogi szempontból előadóművészi teljesítményen érteni, azt nemzetközi szinten az Előadóművészek, a Hangfelvétel-előállítók és a Műsorsugárzó Szervezetek védelméről szóló, 1961-ben Rómában létrejött egyezmény (Római Egyezmény) 3. Cikk *a*) pontja és a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Előadásokról és Hangfelvételekről szóló 1996. évi Szerződésének (WPPT) 2. Cikk *a*) pontja határozza meg. Hazánk a Római Egyezményhez 1994-ben csatlakozott, a WPPT kihirdetésére pedig 2004-ben került sor.¹ A hivatkozott nemzetközi egyezmények az előadóművész fogalma alá tartozónak tekintik a színészeket, az énekeseket, a zenészeket, a táncosokat és más olyan személyeket is, akik irodalmi vagy művészeti műveket *megjelenítenek, énekelnek, elmondanak, szavalnak, eljátszanak* vagy bármely más módon előadnak; a WPPT ezen túlmenően a művek *interpre-*

¹ Az 1961. évi Római Egyezményhez történő csatlakozásról a 4/1994. (II. 11.) OGY határozat rendelkezett, a WPPT-ét a 2004. évi XLIX. törvény hirdette ki. Az egyezmények rendelkezései részben 1994. július 1. óta, részben a jelenleg hatályos Sztj. hatálybalépése, 1999. szeptember 1. óta a magyar szerzői jog részét képezik.

tációját (a hivatalos magyar szövegfordítás szerint: *tolmácsolását*) végző személyeket is az előadóművész szerzői jogi fogalma körébe sorolja.

A színpadi előadás rendezője a közönség számára interpretálja, tolmácsolja a színdarabot. Bár ő maga az előadásban személyesen nem működik közre, nincs a színpadon, mégis azon személyek közé sorolandó, akik a színpadon jelen lévő színészekhez képest ugyan „más módon”, de tolmácsolják a művet.

Az Szjt. 1. § (8) bekezdése, illetve a törvény XI. Fejezet 73–75. §-a alapján az előadóművészi teljesítményeket a szerzői joggal szomszédos jogi védelem illeti meg. A kérdés tehát az, hogy a felperes rendezése megmarad-e a szomszédos jogi védelem keretein belül, vagy azt túllépve szerzői jog által védett teljesítménynek tekintendő-e.

Az Szjt. 1. § (2) bekezdés *d*) pontja értelmében szerzői jogi védelem illeti meg a színpadi műveket. Az Szjt. 1. § (3) bekezdése alapján a szerzői jogi védelem a művet a szerző alkotótevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A 4. § (2) bekezdése szerint szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – más szerző művének átdolgozása is. Az Szjt. 29. §-a az átdolgozást oly módon határozza meg, hogy átdolgozás a mű minden olyan megváltoztatása, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.

A rendezés és a színdarab mint szerzői mű viszonyát a színpadi művek előzőek szerinti „nyitottsága” alakítja: azáltal, hogy a szerző nem ír le mindent, csupán a legfontosabb utasításokat, szükségképpen teret enged a rendezői koncepció érvényesülésének. A műfaj aleatorikus sajátosságai is megfigyelhetők az egyes művek színrevitele során, amennyiben a rendezői koncepciót, a rendezést a próbák, a színpadra állítás során végzett kísérletezések is alakíthatják.

A gyakorlatban megfigyelhető, hogy a rendező – a dramaturg segítségével – változtatásokat hajt végre a színdarab szövegén. Vannak ugyan alapvetően szöveghűnek mondható előadások is, de olykor radikális dramaturgiai beavatkozás is megfigyelhető: dialógusok, sőt jelenetek sorrendje változik, az előadás új szövegrészekkel bővül, esetenként dialógusok, sőt szerepek vagy egész jelenetek maradnak ki a műből. A kérdés, hogy az ilyen radikális beavatkozások a rendező (illetve a dramaturg részéről) minden esetben az eredeti színpadi mű átdolgozását jelentik-e, vagy a műfaj sajátosságainál fogva az ilyen átalakítások jellemzően még megmaradnak az előadóművészi interpretáció, tolmácsolás szintjén.

Ugyancsak felmerül a kérdés, mint a perbeli előadás esetén is, hogy a zeneszámok, dalok beépítése, a mű zenei elemekkel történő bővítése átdolgozásnak minősül-e. Bár az ilyen zenei betétek, hasonlóan az előadás vizuális megjelenését alakító díszlet-, illetve jelmez- (vagy animációs) művekhez, jellemzően önálló szerzői jogi védelem alatt álló alkotások, az eredeti színpadi mű átdolgozását önmagukban nem jelentik. A zeneművek beépítése csak akkor eredményezi az eredeti színdarab átdolgozását, ha az eredeti prózai szöveg megzenésítése történik, illetve ha az eredetileg prózai színpadi mű átalakul operává, operetté vagy musi-

callé. Ilyen esetekben a műfajváltás ténye megalapozza az átdolgozást. Ha azonban a mű az eredeti, a szerző által leírt szöveg, illetve utasítások tartalmi, formai, műfaji kereteit nem lépi át, úgy a dalbetétek, valamint a színpadi díszletek, jelmezek alkalmazása önmagában nem jelenti az eredeti színdarab átdolgozását.

Ha a színpadi mű szerző által leírt szövegén végrehajtott rendezői-dramaturgi változások érintetlenül hagyják a történetet, az azokat meghatározó fontos elemeket, jeleneteket, szereplői karaktereket, úgy a rendezés, illetve a rendezői koncepció megmarad az előadói interpretáció szintjén. Ha azonban a rendezés (illetve a dramaturgi munka) eredményeként az eredeti mű a rendező alkotótevékenysége nyomán létrejött egyéni, eredeti elemekkel, történetalakítással, új jelenetekkel, szereplői karakterekkel az eredeti mű által hordozott jelentésre kiható jelleggel módosul, változik, a rendezés az eredeti mű átdolgozását valósítja meg. Ez utóbbi esetben az egyéni, eredeti többlet alkotáselemek tekintetében a rendező munkája saját szerzői alkotótevékenységnek minősül.

Annak a kérdésnek a megválaszolásakor, hogy valamely színpadi mű előadásának rendezése a mű interpretációjának, tolmácsolásának, előadásának minősül-e, vagy pedig az a mű többlet alkotáselemeket tartalmazó szerzői átdolgozásának tekintendő, figyelemmel kell lenni tehát a színpadi művek műfaji sajátosságaira, rendezői interpretációra való nyitottságára, továbbá arra is, hogy a színpadi mű alkotásjellegét nem a szöveg önmagában fejezi ki, hanem a szöveg, a történet, a dramaturgiai séma, a szereplők karakterjegyei együtt határozzák meg.

Amennyiben a rendezés megmarad az előadóművészi interpretáció, tolmácsolás, „egyéb módon” történő előadás keretein belül, úgy az ilyen rendezést az Szjt. 73–75. § szerinti konkrétan felsorolt vagyoni jogok (a rögzítetlen előadás rögzítéséhez, sugárzásához, továbbá a rögzített előadás többszörözéséhez, terjesztéséhez és ún. lehívással megvalósuló hozzáférhetővé tételéhez fűződő kizárólagos vagyoni jogok), illetve a névfeltüntetésre, valamint az előadás eltorzítása elleni védelemre vonatkozó, személyhez fűződő jog illeti meg. Az Szjt. felhívott 73., illetve 75. §-a alapján ítéltető meg, hogy a rendezés más rendező általi megváltoztatása, illetve egyéb beavatkozások sértik-e az eredeti rendező szomszédos jogait. Ha ugyanis nem valósulnak meg az Szjt. 73. §-ában konkrétan felsorolt felhasználások, úgy a rendezés megváltoztatása önmagában nem ütközik a rendező Szjt. által védett vagyoni jogaiba. A rendező névfeltüntető joga, illetve a torzítás elleni védelemhez fűződő személyiségi joga pedig csak akkor sérül, ha az általa színre vitt előadással kapcsolatban nevének feltüntetése elmarad, illetve a más rendező általi megváltoztatás torzító vagy csonkító jellegű, vagy olyan megváltoztatást, illetve csorbítást valósít meg, amely az eredeti rendező becsületére vagy hírnevére sérelmes. Egyéb esetekben, amennyiben az eredeti rendezés az alapul szolgáló színpadi műhöz képest maga is csupán előadóművészi teljesítménynek számít, úgy a rendezés megváltoztatása nem minősül jogsértőnek.

Más a helyzet, ha a rendezés olyan szintű beavatkozást valósít meg az alapul szolgáló színpadi művön, amely eléri a szerzői átdolgozás szintjét. Ebben az esetben a rendezőt (át-

dolgozó szerzőt) saját önálló, egyéni, eredeti alkotáselemeire tekintettel az átdolgozott színdarabon szerzői jogok illetik meg attól függetlenül is, hogy az ilyen átdolgozás során nem sérülhetnek az eredeti színpadi szerző szerzői jogai sem, azaz az átdolgozás csak az eredeti szerző vagy jogutóda engedélyével lehet jogszerű. Függetlenül tehát attól, hogy az átdolgozó rendezőnek vagy a megrendelő színháznak ilyen szintű beavatkozás esetén ki kell kérnie az eredeti mű szerzői jogosultjának engedélyét (enélkül ugyanis az átdolgozás az eredeti szerzői jogosult szerzői jogába ütközik), az átdolgozó rendezőt megilleti az átdolgozásán fennálló szerzői jogi védelem. Ennek megfelelően az ilyen átdolgozást az átdolgozó rendező szerzői jogosítása nélkül nem lehet felhasználni, előadni, valamint tovább átdolgozni sem. Mindez akkor releváns tehát, ha az eredeti rendezői koncepció, az eredeti rendezés az eredeti színdarabhoz képest olyan többlet alkotáselemeket hordoz, hogy mint átdolgozás önálló szerzői jogi védelem alatt áll.

A gyakorlatban valamely rendezői koncepció, rendezés felhasználása körül kialakuló vita feloldásának a kulcsa az lehet, hogy írásba foglalták-e a felek – a rendező és a megrendelő színház – a rendezői koncepciót. Meg kell ugyanis jegyezni, hogy számos esetben (pl. nagy költségvetésű, különös jelentőséggel bíró produkciók esetében) a szerződés előfeltétele, majd pedig a későbbiekben megkötött szerződés mellékletét képezi az írásba foglalt rendezői koncepció. A rendezői koncepció előre történő rögzítésével számos későbbi vita elkerülhető. A koncepció hivatott utalást tenni a rendező szövegváltoztatási szándékára, továbbá a benne rögzített egyéb tárgyi körülmények (pl. díszlet- és jelmezelképzelések) szintén tartalmazhatnak egyediségükben védettséget érdemlő megoldásokat.

A perbeli esetben a periratok között fellelhető volt az egyes előadásváltozatok DVD-felvételein túlmenően az eredeti L. E.-mesejáték szövege, továbbá a felperes által abból készített szövegkönyv. Ugyancsak fellelhető (A/2) az alperesi előadásváltozat szövegkönyve. Ezen okirati bizonyítékok tekintetében a peres felek között nem merült fel ellentmondás, ezért az eljáró tanács elsődlegesen ezeket a leírt szövegeket, illetve szövegkönyveket vizsgálta meg azzal, hogy azokat összevetette az előadások audiovizuális felvételeivel is.

Az eljáró tanács válaszai a kirendelés szerinti konkrét kérdésekre

1. A felperes perbeli rendezése olyan egyéni, eredeti jelleggel rendelkező alkotásnak minősül-e, amely az Szjt. értelmében szerzői jogi védelem alá esik?

Az eljáró tanács álláspontja szerint a felperes perbeli rendezése nem valósít meg önálló egyéni, eredeti szerzői alkotást, az nem megy túl az eredeti L. E.-mesejáték rendezői, előadóművészi interpretációjának szintjén.

Az eredeti L. E.-mesejáték szövege és a felperesi szövegkönyv összehasonlítása során megállapítható, hogy a felperes által végzett szövegmódosítások nem érik el azt a szintet, hogy a módosítások az eredeti L. E.-szöveghez képest egyéni, eredeti többlet alkotásele-

meket hordoznának. Ehhez képest a felperesi előadásváltozat szerinti eredeti kezdést tartalmazó DVD-felvétel sem mutat eltérést. A felperesi szövegváltozatban ugyan az eredeti L. E.-szövegben nem szereplő karakterek is megjelennek: *Áttentő Redáz Árnyéka, Viktor, két biciklis zsonglőr, Egy Cukahara srác, két fiú meg két lány*, ezeknek a többletalakoknak a megjelenése nem minősül a történet szempontjából lényeges változásnak, csak a dramaturgiai sémát érinti. A felperesi változat szerinti szövegváltozások, a kimaradt szövegrészek, a szó szerinti szöveghűségétől való eltérés sem tekinthető olyan változtatásnak, amely megalapozná az eredeti L. E.-mesejáték átdolgozását. A változtatások nem mutatnak lényeges változást a történet menetében.

Az egyes előadásváltozatokat tartalmazó DVD-felvételek alapján sem állapítható meg olyan, a színrevitelrel együtt járó, a mű interpretációján túlmutató, illetve az eredeti művet módosító többlet alkotáselem, amely megalapozná az eredeti L. E.-mű átdolgozását a felperes által. A dalbetétek, a díszletek és jelmezek alkalmazása nem változtat az eredeti L. E.-művön. A dalok és a vizuális elemek önálló szerzői művek, de nem alakítják át az L. E.-művet. Az L. E. mű kifejezetten megengedi, sőt megkívánja zenei elemek alkalmazását, hasonlóan a vizuális elemekhez, a mesebeli hatást keltő jelmezek, díszletek alkalmazásához, ezek kialakítását azonban a szerző a konkrét előadásra bízta. Ezért a dalok, díszletek, jelmezek nem jelentik az eredeti L. E.-mű módosítását, átdolgozását.

A díszletek, jelmezek, zenei betétek tekintetében szerzői jogosultnak a díszlet-, illetve jelmeztervező(k), illetve a zenei betétek zeneszerzője és szövegírója minősül.

2. Amennyiben az előző kérdésre a válasz igenlő, úgy az alperes sérelmezett magatartása folytán megvalósult-e a szerzői jog sérelme, a ténylegesen megvalósult és színpadra vitt előadás sérti-e a felperes szerzői jogait?

Tekintettel arra, hogy az előző kérdésre, azaz a felperesi rendezés szerzői műnek történő minősíthetőségére az eljáró tanács válasza nemleges, nem állapítható meg a felperes szerzői jogainak megsértése sem.

A periratokban megjelenő tényállás alapján továbbá a felperes az Szjt. 73. és 75. §-ában felsorolt szomszédos jogainak megsértése sem állapítható meg, igaz ennek megállapítására a kereset nem is irányul. A felperes előadóművészi névjoga nem sérült, hiszen az ő neve került feltüntetésre az előadással kapcsolatban. A felperes az alperes sérelmezett magatartása körében nem hivatkozott az előadás eltorzítására, de ilyen beavatkozás, mint ahogy egyéb olyan csorbítás, illetve változtatás, amely a felperes becsületére vagy hírnevére sérelmes volna, sem állapítható meg a szöveggönyvek és az audiovizuális felvételek alapján.

Az eljáró tanács a szöveggönyvek és az audiovizuális felvételek, valamint a peradatok, illetve a felek tényállást érintő nyilatkozatai alapján megállapította, hogy az alperesi előadásváltozat sem ment túl a rendezői interpretáció keretein. Az alperesi rendezés sem

valósította meg L. E. mesejátékának az átdolgozását. Az alperesi előadásváltozat egyértelműen a felperesi rendezésen alapul, annak felhasználását valósítja meg még ha némileg átalakított módon is. A peradatok alapján azonban nem állapítható meg szerzői jogi, illetve előadóművészi szomszédos jogi értelemben releváns módosítás, átalakítás, a díszletek, jelmezek, a dalbetétek nem változtak, a jelenetek, illetve a szöveg átalakítása során az előadás többletelemekkel nem bővült. A rendezés átalakítása nem rugaszkodott el olyan mértékben a felperesi rendezéstől, hogy az a felperes fentiek szerinti előadóművészi szomszédos jogába ütközzön.

Id. dr. Ficsor Mihály, a tanács elnöke

Dr. Sár Csaba, a tanács előadó tagja

Dr. Szikora János, a tanács szavazó tagja

Összeállította: dr. Tarr Péter

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Sir Ken Robinson: Az alkotó tér. Lépj ki a dobozból, mert többre vagy képes, mint gondolnád!
HVG Könyvek, 2011; ISBN: 978-963-304-070-6

„Ami tegnap lehetetlen volt, az ma mindennapi rutin. De várjuk csak meg a holnapot!” / „Az emberi intelligencia sokkal gazdagabb, mint azt az ipari/elméleti oktatás elhitette velünk. A kreativitás valódi természetének megértéséhez kulcsfontosságú, hogy az emberi intelligencia teljes skáláját és minden lehetőségét értékelni tudjuk.” / Valójában sokféle módon lehet segíteni az embereket abban, hogy kreatívabbá váljanak.” / „Gondolkodni és érezni nem csupán azt jelenti, hogy olyannak látjuk a világot, amilyen, hanem azt is, hogy elképzeléseket alkotunk vele kapcsolatban, és élményeink értelmezésével jelentést adunk a dolgoknak. A szó szoros értelmében megalkotjuk saját világunkat, de újra is tudjuk alkotni.” / „Abból indulok ki, hogy minden ember hatalmas kreatív potenciállal rendelkezik, egészen egyszerűen azért, mert ember. A kérdés csak az, hogy sikerül-e kibontakoztatnia a képességeit. A kreativitás kultúrájának mindenkire ki kell terjednie, nem csak a kiválasztottakra.” / „Kreativitásra mindig van lehetőség, valahányszor az intelligenciánkat használjuk.” / „2040 körül már back up fájlok lesznek az agyunkról egy távoli számítógépen, hogy ne legyen fennakadás a fejlődésben, ha valaki meghal.” (Ian Pearson, British Telecom) / „Belátható időn belül a legnagyobb teljesítményű számítógépek elérhetik egy hat hónapos kisbaba agyának feldolgozó képességét. Ezzel átlépünk egy határt: a számítógépek képesek lesznek tanulni. Megkérdeztem, hogy ez mit jelent. Azt a választ kaptam, hogy tapasztalataik alapján – ’tapasztalataik alapján’ – képesek lesznek átírni saját operációs rendszerüket.” / „Mielőtt ez a század véget érne... a gyorsuló eredmények törvénye szerint a Föld technológiateremtő faja – ez mi vagyunk – egyesülni fog saját technológiájával. Amikor ez megtörténik, feltehetjük a kérdést: mi a különbség egy idegi implantátumokkal milliószorosan fölfelkészített emberi agy és az emberi agyból kiindulva fordított tervezéssel létrehozott, majd utólag továbbfejlesztett és kibővített nem biológiai intelligencia között.” (Ray Kurzweil, feltaláló és futurologus) (Valójában már ma is sokan mind több tekintetben az agyunk támogatására használjuk a számítógépet.) / „A civilizáció nem más, mint az oktatás és a katasztrófa versenyfutása.” (H. G. Wells) (Robinson pedig éles kritikával fejti ki, pl. a következő idézetben, hogy az oktatás, ahogy van, nem csekély mértékben a katasztrófát segíti.) / „Az a gond, hogy a legtöbb jelenlegi tömegoktatási rendszer számos szempontból önmagában egy katasztrófa. Ahelyett, hogy elébe menne a jövőnek, többnyire megrögzötten a múlttal van elfoglalva.” / „A legtöbb ember esetében sohasem volt közvetlen kapcsolat, egyenes vonalú haladás az oktatás (azaz amit abban tanult – Osman P.) és az eltervezett pályafutás között. (Valószínűleg a tényleges pályafutást akarja mondani – Osman P.) ... Az életet és a munkát (az egyes ember munkáját – Osman P.) az események és lehetőségek kiszámíthatatlan egymásutánja

alakítja, ennek a folyamatnak csak visszatekintve tulajdoníthatunk értelmet, amikor ön-életrajzot írunk.” / „A tehetséges felső vezetőkért folytatott háború még hosszú évtizedekig meg fogja határozni a vállalatok közötti versengés jellegét. A legtöbbjük nincs felkészülve a harcra, és még a legjobbak is sebezhetők.” (McKinsey) / „Az intelligencia egyike azoknak a tulajdonságoknak, amelyekről azt gondoljuk, hogy felismerjük az embereken, de amikor szeretnénk meghatározni, kicsúszik a kezünk közül.” / „A modern világszemléletet még mindig a középkori világképet felváltó ideológia uralja: a racionalizmus, az objektivitás és a propozicionális tudás ideológiája.” (Propozicionális tudás: tényyszerű, adatszerű, információ jellegű tudás, Robinson szavával „annak tudása, hogy valami így és így van.”) / „Aki sohasem követett el hibát, soha nem próbált ki semmi újat.” (Albert Einstein) / „Az újítás kultúráját csak úgy lehet egy szervezetben meghonosítani, ha a kezdeményezés felülről jön.” – Idézetek a könyvből.

Sir Ken Robinson Lou Aronicával írt *Az alkotó elem – Fedezd fel, mire születtél, és minden megváltozik* c. könyvéről (HVG Könyvek, 2010) az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2011. augusztusi számában szóltunk. Ő azt a művét ekként jellemezte: „Ez a könyv himnusz az emberi tehetség és szenvedély lélegzetelállító sokféleségéhez, kivételes fejlődési és növekedési potenciálunkhoz.” S a szerző merész – vagy talán csak józan? vagy a kettő ugyanaz? – gondolkodását ott sok egyéb közt jól mutatta a következő mondata: „Néha az iskolától való megszabadulás a legjobb dolog, ami csak egy nagy szellemmel történhetik.” E művének gondolatmenetei is igen jelentős részben azt elemzik, hogyan segíti vagy éppen gátolja a ténylegesen megvalósuló oktatás által létrehozott erőter a kreatív képességek kibontakozását, fejlődését. Nemcsak nagyon tanulságos, amit erről elmond, hanem riasztó is – végső soron magyarázattal szolgál arra a sokat emlegetett jelenségre, amely valamelyest sarkított fogalmazásban így összegezhető: „az emberek zseninek születnek, ám a legtöbbjük szürke felnőtté válik.”

E könyvének eredeti, sokat ígérő alcíme: Tanuljunk meg kreatív lenni. A szerző így szól róla: „A kreativitás az emberi intelligencia legnagyobb ajándéka. Minél bonyolultabb lesz a világ, annál kreatívabbnak kell lennünk, hogy boldoguljunk. [Itt ugyanakkor egy sajátos visszacsatolás működik, amely rendszertechnikailag egyértelműen pozitív, a hatásai viszont már messze nem egytől-egyik pozitívak. Abban áll, hogy a kreativitásunkkal igen erőteljesen magunk tesszük mind bonyolultabbá a világunkat. Ez persze nem szólhat a kreativitás ellen, hiszen 'A mi eddig jó volt, az éppen azért, mert a múlt időben volt jó, ma tán csak meglehetősen utóbb még káros is lehet.' (Gr. Széchenyi István: Hitel) – Osman P.] Mégis rengetegen kételkednek abban, hogy rendelkeznek bármiféle kreatív képességgel. Az *Alkotó tér* arról szól, hogy miért olyan fontos a kreativitás, miért gondolják magukról az emberek, hogy nem kreatívak, hogyan jutottunk ide, és mit tehetünk, hogy ezt megváltoztassuk.” És „2008-ban megírtam *Az alkotó elem* c. könyvemet. Ez az egyéni tehetség és kreativitás természetét, valamint kibontakozásuk feltételeit vizsgálja. Az *alkotó tér* számos értelemben *Az alkotó elem* természetes kiegészítője. Sokkal mélyebben vizsgálja, hogy miért olyan lét-

fontosságú a természetes adottságok – különösen a kreativitás – fejlesztése, valamint hogy a szervezetek, kiváltképpen az oktatás, miért hajlamosak elfojtani azt. ... Könyvem célja, hogy mindenkinek segítsen megérteni egyéni kreatív képességeinek mélységét, valamint azt, hogy eddig miért kételkedett bennük; hogy segítségével a szervezetek kezdjenek hinni saját megújulásra való képességükben, és megteremthessék e képesség kibontakozásának feltételeit; illetve hogy az oktatásban elősegítse a kreativitás forradalmát.”

És „Könyvemben szeretnék megválaszolni három kérdést mindenkinek, akit komolyan érdekel a kreativitás és az újító szemlélet, vagy egyszerűen csak szeretné megérteni saját kreatív képességeit. *Miért fontos a kreativitás előmozdítása? Mi a probléma?* Miért van szükségük az embereknek segítségre ahhoz, hogy kreatívak legyenek? A gyerekek tele vannak ötletekkel. Mi történik, miközben felnövünk, hogy végül azt hisszük, nem vagyunk kreatívak? *Miről is van szó?* Mi a kreativitás? Mindenki kreatív, vagy csak a kiválasztottak? Fejleszthető-e a kreativitás, és ha igen, hogyan? ... Ahhoz, hogy ezeket a kérdéseket megválaszoljuk, először világosan kell látnunk, hogy mi a kreativitás, és hogyan működik a gyakorlatban. Ezzel kapcsolatban három fogalmat fogok a későbbiekben kifejteni. Egyik a *képzelet*, amellyel érzékeink számára nem elérhető dolgokat idézünk magunk elé; a másik a *kreativitás*, az a folyamat, amelynek során eredeti és értékes gondolatokat hozunk létre; a harmadik az *újítás*, amelynek során az új ötleteket megvalósítjuk.” Megjegyezzük: a szövegben az újítás többnyire azzal a jelentéstartalommal szerepel, amelyre mi az innovációt használjuk. (Nem tudhatjuk, ez mennyiben a magyar fordítás sajátossága.) Így például az innováció egyik legfőbb alaptételét foglalja össze Robinson e mondata: „Ahhoz, hogy az újítás jól működjön (sic!), az egész szervezetet érintő, lényeges célnak kell tekinteni, és nem valami külön funkciónak.”

Nem túlzás azt mondanunk, hogy minden értelmes gazdaságpolitika krédójának egyik központi elemét fogalmazzák meg a következő szavai: „Sok ember, szervezet nehezen tud megküzdeni a változásokkal, és úgy érzik, lemaradnak, eltávolodnak a világtól. (Tudjuk, ez utóbbi félelem adja az innovációkkal szembeni ellenkezések jelentős részét is. – Osman P.) Ahhoz, hogy szembe tudjunk nézni ezekkel a kihívásokkal, meg kell értenünk a természetüket; ahhoz, hogy megküzdjünk velük, rá kell ébrednünk, hogy a képzelet, a kreativitás és az újítás természetes erőinek hasznosítása nem lehetőség, hanem sürgető kényszer.”

Tovább Robinsontól: „Három alapvető téma vonul végig ezen a könyvön: Az első az, hogy forradalmi időkben élünk. A második, hogy a túléléshez és boldoguláshoz másképp kell gondolkodnunk a képességeinkről, és a lehető legtöbbet kell kihozni belőlük. A harmadik, hogy ehhez gyökeresen meg kell változtatnunk szervezeteink működését, különös tekintettel az oktatási rendszerekre.”

Oktatási rendszerek. Robinson itt elmondja: „Pályám során foglalkoztam oktatási rendszerekkel ... az óvodától az egyetemig és azon túl, ... Országos kutatási projekteket vezettem, tanítottam egyetemeken, és részt vettem tanárok továbbképzésében. ... Munkám során bejártam Európát, Észak-Amerikát, Dél-Amerikát, a Közel-Keletet és Ázsiát.” A Wikipédia

hosszan sorolja az oktatásban végzett tevékenységét, egyetemi és egyéb szakmai pozícióit, beleértve a szakterületre irányuló kormányzati munkát is. 1998-ban ő elnökkölt a brit Kreativitási és Kulturális Oktatási Nemzeti Tanácsadó Bizottságot, 2003-ban e tevékenységéért lovagi címmel jutalmazták. 2005-ben a Time Magazin, a Fortune magazin és a CNN közös kezdeményezésében a legfontosabb véleményformálók egyikeként emelték ki. Könyveiben sokszor hangsúlyozza, hogy érdeklődésének és vizsgálódásainak egyik központi kérdésköre, milyen rokon vonásai vannak a kreativitásnak a művészetben és a tudományban. Ehhez jusson eszünkbe: a művészetek és a tudomány szétválasztása nem kevésbé mesterséges, s a klasszikus műveltség egységben kezelte őket. Robinson így ír erről: „A tudósokat és a művészeket nem az különbözteti meg egymástól, *ami* érdekli őket, hanem az, *ahogyan* érdeklődnek valami iránt. A különbség abban rejlik, hogy milyen magyarázatokat keresnek, milyen folyamatokon keresztül jutnak el hozzájuk, és milyen értelmezési módokat használnak. A közös kreatív folyamatok felismerése a művészetben és a tudományban számos közös projektet eredményezett, s felvirradását valaminek, ami akár saját korunk új reneszánszává válhat.” Valóban, ahogy gyorsuló ütemben fogyasztjuk természetes erőforrásainkat, úgy válik létfontosságúvá a kreativitás, s lesz mindinkább sorsdöntővé minden, ami a kreativitás kibontakozását segíti, bármely területről jöjjön is az.

Könyvének az oktatáspolitikai és az oktatási rendszerek modernizálására vonatkozó megállapításai és felvetései roppant érdekesek az érdeklődő olvasó számára is. Amint egyebek közt mondja: „Furcsa módon a tehetség eltékozlásának egyik legfőbb oka éppen az a folyamat, amelynek feladata lenne a tehetség fejlesztése: az oktatás.” És: „A jelenlegi oktatáspolitikát valamiféle transzszerű megszállottság tartja fogva. Ahelyett, hogy értelmes vita folyna a rendkívüli változások kezeléséhez szükséges stratégiákról, mantraként hajtogatják, hogy emelni kell a hagyományos oktatás követelményszintjét. Ezek a követelmények más korban más célokat szolgáltak – amint be fogom mutatni. (Igen alaposan és meggyőzően meg is teszi ezt – Osman P.) A jövőben nem leszünk képesek balesetmentesen közlekedni bonyolult környezetünkben, ha folyton csak a visszapillantó tükörbe nézegetünk. Szó szerint eszünket kell veszítenünk ahhoz, hogy így folytassuk tovább.” A probléma ezzel nekünk, az oktatási szolgáltatások fogyasztóinak, és minden bizonnyal szintűgy az iskolákban dolgozó oktatóknak is az, hogy a kíváncsi, sőt a túléléshez létfontosságú, szó szerint alapvető változtatások felmutatása leginkább a MÁV egy korábbi vezérigazgatójának legendás – és egyre inkább aktuális – mondását idézi: „A menetrend arra való, hogy mindig tudjuk, mennyit késik a vonat.” Hogy miért, Robinson arról is éles diagnózist ad.

Ismét tőle: „Tapasztalatom szerint az oktatás, az üzleti élet és a kulturális szektor számos nehézségen osztozik. E nehézségek némelyike azért fokozódik, mert a három fenti terület alig van kapcsolatban egymással. Ez a könyv mindhárom területhez szól, mert hiszem, hogy ezek szorosabb együttműködéséé a jövő.”

És „Az *Alkotó tér* foglalkozik a gazdasági globalizációval, valamint az üzleti világot és a munkavégzést érintő forradalmi változásokkal. Rámutat a tudomány és a technika néhány

nagyszerű újdonságára, amelyekkel összehasonlítva minden eddigi változás elenyészőnek tűnik. Bemutatja, hogyan vezetünk cégeket és szervezeteket, illetve hogy milyen változtatásokra van szükség a kreativitás és az újítás jegyében. (A megfogalmazások olykor mintha kissé pontatlanok lennének. Némelyik mondatnál bizony igencsak törnünk kell a fejünket, vajon mit is akar kifejezni – netán egyszerűen csak pongyola? Feltehetően itt is azt akarta mondani, hogy 'Bemutatja, hogyan vezetünk cégeket és szervezeteket a kreativitás és az újítás jegyében...' – Osman P.) Továbbá megvizsgálja azokat az intelligenciával és kreativitással összefüggő elképzeléseket, amelyekre jelenlegi oktatási rendszereink épülnek, átgondolva, miért és hogyan kell ezeknek is hamarosan megváltozniuk. Fontos, hogy ilyen széles témakörben mozogjunk, ha szeretnénk megváltoztatni a kreativitásról szóló párbeszédet, s ha nem csak a megoldásra váró problémák tüneteire, hanem azok okaira is kíváncsiak vagyunk." (Nyilvánvaló, hogy az okok megismeréséből tanulhatunk igazán, s hogy azok ismerete nélkül esélyünk sincs a hatékony jobbításra.)

Némely előrejelzéséből úgy tűnik, hogy Robinsont elragadja a káprázatos ütemben gyorsuló technikai fejlődés bűvölete. Mindemellett kevés kétség férhet ahhoz, hogy igazat szól, mondván: „A XXI. században az emberiség történelmének legnagyobb kihívásaival kell szembenéznünk. A legjobb fegyverünk, hogy műveljük kivételes képességeinket: a képzeletet, a kreativitást és az újító szemléletet. A legnagyobb veszély ránk nézve az lenne, ha nem dolgoznánk teljes erőnkől e képességek fejlesztésén. Ennek kell lennie az oktatás és szakképzés egyik legfőbb prioritásának mindenütt a világon. Az oktatás a jövő kulcsa, és a tét aligha lehetne magasabb.” Ám mégis ide kell fűzni: mindaz, amiről itt szó van, a kreativitás kibontakoztatása, gondozása, fejlesztése, az ezt segítő „alkotó tér” létrehozása és működtetése, egy meghatározó erejű gazdasági és társadalmi erőterben megy végbe – vagy éppen annak hatására akadozik. Ha ez az erőter nem ad elegendő motivációt, hogy a fiatalok kreatív alkotókká akarjanak válni, s hogy az alkotók meg is maradjanak ezen a gyönyörű, ám kutya kegyetlen pályán, akkor harmadrendű kérdéssé válik az oktatás és a képzés minősége. S ha ez az erőter nem ad elegendő motivációt, hogy a legjobbak dolgozzanak a kreativitás gondozásán és fejlesztésén az oktatás és a képzés minden területén, akkor az ilyen oktatás a jövő olyan kulcsa lesz, amely csak a kertvégi épületkét nyitja.

„Az európai és észak-amerikai oktatási rendszereket kezdettől fogva arra tervezték – írja Robinson –, hogy kiszolgálják a kézi gyártáson, a gépiparon és az ehhez kapcsolódó ágazatokon alapuló ipari gazdaság munkaerő-szükségletét. ... Az iparosodás nemcsak a tömegoktatás struktúráját befolyásolta, hanem a szervezeti kultúráját is. ... Az oktatási rendszerek követik a folytatatlágosság gyártási elvét is ... Az elképzelés az, hogy ha a diákok az előírás szerint haladnak előre a rendszerben, különösen ha elvégzik az egyetemet, tudással felvértezve fognak kikerülni, mindenre felkészülten, amivel a világban szembesülhetnek.” Bemutatja azonban, hogy mára az egyetem tömegtermelő nagyüzem lett sablonos oktatástechnológiákkal. (A hajdani, klasszikus egyetem minden bizonnyal tanulni és gondolkodni tanított. A mai leginkább a maga rendszerében megfelelni a vizsgákon.) Ezért aztán „Nem

csoda hát, hogy az egyetemet végzettekből hiányoznak azok a kreatív képességek, amelyekre az üzleti világnak olyan égető szüksége van; mint ahogyan az sem meglepő, hogy amint nő a fiatal, önmagukat alkalmazó vállalkozók száma, egyre kevesebben látják értelmét az egyetemi tanulmányoknak.”

Az oktatással kapcsolatban csak az egyik alaprobléma, hogy napjainkra minden szinten, csaknem kivétel nélkül „tömegtermelő nagyüzem lett sablonos oktatástechnológiákkal”, s azt látjuk, hogy ebbéli minőségében kevésbé követi a piaci igényeket és folyamatokat, mint a legtöbb piacra termelő iparág. Robinsont idézve: „Az oktatás nem a természetes képességek fejlesztésének pártatlan folyamata, soha nem is volt az. (S ha nem is világos, mit akar itt jelenteni a 'pártatlan', tudjuk, hogy 'nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk', ehhez viszont az oktatásnak jól megalapozott koncepciója kell legyen arra, hogy mit vár az élet a tanulóitól. – Osman P.) A tömegoktatási rendszerek két oszlopon nyugszanak. Az első a gazdaság: a munkaerőpiaccal kapcsolatos sajátos feltételezések alakították ki őket, amelyek nagy része azonban végérvényesen idejétmúlttá vált. [Megkockáztatható: a fentebb említett propozicionális tudás jelentőségét nem vitatva, a legfontosabb, amire az iskola ma taníthat, és amire a lehető legjobban tanítania is kell, az maga a tanulás képessége. Amint idéztük, ma és a jövőben még inkább 'az életet és a munkát az események és lehetőségek kiszámíthatatlan egymásutánja alakítja', s ehhez az embereknek tudniuk kell hathatósan alkalmazkodniuk, szükség, illetve kínálókozó lehetőség szerint gyorsan, hatékonyan új szakmát tanulni, új tudással felvértezni magukat. – Osman P.) A második az intelligencia: kialakításukban fontos szerepet játszottak az elméleti intelligenciáról alkotott elképzelések is, amelyek figyelmen kívül hagynak egyéb, nem kevésbé fontos képességeket, különösen a kreativitást és az újító gondolkodást.” Bármilyen megdöbbenő is az utóbbi mondat második fele, Robinsonnak, az igen széles körű szakmai tapasztalatai, látóköre, felkészültsége alapján el kell hinnünk, hogy helytálló. Felvet itt azonban egy még ennél is fontosabb problémát, amelynek lényege a következőkben összegezhető: az iskola a tanulók intelligenciájának fejlesztésére összpontosít, azonban valójában miben is áll ez az intelligencia? A probléma velejét érintő, laza, cinikus válasz, hogy az intelligencia az, amit az IQ-tesztekkel mérünk. Ez fekete humorral arra utal, amit a szerző így fogalmazott meg: „amikor szeretnénk meghatározni, kicsúszik a kezünk közül.” Amint Robinson írja, „Minden népszerűségükkel és az oktatáspolitikára gyakorolt befolyásukkal együtt az IQ-tesztek nem képesek felmérni a diákok értelmi képességeinek teljes skáláját. (Természetesen ez ugyanúgy érvényes mások felmérésére is. – Osman P.) Csak bizonyos típusú képességek iránt érdeklődnek. Ez igaz a legtöbb hagyományos oktatási formára is, amelyet támogatnak. ... De mi a helyzet azokkal, akik másfajta képességekkel vagy érdeklődéssel rendelkeznek? Számukra az oktatás mindig is elidegenítő élmény volt.” Tegyük hozzá: minden olyan oktatás, amely a „kanonizált” gondolkodásmódok alkalmazását sulykolja, öli a kreativitás képességét – ezt, ha nem is ezekkel a szavakkal, Robinson is aláhúzza. Másrészt viszont az oktatók nagy hányada – emberileg érthetően – szívesebben

marad a gondolkodás biztonságosnak érzett pályáin, mintsem hogy számára ingoványos területre kövesse a diákjait.

Kiemelkedően nagy jelentőségű megállapítása, hogy „A kreativitás nem csupán az eredeti ötletekről szól, hanem azok értékeléséről is. A folyamat magában foglalja a kezdeti ötlet kidolgozását (és ilyen ötlet lehet az is, ha felismerünk egy létező vagy felkelthető szükségletet, amelynek sikeres kielégítésére tudunk egy kreatív megoldást létrehozni; ez is lehet az innovációs fejlesztés egyik kiindulópontja! – Osman P.), tesztelését és csiszolgatását, sőt az elvetését is a folyamat során felbukkanó más ötletek kedvéért.” Ez ugyanis rávilágít: a kreativitáshoz nem elegendő az ötletekkel többé-kevésbé elhagyni a járt terepet; szintűgy kell a lehetőségek újszerű felismerése és értékelése is.

„Amikor új problémával vagy helyzettel szembesülünk, bevált szokásaink megnehezítik számunkra az új megoldások fölfedezését (inkább *kigondolását, kifejlesztését*, hiszen a felfedezés a tőlünk függetlenül létező megismerését jelenti – Osman P.). A konvencionális gondolkodásmódok megbontására különböző eszközök és technikák léteznek. Ilyen pl. a divergens vagy oldalirányú gondolkodás. ... Az oldalirányú és divergens (sic!) gondolkodás jóval szabadabb gondolattársításokkal működik ... vagy éppen újraértelmezi a kérdést magát, hogy új lehetőségeket nyisson meg.” Ez tökéletesen rímél az innovációs fejlesztés menedzselésének egyik alapvető kérdésére: még mire lehet jó a létrehozott új megoldás, milyen további hasznosítási lehetőségek rejlenek benne, merre érdemes kiterjeszteni, ehhez továbbfejleszteni?

Mindezekkel is csupán egy részét érintettük a valóban szerfelett fontos témáknak és elemzéseknek, amelyek gazdagon és gondolkodásra csábítón sorakoznak e könyvben. Hangsúlyozzuk: szinte minden gondolatsorát érdemes át- és továbbgondolni. Itt már csak egyet emelünk ki, további figyelemfelkeltőként.

„A kreativitás úgy a művészetben, mint a tudományok terén megköveteli az anyagok és gondolatok uralását, valamint a nagyfokú önfegyelmet a pontos kifejezési formák megtalálásához.” Ebben valamelyest burkoltan ott rejlik az is, hogy a kreativitás nem működhet a kellő tudás nélkül: az alkotónak igen alaposan ismernie kell az anyagot, amellyel dolgozik, amelyből építkezik. Ebbe, nyilvánvalóan nélkülözhetetlenül, szintűgy beletartozik az eszközök, eljárások, technológiák ismerete. Továbbá, az innovációs fejlesztőmunkában a nagyfokú önfegyelem szó szerint sorsdöntő jelentőségű, hiánya pedig jó esetben csak hatékonyságvesztésre, gyakran viszont kudarcra kárhoztat. Például a fentebb említett oldalirányú, divergens gondolkodás ésszerű alkalmazása valóban elengedhetetlen, viszont megengedhetetlen, hogy az ilyen kalandozások szétzilálják a fejlesztés folyamatát és menetét. Azt pedig minden innovátornak meg kell tanulnia és nagy önfegyelemmel gyakorolnia, hogy a fejlesztést befejezni sohasem lehet, csupán valahol, természetesen már kielégítő eredmények birtokában, abbahagyni. Akárcsak egy kitűnő könyv ismertetését....

Dr. Osman Péter

Itt és most, de innen hová?

Sárközy Tamás: *Magyarország kormányzása 1978–2012.* Park Könyvkiadó, 2012;
ISBN: 978-963-530-971-9

Kocsi Ilona: *RÉM? ÁLOM? KAPITALIZMUS! Mi jön a válság után?* Alinea Kiadó, 2011;
ISBN: 978-963-9659-75-9

Magyarország kormányzása

„A kormányzás a legkisebb rossz okozásának művészete.” (Friedrich von Hayek) / „Nem kell a kormányzást misztifikálni, az is egy munka. Ugyanakkor az államgépezet menedzselése nagyon összetett, nagy tudást igénylő tevékenység.” / „A mi nemzedékünkre váró nem hálás, nem szép feladat: csöndesen, alázattal kimúlni ezen árnyékvilágból.” (Óh nem, nagyon is nem! Akiben megvan az a bölcsesség, hogy így lássa a helyzetet, s hogy képes legyen ténylegesen gyakorolni is az alázatot, az dehogy maradjon csöndben – ellenkezőleg, segítsen felismerni, helyrehozni a nemzedéke által elkövetett hibákat, s még inkább annak elkerülésében, hogy az utánuk jövők megismételjék azokat! S talán sokan találják majd úgy, hogy e könyv ilyen segítséget is kínál. – Osman P.) / „A miniszterré váló politológus nem politológus többé, hanem politikus. / „Főleg diktatórikus államberendezkedés után érthető, hogy a túlzott államvonzalmat államfóbia váltja fel egyes országokban. (A dolog azért meglehetősen bonyolult. ’Zuhanó repülőgépen senki sem ateista’ – tartja a közmondás. Az államfóbia is leginkább akkor és azokban működik, amikor és akik az egyéni szabadságtól többet remélnek, mint az államtól. Láthatjuk a saját legutóbbi 25 évünk számos példáján: amint az emberek bajba kerülnek, akár azért is, mert a szabad döntésükkel bajba keverték magukat, azonnal és igen gyakran hangosan előállnak a követeléssel: segítsen az állam! Ebben az sem zavarja őket, hogy az államnak ahhoz, hogy segíteni tudjon, előbb államként másoktól kell elvennie a szükséges pénzt. – Osman P.) De az államtalanítás túlhajtása defektes demokráciához vezet.” / „A(z Antall) kormányban lényegében egy ember volt szervezőképes, a már nyugdíjból visszatérő Boross Péter. De a kormány legtöbb tagja nem volt képes korszerű minisztériumirányításra, korábban ilyen tapasztalatokkal nem rendelkező szabadfoglalkozású értelmiségiek-üggyédek, egyetemi kutatók lettek tárcavezetők. Az Antall-kormányban több akadémikus, professzor volt, mint a Németh-kormányban, mégsem volt kormányzati szempontból szakértő kormány” – idézetek a könyvből.

Sárközy Tamás a nagyban meghatározó szerepet betöltő jogalkotás vezérkarában nézte végig, és sokban maga is alakította az ország sorsának és kritikus jelentőségű időszakát. Lenyűgözően szellemes, laza előadói stílusával ötvözve nyilvánvalóan e hatalmas bennfentes tudása tette, hogy a kilencvenes években az akkor nagy figyelmet vonzó gazdaságpolitikai előadások felülmúlhatatlan sztárja volt.

Talán nem túlzás azt mondani, hogy technikai értelemben az ő köpenyéből bújt ki a minden bizonnyal legnagyobb horderejű változás, a privatizáció. Ő volt a központi alkotója az ún. társasági törvénynek (a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény), amely 1989. január 1-jén lépett hatályba, és olyan lehetőségeket nyitott meg, amelyek révén megkezdődhetett az utóbb spontán privatizációnak nevezett, modellként úttörő jelentőségű ügyletek sora – ezekről ő is szól a könyvében. Valójában ezek az ügyletek adtak ízelítőt az akkori politikai és gazdasági vezetőknek abból, hogy milyen kilátásokat kínálhat az akkori államrendből történő kilábalás. Sárközy A modellváltás gazdasági alapjai (társasági törvény, önkéntes decentralizált vállalati privatizáció) c. alfejezetében idézi erről Matolcsy György 1991-ben írt szavait: „a gazdaság legyűrte a politikát”, s hozzáfűzi: „a gazdasági rendszerváltás több mint egy évvel megelőzte a politikai rendszerváltást”. Ugyancsak Sárközy volt a központi alkotója a gazdasági rendszerváltás következő, szintúgy sorsdöntő törvényének, az 1989-es ún. átalakulási törvénynek (Sárközy itt sokatmondóan megjegyzi, hogy az az ő cinikus ötletéből kapta a 13. sorszámot.) Minden joga és alapja megvan tehát arra, hogy hiteles beszámolót és értékelést adjon erről az időszakról. Ezt teszi e szakmailag és történelemkönyvként egyaránt kiemelkedően értékes művében, amelynek beszédes, többélű alcíme: A szoft diktatúra kormányzásától az újkapitalista konfliktusos demokrácia kormányzásán át a fülkeforradalom vezérdemokráciájának kormányzásáig.

Vitathatatlan előadói zsenialitása itt is teljes fényében megmutatkozik: szakmailag százszázalékosan korrekten, ugyanakkor üdítően színesen, merészen könnyed, gyakorta cinikusan humoros, ám mindig tökéletesen odaillő beszúrással tudja elélni a téma legsúlyosabb, legszárazabb részeit is. Ezért is van, hogy tőle a legnehezebb témát is szívesen hallgatjuk, és még kérünk is belőle. Rendkívül értékes tudás és megfontolások forrásává a tartalma teszi e könyvét, élménnyé viszont Sárközy előadásmódja. Így válik megragadóan érdekessé és tanulságossá az ő látásmódjával és előadásában visszanezünk, értékelünk legutóbbi 25 évünket, az azt meghatározó kormányzást.

Magáról írja: „mindig igyekeztem bizonyos mértékben *kívülálló szakértőként* részt venni a kormányzati munkában. Teljesen egyetértek, hogy élesen el kell különíteni a szakértői hivatást a politikai szerepvállalástól. A miniszterré váló politológus nem politológus többé, hanem politikus. A szakértőnek meg kell őriznie a tárgyilagosságát, akár a megbízóval szembeni kritikai hozzáállását is. Mindig arra törekedtem, hogy egyszerre legyek ’bent is meg kint is’. És „ezt a könyvet a pártonkívüliség és a pártsemlegesség jegyében, ’középről’ szerettem volna megírni. Nekem szinte ’tök mindegy’, hogy balközépről vagy jobbközépről kormányoznak, csak a kormányzás legyen szakszerű és kulturált.” Ez a hozzáállás határozza meg ennek a rendkívül alapos és kíméletlenül mélyreható történetírásának, -elemzésének és kritikájának a szemléletét, s ez az elfogulatlanság teszi azt mindenki számára egyaránt nagyon értékessé. Nem kíméli, de alapos ok nélkül nem is kritizálja e huszonöt év kormányzati munkáját, annak a könyvében megjelenített egyetlen szereplőjét sem, s az eredményeiket

ugyanúgy felmutatja, mint a hibáikat. „Kobzán a dal magára vall” – bölcsen, pragmatikusan racionális, márpedig ez a legjobb és legtöbb, amit kormányzatok kritikásától – és nem mellesleg maguktól a jó kormányzatoktól is – elvárhatunk.

Azt írja magáról: „egy ilyen könyvvel a kormányzati munkában való használhatósága is megszűnt...” Pedig egy szakszerű és kulturált kormányzati felfogásban nagyon is ellenkezőleg kellene lennie: ez a mű megérdemli, hogy a kormányzati munka egyik alaptankönyve legyen. Ismét tőle: „Kicsit szaktudomány, kicsit jelentőrténelem, kicsit visszaemlékezés ez a munka.” Igazán mindháromnak kiemelkedően jó!

Amint írja, 1976-ban „hívták be” (sajátos, többértelmű kifejezés) az állami vállalati törvényt előkészítő Kodifikációs Bizottságba, az ott végzett munkája alapján választották be az iparirányítás átszervezését előkészítő szűk csapatba, amelyet végső soron maga a miniszterelnök irányított, s a továbbiakban is aktív részese, gyakran egyik kulcsfontosságú szereplője volt a felső szintű gazdasági és kormányzati jogalkotásnak. E könyvről – a fűlszöveg felidézi, hogy a civiljog, a gazdasági jog, valamint a kormányzati szervezetrendszer témájában több mint 60 könyvet és 300 tanulmányt írt – így beszél: „Éppen e múltam miatt ezt a könyvet nem egyszerűen tudományos monográfiának szánom, több barátom, ismerősöm biztatására beleírtam számos élményemet, véleményemet azokról a szereplőkről, akikkel megismerkedtem, együtt dolgoztam. ... Mivel nem vagyok közgazdász, ez a könyv alapvetően nem a kormányok gazdaságpolitikáját, gazdasági eredményeit értékeli. Ez a feladat másokra vár (elegáns-bölcs ellépés, annál is inkább, hiszen 'A közgazdaságtan legalább annyira művészet marad mindig, mint amennyire tudománynak számít.' – Paul Samuelson: *Közgazdaságtan*, Akadémiai Kiadó, 2005 – Osman P.), ez a monográfia kormányzástechnológiai jellegű.” Senkit se ijesszen a szárazon csikorgó szó: kormányzástechnológia! Sárközy minden itt olvasható elemzése, értékelése élvezetesen érdekes, és mindenki számára könnyen érthető. Élesen bevilágítanak abba, hogyan is működik korunkban az életünket és a jövőnket is meghatározó kormányzás. Kitűnő példa erre A kormányzás alkotóelemei, szintjei, területei, módszerei c. fejezetnek a Lakosságra irányított (populáris) médiamarketing kormányzás c. alfejezete. Már az is megvilágító erejű, ha alaposan végiggondoljuk ezt a fogalmat: médiamarketing kormányzás. Sárközy pedig egyebek közt így beszél: „A média kiemelkedő szerepével függ össze a politika és áttételesen a kormányzás *perszonalifikációjának* hihetetlen megerősödése. A kormányzás egyre kevésbé lehet 'arctalan', az arctalan kormányzás az elektronikus médiumok világában a 'kormányzástalanság' látszatát kelti. (Ez viszont kritikus jelentőségűvé emeli azt a művészetet, hogy a kormányzat milyen arcot épít magának, s miként teszi azt – Osman P.) Hősre, Supermanre van szükség a demokráciában is – heroisztikus, misztikus legyen a kormányfő. A népnek karizmatikus vezetőre van szüksége (ez teszi hatalmas show-műsorrá az amerikai elnökválasztás folyamatát, s – másik példaként – láthatóan Oroszország sem tud megenni egy Cár Atyuska nélkül – Osman P.), aki kitűnő televíziós színész, aki más-más arcát mutatja a különböző arénákban...” Rémisztő,

ám nagyon is igaznak érződik: a „neve, ha van, csak áruvédjegy” médiamarketing-világban a kormányzást nagyrészt is úgy kell eladni, mint akármely mosóport.

Élvezet lenne még hosszan taglalni és ezzel felidézni a könyv érényeit. Azonban már csak arra szorítkozunk, hogy megemlítsük: a fentebb említett személyes adalékok részeként, a nagy fejezetek végén „személyes arcképcsarnok” címmel Sárközy ragyogóan jó kicsiny portrévázlatokat – és persze értékeléseket is – ad az adott korszak több kiemelkedő szereplőjéről. Érdekes ezekkel kezdeni, ráérezni e különleges mű zamatára. Amúgy itt okozza a könyv minden bizonnyal az egyetlen csalódást: az arcképek végéhez érve nagyon sajnáljuk, hogy nincs tovább.

Rém? Álom? Kapitalizmus!

Kocsi Ilona könyve szélesebb összefüggések közé, a létünket, jelenünket és jövőnket szinte minden vonatkozásában nagymértékben meghatározó globális gazdaság pályájára visz bennünket. A szembenézés hasznosságával a legfontosabban segít, amit megtehetünk magunkért és a fenntartható jövőért: felkészülni az elkerülhetetlenre cselekvésben, alkalmazkodásban, tűrésben. Az évezredes, ugyanakkor mindig aktuális kérdést teszi fel mai kontextusban: „Quo vadis domine” – vagyis hová tartunk ebben a szép, új, mai világban? Kiemelkedő szakemberek segítségével, az ő véleményük felvonultatásával sorjáznak itt a (rész)válaszok. Természetesen nem meglepő újdonságként csapnak le reánk, hiszen mindennapjainkban a bőrünkön is érezzük, a közgondolkodásból pedig tudjuk azt, amit a kiadó ajánlója ekként összegez: „Nyakunkon az újabb válság. Vagy ez még mindig a régi? Ki tudja? Ahány közgazdász, politikus, elemző, annyiféle magyarázat. Teljes a bizonytalanság. Azt azonban már tapasztaljuk, a bajok elől mi sem menekülhetünk.” Igazából azonban a „teljes a bizonytalanság” állítás csak részben érvényes. Annyit már biztosan tudhatunk, és az itt elmondottakból is megérthetjük, hogy a folytonos forradalom – szerencsére be nem teljesült – (rém)álma után most napi valóságunkká válik a folytonos válság, legalábbis abban az értelemben, hogy szinte mindent átfogó és felforgató paradigmaváltás vár ránk, s csak az a kérdés, hogy miként tudunk majd átvégődni rajta, s milyen áldozatok árán. Ismét az Alineától: „Hogyan készülünk az új időkre? Lehet egyáltalán erre készülni? Az első lépés, hogy szembenéznünk a realitásokkal! Ebben segít e könyv, mely 18 vállalatvezető, szociológus, elemző véleménye alapján készült, amolyan gondolatébresztőnek. Merthogy kérdések, kétségek bőven akadnak, egyértelmű, mindent eldöntő válaszok már kevésbé.” A realitásokkal való szembenézés persze nem is az új időkre történő felkészülésként a legfontosabb, hanem hogy a lehető legjobban tudjuk túlélni a jelent. A klasszikus mondás parafrázisával, hogy legyen erőnk a magunk javára megváltoztatni, amit csak lehet – ám a „magunk” itt mindazokat, mindannyiunkat jelenti, akik e szó szerint globálissá vált sorsközösségbe össze vagyunk zárva, s hiába mondanánk, hogy ki akarunk szállni –, legyen tudásunk a lehető

legjobban átvészelni mindazt, amit nem tudunk megváltoztatni, és bölcsességünk józanul elfogadni mindazt, ami ezekkel jár. Hogy ne kergessünk álmokat, s különösen ne olyanokat, amelyek révén az orrunknál fogva vezethetnek bennünket.

Ha megnyugtató válaszokat nem is ad a megszólaló 18 kitűnő szakember – mert ilyen válaszokat egyszerűen nem lehet találni, s ha találnának is, világunk berendezkedése olyan, hogy képtelenség lenne azokat érvényre juttatni! –, Kocsi Ilona itt nagyon sok olyan felvetést, elemzést, értékelést sorakoztat fel, amelyet szerfelett érdemes megfontolni, továbbgondolni, amelyek segítenek megtalálni és megérteni a rendet a talán csak látszólagos, talán meglehetősen valódi káoszban. Ám roppant tanulságos az is, hogy – amint írja – „A helyzetet bonyolítja, hogy ahány közgazdász, annyiféle előrejelzés, annyiféle ajánlott terápia. Vagyis: teljes a fejtelenség.” És, amint prof. Csaba Lászlótól idézi: „Más az európai kapitalizmus, más az ázsiai, nincs egy tiszta, ideális típus. Az azonban már elgondolkodtató, hogy a közgazdászok mennyire nem tudták feldolgozni a létező gyakorlatot, s hogy az elméletet mennyire nem igazolja vissza maga az élet.” Ez bizony rendkívül súlyos megállapítás, hiszen az országokat – s végső soron ezzel a világ sorsát – irányító politikusok közgazdasági koncepciók alapján (űrügyn?) alakítják a gazdaságok működését irányító és sokban meg is határozó keretfeltételeket.

Az egész könyv tele van józan – tehát rendkívül éles –, nagy szakmai tudásra és széles látókörre támaszkodó elemzésekkel és figyelmeztetésekkel. Idézzünk ide legalább néhányat közülük.

„A kapitalizmust az egyéni érdekek mozgatják, de mi van, ha ezek nem esnek egybe a közösségi érdekekkel? A szocializmus arról szólt, hogy a közösségi értékek, érdekek voltak a mindenhatók, ám az a rend elbukott” – mondja Havas István vezérigazgató, az Ernst&Young tanácsadója. Azt nagyon is megtapasztalhattuk, hogy a „létező szocializmus” mennyiben szolgálta ténylegesen a közösség érdekeit, és főként milyen közösséget. Rejtélyes kérdés viszont, valójában milyen egyéni érdekek mozgatják a mai kapitalizmust. Nagyon úgy tűnik, hogy az nem úgy áll össze hétmilliárd ember szabad akaratából, mint a gáztörvények a molekulák viselkedéséből.

Egyéni érdekek: a fenntartható és el is viselhető jövőhöz vezető akadálypályán velük kapcsolatban egy különösen mély szakadékon kell átvergődni. Lényege a következő. Ma az egész nyugati kultúra arra tanítja, sőt kondicionálja az embereket, hogy mindennek fölébe helyezzék egyéni boldogulásukat, ezzel határozzák meg érdekeiket, céljaikat és törekvéseiket, ezt a boldogulást pedig nagyon erősen fogyasztás- és birtoklasközpontú értékrendhez köti. Az így gondolkodó embereket viszont enyhén szólva módfelett nehéz rávenni arra, hogy jelentősen visszafogják az igényeiket, komoly áldozatokat hozzanak a jövő érdekében, vagy akár a jelenben velük együttélőkért. Kényszeríteni ugyan lehet őket, ám tudjuk, tapasztaljuk, hogy – éppen az individualista gondolkodásmód hatására – ez milyen nehezen kezelhető politikai és társadalmi helyzeteket eredményez, s milyen veszélyekkel jár.

„A szociológus kockázatosnak látja a jelenlegi válság teremtette viszonyokat, az éhező milliók ugyanis nem fogják kivárni, míg a politikusok kreatív ötletekkel kísérleteznek, nagyrészt az ő bőrükre” – Hankiss Elemér. Tegyük hozzá: nem is csak az éhezők reagálásától kell tartani. Ismert tény, hogy ha a helyzetük nem javul érezhetően, az emberek már azt rosszabbodásként élik meg, s elégedetlenséggel reagálnak, növelve ezzel a társadalmi feszültségeket.

„A kapitalizmus marad, de államkapitalizmussá alakul át – véli Tamás Pál (szociológus), – jelezvén, a válságon csak erős állami közreműködéssel lehet túljutni.” Ámde ahhoz, hogy az erős állami közreműködés üdvözítő legyen, két alapvető eszköz kell: valóban jó, élet- és segítőképes cselekvési koncepció, amely a társadalomtól elegendő támogatást is kap, valamint pénz, sok, sok, sok pénz. S bár minden jel arra mutat, hogy manapság az államok túlnyomó része egyáltalán nem bővelkedik pénzben, s erőteljesen lefelé szorítja az „állami közreműködés” kiadásait, nagyon úgy tűnik, hogy még ennél is sokkal nagyobb a hiány a jó cselekvési koncepcióban. Rendkívül élesen vetették fel ezt a kérdést a 2008-as válság romboló hatásainak kezelése céljával/ürügyén végrehajtott állami beavatkozások.

„Az állam szerepének növekedését jósolja Felcsuti Péter (a Raiffeisen Bank Magyarország volt vezérigazgatója) is. A kapitalizmus, a piac önszabályozó képessége mintha csődöt mondott volna az elmúlt években, hiteltelenné vált az emberek szemében.” A piacnak valóban megvan az önszabályozó képessége – a kérdés csak az, hajlandóak-e az emberek elviselni annak hatásait, s milyen társadalmi feszültségeket generál, ha el kell viselniük. A *láthatatlan kéz* működésének kíméletlensége nem a kapitalizmus valamiféle rút farkastörvénye, hanem a spontán folyamatok természetes velejárója. Sarkított párhuzammal élve: végső soron maga a természet is legyűrt minden korábbi járványt midőn az embereknek még nem voltak hathatós eszközeik a védekezésre és a gyógyításra, csak éppen milyen veszteségek árán történt ez. Ha merünk szembenézni a csúf igazsággal, esetleg rájövünk, hogy a modern társadalmakban az elesettek iránti szolidaritásban legalább annyira a feszültségek csökkentéséhez fűződő érdekek munkálnak, mint az emberieségi megfontolások.

Semmit sem kell fenntartás nélkül elhinni abból, ami itt áll, ám nagyon is érdemes mindezt alaposan megrágni, át- és továbbgondolni. Az itt sorakozó megállapítások, következtetések, diagnózisok segítik gyönyörű képességeink egyik legfontosabbikát, a tisztánlátást, amely nélkül biztosan elveszünk a változások dzsungelében, s rémálomként éljük meg azt is, ami kezelhető. Segítenek beletörődni, hogy tarthatatlanok az ígéretek és elvárások, amelyek szerint a fejlődés folyamatosan növekvő jólétet hoz, és hasztalan követeljük a kegyetlen világtól „szerzett jogainkat”. Segítenek felfogni, hogy minél hamarabb megértjük mindezt, annál kevésbé leszünk irreális óhajok, csalfa remények áldozatai, s annál többet tehetünk valóban a jövőnkért. Ehhez, zárásul, még két kiemelkedően fontos idézet:

„A választók a jelenben választanak, és a politikusok a jelenben akarnak hatalmat. Ezért a jelen generációinak kedveznek a jövő terhére, ez a legnagyobb gyengéjük, és ez garantálja

a jövőbeli válságaikat. Egyetlen politikus sem lehet népszerű, aki szembesíti ezzel az emberket, ezért a rendszer csak összeomlásokon keresztül reformálható. A mi reformunkhoz ez az összeomlás nem volt elég. Már várhatjuk csendben a következőt úgy, hogy még ez sem ért véget.” (Kovács Tibor)

„A bölcs állam sokat lendíthet egy társadalom haladásán. Ha az állami működést irányító politikusok az ország távlati céljainak rendelik alá a munkájukat, hosszú távon nyerhet az adott hely. Ha viszont mindig csak a négyéves ciklusok, a választási harc határozza meg a tevékenységüket, akkor abból egy ’húzd meg, ereszd meg’ társadalom alakul ki, azaz a stabil értékek, az állandóság, a követhető, betartható normák vesznek el. Az ilyen társadalom nem tud nyertes lenni hosszú távon. (Kocsi Ilona)

Dr. Osman Péter

* * *

Bede Béla: Magyar szecessziós építészet; 225 kiemelt épülettel. Corvina útikönyvek. Corvina Kiadó, 2012; ISBN 9789631360554

A könyv a Corvina Kiadó most indított tematikus útikönyv-sorozatának első darabja. Aki olvassa vagy akárcsak belelapoz, egyet fog érteni abban, hogy ez méltán nevezhető igen erős és megragadó kezdetnek. Művészi és szintúgy történelmi értékű építészeti és belsőépítészeti örökségünk egyik legszebb és talán leggazdagabb vonulatát mutatja be a szerző nagy láttató erejű, kellemes stílusú leírásokkal és elemzésekkel. (Kár, hogy róla és szakmai háttéréről nem szól a kötet.)

A mindig hiteles kiadó ajánlójából idézve: „Közvetlenül az I. világháború előtt, alig húsz év leforgása alatt olyan világviszonylatban is kiemelkedő alkotások születtek hazánkban, és maradtak fenn viszonylagos épségben, amelyeket feltétlenül érdemes célzatos országjárás keretében végignézni. Az egykori Magyarország teljes területét átfogja a válogatás, több mint 60 település került bele az útikönyvbe. A leírt épületek nagyjából harmada budapesti, harmada a mai Magyarország területén, harmada pedig a környező országokban található. A több mint ezer szecessziós épület közül 225-öt ismertet részletesen a könyv, ezek közül 73-at kiemelten is, valamint az ezek közelében található további közel 500 szerepel cím szerint, önálló felfedezésekre sarkallva az olvasót. Az útikönyvet mintegy 400 színes fotó teszi szemléletessé. A tájékozódást térképek és GPS-koordináták segítik, a budapesti szecessziós épületek megkeresését pedig sétaútvonalak könnyítik.”

A Corvina Kiadónak az Iparművészeti Múzeummal közös, a szecesszió honi művészetének egy másik gazdag-szép vonulatát bemutató kötetét, Somogyi Zsolt: A magyar szecesszió bútorművészete c. művét az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2009. decemberi számában ismertettük.

Szecesszió. A XX. század hajnalán született új, nagy stílus, a már erősen elterjedt iparosodásból kifejlődő nagyipari kor sajátosságaira reagáló, sok országban nagy hatású művészeti irányzat volt, amely le akarta gyűrni az iparosodás esztétikai árnyoldalait, és a maga eszközeivel ünnepelni mindazt, amit a modern kor felívelésétől, egy egészen új, gazdag és nagyra törő világ születésétől remélt. Meghatározó jelentőségű vonása volt a szó legjobb értelmé szerinti haszonelvűség: az a törekvés, hogy alkotásaival a tárgyi világban a szükség esztétikai élménnyé, a hasznost élvezetessé tegye, a kialakítás emelje a tárgy értékét, a tárgy pedig büszkén hirdesse azt. Ez jelenik meg építészetében is. A szecesszió vezette be az ipari formatervezést, és hozott ezzel új minőséget a termékfejlesztésben, s ezzel bevitte a tárgykultúrát a társadalmak széles rétegeinek otthonába is. Azzal pedig, hogy szó szerint az utcára vitte műveit – építészettel, utcabútorokkal, a kirakatokban is látható formatervezett termékekkel, tárgyakkal, eszközökkel –, olyanokkal is megismertette azt, akik egyébként talán egyáltalán nem találkoztak volna vele.

Az itt bemutatottak háttereként nagyon javasoljuk elolvasni a Corvina korábbi kötetét, Geller Katalin A magyar szecesszió c. kitűnő monográfiáját (Stílusok – Korszakok sorozat, 2004), amely nagyon jó áttekintést nyújt a szecesszió honi térhódításáról, s magyar alkotóinak útkereséseiről, amelyek az ebben a kötetben megismerhető remekek megszületését is eredményezték.

Bede Béla előszavában így jellemzi Magyarországon e korszakát: „Volt egy nagyon rövid időszak a magyar építészet történetében, amikor szerencsés módon összejöttek mindazok a feltételek, amelyek, bátran mondhatjuk, a világszínvonalú építészethez elengedhetetlenek. Ez volt a szecesszió kora. Béke volt, és gazdasági fellendülés korát élte az ország (milyen ritkán Magyarország történetében! – Osman P.), volt tehát pénz a költséges középítkezésekhez is. Főleg az alföldi, sokszor elmaradott ’porfészekből’ kellett várost varázsolni. Építettek városházákat, templomokat, zsinagógákat, kaszinókat és sok minden mást. Az építészek egymás után kapták a megrendeléseket. Igazi aranykor volt ez, és szerencsénkre sok épület meg is maradt.” Azt is elmondja, hogy a hatalmas anyag „kezelhetővé”, azaz egy elegáns, közepes méretű kötetben bemutathatóvá szűkítésekor négy fő szempontot vett figyelembe úgy, hogy a magyar szecessziós építészet hihetetlen gazdagságának minden arcát bemutassa.

- Törekedett arra, hogy az egykori Magyarország teljes területe képviselve legyen.
- Igyekezett, hogy minél több építész ismertessen meg, a „nagyok” mellett olyanokat is, akik országos ismertségre nem tettek szert, de városuk építészeti arculatát jelentősen befolyásolták. Így összesen 134 építész munkája került be az útikönyvbe. (A kötetben néhányuk rövid életrajza is olvasható.)

- Próbált minél többféle épületet bemutatni, jelezvén ezzel, hogy a szecesszió nemcsak városházák, paloták, szakrális építmények stílusa volt, hanem épült szecessziós lakóház, tűzoltószertár, víztorony, gyár és szökőkút, de még szecessziós virágbolt, körhinta, síremlék, vasútállomás, sőt híd és ravatalozó is.
- Megkísérelte a rövid életű, de nagyon sokszínű szecesszió minden arcát bemutatni. A magyaros szecesszió mellett olyan épületeket is, amelyeken a bécsi szecesszió, a finn építészet, a belga és a francia art nouveau, a német Jugendstil vagy éppen a skót modern style hatása fedezhető fel.

Mindezzel a kötet gyönyörűen illusztrált útikalauz a magyar kultúra kincseinek egyik különösen szép és nagy szellemi értékkel bíró részéhez.

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

OUR NATIONAL SYMBOLS IN TRADEMARK LAW – PART II

Mihály Ficsor

In the second part of the article the relationship of Hungarian national symbols and trademarks are examined on the basis of the relevant laws in force, namely Act XI of 1997 on the Protection of Trade Marks and Geographical Indications and Act CCII of 2011 on the Use of the Flag and Armorial Bearing of Hungary. The joint interpretation of the two Acts highlights several problems that are to be resolved in the future – either through developing further the legal practice, or by amending certain provisions.

UNIFIED PATENT COURT AND ITS DRAFT AGREEMENT

Dr Tivadar Palágyi

This article relates to the Unified Patent Court (UPC) and reviews the precedents of its establishments, including the developments during the Hungarian and Polish Presidencies and those during the beginning of the Danish Presidency till February 2012.

The draft agreement on the function of the UPC is summarized, making acquainted among others with institutional provisions such as the Court of First Instance and the Court of Appeal, with the judges of the Court, the jurisdiction and effects of the decisions, languages of the proceedings, proceedings before the UPC, and operation of the Agreement.

The draft statute of the UPC and the draft Declaration of the contracting member states are shortly summed up as well. Thereafter the preliminary set of provisions for the Rules of procedure of the UPC are summarized.

INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION OF PLANTS, PLANT VARIETIES AND PLANT-RELATED INVENTIONS IN EUROPE

Dr Szonja Csörgő

May plants, plant varieties or other plant-related inventions be the objects of intellectual property rights? If so, which type of intellectual property right can ensure the most appropriate and balanced protection? Already the Paris Convention provided for a legal base for the creation of intellectual property rights on plants and certain parts of plants and so does the TRIPs Agreement. This latter however already imposes obligations and limits on the Contracting States as regards the object and type of intellectual property rights on

plants, plant varieties and plant-related inventions. The study is aimed at presenting and analyzing the UPOV-type Community and Hungarian plant variety protection system, the law and practice regarding the patenting of plants and other plant-related inventions and the questions raised by the interface between the two systems in the light of the above-mentioned international legal framework.

MAY COUNTERFEITED TRANSIT GOODS BE CONFISCATED?

Dr Sándor Vida

International transport of goods has a particularly increasing importance. In case of goods crossing the territory of several states the protection of intellectual property can result in the emergence of complex problems. The study analyses the situation when „counterfeited goods” infringe upon intellectual property rights (trademarks, designs). The different situations are illustrated by case law.

SOMMAIRE

<i>Mihály Ficsor</i>	Nos symboles nationaux dans le droit des marques – partie 2	5
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	Le Tribunal du brevet unifié et le projet d'accord sur celui-là	22
<i>Dr Szonja Csörgő</i>	Le règlement juridique de la protection de la propriété intellectuelle relative aux plantes, variétés végétales et brevets d'obtention végétale en Europe	64
<i>Dr Sándor Vida</i>	Est-ce que les marchandises en transit contrefaites peuvent être confisquées?	85
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	Nouveautés dans le domaine de la protection de propriété industrielle à l'étranger	101
Sélection des avis d'expert du Conseil pour la Protection de la Propriété Industrielle		136
Avis d'expert choisis du Corps des Experts en Droits d'Auteur		171
Revue des livres et périodiques		178
Summaries		194

INHALT

<i>Mihály Ficsor</i>	Unsere Nationalsymbole im Markenrecht – Teil 2	5
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Das einheitliche Patentgericht und dessen Abkommensentwurf	22
<i>Dr. Szonja Csörgő</i>	Rechtliche Regelung des Schutzes geistigen Eigentums von Pflanzen, Pflanzensorten und pflanzlichen Erfindungen in Europa	64
<i>Dr. Sándor Vida</i>	Dürfen falsche Transitwaren in Beschlag genommen werden?	85
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen Rechtsschutzes im Ausland	101
Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Gewerblichen Rechtsschutz		136
Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht		171
Übersicht von Büchern und Zeitschriften		178
Summaries		194

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, a Jogesetek, a Technikatörténet, a Fórum vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetleg két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.

A szövegszerkesztővel, lehetőleg Rich Text formátumban készült kéziratokat e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeket, alcímeket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek kb. 10 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. Az irodalomjegyzékben, hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám) feltüntetését.

További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 1374 Budapest 5, Pf. 552, Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hipavilon.hu, anna.manyoki@hipavilon.hu, tel.: 474 5554, fax: 474 5555).